

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU 343.343.6 (043.3)

MEGHEREA Marin

**INFRAȚIUNI CARE AFECTEAZĂ REGIMUL FRONTIEREI
DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA**

Specialitatea științifică: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

BERLIBA Viorel,
conf. univ., dr. hab.

Autorul:

Chișinău, 2018

© MEGHEREA Marin, 2018

CUPRINS:

ADNOTARE	4
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
1. GRADUL DE CERCETARE A INFRAȚIUNILOR / INFRAȚIONALITĂȚII CARE AFECTEAZĂ REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT	16
1.1. Gradul de studiere a infracțiunilor / infracționalității care vizează frontiera de stat prin intermediul materialelor științifice publicate în Republicii Moldova.....	17
1.2. Infracțiunile contra frontierei de stat prin prisma cercetărilor științifice publicate în alte state.....	30
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....	44
2. FRONTIERA DE STAT ȘI REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT – OBIECT AL PROTECȚIEI JURIDICO-PENALE	47
2.1. Semne definitorii privind regimul juridic al frontierei de stat și conținutul juridic al frontierei de stat și/sau vamale.....	47
2.2. Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală.....	56
2.3. Infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat: noțiune și categorii.....	62
2.4. Concluzii la Capitolul 2.....	70
3. INFRAȚIUNI CARE AFECTEAZĂ REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA: ANALIZĂ JURIDICO-PENALĂ ȘI ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT	73
3.1. Infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat.....	74
3.1.1. Elemente preexistente ale infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.....	77
3.1.2. Conținutul constitutiv al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.....	93
3.2. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale.....	120
3.2.1. Elemente preexistente ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale.....	124
3.2.2. Conținutul constitutiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale.....	132
3.3. Elemente de drept comparat în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat	139
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....	152
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	154
BIBLIOGRAFIE	158
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	173
CV-ul AUTORULUI	174

ADNOTARE

MEGHEREA Marin. Infrafracțiuni care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, 6 figuri reprezentative, bibliografia din 185 titluri, 140 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 6 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: frontieră, frontieră de stat, frontieră vamală, graniță, frontieră internă, frontieră externă, punct de trecere, teritoriu, spațiu terestru, spațiu aerian, spațiu maritim, subsol, regim juridic al frontierei, regim juridic al frontierei de stat.

Domeniul de studiu. Investigațiile științifice raportare la subiectul tezei de doctorat vizează materia dreptului penal special. Cu o atenție particulară a fost acoperit segmentul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat al RM, care nu conturează un cadru bine sistematizat. Doar un studiu complex asupra semnelor care identifică particularitățile definitorii și sistemice ale acestor fapte prejudiciabile ar pune în acțiune posibilitatea combaterii eficiente a acestora prin mijloace de drept penal.

Scopul și obiectivele lucrării. *Scopul lucrării* a constat în identificarea unui mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM, pornindu-se de la analiza corelației între diferite categorii de asemenea infracțiuni, descrierea caracterului sistematic, și continuând cu caracterizarea juridico-penală generică a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM. *Obiectivele tezei:* identificarea unui concept al infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM; conturarea sistemului infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM; identificarea corelației și semnelor definitorii ale obiectului juridic și obiectului material al infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM; analiza conținutului constitutiv generic al infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM; elaborarea și formularea unor concluzii generale și a unor recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda, care să materializeze un mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute rezultă din următoarele premise conceptuale: **A.** Infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat a RM formează un subsistem conturat în baza mai multor semne definitorii: obiect de atentare, modalități de manifestare, conținut constitutiv. **B.** Cadrul infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM sunt: anumite modalități de manifestare a infracțiunii de recrutare, instruire sau acordare a altui suport în scop terorist; trecerea ilegală a frontierei de stat; unele modalități de manifestare a infracțiunii de organizare a migrației ilegale etc. **C.** Potrivit legislației penale în vigoare, infracțiunile care afectează în mod nemijlocit regimul frontierei de stat a RM conturează două categorii distincte: *grupul de infracțiuni care, în ansamblu, afectează regimul frontierei de stat a RM și grupul de infracțiuni care afectează regimul frontierei doar în cazul unor modalități obiective de manifestare prescrise.* **D.** Infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat al RM, deși la moment sunt prevăzute de diferite capitole ale C. pen. al RM, afectează un singur obiect generic – relațiile sociale care asigură un regim normal al frontierei de stat a RM etc.

Problema științifică importantă soluționată ca urmare a elaborării tezei de doctorat a constat în identificarea criteriilor pentru diferențierea infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM de alte infracțiuni, fapt care permite evidențierea specificului juridic al acestor categorii de fapte prejudiciabile, contribuindu-se la perfecționarea normativului penal în această materie și aplicarea corectă a acestuia.

Semnificația teoretică. Cercetarea științifică elaborată sub forma tezei de doctorat se impune cu premise favorabile de dezvoltare a teoriei și doctrinei penale în materia infracționalității, în particular a infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM.

Valoarea aplicativă a lucrării rezultă din posibilitățile de aplicare a concluziilor științifice obținute în activitatea de cercetare și didactică; în cadrul activităților de aplicare a normelor de drept penal de către ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători; în cadrul procesului complex de modificare și racordare a legislației penale la standardele europene și internaționale.

Implementarea rezultatelor științifice. Concluziile și recomandările, care formează rezultatele științifice ale investigațiilor științifice întreprinse, și-au găsit reflectare în 6 articole științifice publicate în reviste științifice, inclusiv participări la conferințe științifico-practice internaționale.

АННОТАЦИЯ

МЕГЕРЯ Марин. Преступления, затрагивающие режим государственной границы Республики Молдова. Докторская диссертация. Кишинёв, 2018 год

Структура диссертации: 3 главы; общие выводы и рекомендации; библиография из 185 источников; 140 страниц основного текста, 6 приложений. Полученные результаты были опубликованы в 6 научных работах.

Ключевые слова: граница, государственная граница, таможенная граница, внутренняя граница, внешняя граница, пропускной пункт, территория, наземное пространство, воздушное пространство, береговое пространство, недра, юридический режим границы, юридический режим государственной границы.

Область исследования. Научные исследования по теме докторской диссертации касаются особенной части уголовного права. Особое внимание уделялось тому сегменту преступлений, которые затрагивают юридический режим государственной границы РМ, но не имеют под собой хорошо систематизированную базу. Только комплексное исследование признаков, выявляющих определяющие и системные особенности данных правонарушений, может содействовать эффективной борьбе с преступлениями данного рода с помощью средств уголовного права.

Цель и задачи диссертации. *Цель диссертации* заключается в выявлении эффективного механизма борьбы – основанного на средствах уголовного права – с правонарушениями, затрагивающими юридический режим государственной границы РМ, исходя из анализа соотношения категорий подобных преступлений и описания их системного характера, за которыми следует общая уголовно-юридическая характеристика преступлений, затрагивающих юридический режим государственной границы РМ. *Задачи диссертации* заключаются в: определении концепции преступлений, затрагивающих режим государственной границы РМ; определении системы преступлений, затрагивающих режим государственной границы РМ; определении соотношения и определяющих признаков юридического и материального объекта преступлений, затрагивающих режим государственной границы РМ; анализе общих составляющих преступлений, затрагивающих режим государственной границы РМ; выведении и формулировке общих выводов и рекомендаций, в том числе для будущих законов, которые бы претворили в жизнь эффективный механизм борьбы – основанный на средствах уголовного права – с правонарушениями, затрагивающими режим государственной границы РМ.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов следуют из следующих смысловых предпосылок: **А.** Преступления, затрагивающие режим государственной границы РМ, представляют собой подсистему, основанную на нескольких определяющих признаках: объектах покушения, способах проявления и составе. **В.** Основа преступлений, затрагивающих режим государственной границы РМ, – это определённые способы проявления преступлений по привлечению, обучению или предложению помощи в террористических целях; незаконное пересечение государственной границы; некоторые способы проявления преступлений по организации незаконной миграции и пр. **С.** Согласно действующему законодательству, преступления, непосредственно затрагивающие режим государственной границы Республики Молдова, относятся к двум различным категориям: *группа преступлений, которые в своей совокупности затрагивают режим государственной границы РМ, и группа преступлений, затрагивающих режим границы исключительно при наличии предопределённых объективных способов их проявления.* **Д.** Хотя на данный момент преступления, затрагивающие режим государственной границы РМ, и содержатся в различных главах Уголовного кодекса РМ, однако они воздействуют на один и тот же общий для них объект – социальные отношения, гарантирующие нормальный режим государственной границы РМ, и пр.

Важной научной проблемой, решённой в данной докторской диссертации, стало определение эффективного механизма борьбы с преступлениями, затрагивающими режим государственной границы РМ, что способствует улучшению соответствующих норм уголовного права в случае применения данного механизма при возможных нарушениях социальных отношений в рамках указанного юридического режима.

Теоретическая значимость. Научное исследование, принявшее форму докторской диссертации, предлагает благоприятные предпосылки для разработки уголовной теории и доктрины преступного мира, в частности, того, который затрагивает юридический режим государственной границы РМ.

Прикладная значимость диссертации вытекает из возможности использования научных выводов, полученных в ходе исследовательской и преподавательской деятельности, при применении норм уголовного права офицерами по уголовному преследованию, прокурорами и судьями, равно как и в рамках сложного процесса изменения и гармонизации уголовного законодательства с европейскими и международными стандартами.

Применение научных результатов. Выводы и рекомендации, представляющие собой научные результаты проведённого исследования, были представлены в 6 научных статьях, опубликованных в научных журналах, а также на международных научно-практических конференциях.

ABSTRACT

MEGHEREA Marin. Crimes Affecting the State Border Regime of the Republic of Moldova. Ph.D. Thesis. Chisinau, 2018

Thesis structure: 3 chapters; general conclusions and recommendations; references comprising 185 titles; 140 pages of basic text. The results obtained have been published in 6 scientific works.

Tag words: border, state border, customs border, boundary, inner border, external border, crossing point, territory, terrestrial space, air space, maritime space, subsoil, legal regime of the border, legal regime of the state border.

Field of research. The Ph.D. thesis-related scientific researches deal with the special part of the criminal law. A particular attention has been paid to the segment of crimes affecting the legal regime of the state border of the Republic of Moldova but not based on a well-systemised grounds. Only complex study of the signs identifying the definitory and systemic peculiarities of such prejudiced deeds can contribute to effective combatting such crimes, using the means provided by the criminal law.

Goal and objectives of the Ph.D. thesis. *The goal hereof* is to identify the effective mechanism of combatting the prejudiced deeds affecting the legal regime of the state border of the Republic of Moldova. Such a mechanism is to be based on the means provided by the criminal law and on the analysis of correlation of the categories of similar crimes and description of the systemic nature thereof, followed by general legal and criminal characteristics of the crimes affecting the legal regime of the state border of the Republic of Moldova. *The objectives hereof* are: determining the concepts of the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova; determining the system of crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova; determining the correlation and definitory signs of the legal and material objects of the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova; analysis of the general components of the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova; making and formulating the general conclusions and recommendations, including *lex ferenda*, that will implement an effective mechanism of combatting the prejudiced deeds affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova, provided that such a mechanism is to be based on the means of the criminal law.

Scientific novelty and originality of the results obtained follows from the following conceptual premises: **A.** The crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova are a subsystem based on several definitory signs: subjects of attempted acts, ways of manifestation and component elements thereof. **B.** The bases of the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova are certain ways of manifestation of the crimes related to recruitment, training or offer of assistance for terrorist purposes; illegal border crossing; some ways of manifestation of the crimes related to organising the illegal migration, and so on. **C.** According to the effective laws, the crimes directly affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova may be included in two different categories: *a group of crimes that, in their aggregate, affect the regime of the state border of the Republic of Moldova*, and *a group of crimes affecting the regime of the border exclusively in case of some stipulated objective ways of manifestation thereof*. **D.** Although the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova are presently comprised in different chapters of the Criminal Code of the Republic of Moldova, they affect the same common object – social relations ensuring the normal regime of the state border of the Republic of Moldova, and so on.

Important scientific problem solved herein is identification of the effective mechanism of combatting the crimes affecting the regime of the state border of the Republic of Moldova. But this will contribute to improvement of the relevant criminal law rules if such a mechanism is applied in case of potential breaches of social relations within the framework of the legal regime mentioned.

Theoretical significance. The scientific research conducted as this Ph.D. thesis proposes favourable premises for development of the theory and doctrine of the criminality, particularly, of that one affecting the legal regime of the state border of the Republic of Moldova.

Applicative significance hereof results from a possibility to use the scientific conclusions drawn in the course of research and didactic activities in the process of application by the criminal investigative officers, prosecutors and judges of the criminal law rules, as well as in the course of the complex process related to amendment and harmonisation of the criminal law with the European and international standards.

Application of scientific results. The conclusions and recommendations that are scientific results of the research conducted have been reflected in 6 scientific articles published in scientific journals, and, as well, in the course of participation in international research-to-practice conferences.

LISTA ABREVIERILOR

UE	Uniunea Europeană
RM	Republica Moldova
FR	Federația Rusă
RB	Republica Belarus
RA	Republica Azerbaidjan
RAr	Republica Armenia
RLit	Republica Lituania
RE	Republica Estonia
RL	Republica Letonia
RUz	Republica Uzbekistan
Ucr.	Ucraina
Rom.	România
Turcm.	Turcmenistan
Ch.	China
Ex-URSS	ex-Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
C. vam. Com.	Cod vamal comunitar
RVC	Regulament Vamal Comunitar
C. pen.	Cod penal
C. vam.	Cod vamal
MO	Monitor Oficial
N.n.	Nota noastră

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate

În contextul europenizării și globalizării relațiilor sociale, precum și a liberalizării regimului de vize cu Uniunea Europeană, infracționalitatea care afectează regimul frontierei în ansamblu, precum și în particular - infracționalitatea care afectează regimul juridic al frontierei de stat a devenit în creștere. Astfel, dacă în anul 2014 numărul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova (trecerea ilegală a frontierei de stat și organizarea migrației ilegale) a constituit 200 infracțiuni, atunci în anul 2015, acest număr s-a majorat până la 224 infracțiuni (ocupând 15,46% în totalul de infracțiuni contra autorităților publice înregistrate în anul 2015 și 0,59% - în cadrul structurii de ansamblu a infracționalității din acest an [59]). În acest ultim sens, configurarea unui sistem eficient de combatere a acestor fapte prejudiciabile pe cale penală a devenit iminentă, luându-se în vedere practica europeană și internațională în domeniu.

În perioada actuală de dezvoltare a Republicii Moldova, în mod special punând în evidență așezarea geografică a țării, relațiile sociale care vizează frontiera de stat devin mult mai evidente, iar eficiența protecției acestora oferă putere sistemului de securitate națională și internațională (regională). Or, anume frontiera de stat și relațiile sociale incidente și concludente acestea constituie un element principal care pune în evidență statalitatea și suveranitatea Republicii Moldova.

Conform art. 3 al Constituției Republicii Moldova, *teritoriul Republicii Moldova este inalienabil; frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, respectându-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional* [27].

Analiza normativului penal în materia răspunderii pentru faptele prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova pune în vedere, în opinia noastră, mai multe categorii de infracțiuni:

a) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (art. 362 C. pen. al RM);

b) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova;

c) infracțiuni care afectează în mod *adiacent* și *doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova.

Corelația tehnică a acestor categorii de infracțiuni nu a fost determinată din punct de vedere doctrinar. Mai mult decât atât, normativul penal sub aspectul detaliilor tehnico-juridice, pune accent atât pe categoria juridică de „frontieră/frontiere” (în 3 cazuri), cât și pe cele de „frontieră de stat” (în 2 cazuri) și „frontieră vamală” (în 4 cazuri). Efectul prejudicierii relațiilor sociale care vizează protecția acestor categorii juridice și a relațiilor sociale respective poate determina, în viziunea noastră, diferite forme și conținut al obiectului juridic special, spre care sunt orientate anumite categorii de fapte infracționale, precum și care anume fapte pot fi determinate în calitate de elemente materiale ale infracțiunii/infracțiunilor într-un context ori altul.

Actualitatea cercetării științifice a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă anume din această gamă de problematici enunțată anterior. Însă, considerăm că un accent individualizat în cadrul acestui ansamblu de circumstanțe obiective ar fi necesar de pus pe infracțiunile care afectează în mod special (cu titlu întregit ori prin intermediul unor anumite forme de manifestare normativă a infracțiunii) relațiile sociale care vizează protecția frontierei de stat a Republicii Moldova.

Investigațiile științifice raportare la subiectul tezei de doctorat vizează materia dreptului penal special. În context, cu o atenție particulară a fost acoperit segmentul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, care, la moment, nu conturează un cadru bine sistematizat. Or, doar un studiu complex asupra semnelor care le identifică particularitățile definitorii și sistemice ale acestor fapte prejudiciabile - ar determina posibilitatea eventuală a combaterii eficiente a acestor categorii de infracțiuni prin mijloace de drept penal.

Scopul și obiectivele tezei de doctorat

Scopul lucrării științifice elaborate a constat în identificarea unui mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM, pornindu-se de la analiza corelației între diferite categorii de asemenea infracțiuni, descrierea caracterului sistematic și continuând cu caracterizarea juridico-penală generică a infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM.

În limitele obiectivelor tezei de doctorat, care au rezultat din conținutul scopului identificat, au fost incluse:

a) analiza gradului de studiere a infracțiunilor / infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat (reperul de delimitare a analizelor a fost cel al Republicii Moldova - deosebit de cel al altor state – România, Federația Rusă, Ucraina, Bielorusia, Franța, Georgia, Polonia, Germania, SUA etc.);

b) identificarea unui concept al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova;

c) conturarea sistemului infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, pentru a se ajunge la o combatere mai eficientă a faptelor prejudiciabile de această natură prin mijloace de drept penal;

d) analiza trihotomică a corelației: infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (art. 362 C. pen. al RM) - infracțiuni care afectează *nemijlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova - infracțiuni care afectează în mod *adiacent* și *doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova;

e) cercetarea complexă a sistemului de infracțiuni care afectează în mod nemijlocit relațiile sociale în domeniul frontierei de stat a Republicii Moldova în baza legislației în vigoare a altor state, inclusiv legislației penale;

f) identificarea corelației și semnelor definitorii ale obiectului juridic și obiectului material al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova;

g) analiza conținutului constitutiv generic al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova;

h) cercetarea multiaspectuală a subiectului activ și pasiv al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova;

i) identificarea, în baza modalităților normative care caracterizează acest sistem de infracțiuni, a modalităților faptice și a formelor posibile de manifestare a acestor categorii de infracțiuni;

j) elaborarea și formularea unor concluzii generale și recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda, care să materializeze un mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova.

Noutatea științifică rezultatelor obținute

Din perspectiva realităților și necesităților de cercetare științifică a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova a fost propus un sistem de rezultate științifice, care indică la originalitatea și individualitatea (aportul autorului) investigațiilor științifice desfășurate, în particular:

A. Infraacțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova formează un subsistem conturat în baza mai multor semne definitorii: obiect juridic de atentare, modalități de manifestare, conținut constitutiv.

B. Cadrul infraacțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei în ansamblu sunt: trecerea ilegală a frontierei de stat; unele modalități de manifestare a infraacțiunii de organizare a migrației ilegale; anumite modalități de manifestare a infraacțiunii de recrutare, instruire sau acordare a altui suport în scop terorist; anumite modalități de manifestare a infraacțiunii de contrabandă; anumite modalități de manifestare a infraacțiunilor de trafic de ființe umane și trafic de copii etc. Referitor la cadrul infraacțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova se identifică: trecerea ilegală a frontierei de stat și unele modalități de manifestare a infraacțiunii de organizare a migrației ilegale.

C. Potrivit legislației penale în vigoare, infraacțiunile care afectează în mod nemijlocit regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova formează două categorii distincte: *grupul de infracțiuni care, în ansamblu, afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova și grupul de infracțiuni care afectează regimul frontierei doar în cazul unor modalități obiective de manifestare prescrise.*

D. Infraacțiunile care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova, deși la moment sunt prevăzute de diferite capitole ale C. pen. al RM, cauzează daune unui singur obiect juridic generic – relațiile sociale care asigură un regim juridic normal al frontierei de stat a Republicii Moldova.

E. Luând în vedere realitățile curente parcurse de Republica Moldova și necesitatea consolidării protecției juridico-penale a relațiilor sociale care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, este necesară configurarea unui subsistem distinct al infraacțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova, cel puțin la nivel teoretic.

F. Infraacțiunile care afectează regimul frontierei de stat sunt acele fapte prejudiciabile, care afectează regimul juridic al frontierei prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a persoanelor fizice (cetățeni ai RM, cetățeni străini, apatrizi).

G. Urmează a se face distincție între traficul de migranți și facilitarea șederii ilegale în Republica Moldova.

H. Anumite forme de liberare specială de răspundere penală urmează a fi excluse din legea penală a Republicii Moldova (de exemplu, art. 362¹ alin. (4) C. pen. al RM).

Problema științifică importantă soluționată ca urmare a elaborării tezei de doctorat a constat în identificarea criteriilor pentru diferențierea infraacțiunilor care afectează

regimul frontierei de stat a RM de alte infracțiuni, fapt care permite evidențierea specificului juridic al acestor categorii de fapte prejudiciabile, contribuindu-se la perfecționarea normativului penal în această materie și aplicarea corectă a acestuia.

Semnificația teoretică a lucrării

Cercetarea științifică elaborată sub forma tezei de doctorat se impune cu premise favorabile de dezvoltare a teoriei și doctrinei penale în materia infracționalității, în particular a infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

În acest context, sunt propuse mai multe concluzii și recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda, bazate pe opinii de certă valoare științifică expuse în literatura de specialitate din Republica Moldova și din alte state.

În ipoteza unei lucrări sistematizate monografic se pot promova idei de certă valoare științifică pentru studiile ulterioare, inclusiv în baza planului de cercetări științifice de viitor lansate în cadrul acestei teze de doctorat.

Valoarea aplicativă a tezei de doctorat rezultă din posibilitățile de aplicare a concluziilor științifice obținute în:

- activitatea de cercetare științifică și activitatea didactică;
- în cadrul activităților de aplicare a normelor de drept penal de către ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători;
- în cadrul procesului complex de modificare și racordare a legislației penale la standardele europene și internaționale.

Aprobarea rezultatelor

Principalele rezultate științifice ale lucrării și-au găsit aprobare în mai multe conferințe științifico-practice internaționale, în particular: Conferința științifico-practică internațională „Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene” (2016, ICJP al AȘM, ICEȘD), precum și în conținutul mai multor articole științifice.

Sumarul compartimentelor tezei

Teza de doctorat cuprinde, din punct de vedere structural, 3 capitole, adnotări, lista abrevierilor utilizate, introducere, concluzii generale și recomandări, 6 figuri reprezentative, bibliografie, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. În ansamblu, teza de doctorat numără 175 pagini și face referire la 185 titluri bibliografice. În conținutul lucrării sunt intercalate 6 anexe.

Introducerea lucrării cuprinde actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, inclusiv problema științifică

importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei de doctorat, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

1. Gradul de cercetare a infracțiunilor / infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat (1.1. *Gradul de studiere a infracțiunilor / infracționalității care vizează frontiera de stat prin intermediul materialelor științifice publicate în Republicii Moldova*; 1.2. *Infracțiunile contra frontierei de stat prin prisma cercetărilor științifice publicate în alte state*; 1.3. *Concluzii la Capitolul 1*) conține o analiză a gradului de studiere a infracțiunilor / infracționalității care vizează frontiera de stat prin intermediul materialelor științifice publicate în Republica Moldova și interpretarea infracțiunilor contra frontierei de stat prin prisma cercetărilor științifice lansate în alte state.

Ca urmare a analizei desfășurate referitoare la specificul textului normativ adoptat în materia supusă investigațiilor științifice, s-au conturat anumite limite de cercetare doctrinară: lansarea unor studii referitoare la corelația între frontiera de stat și frontierele unei uniuni de state; interpretarea unor opinii legate de identificarea premiselor de europenizarea nu numai a relațiilor sociale pozitive, ci și a elementelor de crimă transfrontalieră și transnațională, fapt care a determinat analiza și a unor studii referitoare la fenomenul de crimă transnațională; evidențierea opiniilor lansate de delimitare a regimului juridic al frontierei de stat de regimul juridic al frontierei vamale; au fost acoperite de analiză și interpretare opiniile expuse în literatura juridico-penală a diferitor state și în legislațiile adoptate în unele dintre ele; nu au fost lăsate fără acoperire științifică și unele opinii ale autorilor criminologi și criminaliști.

Se stabilește o legătură conceptuală între libertatea de circulație – ca drept fundamental și securitate (în special, securitate europeană, securitate națională), infracțiune/ infracționalitate transfrontalieră, frontieră de stat, frontieră externă a Uniunii Europene. Reglementarea relațiilor sociale care vizează domeniul complex al frontierei urmează a fi clar prevăzută și normativizată, iar aceasta din urmă trebuie să valorifice asigurarea eficientă și calitativă a securității naționale și a securității europene și internaționale, în particular lupta cu fenomenul de infracționalitate transfrontalieră și, toate acestea - prin respectarea dreptului persoanei la libertatea circulației.

2. Frontiera de stat și regimul juridic al frontierei de stat – obiect al protecției juridico-penale (2.1. *Semne definitorii privind regimul juridic al frontierei de stat și conținutul juridic al frontierei de stat și/sau vamale*; 2.2. *Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală*; 2.3. *Infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat: noțiune și categorii*; 2.4. *Concluzii la Capitolul 2*) pune în evidență semnele definitorii privind regimul juridic al frontierei de stat și conținutul juridic al frontierei de stat și/sau vamale; corelația între

regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală, precum și alte infracțiuni care afectează în subsidiar relațiile sociale care vizează frontiera de stat, indică la detalizarea unor categorii ale infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat, inclusiv definirea lor.

În context, se face o legătură între caracterul de frontieră internă și frontieră externă, iar prin aceasta și regimul juridic al frontierei interne și regimul juridic al frontierei externe. Operându-se cu categoria de regim juridic al frontierei, se identifică regimul frontierei vamale și regimul frontierei de stat. În acest sens, dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și încalcă regimul frontierei în ansamblu, se atestă afectarea regimului juridic al frontierei de stat.

A devenit iminentă necesitatea corelării regimului juridic al frontierei de stat și fenomenul de migrațiune. Astfel, fenomenul migrațiunii ilegale intervine în forma deplasării persoanelor în diferite scopuri și pe diferite teritorii. Această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice: - regimul juridic de intrare în țară (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); - regimul juridic de ieșire din țară (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); - regimul juridic de ședere în țară (în afara regimului juridic al frontierei de stat); - regimul juridic de tranzit prin țară (în afara regimului juridic al frontierei de stat).

S-a constatat că oricare fapte prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat (organizare a încălcării acestui regim juridic, instigare la încălcarea acestui regim juridic, complicitate la încălcarea acestui regim și realizare propriu-zisă a încălcării acestui regim) urmează a fi supuse răspunderii penale. Luând în vedere faptul că încălcarea propriu-zisă a regimului juridic al frontierei de stat constituie o faptă unipersonală (manifestată comisiv prin autorat unic), organizatorul, instigatorul sau complicele la infracțiune poate fi antrenat ca răspunzător pentru faptele separate de trecere ilegală a frontierei de stat. Alta este situația în care are loc organizarea, în scop material a migrației, inclusiv prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. În acest ultim sens, urmează să se aprobe răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrațiunii ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii.

Se operează, în concluzie, cu o noțiune a infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat - acele fapte prejudiciabile, care afectează regimul frontierei prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a persoanelor fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini, apatrizi).

3. Infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova: analiză juridico-penală și elemente de drept penal comparat (3.1. Infracțiunea de

trecere ilegală a frontierei de stat; 3.1.1. Elemente preexistente ale infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat; 3.1.2. Conținutul constitutiv al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat; 3.2. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale; 3.2.1. Elemente preexistente ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale; 3.2.2. Conținutul constitutiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale; 3.3. Elemente de drept comparat în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat; 3.4. Concluzii la Capitolul 3) punctează pe anumite elemente de drept comparat în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat, precum și se analizează tiparul normativ al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a RM, prin intermediul unor elemente preexistente, elemente constitutive, forme și modalități.

În conținutul capitolului, după o analiză complexă a reglementărilor în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat în alte state, s-a urmat analiza elementelor preexistente și a conținutului constitutiv al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat, punându-se în vedere analiza infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat și de organizare a migrației ilegale. Această analiză a fost desfășurată în baza semnelor obiective și subiective care cataloghează o faptă prejudiciabilă ca fiind infracțiune penală, precum și din perspectiva unor forme de manifestare a infracțiunii și modalități normative și faptice.

Analiza nu a fost desfășurată punctual pe fiecare semn în parte, ci pe categoria de semne comune în raport cu caracterul generic de infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

În acest aspect, a fost desfășurată o analiză succintă a indicilor statistici care reflectă nivelul și structura criminalității de un anumit tip (infracțiunile de trecere ilegală a frontierei de stat și infracțiunile de organizare a migrației ilegale) și gen (infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat în contextul infracțiunilor contra securității de stat și autorităților publice).

Un loc important al acestui capitol a fost consacrat unor elemente de drept penal comparat, identificându-se multiple premise de modificare a legislației penale a Republicii Moldova conform unor reglementări adoptate în alte state și analizate în teza de doctorat. Cu siguranță, însă sistemul de reacție contra acestui gen de infracționalitate trebuie să posede anumite particularități individuale, care rezultă din contextul valorilor sociale apărute într-un stat sau altul. Mai cu seamă că frontiera de stat remarcă sistemul de suveranitate și individualitate statală.

1.

GRADUL DE CERCETARE A INFRAȚIUNILOR / INFRAȚIONALITĂȚII CARE AFECTEAZĂ REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT

Parcurgând analiza nivelului de cercetare a infracțiunilor / infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat, s-au conturat mai multe segmente de analiză.

În primul rând, majoritatea autorilor autohtoni și străini analizează infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat din perspectiva unor reglementări normative adoptate. Astfel, dacă în Republica Moldova un asemenea grup generic diferențiat nu se constată, atunci autorii pun în vedere mai mult o analiză sistematizată a unor categorii de infracțiuni individuale, care afectează relațiile sociale vizate.

În România, se constată un alt mod de evaluare a acestei categorii generice de infracțiuni, fiind relevată inclusiv la nivel normativ. Evaluarea normativului penal vis-a-vis de forma și conținutul cercetărilor științifice desfășurate în acest sens este foarte importantă, fapt care predetermină, în aserțiunea noastră, necesitatea de a desfășura inițial anume o evaluare tipizată privind reglementările normative în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Ca urmare a analizei desfășurate referitoare la specificul textului normativ adoptat în materia supusă investigațiilor științifice, se identifică anumite limite de cercetare doctrinară, pe care le punem în evidență în următoarele moduri:

- luând în considerație faptul că internaționalizarea și europenizarea relațiilor sociale a determinat și anumite marcaje conceptuale specifice în ceea ce vizează relațiile sociale în domeniul frontierei fiecărui stat încadrat în limitele unei uniuni și limitele însăși a frontierei uniunii create (ne referim, în particular, la Uniunea Europeană), se impune, în opinia noastră, lansarea unei evaluări a cercetărilor desfășurate anume din această perspectivă;

- în acest demers de cercetare lansat, este necesară identificarea unor premise legate de europenizarea nu numai a relațiilor sociale pozitive, ci și a elementelor de crimă transfrontalieră și transnațională, fapt care urmează a fi evaluat din punct de vedere științific; acest din urmă context rezultă mai cu seamă din corelația intrinsecă între fenomenul de crimă transnațională și necesitatea și realitatea protecției securității la frontieră;

- corelația definitorie între infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat și infracțiunile vamale determină lansarea analizei materialelor științifice publicate nu numai referitor la primul subiect, ci și în contextul celui de-al doilea; or, corelația poate fi contextual și punctual determinată doar prin prisma cunoașterii ambelor elemente care prefigurează această corelație;

- punând în discuție analiza elementelor preexistente și a conținutului constitutiv ale infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat, se pot identifica premisele după care o faptă prejudiciabilă ori alta poate fi atribuită la această categorie generică de infracțiuni; și acest fapt este posibil chiar și atunci când legislația penală nu prefigurează un grup strict normativizat din acest ultim punct de vedere;

- evidențiind anumite elemente de criminologie ori criminalistică, deseori se operează cu analiza nu a unor categorii specifice de infracțiuni, ci cu analiza unor categorii generice; în dependență de realitățile constatate în anumite state, ansamblul de fapte infracționale manifestate poate dicta operarea cu analiza fenomenului infracțional în acest sens; punctând pe infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat, stabilim existența unui fenomen socialmente periculos – în cadrul sistemului de fapte infracționale transfrontaliere, iar pe această ultimă cale - necesitatea unei analize complexe și a opiniilor criminologilor și criminaliștilor enunțate în literatura de specialitate autohtonă și străină referitor la diferite aspecte ale acestui tip de criminalitate.

1.1.

Gradul de studiere a infracțiunilor / infracționalității care vizează frontiera de stat prin intermediul materialelor științifice publicate în Republica Moldova

După cum susțin autorii N. Osmochescu și M. Mereuță (*Extinderea Uniunii Europene și regimul juridic al frontierelor statelor membre - 2006* [90, p. 11-16]), regimul juridic comunitar al frontierelor cuprinde ansamblul normelor adoptate de membrii unei comunități de stat, care conține reglementări privind vizele, azilul, migrația, cooperarea în domeniile justiției și afacerilor interne, combaterea terorismului și a infracționalității transfrontaliere, intrarea și ieșirea cetățenilor statelor membre sau din terțe state de pe teritoriul Uniunii Europene, prin trecerea frontierelor *externe* și *interne*, a mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri, precum și modalități comune de efectuare a controalelor la trecerea frontierelor [90, p. 14].

În context, se nuanțează faptul că trecerea la o nouă etapă în cadrul procesului de integrare europeană prin înființarea Uniunii Europene a contribuit la realizarea unei convergențe între dreptul la libera circulație și securitatea statelor membre cu regimul juridic comunitar al frontierelor, prin înființarea unui spațiu fără frontiere interne și stabilirea unor proceduri unitare de efectuare a controalelor la trecerea frontierelor, menite să asigure permisivitatea granițelor externe ale statelor Schenghen și eradicarea fenomenelor negative transfrontaliere [90, p. 14].

Cu adevărat, consemnează N. Osmochescu și M. Mereuță, securizarea frontierelor externe prin aplicarea Acquis-ului și a strategiei comune, care cuprind măsuri complexe specifice controlului trecerii frontierelor externe și supravegherii lor, se realizează în beneficiul statelor membre ale Uniunii Europene și nu poate fi separată de combaterea infracționalității transfrontaliere în formele ei specifice de manifestare: trecerea ilegală a frontierelor, migrația ilegală, traficul de ființe umane și stupefiante, contrabanda și alte fapte cu implicații negative asupra protecției frontierelor externe și interne [90, p. 14].

La trecerea frontierelor externe, organele competente exercită acte de autoritate, în scopul respectării regimului juridic comunitar al frontierelor și aplicării principiilor uniforme în interesul și pe întreg teritoriul statelor membre, prin efectuarea *controlului minim* și *controlului amănunțit* [90, p. 14-15].

Sușinem opinia autorilor N. Osmochescu și M. Mereuță, precum că creșterea libertății de circulație a persoanelor prin desființarea controalelor la frontierele interne și cerințele asigurării securității interne a statelor Uniunii Europene, în contextul unor evoluții noi pe plan internațional, caracterizate prin recrudescența terorismului și a altor manifestări extremiste, impun abordarea și înfăptuirea unitară a conceptului de **securitate europeană**, în cadrul normativ al instituțiilor comunitare și cel al cooperării transfrontaliere, prin perfecționarea continuă a instrumentelor juridice și a mijloacelor specifice de prevenire și combatere a terorismului, criminalității organizate, traficului de ființe umane și droguri, imigrației ilegale și altor forme de manifestare a criminalității transfrontaliere [90, p. 15].

Desființarea controalelor la trecerea frontierelor interne și transferarea lor la frontierele externe nu trebuie privită ca o dimensiune represivă a dreptului la libera circulație a persoanelor, în scopul de a crea un spațiu comun al securității și liberei circulații numai pentru cetățenii comunitari, fără a lua în considerație dificultățile externe, economice, politice și umanitare ale altor state, generatoare de pauperizare economică și socială, criminalitatea transfrontalieră, creșterea fluxurilor de migranți și solicitanților de azil [90, p. 15-16].

Desființarea frontierelor interne, susțin autorii N. Osmochescu și M. Mereuță, nu presupune și renunțarea la exercitarea controlului la frontiere și în zonele de frontieră de către poliție și autoritățile vamale care au dreptul să verifice documentele și identitatea persoanelor, să controleze autovehiculele și încărcăturile suspecte [90, p. 16].

Devenirea Republicii Moldova – stat vecin al Uniunii Europene, având frontiera comună cu frontierele externe ale Uniunii Europene, necesită, în opinia autorilor N. Osmochescu și M. Mereuță, modificarea legislației privind frontiera de stat a Republicii

Moldova și regimului ei juridic, precum și o largă familiarizare și informare a populației despre regulile noi privind regimul juridic al frontierei de stat [90, p. 16].

În baza celor consemnate, se stabilește o legătură conceptuală între

- **libertatea de circulație** – ca drept fundamental (prevăzut de Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 13) - *orice persoană are dreptul de a circula în mod liber și de a-și alege reședința în interiorul granițelor unui stat. Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de reveni în țara sa* [41] și Convenția Europeană a Drepturilor Omului (Protocolul nr. 4, art. 2) - *oricine se găsește în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul să circule în mod liber și să-și aleagă în mod liber reședința sa. Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru **securitatea națională**, siguranța publică, menținerea ordinii publice, **prevenirea faptelor penale**, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora. În anumite zone determinate drepturile recunoscute anterior pot face obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică* [28]) și

- **securitate** (în special, **securitate europeană, securitate națională**),
- **infrațiune / infraționalitate transfrontalieră**,
- **frontieră de stat**,
- **frontieră externă a Uniunii Europene**.

Cert este faptul că reglementarea relațiilor sociale care vizează domeniul complex al frontierei urmează a fi clar prevăzută și normativizată, iar aceasta din urmă trebuie să valorifice asigurarea eficientă și calitativă a securității naționale și a securității europene și internaționale, în particular lupta cu fenomenul de infraționalitate transfrontalieră și, toate acestea, prin respectarea dreptului persoanei la libertatea circulației.

Problema securizării frontierei, subliniază I. Colenov (*Amenințările generate de crima transfrontalieră determină securizarea frontierei - 2006* [26, p. 15]), este una extrem de importantă și cu foarte multe implicații în plan geopolitic și geostrategic [26, p. 15].

Cu adevărat, frontiera este un atribut inerent al fiecărui stat, instrumentul, care stabilește limitele teritoriului de stat, un mijloc care asigură prevenirea pătrunderii ilegale a mărfurilor și persoanelor străine pe teritoriul țării [79, p. 289]. Pentru asigurarea regimului juridic de funcționare a frontierei, statul este obligat să întrețină forțele și mijloacele, care asigură supravegherea și controlul frontierei. Prin urmare, nu este o întâmplare faptul că se acordă din

ce în ce mai mult interes problemelor frontierelor, mai ales în interiorul [26, p. 15] Uniunii Europene.

În momentul când criminalitatea transfrontalieră reprezintă una dintre principalele amenințări pentru securitatea și dezvoltarea Uniunii Europene, securizarea frontierelor, consemnează I. Colenov, devine condiție necesară și o preocupare strategică a statelor care au ales parcursul european [26, p. 15].

În Republica Moldova, ambele sectoare ale frontierei (de est și de vest) au fost și sunt în centrul atenției, din motivul că frontiera de vest a devenit frontiera externă a Uniunii Europene. Totodată, reieșind din faptul că hotarul de est prezintă unele particularități distincte, sectorul vizat necesită o abordare particulară, constată I. Colenov [26, p. 15].

Securizarea frontierei de stat a Republicii Moldova reprezintă un sistem complex de măsuri și acțiuni desfășurate la nivel central și teritorial, prin care se asigură protecția frontierei, respectarea cadrului legislativ în domeniu, efectuarea supravegherii frontierei și desfășurarea unui control eficient la trecerea acesteia, precum și protecția intereselor statului în relațiile cu statele vecine în problemele ce privesc frontiera de stat [26, p. 15].

În viziunea autorului I. Colenov, acest proces nu este finit, ci din contra, permanent se perfecționează, reieșind din necesitatea combaterii fenomenelor infracționale transfrontaliere [26, p. 15].

Un moment important constă și în menținerea relațiilor de bună vecinătate, colaborare și asistență mutuală cu statele vecine în problemele de frontieră (de exemplu, frontiera de stat între Republica Moldova și Ucraina se stabilește prin *Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat - Acord nr. 1808 din 18 august 1999* [1], precum și alte acte internaționale bilaterale [2]). Dezvoltarea cooperării cu autoritățile cu atribuții în supravegherea și controlul frontierei de stat reprezintă, la momentul actual, una dintre prerogativele de bază [26, p. 15].

În acest sens, problemele globalizării și globalizării infracționalității, menționează G.G.Potarov (*Методолого-системный подход к проблемам криминальной глобализации - 2005* [149]), se referă la anumite sisteme variate și complex organizate. Or, remarcă autorul citat, este necesară o abordare sistematică și reală în elaborarea unor idei și concepții care vizează această paradigmă. În derularea sistematică a *păcii*, componentele de bază sunt conformate din categoriile de *întâmplare, independență, ierarhizare a etapelor și nivelurilor și activității interne eficiente a sistemelor* [149, p. 44].

La etapele actuale ale globalizării are loc o transformare a criminalității naționale în forme avansate cu caracter transnațional și internațional, susține și autorul G. G. Potapov [149, p. 44].

Aceste procese trebuie minuțios studiate, pentru a se elabora o strategie și o tactică de profilaxie a globalizării criminale prin predeterminarea paradigmei globalizării generale [149, p. 44].

Deși în calitate de subiect al globalizării a devenit practic întreaga omenire, procesele gestionării civilizate și soluționării problemelor critice rămâne a fi una destul de nesatisfăcătoare [149, p. 45].

Cu adevărat, globalizarea – ca proces și apel către omenire, civilizații contemporane, trebuie să mobilizeze cercetarea în identificarea căilor și mijloacelor de dezvoltare progresivă și umană [149, p. 51].

Comunitatea Economică Europeană, subliniază M. Calotescu (*Acquis-ul comunitar în domeniul uniunii vamale - 2008* [17]), a fost înființată prin **Tratatul de la Roma**, semnat de cele șase state fondatoare (Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda) la 25 martie 1957. Unul dintre obiectivele majore stabilite de Tratatul de la Roma a fost realizarea unei piețe unice între statele-membre, primul pas concret fiind crearea unei uniuni vamale.

Uniunea vamală constă în reunirea mai multor teritorii vamale distincte într-un spațiu vamal comun, **suprimându-se astfel frontierele vamale interne dintre statele-membre, toate operațiunile vamale fiind mutate la frontierele acestora cu țări terțe** [17, p. 40].

După cum se stabilește din textul C. pen. al RM, legiuitorul utilizează, în context, în mod expres atât termenul *frontieră, frontiere* (art. 120 C. pen. al RM; art. 248 C. pen. al RM – de 3 ori), sintagma *frontieră vamală* (art. 126 alin. (1) C. pen. al RM; art. 248 C. pen. al RM – de 4 ori), sintagma *frontieră de stat* (art. 279¹ alin. (3) C. pen. al RM; art. 362 alin. (1) C. pen. al RM).

În fapt, semnificația juridică și conținutul interpretativ al acestor noțiuni poate valorifica limitele relațiilor sociale supuse protecției în cazul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova. În aceste repere de cercetare a fost propusă și analiza unor infracțiuni vamale, care atentează principial la regimul juridic al frontierei vamale a Republicii Moldova. Or, aceste infracțiuni pot fi încadrate, dar pot și să nu fie încadrate în limitele infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

Infracțiunea de trecere a frontierei de stat, menționează A. M. Dobra (*Aspecte metodice și tactice ale investigării locului faptei în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat – 2010* [47]), poate fi apreciată ca o infracțiune contra autorității.

În mod nemijlocit, autorul citat face o distincție între *asigurarea inviolabilității teritoriului statului* și *asigurarea inviolabilității frontierelor acestuia*, acestea impunând ca intrarea /ieșirea în /din țară să se facă numai prin locurile și în condițiile stabilite prin lege. Trecerea frontierei de stat se face, susține autorul citat, pe bună dreptate, prin locurile anume stabilite și în baza unor documente legale [47, p. 37]. Și în acest sens, nu are importanță elucidarea unor semne particulare ale subiectului activ al infracțiunii, acesta fiind unul general: *orice persoană fizică, cetățean al țării, străin sau apatrid, dacă acesta îndeplinește condițiile generale prevăzute de lege pentru subiectul infracțiunii*.

În contextul elementului material al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, A.M.Dobrea conchide că acesta constă în orice acțiune de intrare /ieșire în /din țară *prin trecerea ilegală a frontierei de stat* [47, p. 37].

În fapt, însăși trecerea ilegală constă în intrarea /ieșirea în /din țară în mod ilegal.

Punându-se în vedere anumite modalități faptice de manifestare obiectivă a infracțiunii, autorul A. M. Dobrea susține că acțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat se poate realiza:

- de pe teritoriul statelor vecine sau din zona contiguă pe teritoriul statului respectiv;
- de pe teritoriul statului respectiv spre teritoriile statelor vecine sau în zona contiguă.

Trecerea frontierei de stat este admisă și chiar asigurată, doar cu respectarea anumitor condiții, în limitele cărora această trecere este catalogată ca fiind una legală. În cazul în care asemenea condiții sunt încălcate, trecerea devine ilegală. În cursul analizei unor asemenea ultime condiții, se precizează *trecerea* prin:

- alte locuri decât prin punctele de control stabilite și amenajate, indiferent dacă făptuitorul posedă sau nu documente legale;
- puncte de trecere autorizate, dar în afara programului de lucru;
- prin puncte de trecere, dar cu documente false, cu viză de tranzit, dacă se rămâne pe teritoriul țării care a eliberat-o, fără documente de trecere, prin sustragere de la control (ascundere fizică), prin evitarea punctului unde se efectuează controlul de frontieră etc.

În limitele condițiilor de incriminare, un rol esențial (constitativ) îl are semnul locului săvârșirii infracțiunii. În acest sens, autorul A. M. Dobrea precizează locul prin intermediul porțiunii de teren care constituie frontiera de stat sau punctul de trecere a frontierei [47, p. 37].

Cu adevărat, practica combaterii infracționalității transfrontaliere cunoaște variate posibilități de trecere ilegală a frontierei de stat. Soluționarea oricăror cauze penale, în special a celor de mare pericolozitate socială, cum sunt și infracțiunile de trecere ilegală a frontierei de stat, debutează printr-o activitate de tactică și tehnică criminalistică deosebit de importantă.

Continuarea reformei economice și sociale în Republica Moldova, implementarea mecanismelor economiei libere de piață, intensificarea și diversificarea schimburilor comerciale externe influențează, după cum enunță autorul E. Albul (*Restructurarea sistemului vamal al Republicii Moldova în procesul de preaderare la Uniunea Europeană - 2009* [4]), în mod direct activitățile desfășurate de Serviciul Vamal al Republicii Moldova, care, la rândul său, trebuie reformat și restructurat. Procesul de restructurare a sistemului vamal al Republicii Moldova, se menționează că este condiționat de existența unor premise: *crearea economiei funcționale de piață și sporirea capacității acesteia de a face față premiselor competitive ale forțelor de piață din Uniunea Europeană și celelalte țări dezvoltate; alinierea comerțului exterior și a relațiilor economice internaționale ale Republicii Moldova la procesele de bază din economia mondială contemporană* [4, p. 29].

După cum susține I. Erhan (*Atribuțiile organelor vamale în domeniul ocrotirii normelor de drept – 2013* [56]), dacă este cazul a ne referi mai detaliat la practica comunitară în domeniul respectiv, observăm că atât instituțiile Uniunii Europene, cât și statele-membre acordă o mare importanță protecției intereselor economice și financiare ale Uniunii Europene, precum și luptei împotriva crimei organizate transnaționale, care prejudiciază bugetul comunitar și se manifestă prin comiterea fraudelor și infracțiunilor vamale.

În context, I. Erhan consemnează, referindu-se la recomandările Comisiei Europene în domeniul de *investigații și aplicare a legii*, că se constată că acestea stabilesc scopul de a dezvolta un serviciu vamal efektiv și eficient, capabil de a depista, preveni și investiga fraudele, precum și de a pregăti dosarele pentru urmărirea penală a infractorilor. Acest serviciu trebuie să fie suficient de flexibil, pentru a răspunde unei strategii, având la bază cele mai noi metode de evaluare direcționată a riscului și tehnologii moderne de control și protejare a societății. Serviciul trebuie, de asemenea, să asigure respectarea legislației naționale și internaționale, precum și a recomandărilor instituțiilor internaționale prin aplicarea consecventă a cadrului legislativ, stabilind împuternicirile sale, precum și sancțiunile aplicate în cazul nerespectării normelor vamale [56, p. 33].

Astfel, menținerea și dezvoltarea activității de ocrotire a normelor de drept este unul dintre pașii cei mai importanți în racordarea activității vamale din țara noastră la standardele europene, precum și stabilirea unui mecanism eficient în combaterea și preîntâmpinarea infracțiunilor și fraudelor vamale [56, p. 33].

Desigur, în această gamă de relații social-economice afectate prin anumite fapte de natură transfrontalieră, un rol aparte revine relațiilor sociale vizând frontiera de stat, dar nu exclusiv și exhaustiv.

Deși, la nivel tehnico-normativ se face distincție între frontiera vamală și frontiera de stat, unii autori autohtoni nu identifică o asemenea delimitare conceptuală.

În viziunea autorului O. Pasat (*Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale și penale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul penal din 2002 – 2013* [91]), caracterul politic al protecției *hotarelor de stat* a dispărut odată cu dispariția sistemului totalitar; *granița de stat*, în cadrul contrabandei depistate, rareori se violează, contrabanda fiind reținută. Făcând o paralelă la termenul *trecere*, O. Pasat menționează că în literatura de specialitate s-a afirmat că trecerea este *învingerea regimurilor speciale stabilite de Republica Moldova în zone de control vamal, și nu o traversare fizică simplă peste linia frontierei de stat* [91, p. 80].

În viziunea noastră, se admite o confuzie în contextul infracțiunii de contrabandă – fiind catalogată ca infracțiune care afectează regimul juridic al frontierei de stat (deși ulterior, probabil autorul își focusează atenția anume spre acest ultim fapt). În continuare, astfel, se consideră că regimul vizat poate fi afectat, doar dacă se referă la anumite modalități normative și dacă faptele se pot califica și în baza unor norme de referință (care afectează în mod special aceste relații sociale). Or, contrabanda constituie o trecere ilegală a bunurilor peste frontiera vamală.

În acest ultim context analitic, se identifică și opțiunea științifică a autorului O. Pasat, precum că cea mai apropiată contrabandei este infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat. În opinia autorului citat, dispozițiile celei din urmă norme sancționează trecerea ilegală a frontierei de stat, inclusiv în afara punctelor de trecere, cu folosirea ascunzișurilor - adică unele dintre metodele de săvârșire a contrabandei. Ca deosebiri esențiale între aceste infracțiuni se invocă:

- obiectul (atât material, cât și cel juridic) al infracțiunilor (obiectul juridic al contrabandei este potențialul economic al Republicii Moldova, la trecerea ilegală a frontierei de stat - inviolabilitatea frontierei de stat (*și nu vamale*));

- la trecerea ilegală a frontierei de stat nu este caracteristică prezența obiectului material al infracțiunii;

- particularitățile sunt și în latura obiectivă a infracțiunilor: cea a contrabandei fiind mai largă [91, p. 80].

Nu este reală și previzibilă corelația de la general la special ori de la întreg la parte în cazul analizei infracțiunilor de contrabandă și trecere ilegală a frontierei de stat. În viziunea noastră, se constată o delimitare, iar în această ultimă ipoteză, legătura incidentă nu poate fi identificată în mod expres. Premisa din urmă anunțată este elucidată și de autorul O. Pasat, prin

simpla alegație a ideii, precum că în ceea ce privește calificarea cazurilor când contrabanda este săvârșită prin trecerea bunurilor de către persoane în afara punctelor de trecere sau cu folosirea ascunzișurilor, acestea trebuie *încadrate juridic prin concurs*, adică printr-o singură infracțiune se lezează mai multe obiecte juridice.

Referindu-se la infracțiunile care vizează regimul vamal al României, R.Noană (*Infracțiuni la regimul vamal al României – 2009* [86]) susține că în această formulare, care pare să concentreze într-o accepțiune comună mai multe teorii cu privire la noțiunea de infracțiune în general, se pot integra următoarele fapte:

- cele inserate în C. vam. al Rom.;
- cele privitoare la regimul metalelor prețioase și pietrelor prețioase;
- cele privitoare la încălcarea regimului zonelor libere.

C. vam. al Rom. oferă un regim incriminator următoarelor fapte:

a) introducerea sau scoaterea din țară, prin orice mijloace, a bunurilor sau mărfurilor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal constituie *infracțiunea de contrabandă* (art. 270 C. vam. al Rom.);

b) introducerea sau scoaterea din țară, fără drept, de arme, muniții, materiale explozibile, droguri, precursori, materiale nucleare sau alte substanțe radioactive, substanțe toxice, deșeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase, constituie *infracțiunea de contrabandă calificată* (art. 271 C. vam. al Rom.);

c) folosirea la autoritatea vamală a documentelor vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri, decât cele prezentate în vamă constituie *infracțiunea de folosire de acte nereale* (art. 272 C. vam. al Rom.);

d) folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale falsificate constituie *infracțiunea de folosire de acte falsificate* (art. 273 C. vam. al Rom.).

De principiu, se indică la folosirea unor acte nereale sau falsificate la autoritatea vamală, deși însuși falsul acestor acte nu poate fi incident acestor infracțiuni vamale. În context, devine importantă corelația între o normă-întreg (precum contrabanda) și norma-parte (uzul de fals), aceasta din urmă infracțiune fiind o detalizare a uneia dintre metodele de comitere a contrabandei. Acest uz de fals poate fi raportat nu numai la bunuri, ci și la persoană, fapt care impune identificarea unei treceri ilegale a frontierei de stat, doar că autoritatea la care se prezintă nu este cea vamală, ci poliția de frontieră.

Autorul A. T. Moldovan (citat după I. Erhan - *Atribuțiile organelor vamale în domeniul implementării politicii vamale a statului – 2012* [55]) consideră că politica vamală, ca o

componentă a politicii comerciale, cuprinde ansamblul dispozițiilor legale cu privire la intrarea în/și ieșirea din țară a mărfurilor, dispunând de o mulțime de mijloace specifice grupate în două mari categorii, și anume:

- *mijloace economico-financiare* și
- *mijloace de tehnică și procedură vamală* [81 citat după 55, p. 40].

Activitatea organelor vamale în domeniul implementării politicii vamale a statului este destul de variată, constituind nucleul activității vamale și cuprinde tot spectrul de acțiuni legate de vămuirea mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală. Dezvoltarea activității urmează a fi efectuată, în opinia autorului citat, cu respectarea calităților proprii ale celorlalte activități, pentru ca ulterior acestea să se completeze reciproc și să asigure legalitatea necesară tranzacțiilor economice externe [55, p. 40].

Pentru a determina conceptul științific de colaborare a organelor vamale din Republica Moldova și țările străine, subliniază Z. Lupașcu (*Conceptul de investigare a cazurilor de încălcare a normelor cu caracter vamal – 2006* [73]), pe parcursul investigării cazurilor este nevoie, în primul rând, de a percepe conceptul de investigare a cazurilor de încălcare a normelor vamale și conceptul investigării faptelor ilegale corespunzătoare, identificându-se corelațiile între acestea (asemănări și deosebiri) [73, p. 34].

În context, V. M. Malinovskaia (citat după Z. Lupașcu) definește procesul vamal ca fiind un proces care utilizează sancțiuni pentru încălcarea normelor vamale, prin activitatea reglementată de lege a organelor vamale și a persoanelor lor oficiale, în scopul analizei și investigării cazurilor de contravenție vamală.

De altfel, se constată în literatura de specialitate că examinarea cazurilor de încălcare a normelor vamale este mai complexă, mai complicată și mai amplă comparativ cu investigarea cazurilor de contravenție, fapt pus în vedere în baza unor asemenea argumente juridice, precum: sunt necesare multiple interpelări către organele vamale ale statelor străine în vederea acumulării probelor. Această remitere a cererilor către organele vamale ale statelor străine este reglementată de C. vam. al RM (art.239 C. vam. al RM).

În același sens, invocând aserțiunea autorului C. Platon (*Responsabilitatea administrativă pentru încălcarea regulilor vamale – 1997* [93]), complexitatea procesului vamal este corelată și formei de răspundere juridică a subiecților implicați în activități ilicite.

După cum se subliniază, cetățenii sunt pasibili de răspundere pentru încălcarea regulilor vamale, dacă la data comiterii contravenției au vârsta de 16 ani (art. 229 alin. (1) C. vam. al RM), iar factorii de decizie sunt pasibili de răspundere pentru încălcarea regulilor vamale [93, p. 14] în conformitate cu prevederile C. con. al RM [21].

În baza art. 16 alin. (6) C. con. al RM, *persoana cu funcție de răspundere este pasibilă de răspundere contravențională pentru săvârșirea unei fapte prevăzute de C. con. al RM în cazul:*

- a) folosirii intenționate a atribuțiilor sale contrar obligațiilor de serviciu;*
- b) depășirii vădite a drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege;*
- c) neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu [21].*

De altfel, în mod justificat C. Platon pune la baza excluderii unor incoerențe – *aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele de judecată* [93, p. 14].

În opinia noastră, aceste ultime argumente nu sunt complete și pertinente (n.n. – *mai cu seamă dacă ne referim exclusiv la opiniile autorului Z. Lupașcu anunțate imediat anterior*) din perspectiva unei argumentări eficiente a complexității procesului de examinare a contravențiilor/ infracțiunilor vamale. În fapt, o legătură corespondentă și un efect asemănător sunt constante și în cazul faptelor ilegale care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Însă, acest caracter complex este bazat anume pe dificultatea procedurilor de investigare a cazurilor de comitere a unor asemenea fapte și realitatea implicării autorităților unor state străine în vederea documentării și supunerii răspunderii juridice a persoanelor care au comis asemenea încălcări. O legătură evidentă a contravențiilor vamale /infracțiunilor vamale cu faptele prejudiciabile care aduc atingere relațiilor sociale vizând frontiera de stat este stabilită și prin intermediul art. 287 alin. (1) C. con. al RM, care prevede în calitate de încălcare vamală – *neoprirea vehiculului (inclusiv a vehiculului de uz personal) care traversează **frontiera de stat (vamală)** a Republicii Moldova în locul de aflare a organului vamal, precum și pornirea, admiterea pornirii fără autorizația organului vamal a vehiculului (inclusiv a vehiculului de uz personal) aflat sub control vamal* [21].

De fapt, în opinia noastră, în acest sens este vorba anume de frontiera de stat, dar nu de frontiera vamală a Republicii Moldova. Adică, este justificată ideea autorului Ș. Zaharia (*Combaterea contravenționalității în domeniul vamal. Introducerea mărfurilor pe teritoriul vamal al comunității – 2008* [105]), care subliniază că în vederea combaterii contravențiilor în domeniul vamal (n.n. – *este cazul și a infracționalității în domeniul vamal*) trebuie avut în vedere **modul de circulație a mărfurilor** (n.n. – *care impune și un anumit mod de circulație a persoanelor care trec asemenea bunuri*) [105, p. 30]. În această gamă variată de problematici, autorul citat (*Combaterea contravenționalității în domeniul vamal. Produsele accizate* [106]) subliniază faptul că aderarea României la Uniunea Europeană a determinat modificări majore în sistemul vamal (modificările vizează extinderea competențelor, în particular prin reorganizarea sistemului vamal) [106, p. 28].

De exemplu, M. Calotescu, descriind procedura de introducere a bunurilor de către persoanele fizice pe **teritoriul vamal** al României și implicit al Comunității Europene (*Introducerea bunurilor de către persoanele fizice pe teritoriul vamal al României și implicit al Comunității Europene* [18]) susține că bagajele persoanelor fizice care călătoresc în afara României (depășind și teritoriul fizic al Uniunii Europene), la întoarcerea în Comunitate, sunt supuse controlului vamal în locurile stabilite prin C. vam. Com. și Regulamentul Vamal Comunitar (RVC). Persoanele fizice indicate pot introduce în Comunitate bunuri în limitele cantitative și valorice stabilite prin Regulamentul European nr. 918/1983, respectiv fără a plăti taxe vamale și alte drepturi de import [18, p. 24].

Pentru a contura anumite limite de valorificare a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, au fost supuse cercetării și anumite lucrări elaborate în materia faptelor infracționale concrete care sunt incidente acestui caracter prejudiciabil ori au legătură cu cele dintâi. Una dintre infracțiunile care trezește interesul din perspectiva catalogării ori necatalogării ca infracțiune care afectează regimul juridic al frontierei de stat este cea a contrabandei. În acest sens, s-a supus analizei și infracțiunea de contrabandă (n.n. - *prin intermediul unor materiale științifice publicate la tema tezei*) și doar în măsură să capteze atenția asupra regimului juridic supus protecției prin intermediul categoriei generice de infracțiuni analizate.

Un loc aparte a fost acordat lucrărilor elaborate de către autorii V. Stati, S. Maimescu, S.Sobiețki, M. Mutu etc. Astfel, S. Maimescu (*Unele aspecte practice ale executării sentințelor pronunțate pe cauzele penale de contrabandă intentate persoanelor juridice pe teritoriul vamal al Republicii Moldova – 2009* [75]) propune anumite interpretări restrictive (n.n. – *care par a fi, în opinia noastră, uneori nejustificate*) în legătură cu subiectul activ – persoană juridică – a infracțiunii de contrabandă. Autorul citat consideră că pentru a trage persoana juridică la răspundere penală în cazul comiterii infracțiunii de contrabandă, *pe lângă cele trei condiții generale indicate în norma de drept penal nominalizată*, sunt strict necesare **și alte condiții speciale, acțiuni concrete**: *persoana juridică trebuie să fie recunoscută în calitate de agent economic; persoana juridică trebuie să fie recunoscută drept agent economic participant la activitatea economică externă a statului* [75, p. 190]. Este nejustificată această restrictivitate, luând în vedere faptul că, în opinia noastră, nu trebuie impusă subiectului activ – persoană juridică – necesitatea de a fi recunoscut în calitate de agent economic participant la activitatea economică externă a statului, decât în anumite forme obiective de manifestare a infracțiunii în cauză.

În același curs de analiză, luând în vedere faptul că o mare parte a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat sau al frontierei vamale (*infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei*) este legat de fals ori uz de fals, ținem să nu achiesăm pe deplin și la opțiunea științifică a autorului S. Maimescu, care menționează (făcându-se referire la anumite exemple din practica judiciară) că, în cazul în care în adresa persoanei juridice ar fi fost intentată cauza penală potrivit semnelor infracțiunii de contrabandă (art. 248 C. pen. al RM), nu ar mai fi necesară intentarea cauzei penale conform art. 361 C. pen. al RM. Or, se invocă faptul că înseși condițiile normei de drept penal prevăzute de art. 248 C. pen. al RM prevede ca modalitate de contrabandă anume acțiunile de trecere peste frontiera vamală a statului a mărfurilor prin prezentarea frauduloasă a documentelor comerciale, marfare de însoțire care au stat la baza întocmirii fictive a documentelor vamale [75, p. 190]. Cu adevărat, caracterul parțial al susținerii acestei opinii rezultă din contextul că doar uzul de fals poate fi incident infracțiunii de contrabandă (n.n. – *modalitatea anunțată de către S. Maimescu*), nu însă și falsul ca atare, care impune o calificare a infracțiunilor potrivit regulilor concursului de infracțiuni (dacă se constată aceeași persoană în limitele autorului ambelor infracțiuni).

Referitor la contrabandă, M. Mutu (*Deosebirea contrabandei de eschivarea de la achitarea plăților vamale – 2003 [85]*) menționează că aceasta și eschivarea de la achitarea plăților vamale au același obiect generic (n.n. – *această deducție fiind bazată, ceea ce este și logic, din premisa structurii tehnice a normativului penal în vigoare*) - modul de înfăptuire a activității economice [85, p. 26], făcându-se o legătură corelativă între sistem economic, circuit legal al bunurilor și valorilor, formare a bugetului (domenii prioritare ale activității unui stat).

Nu achiesăm pe deplin la opinia autorului M. Mutu, precum că gradul prejudiciabil al contrabandei este determinat de posibilitatea prejudicierii intereselor statului, deoarece poate fi cauzat, după cum se menționează de către autorul citat, *pericol securității publice și în buget nu se varsă plățile vamale corespunzătoare*.

Or, considerăm că nu întotdeauna este susceptibilă acumularea la buget a plăților vamale (de exemplu, nu poate fi supusă în genere unor plăți vamale trecerea prin intrare a unui automobil peste frontiera vamală a Republicii Moldova, dacă perioada de la momentul fabricării este mai mare de 10 ani, pentru că în genere această trecere este interzisă în scop de înregistrare pe teritoriul Republicii Moldova). În context, M. Mutu subliniază că urmează de a se face precizarea precum că dacă *obiectul contrabandei* îl constituie **inviolabilitatea frontierei vamale**, în primul rând, atunci *obiectul eschivării de la achitarea plăților vamale* este **securitatea sistemului de aplicare a impozitelor și anume a plăților vamale** [85, p. 26].

Autorul V. Stati pune accent deosebit, pe bună dreptate, pe semnul locului comiterii infracțiunii de contrabandă - frontiera vamală (frontiera de stat a Republicii Moldova și perimetrul antrepozitelor vamale) [98, p. 448]. În context, în cazul în care are loc intrarea în sau ieșirea din Republica Moldova prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta, oricare dintre infracțiunile de contrabandă va putea forma un concurs cu infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat (art. 362 C. pen. al RM). Or, prin remarcarea faptului că aceasta *cu condiția că este trecută frontiera de stat, nu și perimetrul antrepozitelor vamale* [98, p. 448], pune în vedere certitudinea precum că protecția regimului juridic al frontierei de stat este elucidată paralel cu protecția regimului juridic al frontierei vamale, iar posibilitatea de calificare a infracțiunilor de contrabandă și cea de trecere ilegală a frontierei de stat prin concurs amplifică această certitudine.

1.2.

Infracțiunile contra frontierei de stat prin prisma cercetărilor științifice publicate în alte state

O primă și importantă lucrare, care evidențiază opinii de certă valoare științifică în materia racordării legislației/legislațiilor penale naționale la standardele normativului penal comunitar a fost cea a autorului G. Antoniu (*Legislația comunitară și legea penală – 2000* [5]). Întrebarea care se va pune, menționa autorul român G. Antoniu (*încă în anul 2000*), odată cu aderarea României la Uniunea Europeană (*de fapt și a altor state în asemenea situație*) va fi aceea a modului în care sistemul actual de incriminări și pedepse prevăzut în legislația națională va reuși să corespundă și exigențelor mai concrete ale legislației comunitare și, eventual, în ce direcție va trebui să se acționeze pentru perfecționarea lui în raport cu aceste exigențe. De fapt, considerăm acest moment o cerință și pentru fortificarea mijloacelor penale în Republica Moldova în vederea prevenirii și combaterii eficiente a infracțiunilor care aduc atingere relațiilor sociale care vizează protecția frontierei de stat.

S-a subliniat că în măsura în care legislația comunitară se interferează cu legea penală în modul de descriere a faptei interzise de lege, norma din legea comunitară capătă rolul de normă *tehnică*, contribuind la clarificarea conținutului incriminării respective [5, p. 11]. După integrarea țării în Uniunea Europeană (autorul anticipa anumite situații pentru România, fapt care pot fi puse pe rol și pentru Republica Moldova la etapa curentă) se va indica din plin la problema verificării de către organul judiciar, în fiecare cauză penală care se referă la situații reglementate și în legislația comunitară, dacă legea națională nu contrazice pe cea comunitară,

ipoteză în care va trebui să se acorde prioritate legii comunitare în pofida prevederilor legii naționale și chiar înainte de abrogarea acesteia.

Devine iminentă, menționează G. Antoniu (cu referire la doctrina franceză), o eventuală influență indirectă pe care o exercită legislația comunitară asupra legii penale naționale, prin aceea că principiile comunitare pot să facă ineficiente normele penale naționale acolo unde acestea din urmă devin incompatibile cu legislația comunitară [5, p. 13].

În context, vizându-se anumite domenii de interes comun, se invocă în speță la reglementările în domeniul *trecerii frontierelor exterioare ale statelor membre, lupta cu fraudă pe scară largă*, subliniindu-se necesitatea unei cooperări internaționale mai intense în aceste domenii [5, p. 16].

După cum consideră G. Antoniu, implicațiile penale ale legislației comunitare trebuie să stea în centrul atenției organelor competente, mai cu seamă după integrarea în Uniunea Europeană, fiind necesară o identificare a soluțiilor legislative adecvate care să traducă în viață, după cum se operează de către autorul citat – *comandamentele superioare promovate de Uniunea Europeană* [5, p. 16].

O privire retrospectivă asupra legislației române referitoare la ocrotirea frontierei de stat relevă faptul, după cum nuanțează V. Lazăr (*această constatare o face în anul 2002 - o perioadă de preaderare la UE - Infracțiuni în zona frontierei de stat a României – 2002* [62]), că preocupările legiuitorului, în acest domeniu, s-au intensificat în ultimii ani [62, p. 52]. Astfel, se constată că în anul 2001 sintagma de *trecere frauduloasă* a fost înlocuită cu cea de *trecere ilegală*.

În calitate de formă agravantă era prevăzută o situație raportată la calitatea subiectului activ al infracțiunii – *persoană care se sustrage de la executarea unei infracțiuni*. În legătură cu această formă agravantă, menționează C. Lazăr, era bine dacă legiuitorul ar fi extins aria subiecților activi ai agravantei și asupra celor care se află în faza de cercetare, urmărire sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni, precum și asupra minorilor infractori cărora li s-au aplicat anumite măsuri educative și se sustrag de la executarea acestora [62, p. 52].

În anul 2001 intră în vigoare și Legea nr. 123/2001 [83], care reglementează regimul străinilor în România. Printre infracțiunile prevăzute exista și fapta de *intrare frauduloasă pe teritoriul României a străinului declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară* (art. 46 alin. 1 al legii vizate – *închisoare de la 1 la 5 ani*), iar forma agravantă prevede săvârșirea *repetată* a infracțiunii (*închisoare de la 2 la 7 ani*) [62, p. 53].

În gama de politici transpuse în cadrul normativului penal al României la etapa actuală a fost inclusiv decizia de a readuce în cuprinsul C. pen. al Rom. – infracțiunile care țin de încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. Deși, după cum menționează autorii S. Bogdan, D. A. Șerban și G. G. Zlati (lucrare publicată în anul 2014 - *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Vol. II. Partea specială* – 2014 [10]), acest fapt are, în primul rând, o justificare istorică. Se invocă argumentat asupra momentului că inițial fapta a fost incriminată în *Legea pașapoartelor* din 21 martie 1912 (considerată ca fiind prima lege modernă [...] prin care erau legiferate principiile procedurale pentru trecerea frontierei, obligatorii pentru toți cetățenii țării), fiind adusă în cuprinsul C. pen. Carol II (art. 267). În C. pen. din 1969 fapta era reglementată în art. 245 C. pen., care incrimina *trecerea frauduloasă a frontierei de stat*. După 1990, diversele interese ale statului, susțin autorii S. Bogdan, D. A. Șerban și G. G. Zlati, au făcut ca fapta să fie incriminată prin acte normative speciale [10, p. 314].

În contextul legislației penale actuale a României, infracțiunile privind frontiera de stat formează un grup distinct în cadrul grupului subgeneric de infracțiuni – *infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat*. După cum constată, în sens doctrinar, autorii C. Popa și B.M.Mitric (*Drept penal – partea specială. Noul Cod penal* – 2015 [94]), toate infracțiunile privind frontiera de stat (trecerea frauduloasă a frontierei, traficul de migranți, facilitarea șederii ilegale în România, sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României) vizează în calitate de obiect juridic special – *relațiile sociale referitoare la respectarea intereselor (generale sau publice) în sfera activității de supraveghere privind regimul frontierei de stat și regimul străinilor în România*, amplificându-se ideea unor particularități și excepții special indicate în textul normelor penale (prin excluderea faptelor de exploatare a migranților/ a străinilor aflați ilegal pe teritoriul României și de transformare a acestora în surse de câștig; prin excluderea faptelor de exploatare și de transformare a acestora în surse de câștig) [94, p. 150, 153, 155-157].

Operând cu sistemul infracțiunilor contra ordinii de administrare vizate de Cap. 32 C. pen. al Federației Ruse, autorul A. V. Naumov (*Российское уголовное право* – 2007 [140]) indică la mai multe subcategorii generice de infracțiuni, inclusiv la infracțiunile care atentează la relațiile sociale care vizează inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse [140, p. 515]. În particular, se invocă infracțiunile de

- *trecere ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 322 C. pen. FR),
- *organizare a migrațiunii ilegale* (art. 322¹ C. pen. al FR),

- *schimbare/modificare ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 323 C. pen. FR).

Este important a menționa că organizarea migrațiunii ilegale – ca infracțiune prevăzută de art. 322¹ C. pen. al FR pune în evidență această incriminare doar raportată la organizarea ilegală a intrării în Federația Rusă a cetățenilor străini sau apatrizilor, șederii lor ilegale pe teritoriul Federației Ruse sau tranzitării ilegale a teritoriului Federației Ruse [140, p. 515].

A. V. Naumov opinează asupra faptului că unele dintre aceste infracțiuni (art. 323 C. pen. al FR) afectează relațiile sociale care vizează inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse – ca o componentă a ordinii de administrare, iar organizarea migrațiunii ilegale (art. 322¹ C. pen. al FR) pune în pericol/afectează relațiile sociale care asigură ordinea de intrare în Federația Rusă a cetățenilor străini ori apatrizilor, ordinea de ședere legală a lor în Federația Rusă ori ordinea de tranzitare legală a Federației Ruse [140, p. 515].

În opinia autorilor ruși M. P. Juravlev și S. I. Niculin (*Уголовное право. Общая и особенная части* – 2007 [158]), infracțiunile contra ordinii de administrare, în dependență de caracterul obiectului juridic special, pot fi clasificate în trei grupuri:

- *infracțiuni contra autorității puterii de stat și inviolabilității frontierei de stat a Federației Ruse,*

-*infracțiuni contra activității organelor puterii de stat și a celor de autoadministrare locală,*

- *infracțiuni contra ordinii stabilite de completare a documentelor oficiale* [158, p. 728-729].

În contextul infracțiunilor care atentează la autoritatea puterii de stat și inviolabilitatea frontierei de stat a Federației Ruse, autorii citați indică la aceleași infracțiuni, precum A.V.Naumov (trecerea ilegală a frontierei de stat, organizarea migrațiunii ilegale, schimbarea/modificarea frontierei de stat a Federației Ruse), invocând suplimentar infracțiunea de profanare a stemei de stat a Federației Ruse ori a steagului de stat al Federației Ruse (art. 329 C. pen. FR) [158, p. 732]. În ceea ce vizează obiectul juridic special, M. P. Juravlev și S.I.Niculin îl precizează în același mod ca și A. V. Naumov, adică puțin altfel configurat de la organizarea migrațiunii ilegale la celelalte două infracțiuni: trecerea ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse și schimbarea/modificarea frontierei de stat a Federației Ruse [158, p. 729-731].

Punând în vedere anumite opinii doctrinare ale autorilor belaruși, în particular V.Carnașenco și A. Cernolevschii (*Ответственность за совершение правонарушений на государственной границе* - 2001 [125]), se precizează că obiectul juridic special al trecerii

ilegale a frontierei de stat, în contextul teoriei penale a Republicii Belarus, este constituit din relațiile sociale care asigură ordinea de administrare în forma trecerii frontierei de stat a Republicii Bielorus prin oricare modalitate în afara punctelor de trecere sau prin punctele de trecere, dar cu încălcarea regulilor prestabilite de trecere, adică fără documentele corespunzătoare de trecere a frontierei de stat.

În opinia noastră, are loc o deviere doctrinară cu caracter restrictiv de la semnificația trecerii frauduloase a frontierei de stat. În primul rând, nu poate fi admisă teza după care să fie asigurată ordinea de administrare în forma trecerii frontierei în afara punctelor de trecere, în asemenea mod în care indică autorii citați anterior. În al doilea rând, încălcarea regulilor prestabilite de trecere a frontierei de stat nu poate fi restrânsă doar la lipsa documentelor corespunzătoare de trecere a frontierei de stat.

După cum se declară în majoritatea statelor lumii, și legislația belarusă prevede că nu constituie trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Belarus, cu încălcarea regulilor prestabilite de către cetățenii străini sau apatrizi pentru punerea în acțiune a dreptului de azil în corespundere cu Constituția Republicii Belarus, precizează autorii V. Carnaușenco și A.Cernolevschii [125, p. 31].

Totuși, doctrina belarusă constată ca fiind în acțiune discutabilă problematica privind răspunderea juridică pentru tentativa de trecere ilegală a frontierei de stat [125, p. 31]. În aspect subiectiv, infracțiunile legate de trecerea ilegală a frontierei de stat se caracterizează, fără careva opinii contradictorii, prin vinovăție intenționată, în forma intenției directe [125, p. 31].

Cu adevărat, menționează Gh. Voinea (*Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei* – 2001 [104]) în raport cu România (acest lucru este cert și pentru RM, deși nu a avut loc decât liberalizarea regimului de vize fără a fi integrați în Uniunea Europeană), că până la încheierea procesului de integrare europeană, emigrarea a căpătat proporțiile unui adevărat fenomen [104, p. 100].

În acest sens, se constată că autoritățile judiciare române sunt tot mai frecvent solicitate de autoritățile judiciare ale unor state în vederea tragerii la răspundere penală a unor cetățeni români pentru fapte de trecere ilegală a frontierei acelor state.

Cu ocazia soluționării acestor cauze, constată Gh. Voinea, în practica judiciară penală română s-a exprimat opinia după care nu poate fi antrenată răspunderea penală în cazul arătat, deoarece legislația penală română nu incriminează decât fapta de trecere frauduloasă a frontierelor statului român, indiferent de cetățenia și domiciliul făptuitorului [104, p. 100].

R. Simus (Rezumat la teza de doctorat cu titlul „Implicațiile traficului de persoane asupra ordinii publice și siguranței naționale” - 2017 [97¹, p. 12-13]) menționează că „traficul de persoane” este frecvent confundat cu „traficul de migranți” și, de asemenea, traficul de persoane în scopul exploatării sexuale este. Astfel, pentru o mai bună înțelegere a fenomenului, este esențial a se face o distincție clară între cele trei concepte. Cu toate că traficul de migranți și traficul de persoane împărtășesc cauze, caracteristici și modele similare, acestea sunt diferențiate prin distincții juridice precise. Pe de-o parte, susține R. Simus infracțiunea de trafic de migranți, de asemenea, cunoscută sub numele de facilitare a imigrației ilegale este o infracțiune care încalcă legile naționale și internaționale legate de frontieră. Este importantă, în contextul cercetărilor științifice desfășurate de către noi și remarcă autorului roman, precum că traficul de migranți, cât și traficul de persoane sunt forme de migrație ilegală (n.n. - adică infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat). Ideea că infracțiunea care afectează regimul juridic al frontierei de stat sunt diferite prin caracterul lor întregit sau partial de afectare a regimului frontierei de stat rezultă și din opțiunea autorului R. Simus, precum că o diferență majoră între contrabandă și trafic este faptul că contrabanda este întotdeauna de natură transnațională, pe când traficul poate fi și intern. Atunci când este transnațional, traficul de persoane de cele mai multe ori implică trecerea în mod legal a frontierelor, pe când contrabanda de migranți implică întotdeauna traversarea granițelor în mod ilegal [97¹, p. 13].

Deși în doctrina penală, consemnează Gh. Voinea (invocând opinia autorilor R.M. Stănoiu, V. Papadopol, G. Antoniu, C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, C. Filisanu) și în practica judiciară s-a încercat să se justifice extinderea aplicării legii penale române în materie de trecere frauduloasă a frontierei spre a cuprinde și incrimina trecerea frauduloasă a frontierei unui stat străin, cu argumentul că dubla incriminare nu înseamnă o identitate de incriminare, argumentarea devine, în asemenea mod, se subliniază *discutabilă* [104, p. 101].

Cu adevărat, susține Gh. Voinea, dubla incriminare nu este echivalentă cu identitatea de incriminare, deoarece aceeași faptă ar putea să apară incriminată în legea penală străină sub o denumire diferită de cea existentă în legea penală română, subzistând totuși dubla incriminare. Discuția de față, după cum se precizează în opiniile doctrinare ale autorului citat, se poartă asupra unor fapte diferite: încălcarea frontierei unui stat străin și încălcarea frontierei statului român [104, p. 101]. Or, menționează Gh. Voinea, este îndoielnic dacă se poate realiza dubla incriminare în condițiile în care se concepe că legea penală română nu apară decât frontiera română, nu și a altor state [104, p. 102].

Pentru a ieși din acest impas și a deschide calea sancționării de către legea penală română și a încălcării frontierei unui stat străin nu rămâne, după părerea lui Gh. Voinea (n.n. -

opinie pe care o susținem pe deplin), decât a se renunța la caracterul exclusiv al ocrotirii de către legea penală română a frontierei statului român. Or, cu adevărat se nuanțează faptul că procesele care au loc în Europa, de edificare a unei piețe comune, de liberalizare a circulației persoanelor, bunurilor, capitalurilor și serviciilor, ca și limitarea treptată a formalităților de frontieră, impun o altă viziune asupra frontierei naționale, care ar trebui privită nu numai din unghiul de vedere al suveranității naționale, dar și al intereselor comune economice, sociale, politice ale țărilor europene, subliniază Gh. Voinea [104, p. 102].

În asemenea concurs de situații, legea penală națională ar trebui să-și extindă domeniul de acțiune și asupra acelor încălcări care, deși privesc valori sociale strâns legate de suveranitatea națională, prezintă o însemnătate hotărâtoare și pentru procesul de cooperare a statelor europene și de unificare treptată a legislațiilor lor naționale. În viziunea autorului Gh. Voinea, acest fapt ar facilita o interpretare mai largă a elementelor de aplicare a legii penale, care ar urma să opereze și în situația când se încalcă frontiera unui stat străin. În acest sens, autorul citat detalizează momentul referitor la cazul în care există o cerere a autorităților străine - se îndreptățește oare implicarea autorităților române de a dispune tragerea la răspundere a cetățeanului român care a trecut fraudulos frontiera a două state străine – pentru două infracțiuni de trecere frauduloasă a frontierei [104, p. 100].

Deși, subliniază autorul citat, la prima vedere avem de a face cu un act material unic, este aproape unanim admis că se comit două acte, se înfrâng două valori sociale ocrotite prin două dispoziții legale de drept penal, deci se comit două infracțiuni: una de trecere frauduloasă a frontierei unui stat (*la ieșire*) și alta de trecere frauduloasă a frontierei altui stat (*la intrare*), fiind aplicabile, după cum indică Gh. Voinea, regulile privitoare la concursul de infracțiuni [104, p. 102].

Nu este exclusă, operând cu opinia aceluiași autor citat, nici aplicarea regulilor unui concurs de infracțiuni atunci când intrarea într-o țară are loc concomitent cu ieșirea dintr-o altă țară (lipsind o zonă liberă între cele două frontiere), prin trecerea frauduloasă a frontierei comune celor două state. Dacă se constată, în speță, menționează Gh. Voinea, că s-a săvârșit o singură acțiune de trecere frauduloasă a frontierei, însă prin această acțiune unică cetățeanul român a ieșit fraudulos dintr-o țară și a intrat, fraudulos, în altă țară, producând două rezultate distincte prin care s-a lezat valori sociale apărute prin două dispoziții penale distincte (*se are în vedere sistemul normativ din cele două state*), va exista un concurs formal de infracțiuni [104, p. 100].

Cu ocazia soluționării acestor cauze, în practica judiciară penală română s-au exprimat pregnant două opinii, menționează G. Voinea (*Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei* – 2001 [103]):

1. Nu poate fi antrenată răspunderea penală, deoarece legislația penală română nu incriminează fapta de trecere frauduloasă a frontierelor altor state, ci doar fapta de trecere frauduloasă a frontierelor statului român, indiferent de cetățenia și domiciliul făptuitorului.

2. Poate fi antrenată necondiționat și fără rezerve răspunderea penală a cetățeanului român pentru trecerea ilegală a frontierelor altor state, în temeiul dispozițiilor art. 65 din Legea 56 din 4 iunie 1992 *privind frontiera de stat a României*.

Pentru motive, care se vor tot atâtea argumente în favoarea unei a treia opinii, G. Voinea nu împărtășește cele două opinii expuse mai sus pentru că, acceptate fără rezerve, nici una dintre ele nu oferă soluția corectă, dacă nu este raportată la existența sau inexistența între statul român și statul bulgar, sau oricare alt stat ale cărui frontiere ar fi trecute fraudulos de cetățenii români față de care s-ar formula cereri de tragere la răspundere penală pentru această faptă, a unui tratat de asistență juridică în materie penală, pentru că, în principiu, legislația penală română apără valorile sociale care interesează statul român, așa cum de altfel procedează legislația penală a fiecărui stat, care-și protejează propriile valori [103, p. 113].

Potrivit art. 58 din Tratatul între Republica Populară Română și Republica Populară Bulgaria ratificat prin Decretul nr. 109 din 31 martie 1959 „fiecare Parte Contractantă se obligă ca la cererea celeilalte Părți Contractante, să pornească, în conformitate cu propria sa lege, acțiunea penală împotriva unui cetățean al său când el a săvârșit pe teritoriul celeilalte părți contractante o infracțiune care atrage extrădarea”. Condiția „o infracțiune care atrage extrădarea” pe care o găsim și în toate celelalte tratate de asistență judiciară în materie penală pe care le-a încheiat România cu alte state, presupune: dubla incriminare, adică cetățeanul respectiv să fi comis o faptă care este incriminată atât de legea penală a statului al cărui cetățean este făptuitorul, cât și de legea penală al statului pe teritoriul căruia a săvârșit fapta, iar pedeapsa prevăzută pentru această infracțiune să fie pedeapsa închisorii mai mare de un an [103, p. 113].

Obiectiv, frontierele unui stat nu sunt susceptibile de a fi ocrotite de legea penală a altui stat, dar, oare dubla incriminare înseamnă o identitate de incriminare? Întrebă G. Voinea [103, p. 113]. Dacă da, se observă că deși această infracțiune de trecere frauduloasă a frontierei are aceeași definiție în ambele legislații penale, aceeași latură obiectivă și subiectivă și lingvistic același obiect, adică aceeași valoare socială ocrotită, și anume *frontierele de stat*, ea - valoarea socială ocrotită - privește alt obiect: frontierele proprii.

Dar, această noțiune de *frontiere de stat*, logic, are în viziunea fiecărui stat și a legislației acestuia, același înțeles, nu numai de gen, ci, chiar de specie, cuprinzând același grup de obiecte și relații cu însușiri esențiale comune. Tratând problema în acest mod, G. Voinea susține că cerința dublei incriminări este îndeplinită, opinie care a fost de altfel confirmată de practica judiciară și argumentată în literatura juridică [103, p. 113].

Se motivează că indicarea textelor din tratatele de asistență judiciară referitoare la pornirea acțiunii penale în conformitate cu propria lege, nu numai procesuală, ci și substanțială, creează posibilitatea ca legea penală română să fie aplicată și în acele cazuri în care obiectul juridic lezat, deși propriu unui stat (de exemplu, frontiera de stat, sigiliul sau ștampila cu stema țării) își are corespondent, de asemenea ocrotit de legea penală, în legislația română.

Pentru toate aceste motive G. Voinea consideră că în asemenea spețe este aplicabil textul incriminator similar din legea penală română în măsura în care România are încheiat un tratat de asistență judiciară în materie penală cu statul respectiv, cu condiția însă ca autoritățile judiciare ale statului ale cărui frontiere au fost încălcate să formuleze o cerere expresă în acest sens [103, p. 113].

Existența cererii autorităților bulgare îndreptățesc autoritățile române să dispună tragerea la răspundere a cetățeanului român care a trecut fraudulos frontiera bulgaro-greacă pentru două infracțiuni de trecere frauduloasă a frontierei? Întrebarea nu este gratuită, menționează G. Voinea. Pentru că, deși la prima vedere se are de a face cu un act material unic, este aproape unanim admis că se comit două acte (ambele acte alternative din conținutul laturii obiective a infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei: *intrarea* sau *ieșirea*), se înfrâng două valori sociale ocrotite prin două dispoziții legale de drept penal (una bulgară și una greacă), deci se comit două infracțiuni: una de trecere frauduloasă a frontierei bulgare, pentru a ieși din Bulgaria, și alta de trecere frauduloasă a frontierei grecești, pentru a intra în Grecia, fiind aplicabile, în opinia autorului, regulile privitoare la concursul de infracțiuni, cu condiția ca, să existe un Tratat de asistență judiciară în materie penală între România și Grecia, și autoritățile judiciare grecești să fi formulat și ele o cerere de tragere la răspundere penală a cetățeanului român, cu toate că, de regulă, în materia infracțiunilor cu conținuturi alternative, cum este și cea de trecere frauduloasă a frontierei (*intrarea* sau *ieșirea*), comiterea ambelor acțiuni (*intrarea* și *ieșirea*) constituie o singură infracțiune, o unitate infracțională naturală, iar nu o pluralitate de infracțiuni [103, p. 113].

Principiul unității infracționale și regulile lui sunt greu, dacă nu imposibil, de aplicat în practică, în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei pentru că nu poți ieși și intra concomitent fraudulos în aceeași țară, ci ieși dintr-o țară și intra în alta prin trecerea frauduloasă

a frontierelor comune celor două state, ori, ieși fraudulos și reintra tot fraudulos în aceeași țară, dar după un anumit interval de timp, care exclude ca atare ideea de unitate infracțională și o confirmă pe cea de concurs de infracțiuni [103, p. 113].

În opinia noastră, aceleași lucruri sunt pertinente și reale și pentru posibilitatea și inevitabilitatea aplicării legislației penale a Republicii Moldova în materie de răspundere pentru infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Doar că, în afara acordului reciproc între state și cererea de tragere la răspundere penală a cetățeanului Republicii Moldova, nu poate fi admisă, în opinia noastră, teza după care trecerea ilegală a frontierelor mai multor state ar constitui o unitate de infracțiuni. Or, C. pen. al RM, prin art. 362 pune în evidență o infracțiune unică fără acțiuni alternative, reținerea faptei de intrare și a celei de ieșire în/din țară putând fi reținute obiectiv în mod cumulativ. Adică, intrarea ilegală în Republica Moldova și ieșirea ilegală din Republica Moldova va constitui un concurs de infracțiuni (cu toate că nu suntem de acord cu această abordare ca fiind necesară întotdeauna; în opinia noastră, anume aici se impune detalizarea elementului material și configurarea unei infracțiuni unice cu acțiuni alternative - intrarea/ieșirea în/din țară).

În acest ultim sens, un rol semnificativ îl are momentul de consumare a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Din acest ultim unghi de vedere, s-a impus analiza lucrării științifice a autorului H. Diaconescu (*Din nou cu privire la momentul și locul consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României – 1996* [45]). Stabilirea momentului și a locului consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat, fără îndoială, prezintă interes nu numai teoretic, ci și unul practic major, de aceasta depinzând în egală măsură atât calificarea juridică a faptei, ca infracțiune sau contravenție, cât și determinarea competenței teritoriale a organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești, menționează H. Diaconescu [45, p. 101].

Locul săvârșirii infracțiunii este porțiunea de teren, de apă sau de aer, care alcătuiește frontiera de stat (*punctele de control de la graniță, de pe aeroporturi, din gări, porturi sau orice alt loc de îmbarcare pe teritoriul român într-un mijloc de transport care urmează să treacă granița țării*). Momentul consumării infracțiunii este cel al trecerii liniei care formează frontiera de stat: „când este vorba de frontiera aeriană, maritimă sau fluvială, consumarea are loc, pentru ieșirea frauduloasă din țară, în momentul decolării aeronavei, a plecării navei, trenului sau mijlocului de transport din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc.); când este vorba de intrarea frauduloasă în țară, consumarea are loc în momentul parașutării pe teritoriul României, a decolării aeronavei, plecării navei etc. de pe teritoriul străin cu destinația trecerii frontierei de stat a României”.

În această concepție locul și momentul consumării infracțiunii sunt diferite în raport de:

- modalitatea de realizare a elementului material al laturii obiective;
- acțiunea de intrare sau ieșire în/din țară, căile și mijloacele concrete întrebuințate pentru realizarea acestora și felul, natura frontierei (terestră, aeriană, fluvială sau maritimă).

Intrarea în țară presupune și se realizează prin pătrunderea pe teritoriul statului, iar ieșirea prin acțiunea inversă de părăsire a acestuia. Chiar dacă legea nu o spune în mod expres, intrarea sau ieșirea din țară nu se poate realiza decât prin pătrunderea sau părăsirea, *pășirea* pe sau de pe teritoriul statului, altfel neputându-se concepe nici intrarea și nici ieșirea din țară [45, p. 101]. Nu orice intrare în/sau ieșire din țară sunt însă socialmente periculoase, ci numai acelea care se realizează prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat. Pentru existența laturii obiective a infracțiunii este necesar ca elementul material al acesteia să fie realizat prin trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei [45, p. 101].

Prin trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei se înțelege fie intrarea sau ieșirea din țară prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta, fie realizarea acestor acțiuni prin asemenea locuri, dar în ascuns sau fâțiș, ori prin folosirea unor mijloace ilicite *pentru inducerea în eroare a controlului de frontieră* [45, p. 101].

Pe cale de consecință, în cazurile anume determinate - momentul consumării infracțiunii a fost considerat ca fiind acela al decolării aeronavei, al plecării navei, trenului din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc. în cazul ieșirii din țară) sau acela al parașutării pe teritoriul străin [102, p. 37-44 citat după 45, p. 101]. Situarea locului și fixarea momentului săvârșirii infracțiunii în alte puncte decât linia frontierei de stat și în alt moment decât acela al trecerii frauduloase a acesteia nu are suport și justificare nici în litera și nici în rațiunea și spiritul prevederilor legale în discuție [45, p. 101].

Cert este faptul că incriminarea infracțiunilor care vizează frontiera de stat urmează a fi bazat pe un sistem probator eficient. Mai cu seamă că în cazul acestor categorii de infracțiuni se utilizează inclusiv diferite acte care pot fi puse la baza comiterii infracțiunii (mijloace de comitere a infracțiunilor).

Din acest ultim context, a fost supusă analizei și lucrarea autorului C. C. Iorgovici (*Cercetarea criminalistică a documentelor false de trecere a frontierei* – 2010 [60]). Acest moment s-a impus nu din perspectiva unor investigații în materie de criminalistică, ci din necesitatea și posibilitatea de examinare a mijloacelor de comitere a unor categorii de infracțiuni care vizează în mod nemijlocit regimul juridic al frontierei de stat.

Cu adevărat, pentru a trece frontiera de stat a României (de altfel și a Republicii Moldova), pe lângă celelalte condiții stabilite de lege, orice persoană trebuie să fie în posesia

unui document de trecere a frontierei, recunoscut de stat, valabil și autentic, subliniază C.C. Iorgovici. Controlul documentelor pentru trecerea frontierei presupune, în opinia autorului citat, un complex de activități, care se referă atât la stabilirea autenticității acestui act (falsificat/contrafăcut), cât și la faptul că persoana care s-a prezentat la control este aceeași cu cea din fotografia aplicată sau integrată în document.

În cele mai multe cazuri, constată C. C. Iorgovici, falsificarea documentelor de trecere a frontierei de stat se face prin înlocuirea fotografiei. Introducerea indicatorilor biometrici și a unor noi elemente de siguranță în documentele de trecere a frontierei diminuează posibilitățile de falsificare sau contrafacere, dar nu le exclude [60, p. 289-294].

Infracțiunile care vizează frontiera de stat pot fi, în aserțiunea noastră, în legătură directă cu infracțiunile vamale, dar ele nu coincid ca conținut. În anumite cazuri acest conținut poate să nu vizeze o intercalare. De asemenea, în alte cazuri, deși poate fi admisă o infracțiune vamală, pot să nu se constate anumite elemente ale infracțiunii care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Toate cele expuse au probat necesitatea de a supune analizei și anumite lucrări științifice în materia infracțiunilor / infracționalității vamale.

O primă lucrare, în această gamă de idei, a fost cea a autorului D. Țicău (*Infracțiuni vamale. Controverse – 2000* [101]). Autorul citat face distincție principială, operând cu valoroase opinii științifice, între *folosirea de acte nereale* și *folosirea de acte falsificate* [101, p. 113]. În opinia lui D. Țicău, *folosirea de acte nereale* prezumă situația în care făptuitorul (*vis-a-vis de infracțiunile vamale*) a folosit în fața autorității vamale documente vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri decât cele prezentate în vamă [101, p. 113]. Deși considerăm că raportarea actului la anumite valori este diferită, totuși modalitatea de manifestare a caracterului ireal al actelor este aceeași și în cazul infracțiunilor vamale, și în cazul celor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Este de observat, constată D. Țicău, că în cazul în care falsul a fost comis de persoana care prezintă aceste documente, va exista un concurs real de infracțiuni între infracțiunea vamală și cea de fals și uz de fals în raport cu modalitatea falsificării și cu caracterul documentului falsificat [101, p. 113].

Dificultatea corelării infracțiunilor vamale cu infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă inclusiv din catalogarea distinctă a conținutului de *frontieră vamală* și *frontieră de stat*. Or, în opinia autorului L. Rogatâh (*Уголовно наказуемая контрабанда и Таможенный кодекс 2003 года – 2005* [151]), în cazul contrabandei se operează cu trecerea peste *frontiera vamală*.

Autorul rus citat precizează că, în sensul analizei conținutului trecerii (care este vizat în norma juridico-penală a contrabandei) este această formulare incorectă – ca acțiune legată de introducerea și scoaterea *în/ de pe teritoriul țării* a bunurilor ori mijloacelor de transport, fapt care rezultă cu claritate din conținutul normativului vamal [151, p. 56].

Este important a sublinia faptul, menționează autorii S. Dușchin și S. Rusov (*Особенности квалификации таможенных преступлений* - 2001 [122]), că în cazul contrabandei cu folosirea documentelor false, se încalcă nu doar regimul juridic de trecere a bunurilor peste frontiera vamală, dar și ordinea de documentare a faptelor, adică ordinea de administrare [122, p. 38].

Constatăm că frontiera de stat și frontiera vamală ar fi categorii juridice, pe care legislația în vigoare a Republicii Moldova le precizează în mod distinct [79, p. 291]. Acest fapt este indicat și în literatura de specialitate. Astfel, autorul S. Dușchin (*Нарушения таможенного законодательства* – 1996 [121]) conchide că noțiunea de *frontieră vamală* nu coincide cu cea de *frontieră de stat* [121, p. 15]. Însă, considerăm că în anumite modalități de manifestare a infracțiunilor vamale poate fi afectat regimul juridic al frontierei vamale, concomitent cu regimul juridic al frontierei de stat (de exemplu, în cazul eludării controlului vamal la frontiera de stat). Nu este și cazul nedeclarării sau declarării neautentice, când regimul juridic al trecerii peste frontiera de stat a persoanei poate să nu fie afectat. În acest ultim sens, după cum constată I.Dumitru (*Sustragerea de la controlul vamal și vămuire a mărfurilor sau a altor bunuri* – 2003 [54]), în activitatea de urmărire penală s-a ridicat problema dacă faptele de trecere cu autobuzul prin punctele de frontieră și de nedeclarare și neprezentare a mărfurilor sau bunurilor pentru vămuire constituie, în genere, infracțiune sau contravenție la regimul vamal [54, p. 138].

În baza unor repere de ordin criminologic, pentru a antrena ideea unei reale necesități a examinării infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat / frontierei vamale se lansează și lucrarea autorilor T. Dicanova și V. Ostapenco (*О необходимости усиления борьбы с таможенными преступлениями* – 2004 [119]). În opinia autorilor citați, se consideră naivă ideea precum că criminalitatea organizată nu va folosi situația liberalizării controlului vamal pentru consolidarea trecerii ilegale a bunurilor și obținerea unor profituri substanțiale pe seama inclusiv a neachitării plăților vamale. Asemenea categorii de fapte prejudiciabile vor trece în unele cu caracter latent.

Cele consemnate susțin, în opinia autorilor T. Dicanova și V. Ostapenco, certitudinea eficientizării luptei cu infracțiunile vamale, fapt care predetermină o politică juridico-penală clară. Această politică lipsește în Federația Rusă, constată autorii vizați anterior [119, p. 105].

Adică, ținând seama că după prăbușirea regimurilor comuniste din Europa fenomenul infracțional (în special traficul de droguri, armament, materiale explozive și radioactive, substanțe toxice) a cunoscut o creștere fără precedent, este și a fost imperios necesară, în viziunea autorului I. Burlacu (*Sugestii privind armonizarea legislației noastre în raport cu legislația europeană în ce privește infracțiunile la regimul vamal – 2002* [16]), modificarea legislației referitoare la regimul vamal și armonizarea acesteia în raport cu legislația europeană în domeniu. În materia infracțiunilor de contrabandă, se constată că ar fi necesară o reglementare expresă, prin care actele preparatorii să primească același regim juridic cu tentativa, avându-se în vedere gradul ridicat de pericol social pe care îl prezintă [16, p. 153].

O lucrare care determină în mod analitic și exhaustiv semnele care descriu infracțiunile privind frontiera de stat potrivit legislației penale a României este cea a autorului Gh. Diaconescu (*Infracțiuni în legi speciale și în legi extrapenale. Culegere de acte normative – comentate și adnotate. Doctrină și jurisprudență – 2002* [44]). Prezintă interes dispozițiile potrivit cărora, menționează autorul Gh. Diaconescu, trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri, se face prin punctele de control pentru trecerea frontierei de stat deschise traficului internațional, cât și prin alte locuri, în condițiile stabilite prin acorduri și înțelegeri prealabile între România și statele vecine. În fapt, de aici se deduce ideea noastră, precum că regimul juridic al frontierei poate fi afectat nu doar prin trecerea ilegală peste aceasta a persoanei, ci și a bunurilor, mijloacelor de transport etc. În contextul trecerii ilegale a persoanei, regimul juridic al frontierei de stat este încălcat de fiecare dată, pe când în cazul contrabandei (trecerea ilegală a bunurilor) poate și să nu fie afectat. De asemenea, din cele descrise de autorul Gh. Diaconescu, sunt de menționat prevederile care definesc scopul controlului efectuat în punctele special destinate acestei activități, și anume de a verifica și constata îndeplinirea condițiilor stabilite de lege *pentru intrarea și ieșirea din țară a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și a altor bunuri* [44, p. 169-170].

Cu adevărat, în cazul trecerii frauduloase a frontierei de stat este indiferent faptul dacă făptuitorul posedă sau nu documente în regulă, infracțiunea realizându-se oricum, de îndată ce acesta a trecut frontiera prin alte locuri decât cele destinate scopului și stabilite de lege. În alt context obiectiv, fraudă poate să se manifeste fie prin ascunderea fizică a autorului la trecerea prin locul de frontieră, fie prin ascunderea realei sale entități [44, p. 169-170].

Toate aceste opinii științifice sunt supuse unui examen complex în cadrul investigațiilor științifice sub forma tezei de doctorat, fiind propuse, în cazuri de incoerențe, anumite soluții care vizează opiniile noastre proprii.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

1. *Problema științifică importantă soluționată ca urmare a elaborării tezei de doctorat* a constat în identificarea criteriilor pentru diferențierea infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM de alte infracțiuni, fapt care permite evidențierea specificului juridic al acestor categorii de fapte prejudiciabile, contribuindu-se la perfecționarea normativului penal în această materie și aplicarea corectă a acestuia.

2. Scopul lucrării științifice elaborate a constat în identificarea unui mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, pornindu-se de la analiza corelației între diferite categorii de asemenea infracțiuni, descrierea caracterului sistematic și continuând cu caracterizarea juridico-penală generică a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

3. În limitele obiectivelor tezei de doctorat, care au reieșit din conținutul scopului identificat, au fost incluse: analiza gradului de studiere a infracțiunilor / infracționalității care afectează regimul juridic al frontierei de stat (reperul de delimitare a analizelor a fost cel al Republicii Moldova deosebit de cel al altor state); identificarea unui concept al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova; conturarea sistemului infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, pentru a se ajunge la o combatere mai eficientă a faptelor prejudiciabile de această natură prin mijloace de drept penal; analiza trihotomică a corelației: infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (art. 362 C. pen. al RM) - infracțiuni care afectează *nemijlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova - infracțiuni care afectează în mod *adiacent* și *doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova; cercetarea complexă a sistemului de infracțiuni care afectează în mod *nemijlocit* relațiile sociale în domeniul frontierei de stat a Republicii Moldova în baza legislației în vigoare a altor state, inclusiv legislației penale; identificarea corelației și semnelor definatorii ale obiectului juridic și obiectului material al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova; analiza conținutului constitutiv generic al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova; cercetarea multiaspectuală a subiectului activ și pasiv al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova; identificarea, în baza modalităților normative care caracterizează acest sistem de infracțiuni, a

modalităților faptice și a formelor posibile de manifestare a acestor categorii de infracțiuni; elaborarea și formularea unor concluzii generale și a unor recomandări, inclusiv cu caracter de lege ferenda, care să materializeze un mecanism eficient de combatere, prin mijloace de drept penal, a faptelor prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

4. Influența normativului penal asupra formei și conținutului cercetărilor științifice desfășurate în acest context este foarte importantă, fapt care predetermină necesitatea de a desfășura inițial anume o evaluare tipizată privind reglementările normative în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

5. Analiza normativului penal în materie de răspundere pentru faptele prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova pune în vedere mai multe categorii de infracțiuni:

a) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (art. 362 C. pen. al RM);

b) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova;

c) infracțiuni care afectează în mod *adiacent* și *doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova [79, p. 295].

6. Legiuitorul rus indică la unele modalități particulare de reglementare pe cale penală a relațiilor sociale care vizează domeniul complex al migrației. În viziunea noastră, pe această cale se afirmă o criminalizare vădit nejustificată sub aspectul pericolului social în general, deși în contextul unor probleme individuale specifice Federației Ruse (teritoriu mare, populație densă în anumite teritorii, cetățeni străini și apatrizi în număr mare etc.), aceste nuanțe pot fi interpretate și într-un alt mod.

7. Nu poate fi admisă o abordare normativă, prin care să se pună în evidență conținutul și semnificația juridică a pericolului social al infracțiunii. Nu poate ca aceeași faptă să constituie într-un caz o infracțiune, iar în alt caz o altă încălcare de lege.

8. Considerăm nejustificată abordarea infracțiunii de contrabandă – ca infracțiune care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

9. Infracțiunile care vizează frontiera de stat pot fi în legătură directă cu infracțiunile vamale, dar ele nu coincid ca conținut.

10. Regimul juridic al frontierei poate fi afectat nu doar prin trecerea ilegală peste aceasta a persoanei, ci și a bunurilor, mijloacelor de transport etc., în sensul regimului juridic al frontierei de stat – este vorba în mod obligatoriu de trecerea ilegală a persoanei.

11. Caracterul ilegal al trecerii prezumă încălcarea regulilor de trecere a frontierei de stat, fapt care impune admiterea descrierii normative doar sub un singur aspect, dintre cele două enunțate: trecerea ilegală a frontierei de stat (prin excluderea sintagmei *cu încălcarea regulilor de trecere a frontierei de stat*) sau *trecerea peste frontiera de stat cu încălcarea regulilor de trecere a acesteia* (prin excluderea semnului ilegalității acestei treceri, fiind identificat și interpretat cu ajutorul altor texte de lege).

12. Dificultatea corelării infracțiunilor vamale cu infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă inclusiv din catalogarea distinctă a conținutului de *frontieră vamală* și *frontieră de stat*.

2. FRONTIERA DE STAT ȘI REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT – OBIECT AL PROTECȚIEI JURIDICO-PENALE

2.1. Semne definitorii privind regimul juridic al frontierei de stat și conținutul juridic al frontierei de stat și/sau vamale

Istoria dezvoltării omenirii reprezintă un proces continuu de autoidentificare a diferitor națiuni, popoare, etnii și lupta acestora pentru conturarea unui semn principal al acestei autodeterminări – recunoașterea juridică internațională a drepturilor suverane asupra teritoriului și sfera de autoritate în limitele acestora de teritoriu, ape, mediu aerian. Un atribuit indispensabil al autodeterminării, suveranității statului din timpuri străvechi a fost și rămâne a fi **frontiera de stat** [154].

Cu adevărat, în perioada unor modificări radicale cu caracter politic, social-economic și de altă natură care au loc în lume, pentru evaluarea gradului de protecție a intereselor persoanei, societății și statului în spațiul de frontieră este necesar de a releva gradul de determinare a statutului juridic al unor noi participanți, realizarea unor baze constituționale ale protecției lor [185, p. 89], determinarea participanților la relațiilor juridice în sfera protecției frontierei de stat.

Statul dispune de teritoriul său, însă folosirea de către stat a teritoriului nu este, din punct de vedere juridic, nelimitată. Statul este obligat să se folosească de teritoriu doar în interesele populației care locuiește pe acest teritoriu. Deci, oricare politică are la bază anumite interese. Statul tinde să creeze asemenea condiții, care i-ar permite în măsură maximă de a asigura trecerea peste frontieră a bunurilor materiale și spirituale în interesele persoanei, societății, statului și constă în crearea și menținerea unor condiții favorabile pentru asigurarea integrității teritoriale, desfășurarea activităților politice, social-economice și altor genuri de activitate la frontiera de stat etc. Acestea din urmă predetermină orientarea și conținutul unei politici de frontieră și se asigură prin intermediul activității organelor de stat cu atribuții în domeniul complex al protecției și pazei frontierei de stat.

Un element component de bază al intereselor statului în sfera regimului juridic al frontierei de stat îl constituie protecția corespunzătoare și sigură a persoanei, societății și statului contra actelor de terorism, activității ilegale a unor grupări criminale organizate, ocupate cu trecerea peste frontiera de stat a mijloacelor narcotice, psihotrope ori precursorilor, armelor și munițiilor etc.

Cu adevărat, menționează autorii ruși N. P. Patrușev și, A. I. Dolgova practic toate amenințările la interesele și securitatea statului, care se reflectă la frontiera de stat, comportă, la etapa actuală, un caracter internațional și sunt legate de terorismul internațional și criminalitatea transfrontalieră [143; 150]. Prin intermediul grupărilor criminale organizate se întreprind măsuri active pentru crearea unor porțiuni de frontieră de stat, stabile sub forma unor canale de contrabandă și trafic de mijloace narcotice.

În acest sens, un pericol iminent pentru securitatea țării o constituie și migrațiunea ilegală. În literatura de specialitate, prin organizarea migrației ilegale a cetățenilor străini sau apatrizilor se înțelege, de regulă, comiterea oricăror fapte, orientate spre asigurarea intrării și locuirii pe un anumit teritoriu, în cazul în care aceste persoane nu au actele corespunzătoare ori se încalcă regimul juridic de înregistrare a persoanelor străine sau apatrizilor [129]. Organizarea migrației ilegale prezumă, în mod tacit, comiterea diferitor acțiuni orientate spre asigurarea intrării/ieșirii ori locuirii pe un teritoriu a persoanelor străine sau apatrizilor, în lipsa unor documente care identifică aceste persoane etc.

În contextul celor enunțate anterior, stabilim că un subiect de bază al asigurării securității este statul. Asigurarea eficientă a securității se manifestă ca condiție a stabilității politice și dezvoltării economice a statului, a dezvoltării democratice a acestuia. În cadrul sistemului de asigurare a securității un rol aparte îl ocupă anume organele autorității de stat [144]. Fortificarea activităților la frontiera de stat prezumă o reacționare adecvată la amenințările actuale aduse securității. În rolul acestora din urmă, după cum am consemnat anterior, intervine terorismul internațional, criminalitatea transfrontalieră, traficul de mijloace narcotice, migrațiunea ilegală.

Organizarea statală, ca formă superioară de conducere și organizare a societății la o anumită treaptă de dezvoltare a istoriei, constituie o necesitate obiectivă. Autoritatea publică a oricărui stat își extinde puterea supremă și nelimitată, independentă, absolută, asupra unui anumit teritoriu, inclusiv asupra populației, și nu admite în niciun caz ca o altă autoritate să exercite atribuțiile specifice puterii de stat asupra aceluiași teritoriu și a populației aflate pe el. Apărarea unității, suveranității și independenței statului, precum și a celorlalte valori sociale, este asigurată de autoritatea publică, mai întâi, prin elaborarea și aplicarea legilor.

Deci, deoarece dimensiunea materială a statului este anume teritoriul, evident statul devine o formă geografică a vieții sociale, o entitate artificială care se suprapune unor zone naturale sau un fenomen esențialmente spațial, un cadru natural, geografic, al organizării puterii de stat [84, p. 147]. În acest sens, anume prin punerea unor accente asupra dimensiunii materiale a statului se ajunge la definiția geografică a acestuia [185, p. 10-11], care nu exprimă

întotdeauna o realitate. Deci, teritoriul este o întindere de pământ delimitată prin granițele unui stat sau ale unei unități administrative și supusă suveranității statului respectiv [46, p. 1086].

Totuși, în aserțiunea lui I. Deleanu, teritoriul nu poate fi redus la semnificația unui spațiu, a unei anumite unități naturale. Or, teritoriul îndeplinește un rol de importanță semnificativă, care depășește interesul strict al definirii statului. Pentru a invoca rolul teritoriului, urmează a fi inserate anumite funcții ale acestuia:

- a) teritoriul permite situarea statului în spațiu și delimitarea lui de alte state;
- b) teritoriul constituie baza pe care se realizează integrarea transformatoare într-o unitate coerentă a populațiilor indefinite și instabile;
- c) prin determinarea unui cadru teritorial, puterea înscrie *națiunea* pe planul realității concrete; teritoriul devine simbolul și factorul de protecție a ideii naționale;
- d) teritoriul determină, sub aspect fizic, și în anumite limite întinderea și prerogativele puterii publice, suveranitatea și independența acesteia;
- e) teritoriul asigură și accentuează calitatea însăși a cetățenilor, trăsătura lor comună și funciară de a viețui într-un anumit spațiu;
- f) teritoriul este un mijloc de acțiune a statului, întrucât cine deține solul, deține locuitorii, imprimând acestora un sens comun de existență.

În aspect juridic, teritoriul reprezintă delimitarea porțiunii de pământ asupra căreia o anumită putere de stat își poate exercita atribuțiile, cu excluderea oricăror alte forme de putere statală.

În opinia autorului M. Bădescu, teritoriul este un spațiu geografic, constituit din sol, subsol, ape, precum și din coloana aeriană de deasupra solului și apelor până la limita spațiului cosmic, asupra căruia statul își exercită suveranitatea sa în mod exclusiv și deplin [7, p. 152]. Prin fixarea unui spațiu de competență statală, teritoriul trebuie delimitat de teritoriul altor state, de marea liberă și de spațiul cosmic. Delimitarea se face prin frontiere. În dimensiunile lor concrete, frontierele nu întotdeauna au reprezentat o linie. În acest ultim sens, cele mai multe regate medievale au devenit state naționale odată ce au reflectat în totalitate coerența spațiului geografic.

În ipoteza celor consemnate, devine corelativă și intrinsecă legătura între teritoriu și frontieră /frontiere.

În spațiul european, termenul de *frontieră* apare pentru prima dată în limba franceză, în sec. XIV, pentru a denumi un anumit fel de fațadă în arhitectură sau o formațiune militară de bătălie. Ulterior, această noțiune a fost asimilată în limba engleză, desemnând spațiul politic rezultat din corelația dintre state sau o barieră împotriva unui atac.

C. vam. al Rom. (art. 3 alin. (1)) prevede că *teritoriul vamal cuprinde teritoriul statului, delimitat de frontiera de stat, precum și marea teritorială, delimitată conform normelor dreptului internațional și legislației în materie. Teritoriul vamal include și spațiul aerian al teritoriului țării și al mării teritoriale* [68].

C. vam. al FR (art. 2) pune în evidență noțiunile de *teritoriu vamal și frontieră vamală*. În context, se indică la faptul că teritoriul Federației Ruse este unicul teritoriu vamal al statului. Teritoriul vamal include în sine, aflându-se în zona economică exclusivă a Rusiei și pe platoul continental al Rusiei insule artificiale, instalații și structuri asupra Federației Ruse. Pe teritoriul Rusiei se pot afla, în conformitate cu legile federale, zone economice speciale, care sunt parte a teritoriului vamal. Produsele plasate pe teritoriul zonelor economice speciale sunt considerate în afara teritoriului vamal al Rusiei, în scopul aplicării taxelor vamale, impozitelor, precum și interdicțiilor și restricțiilor de natură economică stabilite de legislația Federației Ruse despre reglementările de stat a activității de comerț exterior, cu excepția cazurilor expres prevăzute de Cod și de alte legi federale. Limitele teritoriului vamal al Federației Ruse, de asemenea și limitele cu frontiera de stat a Federației Ruse, cu excepția limitei teritoriului specificate anterior.

Teritoriul Republicii Moldova este un teritoriu vamal unic [25] care include în limitele sale pădurile, apele, teritoriul din zona ei economică, teritoriul insulelor artificiale, construcțiile și instalațiile aflate pe ele, navele aeriene care se află în afara teritoriului țării, fiind însemnate cu Drapelul de Stat al Republicii Moldova. Pe teritoriul Republicii Moldova se pot afla zone libere și antrepozite vamale. Zonele libere și antrepozitele vamale sunt parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, în care se aplică regimul vamal respectiv.

Ce cuprinde regimul juridic al frontierei?

În opinia autorilor N. Osmochescu și M. Mereuță, regimul juridic al frontierelor comunitare cuprinde un ansamblu de norme adoptate, care conțin reglementări privind vizele, azilul, migrația, cooperarea în domeniile justiției și afacerilor interne, combaterea terorismului și a infracționalității transfrontaliere, intrarea și ieșirea cetățenilor statelor membre sau din terțe state de pe teritoriul Uniunii Europene, prin trecerea frontierelor *externe și interne*, a mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri, precum și modalități comune de efectuare a controalelor la trecerea frontierelor [90, p. 14].

Acest regim juridic este important pentru identificare și interpretare, mai cu seamă luând în vedere faptul că acesta se înscrie în limitele situației-premisă a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat.

Prin intermediul regimului juridic al frontierei de stat se valorifică categoria juridică de securitate a frontierei (securitatea la frontieră poate fi definită ca o stare de protecție a frontierei de stat, a intereselor vitale ale omului, societății și statului contra unor amenințări, pericole și riscuri potențiale și reale cu caracter intern și extern asupra regimului juridic al frontierei [146, p. 96]), în particular prin perfecționarea continuă a unor instrumente juridice și mijloace specifice de prevenire și combatere a infracțiunilor care afectează în mod nemijlocit ori adiacent relațiile sociale vizând regimul juridic al frontierei de stat. Devine iminentă și legătura conceptuală între libertatea de circulație și securitate la frontieră. Or, frontiera constituie:

- un atribut inerent al fiecărui stat,
- un instrument care stabilește limitele teritoriului de stat, precum și
- un mijloc care asigură prevenirea pătrunderii ilegale a mărfurilor și persoanelor străine pe teritoriul țării [26, p. 15].

În context, este important a se menționa că nu frontiera devine externă și internă, ci regimul juridic al frontierei poate avea caracter extern și intern. După cum se menționează în literatura de specialitate, *frontiera de stat poate avea regim de frontieră internă sau frontieră externă. Regimul de frontieră internă se poate stabili pentru toate acțiunile de trecere a frontierei de stat sau numai pentru o parte dintre ele* [9, p. 33]. Anume sistemul de norme care reglementează punctele prin care se trece frontierele țării la intrarea sau ieșirea în/din țară, precum și condițiile substanțiale și de formă pentru permisiunea autorității de a trece frontiera constituie regimul juridic al frontierei de stat [40, p. 63].

Și în calitatea ei de atribut, instrument și mijloc, frontiera urmează a fi supusă unei securizări. Această securizare se manifestă ca un sistem de măsuri și acte desfășurate în vederea asigurării frontierei, respectării cadrului normativ în vigoare etc. Deci, în calitate de situație, cerință-premisă a acestei securizări intervine necesitatea și realitatea adoptării unui cadru normativ pertinent, capabil de a pune la dispoziție elemente de securizare viabile și eficiente. Și dacă, constată autorul I. Colenov, procesul de securizare nu este finit, ci permanent se perfecționează [26, p. 15], considerăm că și situația-premisă posedă caracter permanent de ajustare. Or, cadrul normativ și procedeele de securizare, pe de o parte, și infracționalitatea transfrontalieră, privită prin variatele modalități faptice de manifestare, pe de altă parte, sunt în relație de condiționare reciprocă.

C. pen. al RM pune în evidență uzuală termenul *frontieră*, *frontiere* în mai multe contexte:

- ca categorie generică de *frontieră*, *frontiere*,
- ca categorie de *frontieră vamală*;

- ca categorie de *frontieră de stat*.

Efectul prejudicierii relațiilor sociale care vizează protecția acestor categorii juridice poate determina, în opinia noastră, diferite forme și conținut diferit al obiectului juridic special, spre care sunt orientate anumite categorii de fapte infracționale, precum și care anumite fapte pot fi determinate în calitate de elemente materiale ale infracțiunii /infracțiunilor într-un context ori altul.

Potrivit art. 120 C. pen. al RM, *prin teritoriu al Republicii Moldova și teritoriu al țării se înțelege:*

- *întinderea de pământ cuprins între frontierele Republicii Moldova,*
- *apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova,*
- *cu subsolul ei,*
- *cu spațiul ei aerian [23].*

Conform art. 8 alin. (2) C. pen. al Rom, prin teritoriul României se înțelege *întinderea de pământ, marea teritorială și apele cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat [6, p. 11].*

În opinia noastră, luând în vedere faptul că art. 120 C. pen. al RM, la definirea *teritoriului*, operează cu sintagma de *frontieră a Republicii Moldova*, este justificată neutilizarea specificării *de stat* a acestei frontiere. Acest lucru nu este, însă, pertinent și în sensul art. 248 C. pen. al RM, când legiuitorul admite operarea cu termenul de *frontieră* în sensul *frontierei vamale*. În cazul prejudicierii relațiilor sociale care vizează frontiera vamală poate fi vorba despre o infracțiune vamală, afectându-se și regimul juridic al frontierei de stat. Însă, devine evidentă delimitarea categoriilor juridice de frontieră vamală și frontieră de stat în baza orientărilor definitorii spre anumite categorii care trec / sunt trecute peste această frontieră (a se vedea *Figura 3, Figura 4, Figura 5*).

Frontiera de stat a Republicii Moldova, perimetrul zonelor libere și al antrepozitelor vamale constituie frontiera vamală a Republicii Moldova. Frontiera de stat stabilește limitele spațiale de acțiune a suveranității de stat a Republicii Moldova. Lungimea totală a frontierei de stat este 1906 km, dintre care pe uscat 955 km, iar pe apă – 951 km. Frontiera de stat cu România cuprinde un sector de 684 km, iar cel cu Ucraina – 1222 km [43].

Teritoriul vamal al țării se limitează cu frontiera vamală, iar frontiera vamală, la rândul ei, coincide cu frontiera de stat a Republicii Moldova.

Frontierele formează de fapt o realitate multiplă, deoarece ele au dimensiuni concrete în teren. În opinia lui M. Fouchere, frontiera este o discontinuitate geopolitică, cu funcție de marcare reală, simbolică și imaginară. De asemenea, frontierele pot fi și linii, care, în înțelesul

lor curent, sunt niște spații sau zone foarte largi, care reprezintă realități complexe ale elementelor liniare și intangibile.

Potrivit interpretărilor textuale *frontiera este linia naturală sau convențională care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altor state sau de întinderi de apă care nu fac parte din teritoriul său: graniță, hotar* [46, p. 401].

Acest subiect este reglementat prin legislația internă a fiecărui stat. Astfel, art. 3 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova prevede că *frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, respectându-se principiile unanim recunoscute ale dreptului internațional*.

În acest context, a fost adoptată *Legea privind frontiera de stat a Republicii Moldova* din 17 mai 1994, nr. 108-XIII [71]. În ipoteza reglementărilor adoptate, frontiera de stat presupune linia care desparte pe uscat și pe apă teritoriul Republicii Moldova de teritoriile statelor vecine, iar în plan vertical delimitează spațiul aerian și subsolul Republicii Moldova de spațiul aerian și subsolul statelor vecine. Frontiera de stat stabilește limitele spațiale de acțiune a suveranității de stat a Republicii Moldova. Frontiera de stat se stabilește în tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine în baza totalurilor activității comisiilor bilaterale de demarcare. Frontiera se marchează pe teren cu semne de frontieră clar vizibile [71].

În literatura de specialitate se determină, că noțiunea de *frontiere de stat*, logic, are în viziunea fiecărui stat și a legislației acestuia, același înțeles, nu numai de gen, ci, chiar de specie, cuprinzând același grup de obiecte și relații cu însușiri esențiale comune [103, p. 113].

L. V. Lefterache menționează că frontiera de stat delimitează teritoriul statului de teritoriul fiecăruia dintre statele vecine și marea teritorială de zona contiguă. În plan vertical, frontiera de stat delimitează spațiul aerian și subsolul statului de spațiul aerian și subsolul fiecăruia dintre statele vecine [9, p. 33].

I. Deleanu definește frontierele ca fiind *liniile reale sau imaginare trasate între diferite puncte din globul pământesc pentru a delimita teritoriul unui stat* [42, p. 45] (G. Antoniu, C. Bulai, T. Toader etc. definesc *frontiera de stat ca fiind linia reală sau imaginară care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori acela unde frontiera nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonare la altul* [6, p. 111]), făcându-se delimitare între:

- a) frontiere terestre;
- b) frontiere maritime;
- c) frontiere aeriene;
- d) frontiere fluviale.

Cu adevărat, dreptul internațional contemporan nu cunoaște reguli aplicabile tuturor statelor în materia delimitării frontierelor. În acest sens, devine incident obiectul unor convenții încheiate între statele riverane.

Cu alte cuvinte, teritoriul țării, fiind constituit din întinderea de pământ (solul), adică suprafața terestră cuprinsă între frontierele politico-geografice ale țării, limitele acestei suprafețe terestre sunt cele stabilite prin convențiile de frontieră cu fiecare stat vecin. Ele sunt marcate prin semne de frontieră (borne, movile de pământ ori alte semne convenționale) [6, p. 111].

Frontierele terestre pot fi:

- *ortografice* (trasate cu ajutorul formelor de relief) și
- *geometrice* (trasate cu ajutorul unor meridiane sau paralele geografice).

Delimitarea mării teritoriale și a zonelor maritime cu regim special se realizează fie prin manifestarea de voință a statului respectiv, fie prin convenții internaționale încheiate de către statele interesate.

În opinia autorului T. Drăganu, frontierele fluviale sau apele de frontieră pot fi divizate în:

- *ape curgătoare* (fluvii, râuri sau pâraie);
- *ape stătătoare* (lacuri, bălți, mlaștini);
- *golfuluri închise* [52, p. 192].

În cazul apelor curgătoare, delimitarea frontierei are loc, de regulă, fie ținându-se seama de linia meridiană (*linia stabilită la mijlocul distanței dintre cele doua maluri*), fie de așa-numitul talveg (*linia care se obține prin unirea punctelor unde apa este cea mai adâncă*).

Altfel este cazul referitor la fluviile internaționale, adică cele care traversează sau separă teritoriile a două sau a mai multor state și sunt navigabile până la vărsarea lor în mare. Se consideră că fiecare stat riveran este suveran asupra porțiunii din fluviul respectiv, care îi traversează teritoriul. Dacă fluviul internațional formează frontiere între două state, suveranitatea fiecărui stat se extinde până la linia talvegului. În cazul apelor stătătoare, frontiera este reprezentată, de regulă, de o linie dreaptă care unește punctele de frontieră opuse de la malurile celor două state riverane.

Referitor la coloana de aer care intră în componența teritoriului, aceasta ajunge, convențional, la limita inferioară a spațiului cosmic. Adică, spațiul aerian național reprezintă coloana de aer situată deasupra teritoriului de suveranitate a țării (*coloana de aer care se întinde deasupra teritoriului cuprins între frontierele interioare și ale mării teritoriale - așa-numita atmosferă teritorială* [6, p. 112]), până la limita inferioară a spațiului extraatmosferic [9,

p. 33], adică coloana de aer care acoperă întinderea de pământ și apele cuprinse între frontiere, cât și marea teritorială în înălțime până la limita spațiului cosmic [92, p. 61]. Asupra spațiului cosmic (aflat deasupra spațiului aerian) nu se exercită suveranitatea vreunui stat. În contextul celui din urmă segment este vorba despre un spațiu liber, aflat sub incidența normelor de drept internațional [6, p. 113; 92, p. 62].

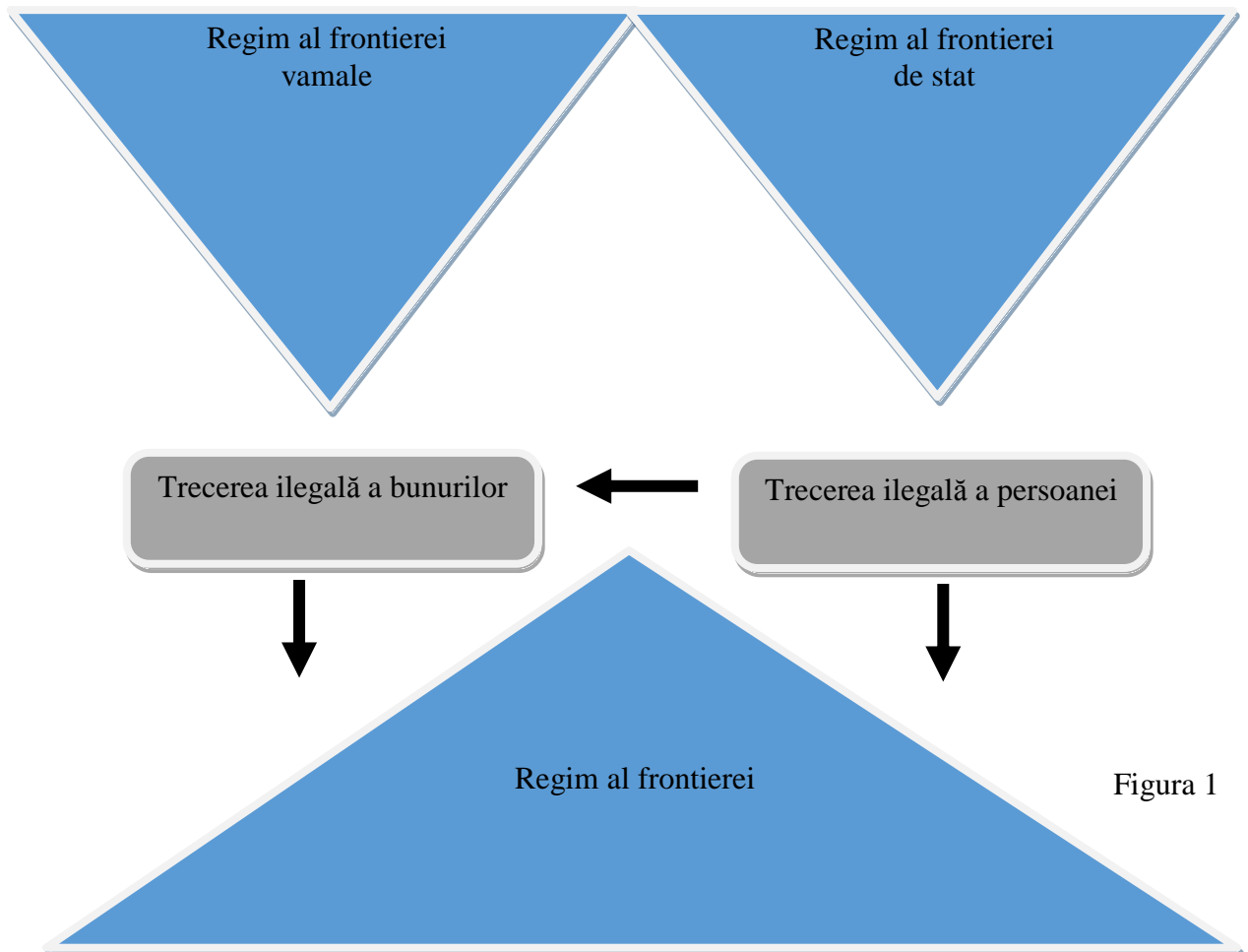
Subsolul cuprinde acea parte a solului aflată sub suprafața terestră (zona subterană [92, p. 61]) a apelor interioare și a mării teritoriale, fără limite determinate în adâncime și cu o întindere care coincide cu limitele frontierelor de stat [6, p. 112]. Această zonă se întinde practic până unde se poate pătrunde în adâncuri cu mijloacele tehnico-științifice contemporane. După cum menționează autorii I. Pascu, V. Dobrinou, M. A. Hotca etc., din acest punct de vedere limita teritoriului are un caracter variabil [92, p. 61].

Limitele de adâncime ale subsolului nu au fost stabilite prin convenții internaționale ori prin acte interne ale statelor. După cum menționează autorii români, în doctrina europeană se susține că adâncimea subsolului este stabilită la nivelul limitelor capacității concrete de a fi utilizat și accesat sau la limitele posibilităților tehnologice de forare sau de pătrundere în subsol, posibilități care în prezent permit o forare maximă în subsol de 11282 metri² [G. Mariucci, E. Dalcini citați după 6, p. 112].

Operându-se cu categoria de regim juridic al frontierei, se identifică regimul juridic al frontierei vamale și regimul juridic al frontierei de stat (a se vedea *Figura 1 - Regimul frontierei prin intermediul categoriilor de regim al frontierei vamale și regim al frontierei de stat*). În acest context, dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și încalcă regimul juridic al frontierei în ansamblu, se atestă, în viziunea noastră, afectarea regimului juridic al frontierei de stat. În cazul în care persoana trece în mod legal peste frontiera de stat, dar bunurile trecute comportă un caracter ilegal, se identifică un regim juridic al frontierei vamale.

Poate fi și situația în care trece ilegal peste frontiera de stat atât persoana umană, cât și bunurile trecute comportă un regim de trecere ilegal. În acest sens, punem în evidență afectarea unui regim juridic al frontierei de stat și a unui regim juridic al frontierei vamale. Acestea din urmă categorii se înscriu în limitele regimului juridic al frontierei în ansamblu. Din aceste ultime rațiuni, contrabanda se înscrie în limitele regimului juridic al frontierei vamale, însă în cazul în care are loc o eludare a controlului vamal, se poate invoca și existența unei încălcări a regimului juridic al frontierei de stat (faptele infracționale obținând o calificare juridică prin concurs: contrabandă și trecerea ilegală a frontierei de stat).

REGIMUL FRONTIEREI PRIN INTERMEDIUL CATEGORIILOR DE REGIM AL FRONTIEREI VAMALE ȘI REGIM AL FRONTIEREI DE STAT

2.2. Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală

Infracțiunile contra autorităților (contra statului în ansamblu) s-au săvârșit din cele mai vechi timpuri. Erau calificate fapte împotriva autorităților (statului) faptele deosebit de periculoase, orientate nemijlocit contra existenței statului și a bazelor organizării statale, intereselor statului în relațiile acestuia cu alte state, precum și a altor interese importante ale statului. Dreptul penal al antichității, de exemplu din timpul lui Romulus, incrimina și sancționa cu pedepse infracțiunile ostile statului (*crimen maiestatis imminutiae*), cum ar fi: aplicarea armelor de un cetățean roman contra Romei, colaborarea cu inamicul, încercarea de a schimba organizarea politică, atentatele contra conducătorilor statului etc.

Mai târziu, în timpul republicii, noțiunea de *crimen maiestatis* desemna infracțiunile care se comiteau contra poporului roman sau care puneau în pericol securitatea statului. Era considerată drept *crimen maiestatis* orice acțiune *quod adversus populum romanum vel advers*

securitatem eius comittitur (uneltire împotriva poporului roman și a securității sale) [11, p. 518].

Dreptul canonic din perioada evului mediu făcea distincție între infracțiunile contra statului de primul nivel, în componența cărora intrau *infracțiunile contra siguranței statului și infracțiunile contra vieții suveranului și infracțiunile împotriva statului de nivelul doi, care cuprindeau celelalte infracțiuni*. Deși faptele care urmau a fi reprimite nu erau determinate exact prin lege, deoarece voința suveranului era nelimitată, toate legislațiile timpului incriminau și sancționau faptele de trădare, conspirație, atentat, rebeliune cu cele mai grave pedepse.

Situația s-a schimbat esențial către sfârșitul evului mediu, dar, în special, în epoca iluminismului, care a pregătit din punct de vedere ideologic Marea revoluție franceză din 1789 - prin formularea unor principii noi, progresiste de politică penală. Gânditorii progresiști ai timpului (Montesquieu, Beccaria, Feuerbach) considerau infracțiunile contra statului - drept *încălcări tacite ale unei convenții existente între stat și cetățean*; prin săvârșirea de fapte contra statului se considera că cetățeanul își nesocotește obligațiile asumate în cadrul raporturilor juridice dintre el și stat.

Anume în această perioadă se afirmă asemenea doctrine penale ca cea a dreptului natural, a contractului social, a dreptului persoanei fizice contra tiraniei, *rațiunii de stat*, care au constituit punctul de plecare în devenirea științei penale. Ele au stat și la baza Declarației drepturilor omului și cetățeanului din 1789.

În prezent, în legislația multor state, infracțiunile contra statului sunt împărțite în două categorii:

- *infracțiuni contra siguranței interne* (C. pen. al RM indică inclusiv la infracțiuni contra autorităților publice) și

- *infracțiuni contra siguranței externe a statului* (C. pen. al RM prevede infracțiunile contra securității de stat).

Prima categorie cuprinde infracțiunile care pun în pericol puterea de stat, ordinea politică și socială din interior, activitatea organelor de stat.

Din a doua categorie fac parte infracțiunile care aduc atingere independenței și suveranității statului, ele fiind sancționate de lege deoarece înlesnesc subjugarea statului de către o putere străină [107, p. 232].

Potrivit art. 1 al Constituției Republicii Moldova din 29 iulie 1994, *Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt*

garantate. Cu alte cuvinte, statul garantează ocrotirea persoanei și a orânduirii politice, economice și sociale contra infracțiunilor și infracționalității.

Legislația penală în vigoare nu conține o definiție a infracțiunilor contra autorităților publice și a securității de stat [11, p. 520]. Ea rezultă expres din conținutul gradului prejudiciabil al acestor infracțiuni, precum și din natura valorilor sociale periclitare.

În opinia noastră, gradul prejudiciabil al acestor infracțiuni decurge anume din natura valorilor sociale vătămate sau periclitare [78, p. 35-39]. Ea lovește în asemenea valoare, precum orânduirea politică, economică și socială, pune în pericol unitatea, suveranitatea, capacitatea de apărare și potențialul economic al Republicii Moldova. Deci, infracțiunile contra autorităților publice și a securității de stat pot fi definite ca fiind faptele prejudiciabile, prevăzute de legea penală, săvârșite cu vinovăție, în dauna relațiilor sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de apărarea activității normale a autorităților publice și a securității de stat [23].

În rezultatul proceselor de democratizare și aderare a Republicii Moldova la diferite organisme internaționale, s-a lărgit cadrul relațiilor externe, fapt care a generat și sporirea fluxului de străini sosiți în țară. Republica Moldova, în ultima perioadă de timp, înfruntă un ansamblu de probleme, printre care și problema fluxului în creștere atât a străinilor sosiți sau aflați ilegal pe teritoriul țării (o parte fiind potențiali solicitanți de azil), cât și a cetățenilor Republicii Moldova care părăsesc teritoriul țării spre a găsi un loc de trai mai bun. Printre condițiile care favorizează substanțial acest proces pe teritoriul țării noastre se înscrie:

- decalajul dintre nivelul dezvoltării social-economice al țărilor cu un potențial migrator ridicat, de cel al țărilor din Europa de Vest și America de Nord;
- conflictele, inclusiv cele armate, în diferite regiuni ale lumii, declanșate din motive religioase, interetnice, politice etc.;
- așezarea geografică a Republicii Moldova, teritoriul căreia este folosit drept cap de pod de către migrații ilegali pentru deplasarea spre țările Europei de Vest;
- permeabilitatea frontierei de est a Republicii Moldova, care poate fi traversată ocolind punctele de control și trecere;
- imposibilitatea controlului sectorului transnistrean al frontierei de est de către autoritățile centrale ale Republicii Moldova.

Factorii în cauză atrag migrații ilegali. Trebuie, însă, de menționat, că pericol social prezintă nu migrația ca atare, ci urmările generate de fenomenul migraționist.

În acest ultim context, este periclitată, în primul rând, ordinea publică, se subminează autoritatea statului pe arena internațională. Migrații ilegali, neavând actele în regulă, comit

diverse acțiuni ilegale, formează grupări infracționale sau devin membri ai structurilor acestor grupări.

Deci, migrațiunea comportă diferite particularități și caracteristici definitorii. În dependență de acestea, și migrațiunea devine diferită în dependență de tip și subiect. Astfel, în baza tipului de migrațiune se face distincția între:

a. **Migrațiunea de muncă** – adică plecare benevolă a cetățenilor Republicii Moldova peste hotare, precum și intrarea benevolă a cetățenilor străini sau a apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova, cu scopul de a desfășura activitate de muncă.

b. **Migrațiunea frontalieră** – prezumă deplasarea persoanei în/din teritoriul Republicii Moldova din/în teritoriul altui stat în zonele de frontieră în scopul desfășurării activității de muncă în bază de contract, cu condiția locuirii permanente pe teritoriul țării al cărei cetățean este și reînțarcerii zilnice sau cel puțin o dată în săptămână la domiciliul său stabil.

c. **Migrațiunea de familie** – care constă în deplasarea unui membru al familiei spre ceilalți membri ai familiei în scopul reintegrării familiei respective.

d. **Migrațiunea pentru obținerea studiilor** (*migrațiunea de studii*) – deplasarea cetățenilor unui stat sau a apatrizilor pe teritoriul altui stat în scopul obținerii studiilor în instituțiile de învățământ ale acestuia.

În acest sens, este necesară și definirea migrațiunii ilegale, care presupune intrarea în Republica Moldova, șederea în/ și ieșirea din teritoriul ei, cu încălcarea legislației în vigoare a Republicii Moldova.

În această gamă de problematici complexe, se identifică o legătură raportată la teritoriul unui stat și categoria concretă de migrațiune. Or, nu are importanță, de exemplu, dacă scopul migrației este *pentru studii în străinătate*. În cazul în care migrațiunea nu este legală – ea devine o migrațiune ilegală. Doar scopul sau motivul infracțiunii poate contura aspectul legal, dar nu și forma de realizare obiectivă (a se vedea *Figura 2 - Regimul frontierei de stat și migrațiunea ilegală: corelații definitorii*).

După subiectul migrațiunii se face distincție între:

A) imigrant – cetățean străin sau apatrid care a obținut dreptul de a se stabili cu traiul permanent sau temporar în Republica Moldova și care pierde acest statut odată cu părăsirea teritoriului țării sau cu dobândirea cetățeniei Republicii Moldova în conformitate cu legislația în vigoare și

B) emigrant – cetățean al Republicii Moldova care pleacă peste hotare pentru a se stabili cu traiul permanent sau temporar pe teritoriul altui stat.

Astfel, fenomenul migrațiunii ilegale intervine în forma deplasării persoanelor în

diferite scopuri și pe diferite teritorii. Această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice:

- **regimul juridic de intrare în țară** (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat);

- **regimul juridic de ieșire din țară** (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat);

- **regimul juridic de ședere în țară** (în afara regimului juridic al frontierei de stat);

- **regimul juridic de tranzit prin țară** (în afara regimului juridic al frontierei de stat)

[79, p. 296; 78, p. 35-39; 183, p. 101].

REGIMUL FRONTIEREI DE STAT ȘI MIGRAȚIUNEA ILEGALĂ: CORELAȚII DEFINITORII

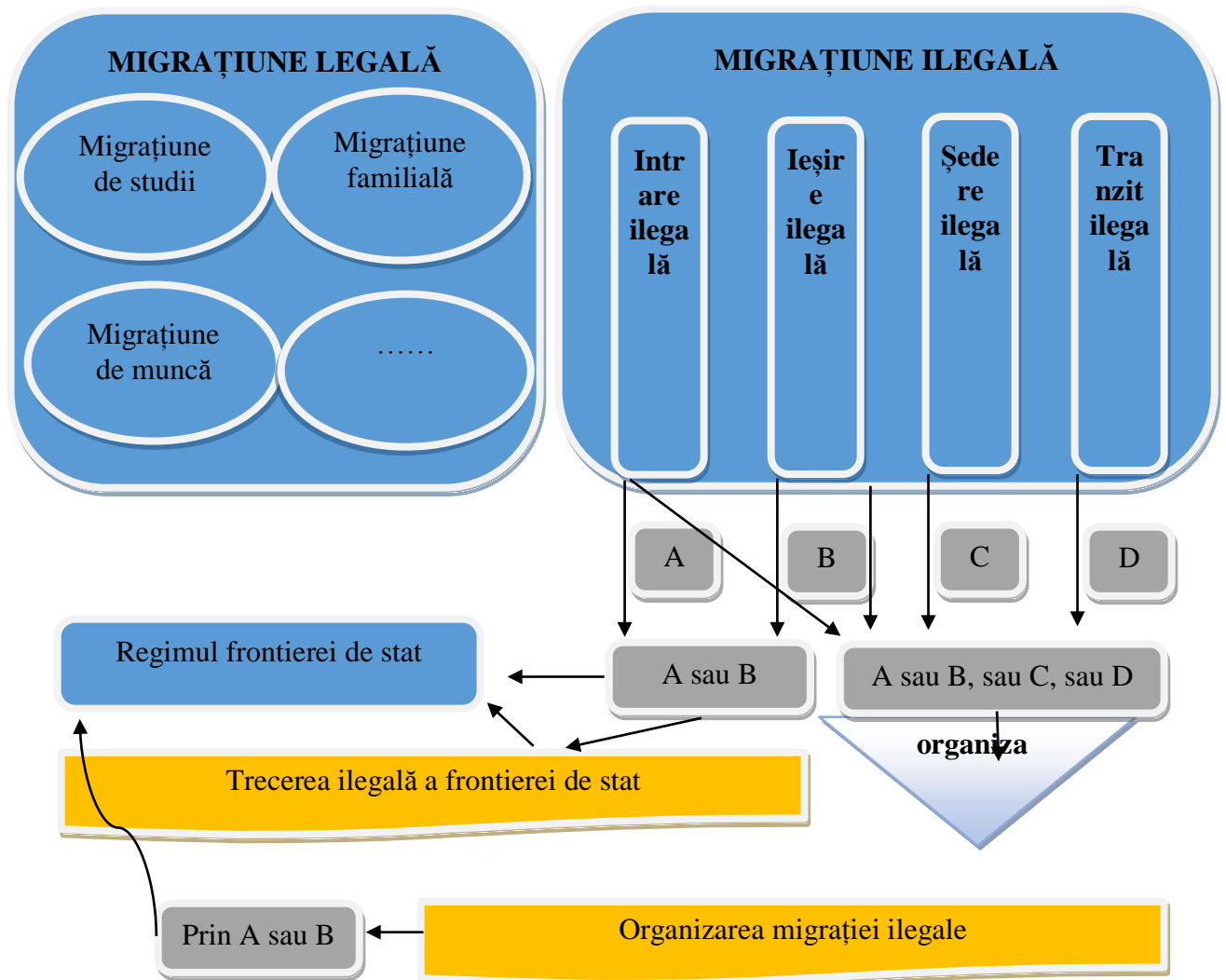

Figura 2

În context, în opinia noastră, oricare fapte prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat (*organizare a încălcării acestui regim juridic, instigare la încălcarea acestui regim juridic, complicitate la încălcarea acestui regim juridic și realizare propriu-zisă a încălcării acestui regim juridic*) urmează a fi supuse răspunderii penale.

Luând în vedere faptul că încălcarea propriu-zisă a regimului juridic al frontierei de stat constituie o faptă unipersonală (manifestată comisiv prin autorat unic), organizatorul, instigatorul sau complicele la infracțiune poate fi antrenat ca răspunzător pentru faptele separate de trecere ilegală a frontierei de stat.

Alta este situația în care are loc organizarea, în scop material a migrației, inclusiv prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. În acest ultim sens, urmează să se aprobe răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrațiunii ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii. În context, considerăm că traficul de migranți nu trebuie în mod obligatoriu definit normativ prin interesul material, fapt care rezultă mai cu seamă din conținutul art. 362¹ C. pen. al RM. Considerăm că acest scop (interes) material trebuie să fie invocat doar în calitate de semn agravant al infracțiunii, făcându-se, astfel, o individualizare atât a răspunderii penale, cât și a pedepsei penale. Organizarea migrațiunii ilegale, prin forma încălcării regimului juridic al intrării în țară sau încălcării regimului juridic al ieșirii din țară, nu prezumă și nici nu implică calificarea faptei potrivit art. 362 C. pen. al RM – trecerea ilegală a frontierei de stat, deși are loc o încălcare a regimului juridic al frontierei de stat (a se vedea *Figura nr. 2 - Regimul frontierei de stat și migrațiunea ilegală: corelații definitorii*). Mai cu seamă, C. pen. al RM admite liberarea specială de răspundere penală a persoanelor care au comis încălcări propriu-zise ale regimului juridic al frontierei de stat, iar persoana care a organizat această migrațiune, conform art. 362¹ C. pen. al RM nu este supusă răspunderii penale pentru o variantă atipică (organizare a trecerii ilegale a frontierei de stat) a infracțiunii, ci pentru o variantă tipică a altei infracțiuni (organizarea migrației ilegale), care, în concluzie, urmează a indica la răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, fiind prevăzute în mod expres anumite fapte, inclusiv cu caracter de organizare a încălcării regimului juridici al frontierei de stat.

2.3.

Infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat: noțiune și categorii

După cum consemnează I. Colenov [26, p. 15], problema securizării frontierei este una extrem de importantă și cu foarte multe implicații în plan geopolitic și geostrategic. În opinia autorului citat, frontiera constituie:

- *atribut* inerent al fiecărui stat,
- *instrument*, care stabilește limitele teritoriului de stat,
- *mijloc* care asigură prevenirea pătrunderii ilegale a mărfurilor și persoanelor străine pe teritoriul țării.

Cu adevărat, pentru asigurarea regimului de funcționare a frontierei, statul este obligat să întrețină forțe și mijloace, care asigură supravegherea și controlul frontierei. Prin urmare nu este o întâmplare faptul că se acordă din ce în ce mai mult interes problemelor frontierelor, mai ales în interiorul spațiului european.

După cum se invocă în literatura de specialitate, în momentul în care infracționalitatea transfrontalieră reprezintă una dintre principalele amenințări la securitatea și dezvoltarea Uniunii Europene, securizarea frontierelor devine o condiție necesară și o preocupare strategică a statelor care au ales parcursul european [26, p. 15].

În Republica Moldova, ambele sectoare ale frontierei (de est și de vest) au fost și sunt în centrul atenției. Or, frontiera de vest este frontiera externă a Uniunii Europene, iar frontiera de est, după cum se constată, prezintă anumite particularități distincte, fapt care impune și o abordare particulară.

Ce presupune securizarea frontierei de stat a Republicii Moldova?

Aceasta reprezintă un sistem complex de măsuri și acțiuni desfășurate la toate nivelele, prin care se asigură

- *protecția frontierei* [181, p. 42-47],
- *respectarea cadrului legislativ în domeniu (respectarea unui regim juridic al frontierei de stat)*,
- *efectuarea supravegherii frontierei*,
- *desfășurarea unui control eficient la trecerea acesteia*, precum și
- *protecția intereselor statului în relațiile cu statele vecine în problemele care privesc frontiera de stat*.

Procesul în cauză nu este unul finit, ci permanent se perfecționează, reieșind din necesitățile combaterii noilor manifestări ale infracționalității transfrontaliere [26, p. 15]. Luând

în vedere faptul că vectorul de integrare europeană a Republicii Moldova pune în vedere anumite modificări eventuale în cadrul managementului de frontieră și sporirii securității ei, acestea se impun în linii generale pe mai multe direcții.

În fapt, semnificația juridică și conținutul interpretativ al noțiunilor de frontieră vamală și frontieră de stat poate valorifica limitele relațiilor sociale supuse protecției în cazul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova. În aceste repere de cercetare devine iminentă incidența infracțiunilor vamale, care afectează principal regimul juridic al frontierei vamale a Republicii Moldova. Or, după cum am anunțat anterior, aceste infracțiuni pot fi încadrate, dar pot și să nu fie încadrate în limitele infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

Dificultatea corelării infracțiunii vamale cu infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă inclusiv din catalogarea distinctă a conținutului de *frontieră vamală* și *frontieră de stat*. În opinia autorului L. Rogatâh, în cazul contrabandei se operează cu trecerea peste *frontiera vamală* [151, p. 56]. Autorul rus citat precizează că, în sensul analizei conținutului trecerii (care este vizată în norma juridico-penală a contrabandei), această formulare este incorectă, adică ca acțiune legată de introducere și scoatere *în/ de pe teritoriul țării* a bunurilor ori mijloacelor de transport, fapt care rezultă cu claritate din conținutul normativului vamal [151, p. 56]. Este important a sublinia faptul, menționează autorii S. Dușchin și S. Rusov, că în cazul contrabandei cu folosirea documentelor false, se încalcă nu doar regimul de trecere a bunurilor peste frontiera vamală, dar și ordinea de documentare a faptelor, adică ordinea de administrare [122, p. 38].

Constatăm că frontiera de stat și frontiera vamală ar fi categorii juridice, pe care legislația în vigoare a Republicii Moldova le precizează în mod distinct. Acest fapt este indicat și în literatura de specialitate. Astfel, autorul S. Dușchin, conchide că noțiunea de „frontieră vamală” nu coincide cu cea de „frontieră de stat” [121, p. 15]. Însă, considerăm că în anumite modalități de manifestare a infracțiunilor vamale poate fi afectat regimul juridic al frontierei vamale, concomitent cu regimul juridic al frontierei de stat (de exemplu, în cazul eludării controlului vamal la frontiera de stat). Nu este și cazul nedeclarării sau declarării neautentice, când regimul juridic al trecerii peste frontiera de stat a persoanei poate să nu fie afectat. În acest ultim sens, după cum constată I. Dumitru, în activitatea de urmărire penală s-a ridicat problema dacă faptele de trecere cu autobuzul prin punctele de frontieră și de nedeclarare și neprezentare a mărfurilor sau bunurilor pentru vămuire constituie, în genere, infracțiune sau contravenție la regimul vamal [54, p. 138].

Deși, la nivel tehnico-normativ se face distincție între frontiera vamală și frontiera de stat, unii autori autohtoni nu identifică o asemenea delimitare conceptuală. Astfel, în viziunea lui O. Pasat, caracterul politic al protecției *hotarelor de stat* a dispărut odată cu dispariția sistemului totalitar; *granița de stat*, în cadrul contrabandei depistate, rareori se violează, contrabanda fiind reținută [91, p. 80]. Făcând o paralelă la termenul *trecere*, O. Pasat menționează că în literatura de specialitate s-a afirmat că trecerea este *învingerea regimurilor speciale stabilite de Republica Moldova în zone de control vamal, și nu o traversare fizică simplă peste linia frontierei de stat*. În viziunea noastră, se admite o confuzie în contextul infracțiunii de contrabandă, fiind catalogată ca infracțiune care afectează regimul juridic al frontierei de stat. În opinia noastră, regimul vizat (regimul juridic al frontierei de stat) poate fi afectat, doar dacă se referă la anumite modalități normative și dacă faptele se pot califica și în baza unor norme de referință (care afectează în mod special aceste relații sociale). Contrabanda constituie o trecere ilegală a bunurilor peste frontiera vamală [153, p. 170]. În acest ultim context, cea mai apropiată contrabandei este infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat.

Nu este reală și previzibilă corelația de la general la special ori de la întreg la parte în cazul analizei infracțiunilor de contrabandă și trecere ilegală a frontierei de stat. În viziunea noastră, se constată o delimitare, iar în această ultimă ipoteză, legătura incidentă nu poate fi identificată în mod expres. Premisa din urmă anunțată este elucidată și de autorul O. Pasat, prin simpla alegație a ideii, precum că în ceea ce privește calificarea cazurilor când contrabanda este săvârșită prin trecerea bunurilor de către persoane în afara punctelor de trecere sau cu folosirea ascunzișurilor, acestea trebuie *încadrate juridic prin concurs* [91, p. 80], adică printr-o singură infracțiune se lezează mai multe obiecte juridice.

În Republica Moldova un grup generic separat dedicat infracțiunilor care vizează frontiera de stat nu se constată. Însă, cert este faptul că internaționalizarea și europenizarea relațiilor sociale a determinat anumite marcaje conceptuale specifice în ceea ce vizează relațiile sociale în domeniul frontierei fiecărui stat încadrat în limitele unei uniuni și limitele însăși a frontierei uniunii create, care impune, în opinia noastră, lansarea unor repere normative adaptate la aceste noi realități. În context, promovarea unui concept clar al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat ar invoca posibilitatea clarificării elementelor preexistente și a conținutului constitutiv al infracțiunilor care afectează acest regim juridic al frontierei de stat.

Altfel este situația în România, unde Titlul III al C. pen. al Rom. este compartimentat în baza a două elemente:

- *infracțiuni contra autorității și*

- *infracțiuni privind frontiera de stat* [9, p. 555, 562].

Capitolul II, dedicat infracțiunilor privind frontiera de stat, pune în evidență următoarele infracțiuni:

- a) **trecerea frauduloasă a frontierei de stat** (art. 262 C. pen. al Rom.);
- b) **traficul de migranți** (art. 263 C. pen. al Rom.);
- c) **facilitarea șederii ilegale în România** (art. 264 C. pen. al Rom.);
- d) **sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României** (art. 265 C. pen. al Rom.).

După cum s-a consemnat anterior, legislația penală a României operează în mod expres cu anumite modalități de manifestare a elementului material al infracțiunii – în forma trecerii frauduloase a frontierei de stat – *intrarea* sau *ieșirea* în/din țară prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a României (art. 262 alin. (1) C. pen. al Rom. – pedeapsa în forma închisorii de la 6 luni la 3 ani sau amendă).

În formă agravantă, infracțiunea capătă următoarele variante de manifestare:

- a) săvârșirea infracțiunii în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;
- b) de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară [9, p. 562].

În cazul acestor variante agravante, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

După cum susțin autorii C. Popa și B. M. Mitric, toate infracțiunile privind frontiera de stat (*trecerea frauduloasă a frontierei, traficul de migranți, facilitarea șederii ilegale în România, sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României*) vizează în calitate de obiect juridic special – *relațiile sociale referitoare la respectarea intereselor (generale sau publice) în sfera activității de supraveghere privind regimul frontierei de stat și regimul străinilor în România*, amplificându-se ideea unor particularități și excepții special indicate în textul normelor penale (prin excluderea faptelor de exploatare a migranților/ a străinilor aflați ilegal pe teritoriul României și de transformare a acestora în surse de câștig; prin excluderea faptelor de exploatare și de transformare a acestora în surse de câștig) [94, p. 150, 153, 155-157].

Operând cu sistemul infracțiunilor contra ordinii de administrare vizate de Cap. 32 C.pen. al FR, autorul A. V. Naumov pune în evidență mai multe subcategorii generice de infracțiuni, inclusiv infracțiunile care atentează la relațiile sociale care vizează inviolabilitatea

frontierei de stat a Federației Ruse [140, p. 515]. În particular, se nominalizează infracțiunile de:

- *trecere ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 322 C. pen. FR),
- *organizarea migrațiunii ilegale* (art. 322¹ C. pen. al FR),
- *schimbarea/modificarea ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 323 C. pen. FR) [140, p. 519-525].

În același sens, M. P. Juravlev și S. I. Niculin consideră că infracțiunile contra ordinii de administrare, în dependență de caracterul obiectului juridic special, pot fi clasificate în trei grupuri:

- *infracțiuni contra autorității puterii de stat și inviolabilității frontierei de stat a Federației Ruse,*
- *infracțiuni contra activității organelor puterii de stat și a celor de autoadministrare locală,*
- *infracțiuni contra ordinii stabilite de completare a documentelor oficiale* [58, p. 728-729].

Autorul Gh. Diaconescu subliniază, pe bună dreptate, că trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri, se face prin punctele de control pentru trecerea frontierei de stat deschise traficului internațional, cât și prin alte locuri, în condițiile stabilite prin acorduri și înțelegeri prealabile între statele vecine [44, p. 169]. În fapt, de aici se deduce ideea noastră, precum că regimul juridic al frontierei poate fi afectat nu doar prin trecerea ilegală peste aceasta a persoanei, ci și a bunurilor, mijloacelor de transport etc. În contextul trecerii ilegale a persoanei, regimul juridic al frontierei de stat este încălcat de fiecare dată, pe când în cazul contrabandei (trecerea ilegală a bunurilor) poate și să nu fie afectat. De asemenea, operându-se cu scopul controlului efectuat în punctele special destinate acestei activități, se constată cel de a verifica și identifica îndeplinirea condițiilor stabilite de lege **pentru intrarea și ieșirea în/din țară a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și a altor bunuri** [44, p. 169].

În acest context, în opinia noastră, infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova pune în vedere mai multe categorii de infracțiuni:

a) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (*infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat*):

- la moment doar **trecerea ilegală a frontierei de stat** - art. 362 C. pen. al RM (*dar se propune ca la acest grup să fie raportată și infracțiunea prevăzută de art. 362¹ C. pen. în*

perspectiva promovării textului de lege ferenda elaborat) (n.n. - anume acest grup de infracțiuni a constituit obiectul cercetării științifice desfășurate sub forma tezei de doctorat.);

b) infracțiuni care afectează *nemijlocit și doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova:

- **scoaterea ilegală a copiilor din țară** - art. 207 C. pen. al RM,

- **contrabanda** - art. 248 C. pen. al RM,

- **încălcarea regulilor de zbor** - art. 262 C. pen. al RM,

- **recrutarea, instruirea sau acordarea altui suport în scop terorist** - art. 279¹ alin. (3)-(4) C. pen. al RM;

- **organizarea migrației ilegale** - art. 362¹ C. pen. al RM,

c) infracțiuni care afectează în mod *adiacent și doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a RM:

- **traficul de ființe umane** - art. 165 C. pen. al RM,

- **traficul de copii** - art. 206 C. pen. al RM.

Necesitatea acestei clasificări doctrinare este importantă din punctul de vedere al constatării obiectului juridic special (principal sau secundar) - ca fiind relațiile sociale privitoare la regimul juridic al frontierei de stat. Deosebire categorică între un grup sau altul devine evidențiată pe măsură ce:

- în cazul primului grup - *aceste relații sociale sunt catalogate în rolul unui obiect special principal,*

- în cazul celui de-al doilea grup - *este vorba despre un obiect special secundar, dar obligatoriu pentru evaluare și identificare în formă unică în cazul unei forme alternative de manifestare a comportamentului infracțional;*

- în cazul celui de-al treilea grup - *este vorba despre un obiect special secundar, dar inclus în cumulul de alte obiecte juridice secundare care evidențiază doar o modalitate alternativă a infracțiunii.*

După cum am consemnat anterior, este important a se constata că nu frontiera devine externă și internă, ci regimul juridic al frontierei poate avea caracter extern și intern. După cum menționează literatura de specialitate a României, *frontiera de stat a României poate avea regim de frontieră internă sau frontieră externă*. Operându-se cu categoria de regim juridic al frontierei, se identifică regimul frontierei vamale și regimul frontierei de stat (a se vedea *Figura 1 - Regimul frontierei prin intermediul categoriilor de regim al frontierei vamale și regim al frontierei de stat*). În acest context, dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și

încalcă regimul juridic al frontierei în ansamblu, se atestă, în viziunea noastră, afectarea regimului juridic al frontierei de stat. În cazul în care persoana trece în mod legal peste frontiera de stat, dar bunurile trecute comportă un caracter ilegal, se identifică un regim juridic al frontierei vamale. Poate fi și situația în care trece ilegal peste frontiera de stat atât persoana umană, cât și bunurile trecute comportă un regim juridic de trecere ilegală, punem în evidență afectarea unui regim juridic al frontierei de stat și unui regim juridic al frontierei vamale. Aceste din urmă categorii se înscriu în limitele regimului juridic al frontierei în ansamblu. Din aceste ultime rațiuni, contrabanda se înscrie în limitele regimului juridic al frontierei vamale, însă în cazul în care are loc o eludare a controlului vamal, se poate invoca și existența unei încălcări a regimului juridic al frontierei de stat.

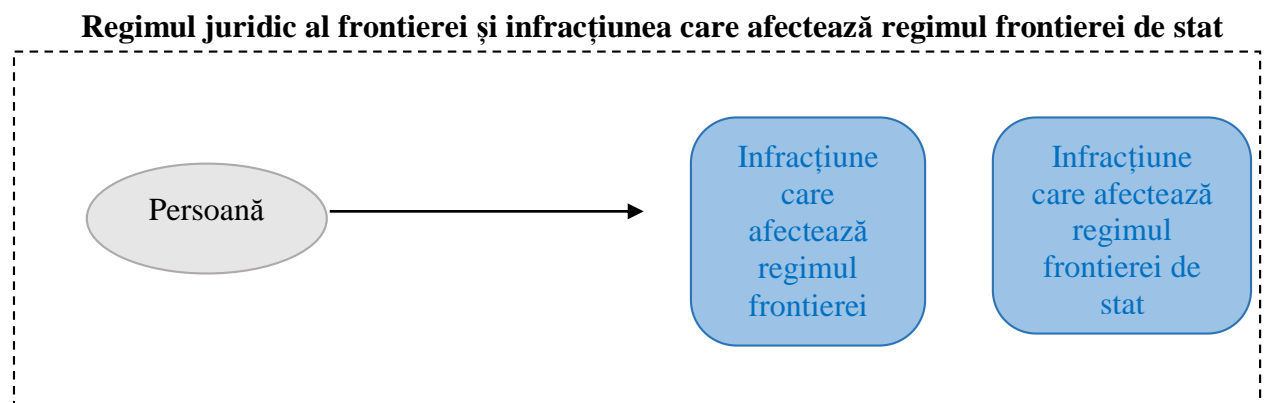

Figura 3

Fenomenul migrației ilegale intervine în forma deplasării persoanelor în diferite scopuri și pe diferite teritorii. Această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice: regimul juridic de intrare în țară; regimul juridic de ieșire din țară; regimul juridic de ședere în țară; regimul juridic de tranzit prin țară.

Alta este situația în care are loc organizarea, în scop material a migrației, inclusiv prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. În acest ultim sens, urmează să se aprobe răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrației ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii.

În context, în opinia noastră, oricare fapte prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat urmează a fi supuse răspunderii penale. Luând în vedere faptul că încălcarea propriu-zisă a regimului juridic al frontierei de stat constituie o faptă unipersonală,

organizatorul, instigatorul sau complicele la infracțiune poate fi antrenat ca răspunzător pentru faptele separate de trecere ilegală a frontierei de stat.

Regimul juridic al frontierei și infracțiunea care afectează regimul frontierei vamale

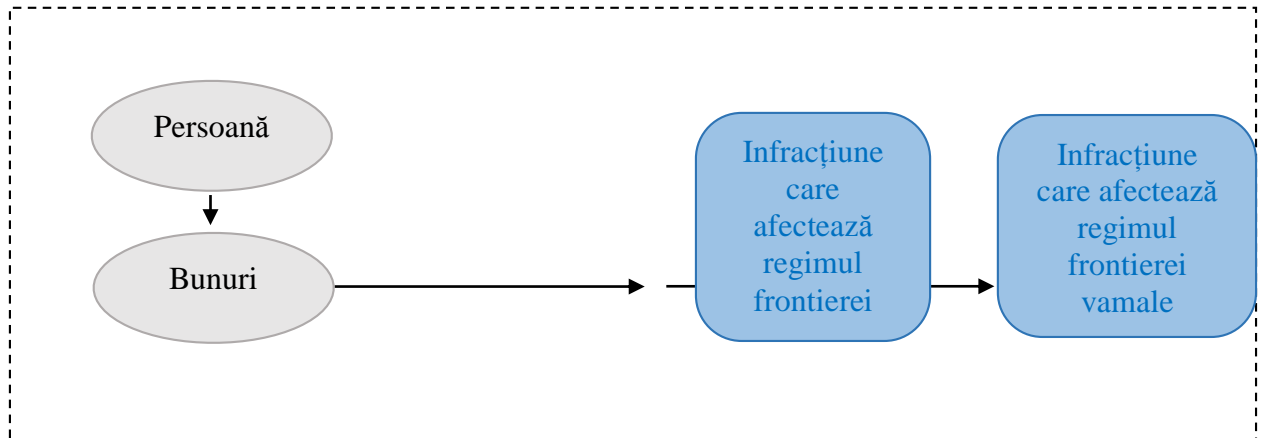

Figura 4

Considerăm că acest scop (interes) material trebuie să fie invocat doar în calitate de semn agravant al infracțiunii, făcându-se, astfel, o individualizare atât a răspunderii penale, cât și a pedepsei penale. Organizarea migrațiunii ilegale, prin forma încălcării regimului juridic al intrării în țară sau încălcării regimului juridic al ieșirii din țară, nu prezumă și nici nu implică calificarea faptei potrivit art. 362 C. pen. al RM – trecerea ilegală a frontierei de stat, deși are loc o încălcare a regimului juridic al frontierei de stat (a se vedea *Figura 2 - Regimul frontierei de stat și migrațiunea ilegală: corelații definitorii*).

Mai cu seamă, C. pen. al RM admite liberarea specială de răspundere penală a persoanelor care au comis încălcări propriu-zise ale regimului juridic al frontierei de stat, iar persoana care a organizat această migrațiune, conform art. 362¹ C. pen. al RM nu este supusă răspunderii penale pentru o variantă atipică (organizare a trecerii ilegale a frontierei de stat) a infracțiunii, ci pentru o variantă tipică a altei infracțiuni (organizarea migrației ilegale), care, în concluzie, urmează a indica la răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, fiind conturate în mod expres anumite fapte, inclusiv cu caracter de organizare a încălcării regimului juridici al frontierei de stat.

În concluzie, **infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat sunt acele fapte prejudiciabile, care afectează regimul frontierei prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a persoanelor fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini, apatrizi)** [79, p. 297].

Regimul juridic al frontierei și infracțiunile care afectează regimul frontierei (de stat și vamale)

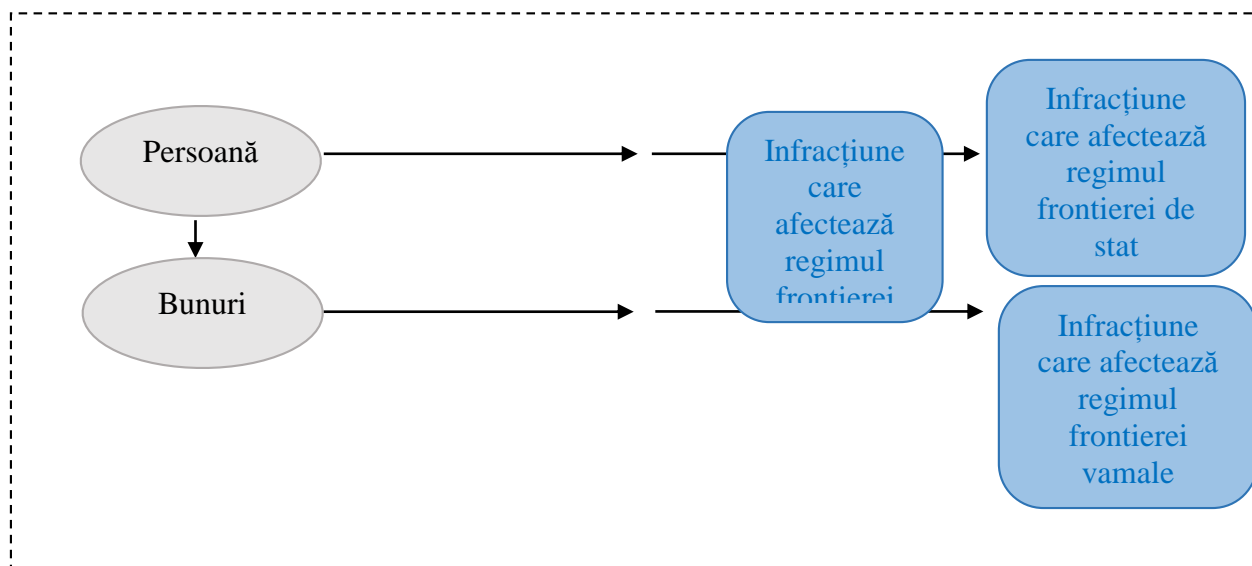

Figura 5

De asemenea, la configurarea infracțiunii de trecere a frontierei nu se impune, în viziunea noastră, invocarea caracterului de frontieră de stat a Republicii Moldova. Or, în limitele analizei principiului *non bis in idem*, deși caracterul generic al faptelor prejudiciabile este același, se poate interpreta lipsa unei duble incriminări.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

1. Cadrul normativ și procedeele de securizare, pe de o parte, și infracționalitatea transfrontalieră, privită prin variatele modalități faptice de manifestare, pe de altă parte, sunt în relație de condiționare reciprocă.

2. Efectul prejudicierii relațiilor sociale care vizează protecția regimului juridic al frontierei poate determina diferite forme și conținut diferit al obiectului juridic special, spre care sunt orientate anumite categorii de fapte infracționale, precum și care anume fapte pot fi determinate în calitate de elemente materiale ale infracțiunii /infracțiunilor într-un context ori altul.

3. Luând în vedere faptul că art. 120 C. pen. al RM, la definirea *teritoriului*, operează cu sintagma de *frontieră a Republicii Moldova*, este justificată neutilizarea specificării *de stat* a acestei frontiere.

4. Dacă o persoană trece ilegal frontiera de stat și încalcă regimul juridic al frontierei în ansamblu, se atestă afectarea regimului juridic al frontierei de stat.

5. În cazul în care persoana trece în mod legal peste frontiera de stat, dar bunurile trecute comportă un caracter ilegal, se identifică afectarea unui regim juridic al frontierei vamale.

6. În cazul în care trece ilegal peste frontiera de stat atât persoana umană, cât și bunurile trecute comportă un regim de trecere ilegal, se poate pune în evidență afectarea unui regim juridic al frontierei de stat și a unui regim juridic al frontierei vamale.

7. Contrabanda se înscrie în limitele încălcării regimului juridic al frontierei vamale, însă în cazul în care are loc o eludare a controlului vamal, se poate invoca și existența unei încălcări a regimului juridic al frontierei de stat.

8. Infracțiunile care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova pun în vedere mai multe categorii de infracțiuni: a) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și cu titlu *întregit* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova (art. 362 C. pen. al RM); b) infracțiuni care afectează *nemijlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova; c) infracțiuni care afectează în mod *adiacent* și *doar prin anumite forme de manifestare normativă* relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova.

9. Fenomenul migrațiunii ilegale intervine în forma deplasării persoanelor în diferite scopuri și pe diferite teritorii. Această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice: **regimul juridic de intrare în țară** (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); **regimul juridic de ieșire din țară** (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); **regimul juridic de ședere în țară** (în afara regimului juridic al frontierei de stat); **regimul juridic de tranzit prin țară** (în afara regimului juridic al frontierei de stat).

10. Urmează să se probeze răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrațiunii ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii.

11. C. pen. al RM admite liberarea specială de răspundere penală a persoanelor care au comis încălcări propriu-zise ale regimului juridic al frontierei de stat, iar persoana care a organizat această migrațiune, conform art. 362¹ C. pen. al RM, nu este supusă răspunderii penale pentru o variantă atipică (organizare a trecerii ilegale a frontierei de stat) a infracțiunii, ci pentru o variantă tipică a altei infracțiuni (organizarea migrației ilegale).

12. Infrațiunile care vizează regimul juridic al frontierei de stat sunt acele fapte prejudiciabile, care afectează regimul juridic al frontierei prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a persoanelor fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini, apatrizi).

13. La configurarea infrațiunii de trecere a frontierei nu se impune invocarea caracterului de frontieră de stat a Republicii Moldova. Or, în limitele analizei principiului *non bis in idem*, deși caracterul generic al faptelor prejudiciabile este același, se poate interpreta lipsa unei duble incriminări.

3.

INFRAȚIUNI CARE AFECTEAZĂ REGIMUL JURIDIC AL FRONTIEREI DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA: ANALIZĂ JURIDICO-PENALĂ ȘI ELEMENTE DE DREPT PENAL COMPARAT

După cum rezultă din descrierea anterioară, legiuitorul utilizează, în context normativ, atât termenul *frontieră*, *frontiere*, sintagma *frontieră vamală*, cât și sintagma *frontieră de stat* (art. 279¹ alin. (3) C. pen. al RM; art. 362 alin. (1) C. pen. al RM).

În fapt, semnificația juridică și conținutul interpretativ al acestor noțiuni valorifică limitele relațiilor sociale supuse protecției în cazul infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova. Reiterăm că infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei vamale nu coincid, ca conținut, cu infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Deși, prin intermediul infracțiunilor vamale se pune în pericol regimul juridic al frontierei în ansamblu, doar în unele modalități normative se prejudiciază și relațiile sociale care vizează regimul juridic al frontierei vamale, și regimul juridic al frontierei de stat (fapt care califică infracțiunea de contrabandă la categoria infracțiunilor care afectează *nemișlocit* și *doar în anumite forme de manifestare normativă* (cu titlu *neîntregit*) relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova, la acest grup de infracțiuni atribuindu-se și *scoaterea ilegală a copiilor din țară* (art. 207 C. pen. al RM), *încălcarea regulilor de zbor* (art. 262 C. pen. al RM), *recrutarea, instruirea sau acordarea altui suport în scop terorist* (art. 279¹ alin. (3)-(4) C. pen. al RM), *organizarea migrației ilegale* (art. 362¹ C. pen. al RM). În aceste ultime situații, infracțiunile capătă accepțiunea calificării potrivit regulilor concursului de infracțiuni.

Cu alte cuvinte, în opinia noastră, infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat au vizată, ca trăsătură definitorie, calificarea faptei ca fiind comisă prin intrarea sau ieșirea ilegală în/din țară a persoanei și această comitere oferă temei de a încadra fapta potrivit unei norme care în mod special apără acest regim juridic: *regimul juridic al frontierei de stat*. De aici și deducția, că contrabanda nu se atribuie la această categorie generică de infracțiuni pentru că nu afectează în mod special relațiile sociale care vizează frontiera de stat, iar în cazul contrabandei comise prin eludarea controlului vamal, fapta se califică potrivit regulilor concursului de infracțiuni, inclusiv trecerea ilegală a frontierei de stat.

Autorii S. Brînză și V. Stati cataloghează infracțiunile de trecere ilegală a frontierei de stat și organizarea migrației ilegale – ca fiind *infracțiuni cu impact asupra regimului de trecere*

a frontierei de stat sau asupra regimului de intrare, ședere, tranzitare a teritoriului statului ori de ieșire de pe acest teritoriu [14, p. 1132].

În acest context, în opinia noastră, regimul juridic al frontierei de stat este completat de regimul juridic de intrare în țară și regimul juridic de ieșire din țară. Dacă are loc o intrare în țară sau o ieșire din țară în mod ilegal se atestă de acum infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat, iar prin aceasta se afectează regimul juridic al trecerii frontierei de stat (adică regimul juridic de intrare și/sau regimul juridic de ieșire în/din țară). Cert este că în cazul în care are loc o organizare a migrației ilegale prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat, chiar dacă se atestă infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat (încălcarea regimului juridic al frontierei de stat), subiectul pasiv (victima) este liberat (-ă) de răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat în baza statutului de subiect pasiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale.

În contextul analizei unor aspecte generale și comune ale infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova, operăm, după cum s-a stabilit anterior, cu următoarele fapte infracționale:

- **infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat** (art. 362 C. pen. al RM - care *la moment este inclusă în grupul generic de infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat*);

- **infracțiunea de organizare a migrației ilegale** (art. 362¹ C. pen. al RM - adică *forma propusă a infracțiunii de trafic de migranți, care oferă temei justificat de a fi abordată prin intermediul acestui grup generic de infracțiuni*).

3.1.

Infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat

Indici statistici care demonstrează actualitatea cercetărilor sub acest aspect. Indicii cantitativi înregistrați în Republica Moldova denotă un cadru semnificativ de mare al numărului de infracțiuni de trecere ilegală a frontierei de stat.

În anul 2013 au fost înregistrate, în ansamblu, 36 154 de infracțiuni. În această structura a criminalității de ansamblu din Republica Moldova, au fost înregistrate 1 666 de infracțiuni contra autorităților publice, ceea ce constituie 4,61%. În cadrul acestui tip omogen de infracțiuni, au fost incluse **190 de infracțiuni de trecere ilegală a frontierei de stat** (ceea ce constituie 11,4% din numărul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,52% din numărul total al infracțiunilor înregistrate).

Din cele 190 de infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 104 de infracțiuni (ceea ce constituie 54,7% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 52 cazuri (27,37% din totalul infracțiunilor respective). Este important, de asemenea, a menționa că dacă infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat ocupă circa 11,4% din totalul infracțiunilor contra autorităților publice înregistrate, atunci cauzele penale referitoare la trecerea ilegală a frontierei de stat remise în instanța de judecată constituie circa 29,47% din numărul total al infracțiunilor contra autorităților publice înregistrate și remise în instanța de judecată [59].

În anul 2014, numărul infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat (comparativ cu anul 2013) a fost în descreștere: de la 190 de infracțiuni la 166 de infracțiuni (cu -12,63%). Dar este important a invoca faptul că un ritm de descreștere au avut și infracțiunile contra autorităților publice în ansamblu: de la 1 666 de infracțiuni la 1 511 de infracțiuni (cu -9,3%). În context, infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat a ocupat circa 10,99% în ansamblul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,42% în totalul infracțiunilor înregistrate în anul 2014 (ceea ce a constituit 39 562 de infracțiuni). Din cele 166 de infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 100 de infracțiuni (ceea ce constituie 60,24% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 29 cazuri (17,47% din totalul infracțiunilor respective) [59]

Un tablou cantitativ în creștere identificăm în anul 2015. Astfel, numărul infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat (comparativ cu anul 2014): de la 166 de infracțiuni la 180 de infracțiuni (cu 8,43%). Dar este important a sublinia faptul că infracțiunile contra autorităților publice au avut un ritm de descreștere: de la 1 511 de infracțiuni la 1 449 de infracțiuni (cu -4,1%). În context, infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat a ocupat circa 12,42% în ansamblul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,48% în totalul infracțiunilor înregistrate în anul 2015 (ceea ce a constituit 37 846 de infracțiuni). Din cele 180 de infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 93 de infracțiuni (ceea ce constituie 51,66% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 35 cazuri (19,44% din totalul infracțiunilor respective). Cu toate că se observă o eventuală creștere a infracțiunilor de trecere ilegală a frontierei de stat, se identifică o descreștere a numărului de cauze penale remise instanței de judecată și o creștere a cauzelor penale încetate [59].

Elemente definitorii sub aspect normativ. Trecerea peste frontiera de stat a Republicii Moldova constituie o faptă ilegală prevăzută de art. 362 C. pen. al RM și a cărui text normativ prevede două forme de manifestare a infracțiunii:

- **forma tipică ori de bază** (art. 362 alin. (1) C. pen. al RM;

- **forma agravantă** (art. 362 alin. (2) C. pen. al RM), care are caracter alternativ, fiind variată între trecerea ilegală a frontierei de stat:

a) *cu aplicarea violenței*;

b) *cu aplicarea armei* [23].

Varianta tipică a infracțiunii (*infracțiune ușoară*) pune în evidență *trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova prin eludarea sau sustragerea de la controlul efectuat la trecerea acesteia*. În formă agravantă infracțiunea obține conotația unei infracțiuni grave [23].

Sunt importante, din punct de vedere material, prevederile art. 362 alin. (4) C. pen. al RM, care prevăd că *acțiunea prezentului articol nu se extinde asupra cetățenilor străini veniți în Republica Moldova, fără pașaportul stabilit sau fără autorizație, pentru a se folosi de dreptul de azil acordat de Constituția Republicii Moldova, precum și asupra persoanelor care sunt victime ale traficului de ființe umane* (acest lucru este prevăzut și de legislația altor state [161, p. 364]).

Deși art. 362 C. pen. al RM nu operează decât cu o acțiune generică – *trecerea peste frontiera de stat a Republicii Moldova* – cert este faptul că aceasta se poate manifesta, din punct de vedere tehnic și real prin faptele de *intrare ori ieșire* în/din țară, trecându-se fraudulos frontiera de stat, în anumite modalități strict prevăzute. În esență, acest caracter ilegal (fraudulos) al trecerii frontierei de stat, complementat de anumite modalități determinate, imprimă și caracter prejudiciabil faptelor comise pentru a se încadra în limitele unei infracțiuni.

Cu adevărat, menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane și alții, intrarea și ieșirea în/din țară a cetățenilor și a străinilor sunt acte care, pentru liniștea și securitatea relațiilor sociale, trebuie să se efectueze sub un serios control din partea autorității de stat [50, p. 56].

Pentru înlesnirea acestui control sunt stabilite prin legi punctele prin care se pot trece frontierele țării la intrarea sau ieșirea în/din țară, precum și *condițiile substanțiale și de formă* pentru obținerea permisiunii autorității de a trece frontiera [50, p. 56].

În context, cu adevărat, intrarea sau ieșirea în/din țară în mod fraudulos prin ilicita trecere a frontierei este, deci, o faptă prin care se aduce o evidentă atingere autorității de stat și, implicit, liniștii și securității relațiilor sociale.

În opinia noastră, achiesând la aserțiunea autorilor români, precum că incriminarea faptei de trecere (ilegală) frauduloasă a frontierei de stat este pe deplin justificată [40, p. 63; 50, p. 56], subliniem că această justificare are loc în baza atât a unor premise de valori sociale susceptibile de protecție juridico-penală, cât și din evaluarea materială a atingerii aduse acestor relații și valori sociale protejate.

3.1.1.

Elemente preexistente ale infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat

Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.

Evident, când se apelează la gradul prejudiciabil al infracțiunii, se percepe faptul că ea este prejudiciabilă numai în raport cu un fenomen, fapt exterior, adică în raport cu un anumit obiect juridic. De altfel, prin a săvârși o faptă infracțională se prezumă a pune în pericol un obiect sau a-i aduce atingere, a-l vătăma, a-l leza.

Legea penală a României (*nu și C. pen. al RM*), definește săvârșirea unei infracțiuni sau comiterea unei infracțiuni (art. 174 C. pen. al Rom.) ca fiind *săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice* [12, p. 516].

În corespundere cu C. pen. al RM, în acest sens este vorba nu numai de faptele de tentativă și infracțiune consumată, ci și de pregătirea unor infracțiuni mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave (art. 26 alin. (2) C. pen. al RM [23]), precum și pentru participarea în calitate de organizator al infracțiunii, pe lângă cele de autor (coautor), instigator sau complice (art. 42 C. pen. al RM) al infracțiunii [23].

Luând în considerație cadrul de desfășurare, împotriva cui se orientează și cauzele care o determină, infracțiunea este direcționată contra celor mai de seamă valori sociale, apreciate ca atare în raport cu etapa concretă de dezvoltare a relațiilor sociale aferente. Or, infracțiunea este săvârșită în cadrul societății și împotriva uneia dintre valorile care o compun. În fond, societatea nu este decât un sistem de valori și relații sociale referitoare la aceste valori, influențând atât mediul fizic, cât și mediul social în care individul trăiește. Ea configurează coexistența socială, care se manifestă ca o lume de valori sociale și relații formate în jurul acestora.

Într-adevăr, aceste valori, luate în particular, nu reprezintă entități izolate, exclusiv individuale; ele se află în relații de reciprocitate și prezintă interes pentru întreaga societate [130, p. 43]. În jurul și pe baza acestor valori sociale se formează, se desfășoară și se dezvoltă relațiile interumane (*relațiile sociale*), conferindu-se acestor valori caracterul de valori sociale, adică de valori de a căror existență este interesată întreaga societate și, totodată, de valori al căror conținut se relevă pe deplin numai în cadrul relațiilor sociale. În acest sens, *frontiera de stat intervine în calitate de valoare socială*. Această valoare are caracter complex. Ea posedă diferite forme de reglementare și poate iniția nașterea diferitor tipuri de acțiuni. Anume, în context, frontiera de stat, în particular regimul juridic al frontierei de stat devine motivul tuturor

acțiunilor ilegale în acest domeniu. Cu adevărat, multe alte elementele generale sociale iau parte la constituirea acestei valori social-umane. Din aceste ultime rațiuni, valoarea are și ea forme diferite. Esența vieții sociale este activitatea, fapt care a determinat ca frontiera de stat, ca valoare socială, să posede, în ansamblu, o nuanță activă.

Este cunoscut faptul că nu toate relațiile sociale susceptibile de influență juridică și care necesită o anumită reglementare juridică împotriva încălcărilor eventuale sunt supuse protecției juridice prin mijloace de drept penal. Cauzele acestei situații sunt diferite și multiple:

- *intervenția unor incoerențe și coliziuni normative,*
- *punerea în acțiune a unor suficiente mijloace extrapenale de apărare,*
- *alte împrejurări de ordin obiectiv și subiectiv.*

În acest cadru de idei, totuși, se enunță o situație tipică, care are caracter esențial și permanent în ceea ce privește evidențierea limitelor relațiilor sociale, catalogate ca elemente ce configurează obiectul juridic al protecției penale, în special importanța relațiilor sociale în ansamblu. Această importanță (însemnătate) nu poate fi explicată decât în contextul importanței valorilor pentru societate (frontiera de stat și inviolabilitatea frontierei de stat [108]), valori în jurul cărora se formează și se desfășoară anumite relații sociale.

În ipoteza faptului că relațiile sociale sunt nu doar obiectul juridic al protecției penale, ci și obiectul unei protecții extrapenale, prin acesta (obiectul juridic al infracțiunii) urmează a se înțelege și valorile sociale (nu *sau* valorile sociale, nu *doar* valorile sociale) cele mai importante, cărora li se cauzează prejudicii esențiale ori care sunt puse în pericolul de a li se cauza astfel de prejudicii.

Acțiunea sau inacțiunea (elementul material al infracțiunii în forma faptei prejudiciabile) descrisă în norma de incriminare aduce atingere nemijlocită, prin vătămare sau punere în pericol, valorilor sociale ocrotite de legea penală și, prin intermediul acestora, relațiilor sociale care se formează, se desfășoară și se dezvoltă în jurul acestor valori. Prejudicierea valorilor în cauză constituie mijlocul prin care sunt vătămate sau puse în pericol relațiile sociale, care reprezintă obiectul juridic al infracțiunii [49, p. 7].

Obiectul juridic al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat apare, deci, în calitate de factor sau termen al infracțiunilor, fără de care nu poate fi concepută existența de ansamblu a acestora (infracțiunilor). Or, infracțiunea se manifestă ca o faptă prejudiciabilă, aducându-se atingere valorilor sociale ocrotite de lege și prevăzute la art. 2 alin. (1) C. pen. al RM. Nu poate fi imaginată infracțiunea care afectează regimul juridic al frontierei de stat fără existența unor valori sociale (și, implicit, relații sociale), ocrotite de legea penală, cărora li se aduce atingere prin fapta comisă, adică valorile sociale și relațiile sociale, care

necesită apărare penală, de a căror consolidare și dezvoltare este interesată societatea și cărora, prin comportamentul antisocial (prejudiciabil) al unor persoane aparte sau al unor grupuri de persoane, li se poate aduce atingere esențială. În fapt, obiectul juridic al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat reprezintă o condiție necesară pentru existența faptei infracționale și un element preexistent al infracțiunii. Infracțiunea care afectează regimul juridic al frontierei de stat constituie o faptă incriminată în lege și sancționată cu pedeapsă tocmai pentru că vatămă sau pune în pericol (amenință) o anumită valoare socială împreună cu relațiile sociale adiacente, și, prin aceasta, societatea în ansamblu.

Obiectul juridic al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat determină necesitatea incriminării și gravitatea abstractă a acestor infracțiuni, care este raportată la importanța valorii sociale vătămăte sau periclităte. Altfel spus, toate infracțiunile, luate în ansamblu, prezintă grad prejudiciabil în sensul legii penale, fapt care justifică incriminarea lor. Însă, gradul prejudiciabil diferă de la infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat la alte infracțiuni, inclusiv în funcție de importanța valorii sociale lezate prin săvârșirea faptei ilicite concrete. Chiar în sfera infracțiunilor se remarcă, deci, o gradație în ceea ce privește gradul prejudiciabil, care, fără a avea vreun impact asupra caracterului infracțional al faptei, influențează natura și durata sancțiunii. Deci, anume diferența gradului prejudiciabil al faptelor infracționale se manifestă în natura și în limitele sancțiunilor prevăzute și specificate în normele de incriminare.

Astfel,

- dacă **trecerea ilegală a frontierei de stat** (art. 362 C. pen. al RM) este catalogată ca fiind **o infracțiune ușoară** (componenta de bază a infracțiunii - (art. 362 alin. (1) C. pen. al RM)) și gravă (componenta agravantă a infracțiunii - (art. 362 alin. (3) C. pen. al RM)),

atunci:

- **organizarea migrației ilegale** denotă un caracter prejudiciabil prezumat de către legiuitor mai grav (art. 362¹ C. pen. al RM) - este **o infracțiune mai puțin gravă** (componenta de bază și agravantă a infracțiunii - (art. 362¹ alin. (1)-(2) C. pen. al RM)) și **o infracțiune gravă** (componenta deosebit de agravantă a infracțiunii - (art. 362¹ alin. (3) C. pen. al RM));

- **scoaterea copiilor din țară** (art. 207 C. pen. al RM) este **o infracțiune gravă**;

- **încălcarea regulilor de zbor** (art. 262 C. pen. al RM) este **o infracțiune ușoară**;

- **recrutarea, instruirea sau acordarea altui suport în scop terorist** (art. 279¹ alin. (3)-(4) C. pen. al RM) este **o infracțiune gravă** (componenta de bază a infracțiunii - art. 279¹ alin. (3) C. pen. al RM) și **o infracțiune deosebit de gravă** (componenta agravantă a infracțiunii - art. 279¹ alin. (4) C. pen. al RM).

Și pe această cale, a examinării gradului prejudiciabil al infracțiunilor care formează categoria generală a infracțiunilor care afectează ori pot afecta în principal sau în secundar relațiile sociale privind frontiera de stat, se poate deduce justificarea incriminării individuale a unor norme concurente din acest ansamblu de infracțiuni.

Astfel, în viziunea noastră, dacă are loc încălcarea regulilor de zbor prin *intrarea sau ieșirea aeriană pe/din teritoriul Republicii Moldova fără autorizarea stabilită*, poate fi atestată și o trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova, care nu poate deduce o concluzie corectă de adoptare și menținere a sistemului incriminării potrivit normelor concurente. Și această logică rezultă și din caracterul infracțiunilor incriminate: *și trecerea ilegală a frontierei de stat în varianta componentei de bază și cea de încălcare a regulilor de zbor sunt infracțiuni ușoare* (pedeapsa maximă fiind închisoare de 2 ani). Pe această cale, *crearea unor norme concurente devine lipsită de justificare logică*.

În acest context, considerăm necesară excluderea limitelor concurențiale ale faptei de trecere ilegală a frontierei de stat din conținutul normei prevăzute de art. 262 C. pen. al RM, între infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat și încălcarea regulilor de zbor putându-se, în perspectivă, atesta doar elemente de delimitare a infracțiunilor.

Punându-se accentul pe caracterul normativ al dreptului penal, care determină comportamentul uman vis-a-vis de valorile sociale, în particular față de frontiera de stat, interzicându-se orice atingere adusă inclusiv acestei valori sociale, s-a indicat, în același timp, că această funcție normativă reglatoare nu se rezumă la faptul de a invoca comportamentul dorit de la membrii societății, ci face referire univocă și la repercusiunile nefaste ale faptelor prohibitive (art. 362 C. pen. al RM, art. 362¹ C. pen. al RM se înscriu în cadrul unor dispoziții care prevăd comportamente prohibitive) sau onerative (comportamentul care invocă regimul juridic al frontierei poate avea caracter prohihibitiv și onerativ; de exemplu în acest ultim caz intervine obligația de a trece frontiera de stat în anumite locuri predeterminate - locurile de trecere a frontierei de stat). În acest ultim context, sancțiunile prevăzute de normele de incriminare trebuie să fie de natură să atragă, prin aplicarea lor față de cei care au ignorat interdicția penală și au trecut la comiterea faptei infracționale, o transformare în optica acestora și, în special, în poziția față de valorile sociale atinse prin infracțiunea comisă. În acest mod, poziția legiuitorului Republicii Moldova în raport cu faptele de trecere ilegală a frontierei de stat în contextul a două norme (art. 362 C. pen. al RM și art. 262 C. pen. al RM) nu este clară, luând în vedere și efectele repercursiunilor penale adoptate.

Caracterizarea de ansamblu a valorilor sociale și a relațiilor sociale de pe poziția protecției lor prin normele dreptului penal este o etapă importantă, dar nu și o etapă de

definitivare a studiului problemei privind obiectul juridic al infracțiunii. Evaluarea conceptului și a conținutului valorilor sociale și a relațiilor sociale, ocrotite de legea penală, reprezintă nu altceva decât o premisă metodologică pentru examinarea altor aspecte, mai concrete, ale problemei obiectului juridic al protecției penale, aspecte care au atât importanță teoretico-științifică, cât și semnificație practică. Analiza acestor aspecte este o condiție *sine-qua-non* în elucidarea rolului obiectului juridic al infracțiunii în activitatea normativă și în activitatea de aplicare a reglementărilor penale.

Distincția după categorii a obiectului infracțiunii poate fi făcută nu doar pe baza naturii acestuia (materiale sau nemateriale), ci și pe baza unui alt criteriu - al ierarhizării valorilor sociale care prefigurează obiectul juridic al infracțiunii, ierarhizare care conduce la constituirea valorilor fundamentale - ca obiecte juridice generice ale infracțiunilor. Potrivit acestui din urmă criteriu, în doctrina penală majoritară se disting *obiectul juridic general*, *obiectul juridic generic* și *obiectul juridic special* (specific, nemijlocit) [74, p. 98].

Prin obiect juridic general al infracțiunii se înțelege ansamblul relațiilor sociale privitoare la ordinea de drept, adică privitoare la totalitatea valorilor sociale apărute de legea penală împotriva infracțiunilor. Această categorie de obiect juridic, menționează pe bună dreptate autorii S. Botnaru, A. Șavga, V. Grosu etc., este comună pentru toate infracțiunile prevăzute de legea penală [13, p. 152].

Obiectul juridic general al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova este constituit din *relațiile sociale a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea ordinii de drept a Republicii Moldova*, ordine proclamată și apărută prin norme de drept penal.

În context, infracțiunea - act de conduită individuală - nu poate fi orientată împotriva tuturor relațiilor sociale. În realitate, actul infracțional este orientat contra unei anumite valori, prin el vătămându-se sau punându-se în pericol, mai mult sau mai puțin, întreaga ordine de drept. Precizarea valorii sociale vătămate sau periclitate se face cu ajutorul celorlalte categorii de obiecte juridice ale infracțiunii.

Noțiunea obiectului juridic generic (de grup) al infracțiunii desemnează un grup de valori sociale, de aceeași natură, și de relații sociale create în jurul și datorită acestor valori, vătămate sau lezate de către un grup de infracțiuni. Obiectul juridic generic (de grup) al infracțiunii este reprezentat de totalitatea valorilor sociale din unul și același domeniu și a relațiilor sociale care s-au creat în jurul acestor valori și datorită lor. Adică, la constituirea unui obiect juridic generic (de grup) al infracțiunii legiuitorul a inclus în conținutul acestuia o totalitate de valori și relații sociale omogene, astfel încât înțelesul lor să fie clar determinat de

elementele esențiale pe care le cuprind. După cum subliniază unii autori, obiectul juridic generic constă în ocrotirea relațiilor sociale care formează obiectul juridic comun întregului grup de infracțiuni [74, p. 94] contra autorității [40, p. 64].

Obiectul juridic generic (de grup) al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat al Republicii Moldova este expus în diferite moduri în literatura de specialitate (n.n. - *în acest cadru stabilim că obiectul juridic generic (de altfel, ca și obiectul juridic general) este același și pentru infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat, și pentru infracțiunea de organizare a migrației ilegale*).

În ipoteza unor elemente definitorii enunțate anterior, stabilim că obiectul juridic generic al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, ca și a celei de organizare a migrației ilegale constă, după cum rezultă și din opinia autorilor români V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane și alții, din relațiile sociale care formează obiectul juridic comun întregului grup de infracțiuni contra autorității [50, p. 56] și frontierei de stat.

Autorii S. Brînză și V. Stati susțin opinia precum că obiectul juridic generic al infracțiunilor contra autorităților publice și securității de stat, luate în ansamblu, îl formează *relațiile sociale cu privire la activitatea normală a autorităților publice și la securitatea de stat* [14, p. 982].

Evident, obiectul juridic generic al infracțiunii rezultă expres din conținutul relațiilor sociale afectate prin grupul generic de infracțiuni incriminate. Însă, în anumite cazuri, în opinia noastră, legiuitorul a uniformizat legislația nu numai în baza unui singur obiect juridic generic, ci în baza mai multora dintre acestea, formându-se, convențional, categoria de obiect juridic de grup și obiect juridic de subgrup. Anume din aceste ultime raționamente pot fi deduse și unele elemente caracteristice infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

Frontiera de stat, fiind un element caracteristic teritoriului, iar prin aceasta, apărarea lui confirmă realitatea protecției securității de stat, asigurate inclusiv prin intermediul unor autorități publice specializate, implică elemente atât ale relațiilor sociale vizând securitatea de stat, cât și relații sociale specifice activității normale a autorităților publice. Și dacă în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat poate fi afirmată concepția după care obiectul juridic generic este constituit din ambele categorii de obiecte de subgrup (*relațiile sociale care asigură securitatea de stat și relațiile sociale care asigură activitatea normală a autorităților publice*), atunci acest lucru nu poate fi pe deplin lansat în cazul infracțiunii de organizare a migrației ilegale: ea poate dicta și o alternativă dintre aceste obiecte juridice de subgrup.

Cu alte cuvinte, în mod justificat se invocă de către autorii S. Brînză și V. Stati, că statul constituie nucleul societății noastre, în jurul căruia se coagulează toate autoritățile publice. Statul își exercită multiplele funcții prin intermediul organelor sale și de aceea, se susține, activitatea normală a autorităților publice constituie o valoare socială ocrotită de legea penală [14, p. 985], o valoare socială, care poate să fie examinată *cumulativ sau alternativ* securității de stat, care constituie o altă valoare socială protejată.

Conform Legii Republicii Moldova nr. 618/1995, *securitatea statului* este parte integrantă a securității naționale. Prin **securitatea statului** se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte [72].

În baza art. 3, 4 ale Legii nr. 618/1995, *securitatea statului se asigură prin stabilirea și aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri cu caracter economic, politic, juridic, militar, organizatoric și de altă natură, orientate spre descoperirea, prevenirea și contracararea la timp a amenințărilor la adresa securității statului*. În context, prin amenințări la adresa securității statului se înțelege ansamblul de acțiuni, condiții și factori care comportă pericol pentru stat, societate și personalitate. Pericol deosebit pentru securitatea statului prezintă: sustragerea de armament, muniție, tehnică de luptă, materii explozive, radioactive, substanțe otrăvitoare, narcotice, toxice și de altă natură, contrabanda cu acestea, producerea, folosirea, transportarea și păstrarea lor ilegală, dacă prin aceasta sunt atinse interesele de asigurare a securității statului, cazurile de crimă organizată și/sau corupție, care subminează securitatea statului etc. [72].

În această gamă de idei lansate, considerăm că obiectul juridic generic (de grup) al infracțiunilor contra autorităților publice și a securității de stat este constituit din ansamblul de *relații sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protecția activității autorităților publice și securității de stat*. Poate fi admisă delimitarea clară între două obiecte juridice de subgrup: *relațiile sociale care vizează protecția activității autorităților publice și relațiile sociale care vizează protecția securității de stat* (a se vedea *Figura 6 – Trecerea ilegală a frontierei de stat și organizarea migrației ilegale în cadrul sistemului de relații sociale omogene*). În context, infracțiunea de organizare a migrației ilegale are, în calitate de obiect de subgrup, relațiile sociale care vizează activitatea normală a autorităților publice, dar poate, în anumite forme alternative să cauzeze daune și grupului de relații sociale omogene care vizează securitatea de stat. Și doar în ipoteza obiectului de subgrup (relațiile sociale care

vizează securitatea de stat sau relațiile sociale care vizează activitatea normală a autorităților publice; poate fi admisă și teza ambelor acestor obiecte juridice de subgrup) se poate afecta și este incident obiectul juridic generic al infracțiunii. În cazul trecerii ilegale a frontierei de stat este vorba doar despre un singur obiect juridic de subgrup – relațiile sociale care vizează frontiera de stat a Republicii Moldova. În concluzie, acolo unde obiectul juridic al infracțiunii de organizare a migrației ilegale trece de la relațiile sociale care vizează activitatea normală a autorităților publice la relațiile sociale referitoare la frontiera de stat, sau sunt prezente ambele aceste obiecte juridice de subgrup, devine și evidentă corelația între infracțiunea de organizare a migrației ilegale și trecere ilegală a frontierei de stat, iar prin această ultimă premisă și posibilitatea de liberare specială a subiectului pasiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale de faptele de trecere ilegală a frontierei de stat.

TRECEREA ILEGALĂ A FRONTIEREI DE STAT ȘI ORGANIZAREA MIGRAȚIEI ILEGALE ÎN CADRUL SISTEMULUI DE RELAȚII SOCIALE OMOGENE

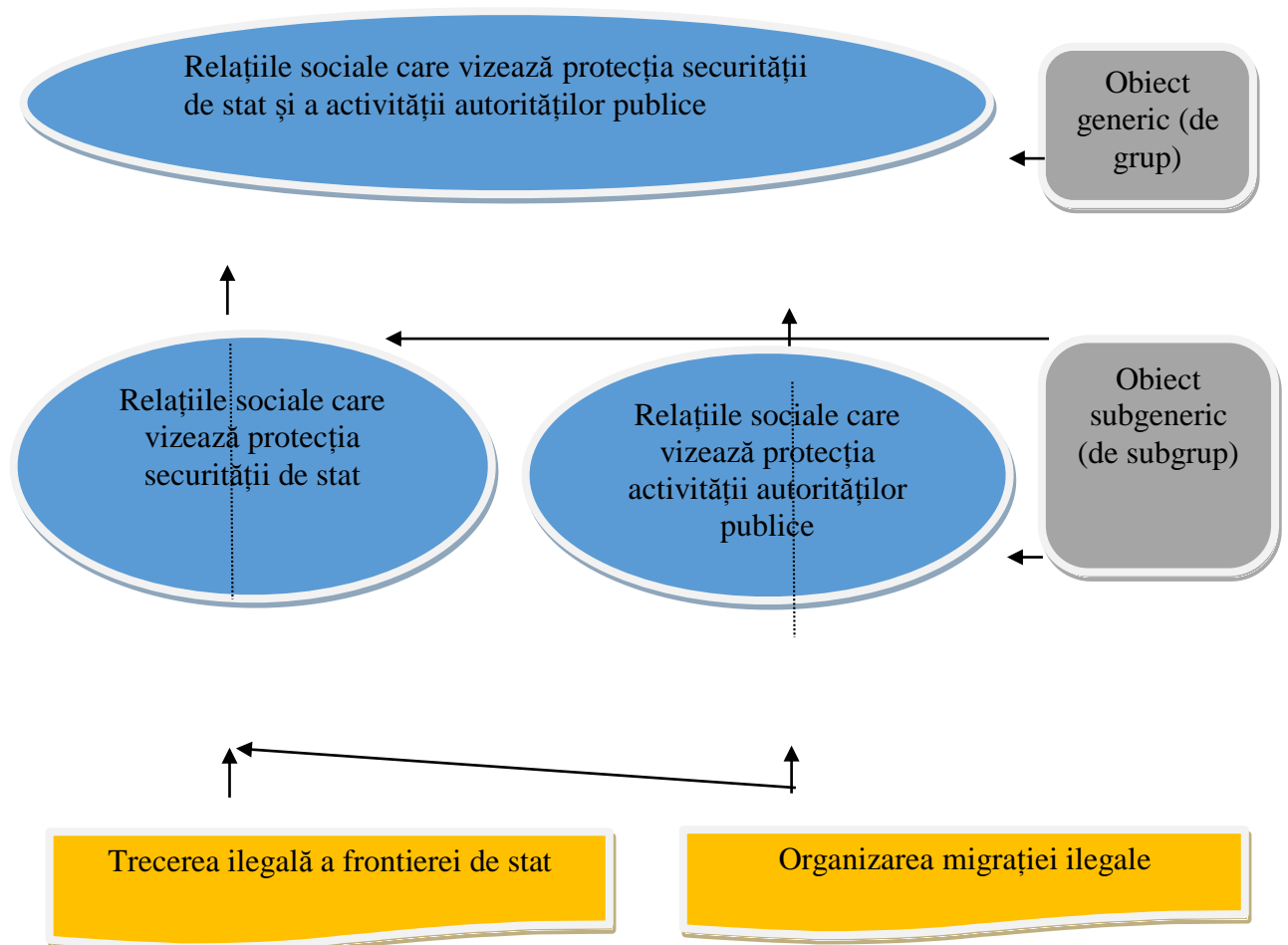

Figura 6

Categoria de obiect juridic special (specific, nemijlocit) al infracțiunii servește la determinarea individualității unei infracțiuni în cadrul unui grup de infracțiuni de același gen. Obiectul juridic special al infracțiunii este valoarea socială concretă (și, implicit, relațiile sociale corespunzătoare) căreia i se aduce atingere prin infracțiune. Obiectul juridic special al infracțiunii este obiectul juridic al infracțiunii, așa cum acesta este descris prin norma incriminătoare.

Rațiunea evidențierii obiectului juridic special al infracțiunii constă în a concretiza la maximum caracterul și gradul prejudiciabil al unor sau altor acte de conduită, care prejudiciază sau amenință valorile sociale și relațiile sociale apărute de legea penală. Este pe deplin justificată tendința de a formula un astfel de conținut al obiectului juridic special al infracțiunii, care ar apropia cel mai mult de realitate și care ar condiționa individualizarea și stabilirea cât mai precisă a gradului prejudiciabil al fiecărei infracțiuni săvârșite. Este evident că obiectul juridic special al fiecărei infracțiuni determină întregul caracter al infracțiunii vizate, îi conferă o fizionomie deosebită, care o disociază de alte fapte infracționale. Din aceste rațiuni, soluționarea corectă a problemei obiectului juridic special al infracțiunii are o importanță excepțională în plan teoretic și practic [13, p. 153], se invocă în literatura de specialitate.

Punându-se la bază criteriul numărului de obiecte juridice ale infracțiunii, se pot deosebi următoarele categorii ale obiectului juridic special al infracțiunii: obiectul simplu al infracțiunii și obiectul complex al acesteia. Regula o constituie *obiectul simplu* (sau *unic*) al infracțiunii. Or, cele mai multe infracțiuni au în calitate de obiect juridic o singură valoare socială și relațiile sociale corespunzătoare acesteia.

Există, însă, și infracțiuni cu pluralitate de obiecte juridice, așa cum sunt infracțiunile complexe - la care obiectul protecției juridico-penale este complex (sau, respectiv, multiplu), fiind alcătuit din două sau mai multe valori sociale, fiecare cu relațiile sociale aferente.

Interesul distincției dintre obiectul simplu al infracțiunii și obiectul complex al acesteia este mai limitat ca în cazul altor categorii ale obiectului juridic al infracțiunii. Acest interes este limitat, în genere, la problema calificării bazate pe teza că, în ciuda pluralității de obiecte juridice ale aceleiași infracțiuni, fapta infracțională este unică.

Se poate sublinia că, atunci când prin elementul material al infracțiunii sunt lezate deodată două sau mai multe valori sociale (împreună cu relațiile sociale corespunzătoare), doar cea mai importantă dintre aceste valori determină grupul din care face parte infracțiunea respectivă. Dintre cele două obiecte juridice de apărare penală, unul este principal, iar altul – secundar (adiacent, facultativ).

În conformitate cu un criteriu subsidiar de așezare pe categorii a obiectelor juridice ale infracțiunii - criteriul legăturii cu obiectul juridic generic al infracțiunii - acestea se împart în obiect juridic principal al infracțiunii și obiect juridic secundar (adiacent) al infracțiunii. Or, dreptul penal nu se poate limita la apărarea valorilor sociale existente la un moment dat; trebuie să asigure dezvoltarea, în spiritul unei societăți moderne, a sistemului de valori, ocrotind noile valori și relații sociale care apar în procesul de continuă evoluție a societății [13, p. 155].

În opinia autorilor români H. Diaconescu, V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc. obiectul juridic special al infracțiunii de trecere (ilegală) frauduloasă a frontierei de stat îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt asigurate prin respectul (apărarea respectului) datorat autorității statului în sfera activității de supraveghere și control a frontierelor acestuia [50, p. 56; 45, p. 101]. Prin aceste prevederi legale, se remarcă de către H. Diaconescu, au fost incriminate fapte cu un ridicat grad de pericol social, care periclitează autoritatea statului în sfera supravegherii și controlului frontierelor sale, cum sunt acțiunile de intrare și ieșire în/din țară prin trecerea (ilegală) frauduloasă a frontierei de stat [45, p. 101].

Obiectul juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat îl constituie, consemnează autorii V. Carnaușenco și A. Cernolevschii, ordinea stabilită de administrare în forma trecerii frontierei de stat prin oricare mijloc în afara punctelor de trecere ori prin aceste puncte de trecere, dar prin încălcarea regulilor prestabilite, adică fără acte corespunzătoare care oferă dreptul de trecere a frontierei de stat (și toate acestea strict în raport cu frontiera de stat a unui stat anume; în context autorii operează cu frontiera Republicii Belarus) [125, p. 31].

În corespundere cu interpretările judiciare sistematizate din Republica Moldova și din alte state, obiectul nemijlocit al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat este *inviolabilitatea frontierei de stat și ordinea stabilită de trecere a frontierei de stat* [57; 58; 108; 109].

În opinia autorilor V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea etc., intrarea sau ieșirea în/din țară a cetățenilor sau a străinilor sunt acte care pentru *liniștea și securitatea relațiilor sociale* trebuie să se efectueze sub un serios control din partea autorității de stat [40, p. 63]. Adică, intrarea sau ieșirea în/din țară în mod fraudulos prin ilicita trecere a frontierei este, deci, în opinia autorilor români citați anterior, o faptă prin care se aduce o evidentă atingere autorității de stat și implicit liniștei și securității relațiilor sociale [40, p. 63].

În acest sens, nu poate fi admisă teza, după care inviolabilitatea frontierei de stat a Republicii Moldova devine un element alternativ ordinii stabilite de trecere a frontierei de stat, ambele în cadrul categoriei de obiect juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.

Sușținem aserțiunea autorilor S. Brînză și V. Stati, care menționează că obiectul juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat (art. 362 C. pen. al RM) îl formează relațiile sociale cu privire la inviolabilitatea frontierei de stat a Republicii Moldova [14, p. 1134].

Deci, obiectul juridic special îl constituie *relațiile sociale referitoare la asigurarea respectării regimului* [127, p. 784; 128, p. 795] *juridic al frontierei de stat* [77, p. 55-59]. În Republica Moldova, regimul juridic al frontierei de stat este reglementat, în principal, prin Legea Republicii Moldova *privind frontiera de stat* nr. 108/1994 [71].

Conform art. 5 alin. (1) al Legii nr. 108/1994, *paza frontierei de stat este parte constitutivă inalienabilă a sistemului de stat de asigurare a securității Republicii Moldova, una dintre formele de apărare armată a integrității teritoriale a ei și constă în realizarea unui complex de măsuri care ar garanta inviolabilitatea frontierei de stat.*

Autorii V. M. Lebedev, Iu. A. Crasicov etc. susțin că regimul juridic al frontierei de stat este constituit din conținutul frontierei de stat, trecerea acesteia de către persoane și mijloace de transport, trecerea bunurilor și animalelor, desfășurarea la frontieră a activității economice, industriale și de altă natură [127, p. 784; 128, p. 795-796].

În baza art. 7 al actului normativ enunțat, regimul juridic al frontierei de stat cuprinde *totalitatea normelor juridice reglementate de prezenta lege și de alte acte normative, de tratatele (acordurile) încheiate de Republica Moldova cu statele vecine*; el se instituie exclusiv în interesul asigurării ordinii la frontiera de stat și menținerii bunelor relații cu statele vecine și include regulile de:

- *întreținere a frontierei de stat;*
- *trecere a frontierei de stat de către persoane și mijloace de transport;*
- *autorizare a trecerii frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri;*
- *folosire a apei, pescuit, recoltare a produselor lemnoase și accesorii ale pădurii și desfășurare a activității economice, de cercetare și de altă natură la frontiera de stat;*
- *soluționare a incidentelor legate de încălcarea regimului frontierei de stat.*

Frontiera de stat a Republicii Moldova este linia care desparte pe uscat și pe apă teritoriul Republicii Moldova de teritoriile statelor vecine, iar în plan vertical delimitează spațiul aerian și subsolul Republicii Moldova de spațiul aerian și subsolul statelor vecine. În context, frontiera de stat stabilește limitele spațiale de acțiune a suveranității de stat a Republicii Moldova și este inviolabilă.

Frontiera de stat se stabilește de către legiuitor [113; 114], respectându-se principiile și normele dreptului internațional, și nu poate fi modificată decât prin lege. Frontiera de stat se stabilește în tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine pe baza totalurilor activității comisiilor bilaterale de delimitare și demarcare și se marchează pe teren cu semne de frontieră clar vizibile. Tratatul privind trasarea și marcarea frontierei de stat pe teren urmează a fi ratificat de către legiuitor [71].

Frontiera de stat se trasează:

- *pe uscat* - pe liniile distinctive de relief,

- *pe sectoarele fluviale* - pe linia de mijloc a râului, pe calea navigabilă principală sau pe talvegul râului,

- *pe lacuri și alte bazine de apă* - pe linia dreaptă care unește ieșirile frontierei de stat la malurile lacului sau ale altui bazin de apă.

Frontiera de stat care trece pe râu, lac sau alt bazin de apă nu se deplasează în cazul când se schimbă configurația malurilor sau nivelul apei, nici când râul își schimbă cursul. Pe podurile și digurile care trec peste apele de frontieră, frontiera de stat se stabilește pe linia de mijloc sau pe axul lor tehnologic, independent de felul cum este trasată frontiera de stat pe apă.

Forma, dimensiunile semnelor de frontieră și modul de instalare a acestora se stabilesc de către Guvern în baza documentelor de demarcare. În scopul menținerii vizibilității și asigurării protecției semnelor de frontieră în locurile de amplasare a lor se constituie culoarul de frontieră, ale cărui dimensiuni se determină de către părțile contractante [71].

Spre deosebire de alte legislații (de exemplu, Ordonanța de Urgență a Guvernului din România – nr. 105/2001), Legea nr. 108/1994 nu oferă o definiție a infracțiunii sau a faptelor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova.

În context, în România, prin actul evidențiat (art. 1 lit. (1) [89]) se definește **infracțiunea de frontieră** ca fiind *fapta prevăzută de lege ca infracțiune, săvârșită în scopul trecerii ilegale peste frontiera de stat a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor sau altor bunuri* [89].

Suntem de acord cu această definiție în cazul în care se operează cu regimul juridic al frontierei în ansamblu. Însă, în opinia noastră, se impune o delimitare clară între regimul juridic al frontierei de stat și regimul juridic al frontierei vamale – ca elemente și categorii juridice care formează regimul juridic al frontierei. Doar în acest ultim mod se poate face o catalogare a infracțiunilor prin care se încalcă regimul juridic de intrare/ieșire a frontierei de către persoane, de regimul juridic de intrare/ieșire a persoanelor cu anumite bunuri. Cu adevărat, trecerea

ilegală a frontierei de stat este trecerea peste frontiera de stat în alte condiții decât cele prevăzute de legislația [48, p. 378] în vigoare.

Conform art. 9 al Legii 108/1994, **trecerea frontierei de stat pe uscat, în spațiul aerian, precum și pe sectoarele fluviale**, unde sunt amenajate locuri de trecere respective, de către persoane și mijloace de transport, se efectuează pe căile de trafic internațional feroviar, rutier și aerian sau prin alte locuri, stabilite în tratatele (acordurile) încheiate de Republica Moldova cu statele vecine și în hotărârile Guvernului, - în punctele de trecere a frontierei de stat [71].

În calitate de obiect juridic special facultativ al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat intervin relațiile sociale cu privire la integritatea corporală sau sănătatea persoanei (la calificarea faptei potrivit art. 362 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM [23]).

Deși considerăm justificat acest punct de vedere doctrinar, nu susținem că este bine argumentat acest pas al legiuitorului din Republica Moldova, și anume de a crea infracțiuni cu obiect juridic complex (multiplu), îngreunând, în anumite forme, calificarea juridică corectă a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Chiar dacă obiectul juridic prezumă posibilitatea interpretării unui întreg (obiect juridic complex), uneori realitatea interpretărilor logice nu admite o calificare întregită a infracțiunii.

De exemplu, omorul și vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății nu poate avea incidență în conținutul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat prin aplicarea violenței. De asemenea, deși corect potrivit regulilor de calificare juridică, dar nu pe deplin justificat *din perspectiva sancțiunii aplicate*, se oferă soluția unei norme juridice întregite în sensul aplicării vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății persoanei în cazul trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova. În acest ultim context, în opinia noastră, intervine necesitatea de a limita obiectul juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova la categoria de obiect juridic simplu, prin excluderea formei agravante *comisă prin aplicarea violenței*.

Obiectul juridic există în cazul oricărei infracțiuni, indiferent dacă există sau nu expresia materială a valorii sociale din cadrul obiectului respectiv. Nu toate infracțiunile au obiect material; el există numai în cazul în care, menționează C. Bulai, valoarea socială ocrotită, asupra căreia atentează făptuitorul, se proiectează într-o entitate materială, astfel încât relațiile sociale sunt vătămate sau amenințate prin intermediul acestei entități [15, p. 196].

În acest mod, obiectul juridic al infracțiunii și obiectul material al infracțiunii se corelează ca o categorie socială și o categorie corporală (materială). În delimitare de obiectul juridic al infracțiunii, obiectul material al infracțiunii constă în entitatea materială asupra căreia

se orientează influența nemijlocită infracțională, prin al cărei intermediu se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii [11, p. 231].

În opinia noastră, în limitele fenomenelor care configurează noțiunea de obiect material al infracțiunii trebuie incluse numai acele entități [130, p. 43], care, fiind influențate, produc vătămarea sau amenințarea obiectului juridic al infracțiunii. În caz contrar, noțiunea de obiect material al infracțiunii își pierde orice semnificație juridică. Or, nu pot fi recunoscute în calitate de obiect material al infracțiunii faptele, procesele etc. De asemenea, nu toate entitățile aflate în orbita relației sociale pot avea calitatea de obiect material al infracțiunii. Această calitate o pot avea entitățile care, spre deosebire de fenomenele ideale, au o natură corporală și care, fiind influențate, fac posibilă fixarea influențării prin percepția din afară (din exterior).

Astfel, în opinia autorilor V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., infracțiunea de trecere (ilegală) frauduloasă a frontierei de stat nu are un obiect material [40, p. 64; 50, p. 57].

V. Dobrinou, I. Pascu, M. Hotca etc. subliniază același lucru, precum că obiectul material în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat lipsește, întrucât acțiunea interzisă nu se răsfrânge asupra unui lucru concret [48, p. 379].

În corespundere cu legislația penală a Republicii Moldova, achiesând la punctul de vedere al autorilor S. Brînză și V. Stati, stabilim că în cazul în care intervin în calitate de obiect juridic special relațiile sociale privitoare integritatea corporală sau sănătatea persoanei, este posibilă și necesară determinarea obiectului material, descris prin intermediul corpului fizic al persoanei [14, p. 1134]. În ipoteza propunerii modificării articolului care incriminează infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat, prin excluderea circumstanței agravante - cu aplicarea violenței - obiectul material, de asemenea, va fi lipsă.

Subiectul activ și pasiv al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Conform art. 21 C. pen. al RM [23], sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani [23]. Persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani sunt pasibile de răspundere penală numai pentru săvârșirea unor infracțiuni expres indicate în art. 21 alin. (2) C. pen. al RM, însă în lista acestora nu se includ faptele prejudiciabile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova [23].

Persoana juridică, cu excepția autorităților publice, este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală dacă există una din următoarele condiții:

a) persoana juridică este vinovată de neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a dispozițiilor directe ale legii, ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea unei anumite activități;

b) persoana juridică este vinovată de efectuarea unei activități ce nu corespunde actelor de constituire sau scopurilor declarate;

c) fapta care cauzează sau creează pericolul cauzării de daune în proporții considerabile persoanei, societății sau statului a fost săvârșită în interesul acestei persoane juridice sau a fost admisă, sancționată, aprobată, utilizată de organul sau persoana împuternicită cu funcții de conducere a persoanei juridice respective.

Persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în partea specială a Codului penal. Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracțiunea săvârșită [23].

Trecerea ilegală a frontierei de stat, fiind o infracțiune unipersonală, nu poate fi susceptibilă de a implica răspunderea penală a persoanei juridice, iar alte infracțiuni care afectează regimul juridic al frontierei de stat poate să accepte o asemenea implicație.

Analiza interpretărilor doctrinare enunță faptul că subiectul activ al infracțiunilor care afectează regimul juridic frontierei de stat a Republicii Moldova este, de regulă, unul general (persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani [57; 58]), însă uneori calitatea urmează să dicteze calificarea acestuia doar prin prisma unor calități speciale (cetățeni străini sau apatrizii, care au atins vârsta de 16 ani [125, p. 31]). În ipoteza subiectului activ al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat – persoană fizică - nu se impune constatarea unor calități speciale care ar determina tragerea la răspundere penală a acestuia. Este necesară doar stabilirea obligatorie a unor semne de ordin general: vârsta și responsabilitatea (subiect general) [160, p. 636-637].

Deci, subiecți activi ai infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat pot fi cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini, precum și apatrizii, domiciliați sau nu pe teritoriul țării [40, p. 64].

La trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova cu aeronavele sau alte aparate de zbor fără pașaportul stabilit sau fără viza respectivă sunt supuse răspunderii penale persoanele aflate în ele în calitate de pasageri, precum și alte persoane care nu fac parte din echipajul navei, cu excepția persoanelor care se bucură de imunitate diplomatică ori înaintează cerere de a fi recunoscute în calitate de refugiați sau victime ale traficului de ființe umane, precum și în cazurile de extremă necesitate [57; 58].

În contextul subiectului activ al infracțiunii, în cazul în care persoana este declarată indezirabil pe teritoriul Republicii Moldova sau acesteia i s-a interzis dreptul de intrare în Republicii Moldova, gradul prejudiciabil al infracțiunii este, în opinia noastră, mai semnificativ,

fapt care determină prevederea unei forme alternative ale infracțiunii. Caracterul alternativ rezultă mai cu seamă din ipoteza că această modalitate normativă poate fi reflectată doar în contextul intrării, nu și a ieșirii din țară.

Astfel, considerăm că faptele de trecere ilegală a frontierei de stat prin intrarea în Republica Moldova cu încălcarea regimului juridic al frontierei de stat a unei persoane declarate indezirabil ori căreia i-a fost interzis dreptul de intrare în Republica Moldova, precum și trecerea ilegală a frontierei de stat prin ieșirea din țară cu încălcarea regimului juridic al frontierei de stat în scopul sustragerii de la răspunderea penală sau executarea pedepsei penale urmează a fi reflectate în cadrul normativului penal prin efecte de individualizare a răspunderii penale în sens de agravare. Or, realitățile curente din Republica Moldova denotă un caracter de manifestare extinsă a unor asemenea fapte prejudiciabile.

Luând în vedere faptul că infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova sunt susceptibile de a fi comise în diferite forme de manifestare a participației penale, stabilim că această premisă devine evidentă și pe măsura interpretării infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. În context, autorii V. Dobrinou, I. Pascu, M. Hotca etc. subliniază că infracțiunea de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat poate fi săvârșită în participație penală [48, p. 380]. Totuși, în sensul descrierii participației penale în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat se pot deduce anumite particularități definitorii.

Astfel, în opinia noastră infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova nu poate fi manifestată prin forma participației simple, însă în oricare formă a participației complexe (cu excepția celei în care latura obiectivă a infracțiunii cu participație complexă se realizează de doi sau mai mulți autori) aceasta poate fi determinată. După cum subliniază autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane și alții, infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat, fiind o faptă care se săvârșește în propria persoană nu este susceptibilă de a fi săvârșită în participație decât sub formele *investigare* și *complicitate*. Deci, fiecare autor al trecerii ilegale (frauduloase) a frontierei de stat săvârșește o infracțiune distinctă [40, p. 64].

Subiect pasiv al infracțiunii de trecere (ilegală) frauduloasă a frontierei este întotdeauna statul [40, p. 64].

3.1.2.

Conținutul constitutiv ale infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat

Latura obiectivă a infracțiunii. Corespunzător acestor preocupări și obiect juridic de protecție juridico-penală a fost reglementată latura obiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat [45, p. 101].

Și dacă C. pen. al Rom. prevede în mod expres în calitate de element material al laturii obiective a infracțiunii - acțiunea de *a intra* sau a *ieși în/din țară* (implică realizarea efectivă și deplină a unei acțiuni de intrare sau ieșire în/din țară [45, p. 101]), atunci C. pen. al RM s-a limitat la generalizarea unui element material în forma faptei de:

- ***trecere ilegală a frontierei de stat,***

- reflectată prin anumite modalități:

- *eludarea controlului efectuat la trecerea frontierei* sau

- *sustragerea de la controlul efectuat la trecerea frontierei* [23].

În acest sens, legiuitorul din Republica Moldova a dictat necesitatea determinării, pentru existența infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat a Republicii Moldova, a următoarelor semne care caracterizează latura obiectivă a infracțiunii:

- faptă prejudiciabilă (element material al infracțiunii [40, p. 65]),

- metoda de comitere a infracțiunii (modul de acțiune) și

- locul de săvârșire a faptei [80, p. 189].

În fapt, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei poate fi săvârșită în patru modalități:

a) **intrarea frauduloasă în țară prin eludarea controlului efectuat la trecerea frontierei;**

b) **ieșirea frauduloasă din țară prin eludarea controlului efectuat la trecerea frontierei;**

c) **intrarea frauduloasă în țară prin sustragerea de la controlul efectuat la trecerea frontierei;**

d) **ieșirea frauduloasă din țară prin sustragerea de la controlul efectuat la trecerea frontierei.**

a. Elementul material (fapta prejudiciabilă) a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Cert este, însă, că deși nu s-a prevăzut în mod expres forma de manifestare a elementului material al infracțiunii, acesta poate fi reflectat doar prin acțiunea de *intrare* și/sau

ieșire în/din țară. Adică, trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei este fapta persoanei *care intră sau iese* în mod fraudulos în/din țară [40, p. 63].

După cum subliniază S. Brînză și V. Stati, cât privește conținutul acțiunii prejudiciabile de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova, este de consemnat că prin *trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova* se înțelege *intrarea făptuitorului pe/ieșirea de pe teritoriul Republicii Moldova* [14, p. 1134]; adică elementul material al infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat constă în acțiunea de *a intra* în țară sau în acțiunea de *a ieși* în/din țară [40, p. 65].

Termenul *trecere* presupune a schimba un loc cu altul, a trece dincolo de (...) sau peste (...) careva lucruri, obiecte, a le mișca dintr-un loc în altul în raport cu un punct aflat pe linia mișcării sau în afara ei [46, p. 1109] și poate fi interpretat într-un caz ca proces îndelungat, iar în alt caz - ca unul finalizat.

Conform C. vam al RM, prin trecere a frontierei vamale se înțelege introducerea și scoaterea de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova de mărfuri și mijloace de transport, inclusiv prin expedieri poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric. Acțiunile menționate prevăd:

- în cazul introducerii de mărfuri și mijloace de transport pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova de pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale, **are loc trecerea de facto a frontierei vamale;**

- în cazul scoaterii de mărfuri și mijloace de transport de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, depunerea declarației vamale sau efectuarea altor operațiuni vamale **denotă intenția de a introduce sau scoate mărfuri și mijloace de transport;**

Trecerea frontierei de stat pe uscat, în spațiul aerian, precum și pe sectoarele fluviale, unde sunt amenajate locuri de trecere respective, de către persoane și mijloace de transport, se efectuează pe căile de trafic internațional feroviar, rutier și aerian sau prin alte locuri, stabilite în tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine și în hotărârile Guvernului, în punctele de trecere a frontierei de stat.

Prin **punct de trecere a frontierei de stat** se înțelege teritoriul din limitele gării feroviare, autogării (stației) portului (cheiului) fluvial, aeroportului (aerodromului), deschise traficului internațional, precum și în alte locuri special amenajate, în care se efectuează

controlul și se autorizează trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri [127, p. 785; 128, p. 796].

Frontiera de stat poate fi trecută și în afara punctelor de trecere, în conformitate cu condițiile și regulile stabilite în acordurile dintre Republica Moldova și statele vecine.

Aeronavele și alte aparate de zbor trec frontiera de stat prin culoare aeriene expres rezervate, respectând regulile stabilite de Guvern și publicate în documentele de informație aeronautică. Trecerea frontierei de stat în afara culoarelor aeriene se permite numai cu autorizația Guvernului. În context, anume acest element al regimului juridic al frontierei de stat determină lipsa de coroborare normativă între normele prevăzute de art. 362 C. pen. al RM și art. 262 C. pen. al RM, fiind, pe alocuri, identificată o coincidență tehnică incorectă. Decolarea și aterizarea aeronavelor în Republica Moldova se execută exclusiv în aeroporturile (aerodromurile) în care există puncte de control aeroportuare ale trupelor de grăniceri (poliție de frontieră) și organe vamale. Alte condiții de decolare și aterizare a aeronavelor și altor aparate de zbor se stabilesc de către Guvern.

Mijloacele de transport fluvial ale Republicii Moldova și ale altor state navighează și trec frontiera de stat pe apele de frontieră în conformitate cu tratatele (acordurile) internaționale la care Republica Moldova este parte. Aeronavele și alte aparate de zbor trec frontiera de stat prin culoare aeriene expres rezervate, respectând regulile stabilite de Guvern și publicate în documentele de informație aeronautică. Trecerea frontierei de stat în afara culoarelor aeriene se permite numai cu autorizația Guvernului [71].

După cum menționează V. Dobrinou, I. Pascu, M. Hotca etc., intrarea în țară sau ieșirea din țară sunt comise prin *trecere ilegală* [48, p. 381].

Intrarea în țară presupune și se realizează prin *pătrunderea pe teritoriul statului*, iar **ieșirea** - prin acțiunea inversă de *părăsire a acestuia* [45, p. 101].

Pentru ca fapta să prezinte această infracțiune se impune în mod obligatoriu să se constate că **are caracter ilegal** prin raportare la regimul juridic stabilit pentru trecerea frontierei, adică s-a comis o faptă cu încălcarea regulilor în vigoare la momentul comiterii [48, p. 381]. Adică, susținem opinia autorilor V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., precum că în structura infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat și, deci, în conținutul juridic al acesteia, intră ca părți componente *o situație-premisă* (pre existența unor norme legale privind intrarea sau ieșirea în/din țară) și *conținutul constitutiv* [40, p. 65].

În calitate de situație-premisă (n.n. - regimul juridic al frontierei de stat a fost examinat în descrierea capitolului 2 al tezei de doctorat) se indică anume la faptul că săvârșirea infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei implică pre existența unor anumite norme legale

privind intrarea sau ieșirea în/din țară. În absența unor astfel de reglementări nu se poate concepe săvârșirea infracțiunii [40, p. 65].

Chiar dacă legea nu o spune în mod expres, intrarea sau ieșirea în/din țară nu se poate realiza decât prin pătrunderea sau părăsirea, *pășirea* pe (-) sau de pe teritoriul statului, altfel neputându-se concepe nici intrarea și nici ieșirea în/din țară [45, p. 101].

Noțiunea de gară de care se leagă indisolubil acțiunea de intrare sau ieșire care definesc cele două modalități normative de realizare a elementului material al laturii obiective a infracțiunii se confundă cu aceea de *teritoriu* sau *teritoriu al țării* [45, p. 101].

Nu orice intrare *în* sau ieșire *din* țară sunt, însă, socialmente periculoase, ci numai acele care se realizează prin trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat [80, p. 190].

În baza celor consemnate deducem faptul că pentru existența laturii obiective a infracțiunii devine iminentă o anumită cerință esențială (situație-premisă) a infracțiunii. Or, pentru existența laturii obiective a infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei este necesar ca acțiunea care constituie elementul material să îndeplinească anume această cerință esențială. Cerința constă în faptul ca intrarea sau ieșirea în/din țară să se realizeze prin *trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei* [40, p. 59].

Și nu poate, în context, a fi admisă ca trecerea ilegală să constituie și element material al infracțiunii, și scop în sine (adică semn obiectiv și semn subiectiv al componenței infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat).

Prin *sentința Judecătorei Cahul din 2012, NV a fost condamnat în baza art. 362 alin. (1) C. pen. al RM, precizându-se că NV, în anul 2011, având scopul de a trece ilegal frontiera de stat a Republicii Moldova în preajma raionului Cahul, a trecut în înot peste râul Prut, frontiera de stat a Republicii Moldova cu România* [39].

Scopul invocă o fază internă a activității infracționale, iar elementul material - un semn al fazei externe. De altfel, art. 362 C. pen. al RM prezumă stabilirea trecerii ilegale a frontierei de stat – element material al infracțiunii, fapt pentru care o indicare expresă la acest lucru, ca scop și element material, devine nejustificată, mai cu seamă din perspectiva determinării momentului de consumare a infracțiunii. În cazul în care se constată doar scopul, poate fi vorba despre o pregătire de infracțiune (pasibilă de răspundere penală doar în forma agravantă) sau o tentativă de infracțiune. Și doar elementul material - trecerea ilegală a frontierei de stat - justifică calificarea infracțiunii potrivit unui model tipic - infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat în formă consumată.

După cum am consemnat anterior, pentru existența elementului material al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat este necesar ca acțiunea care constituie elementul material

să îndeplinească să fie *ilegală*. Și dacă trecerea conține ca elemente componente alternative intrarea sau ieșirea în/din țară, și această trecere urmează a fi ilegală (cerință esențială a infracțiunii), atunci se are în vedere anume ca intrarea sau ieșirea în/din țară să fie ilegale.

Trecerea (intrarea sau ieșirea în/din țară) frontierei de stat *se consideră ilegală* și în cazul când o persoană sau un grup de persoane s-au ascuns de organele controlului de frontieră de stat cu folosirea ascunzișului (de exemplu, în portbagajul autovehiculului, în container, în locuri special dosite în mijloacele de transport etc.) [57; 58; 161, p. 363]. Caracterul ilegal al trecerii rezultă faptic din intrarea sau ieșirea prin alte locuri decât cele destinate călătorilor, intrarea sau ieșirea din țară prin locurile destinate călătorilor, dar părin fraudă [40, p. 65].

Autorizarea trecerii frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri se realizează prin punctele de trecere a frontierei de stat și consta în recunoașterea legalității trecerii frontierei de stat **de către persoane**, mijloace de transport intrate pe teritoriul Republicii Moldova, deplasării peste frontiera de stat a mărfurilor și altor bunuri sau în autorizarea trecerii frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport care ies din teritoriul Republicii Moldova, deplasării peste frontiera de stat a mărfurilor și a altor bunuri în afara teritoriului Republicii Moldova.

Prin *punct de trecere a frontierei de stat* se înțelege teritoriul din limitele gării feroviare, autogării (stației) portului (cheiului) fluvial, aeroportului (aerodromului), deschise traficului internațional, precum și alte locuri expres amenajate, în care se efectuează controlul și se autorizează trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri. Deschiderea de noi puncte de trecere a frontierei de stat, precum și închiderea lor definitivă ori temporară, se stabilește în acordurile dinte Republica Moldova și statele vecine.

În punctele de trecere a frontierei de stat sunt create de către autoritățile administrației publice centrale și funcționează puncte de control ale trupelor de grăniceri, organe vamale și de altă natură, care efectuează, în limita competenței lor, controlul asupra trecerii frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri.

Ministerele și departamentele de a căror competență ține controlul asupra autorizării trecerii frontierei de stat formează, în punctele de trecere subunități respective, stabilesc statutul acestora, personalul scriptic, drepturile și obligațiile, realizează asigurarea tehnico-materială și financiară și controlează activitatea lor.

La intrarea în țară, de asemenea sunt prevăzute normele tehnice generale de interacțiune a serviciilor controlului de stat la frontieră privind controlul persoanelor, mijloacelor de transport și a mărfurilor care se aplică în limitele competenței acestora prevăzute de legislația

în vigoare și se respectă în mod obligatoriu de toate serviciile de frontieră în punctele de trecere.

Conform schemei tehnologice de control aplicate la punctele de trecere a frontierei, ieșirea din țară se consideră realizată după ce este îndeplinit controlul vamal, aplicate ștampilele în pașaport și după ce poliția de frontieră dă indicațiile respective de a trece peste barieră. La intrare în țară frontiera se consideră trecută din momentul prezentării pașaportului pentru verificare, efectuării controlului vamal, aplicării ștampilei de către serviciul responsabil (grăniceri sau poliția de frontieră) și plecării ulterioare în teritoriul țării peste bariera frontierei [71].

Intrarea sau ieșirea în/din țară prin trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat are, drept urmare, susține autorul H. Diaconescu, crearea unei stări care pune în pericol autoritatea statului și a organelor sale însărcinate cu controlul intrării sau ieșirii persoanelor în/din țară, între acțiunea care constituie elementul material al laturii obiective și urmarea produsă, existând o legătură de cauzalitate care rezultă din însuși materialitatea faptei [45, p. 101].

Legislația și doctrina penală a altor state invocă asupra faptului că conținutul constitutiv al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat este alcătuit dintr-un element material, o cerință esențială, o urmare imediată (săvârșirea acțiunii, ce constituie elementul material al infracțiunii, atunci când și cerința esențială este îndeplinită, în opinia autorilor români V.Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., are ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru respectul autorității în activitatea de supraveghere și control al trecerii peste frontierele statului și, deci, pentru relațiile sociale ocrotite prin apărarea acestei activități [40, p. 58]) și o legătură de cauzalitate [40, p. 57] (ca și în cazul celorlalte infracțiuni a căror urmare imediată constă în crearea unei stări de pericol, și în cazul infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei legătura de cauzalitate între acțiune și urmarea imediată este implicit [40, p. 58]). Această urmare imediată este evidentă ca și în cazul tuturor infracțiunilor și subliniază mai mult caracterul prejudiciabil al faptei infracționale.

Însă, cert este, în opinia noastră, că această urmare imediată nu se impune a fi stabilită în cazul infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat. Adică, această urmare imediată are importanță doar din perspectiva individualizării pedepsei penale, dar nu și a răspunderii penale. De asemenea, în unele cazuri (de exemplu, în forma agravantă – *trecerea ilegală a frontierei de stat cu aplicarea violenței*) prevăzute, urmarea imediată poate individualiza și răspunderea penală, și calificarea juridică a faptei infracționale (de exemplu, în cazul vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății persoanei, ca urmare a violenței

aplicate la trecerea ilegală a frontierei de stat, faptele urmează a fi calificate conform art. 362 alin. (3) lit. a) C. pen. al RM [23]).

După cum consideră în mod just autorul H. Diaconescu, stabilirea noțiunii de frontieră de stat este absolut necesară dintr-un început atât pentru verificarea și determinarea realizării conținutului constitutiv al infracțiunii, cât și a locului și momentului consumării acesteia [45, p. 101].

În contextul celor analizate, este obligatoriu, în opinia noastră, de a se invoca, în textul de lege, în mod expres nu la o categorie generalizată a elementului material, ci la precizarea categoriilor care formează acest element material generalizat.

Cu alte cuvinte, suntem promotorii admiterii în textul art. 362 C. pen. al RM a operării cu acțiunile alternative de

- *intrare* și/sau
- *ieșire*.

În context, considerăm că art. 362 alin. (1) C. pen. al RM (componenta de bază a infracțiunii) trebuie să indice la *trecerea ilegală a frontierei de stat, adică intrarea în țară sau ieșirea din țară prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat*. De altfel, o altă interpretare a elementului material generalizat nici nu este cu putință. Acest mod de reglementare normativă, considerăm că va condiționa:

- apropierea textului normativ adoptat în Republica Moldova la unele texte normative existente în alte state vecine (*mai cu seamă că ieșirea ilegală din țara noastră prezumă, în marea majoritate a cazurilor, și intrarea ilegală în statul vecin (ori România, ori Ucraina), precum și ieșirea ilegală din țara străină (ori România, ori Ucraina) prezumă, în marea majoritate a cazurilor, intrarea ilegală în Republica Moldova*), pentru a nu se putea invoca existența unei lipse a dublei incriminări, în cazul faptei comise la frontiera dintre state;

- admiterea posibilității stabilirii infracțiunii unice cu acțiuni alternative (de exemplu, intrarea și ieșire în/din Republica Moldova va fi apreciată ca fiind o infracțiune unică cu acțiuni alternative, dar nu un concurs de infracțiuni);

- ar fi identificate premisele unei susceptibilități ale etapelor activităților infracționale raportate la anumite fapte strict prevăzute (de exemplu, corelația între tentativa de intrare în țară și tentativa de ieșire din țară și realitatea antrenării răspunderii penale în cazul acestora, prin raportare la legislația mai multor state) etc. [80, p. 19].

După cum susține autorul H. Diaconescu, frontiera de stat desparte și delimitează politic și geografic teritoriul pe care își exercită suveranitatea statul respectiv, de teritoriile statelor limitrofe [45, p. 101].

Conform art. 1 al *Legii privind frontiera de stat a României*, nr. 56/1992, *frontiera de stat a României desparte teritoriul statului roman de teritoriile statelor vecine și marea teritorială a României de zona contiguă. Totodată frontiera de stat delimitează în plan vertical spațiul aerian și subsolul statului roman de spațiul aerian și subsolul statelor vecine* [69]. Potrivit art. 2 al aceluiași act normativ, *frontiera de stat a României se stabilește prin lege, în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale și ale înțelegerilor încheiate între statul român și statele vecine și nu poate fi modificată decât prin lege. Frontiera de stat a României este inviolabilă* [69].

Conform Hotărârea Plenului CSJ a RM *cu privire la practica judiciară în cauzele penale și administrative referitoare la trecerea ilegală a frontierei de stat (art. 191 din Codul cu privire la contravențiile administrative și art. 80 din Codul penal)*, nr. 15 din 25 martie 2002, se explică că *frontiera de stat a Republicii Moldova este linia ce desparte pe uscat și pe apă teritoriul Republicii Moldova de teritoriile statelor vecine, iar în plan vertical delimitează spațiul aerian și subsolul Republicii Moldova de spațiul aerian și subsolul statelor vecine* [57].

Temeiurile care oferă dreptul legal la trecerea frontierei de stat pot fi diverse în state diferite. Astfel, în calitate de temei pentru trecerea peste frontiera de stat a Republicii Belarus a persoanelor, mijloacelor de transport și mărfurilor intervine prezența unor documente corespunzătoare care oferă dreptul de trecere a frontierei de stat, trecerii mijloacelor de transport și mărfurilor [125, p. 31]. Trecerea peste frontiera de stat a persoanelor și mijloacelor de transport se realizează pe căile de comunicații internaționale feroviare, rutiere, aeriene și navale ori prin alte locuri, stabilite de tratatele internaționale la care statul a aderat și prin alte decizii ale Sovietului de Miniștri al Republicii Belarus [125, p. 31].

Se menționează că drept acte în baza cărora are loc ieșirea/intrarea în/din țară a cetățenilor Republicii Belarus sunt pașaportul cetățeanului Republicii Belarus, pașaportul diplomatic sau de serviciu al cetățeanului Republicii Belarus, precum și legitimația națională a personalității marinarului (acestea – conform *Legii privind ordinea de ieșire/intrare din/în Republica Belarus a cetățenilor Republicii Belarus* [124]).

Potrivit C. pen. al RB, răspunderea penală pentru trecerea ilegală a frontierei de stat intervine doar în cazul în care a fost comisă fapta după aplicarea unei sancțiuni administrative pentru o contravenție similară. Rămâne problematică tragerea la răspundere contravențională pentru tentativa de trecere ilegală a frontierei de stat [125, p. 31]. Se menționează că C. con. al RB nu prevede răspunderea pentru tentativa la faptele contravenționale, iar legea specială indică la combaterea atât a faptelor consumate, cât și a tentativelor de comitere a acestor fapte.

Documentul de călătorie românesc fusese menționat, pentru prima dată, în 1830, în Regulamentul Organic în Principatele Române, Țara Românească și Moldova, când s-a recunoscut libertatea românilor de a călători peste granițele Dunării și ale Imperiului Habsburgic. Ulterior, în 1920, au fost introduse pașapoartele diplomatice, iar în 1941 — pașapoartele colective și pașapoartele de serviciu [3].

Conform legislației în vigoare a Republicii Moldova, autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova a persoanelor se realizează prin punctele de trecere a frontierei de stat la prezentarea unuia din următoarele documente:

- pașaportul cetățeanului Republicii Moldova cu/sau fără viza de ieșire după frontieră,
- certificatul de naștere a copilului,
- pașaportul diplomatic sau buletinul de identitate,
- alte documente autentificate de către autoritatea corespunzătoare [57].

Cetățenii străini pot ieși și intra din/în Republica Moldova în baza:

- actelor de identitate naționale în vigoare,
- actelor prin care se acordă dreptul de ieșire și intrare din/în Republica Moldova,
- altor documente prevăzute de tratatele internaționale la care republica este parte.

Drept temei pentru autorizarea trecerii frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri servesc documentele valabile pentru dreptul de intrare sau de ieșire în/din Republica Moldova, documentele de însoțire a mijloacelor de transport, mărfurilor, animalelor și altor bunuri, eliberate de organele de stat respective, prin care este autorizată trecerea frontierei de stat a persoanelor, mijloacelor de transport, mărfurilor și altor bunuri [57].

Nu este autorizată trecerea frontierei de stat de către persoane, mijloace de transport, mărfuri și alte bunuri având documentele valabile, atunci când există anumite temeiuri prevăzute de legislație (de exemplu, la declararea stării de urgență, de asediu sau de război când este instituit un regim special de intrare și ieșire a cetățenilor).

Trecerea ilegală a frontierei de stat se poate produce prin orice metodă (pe jos, în înot, cu folosirea mijloacelor de transport etc.), în orice timp al zilei și în orice alt loc decât prin cele stabilite pentru trecerea frontierei de stat [57].

Nu constituie încălcare a regulilor de trecere a frontierei de stat trecerea cu viză falsă dacă persoana care este trasă la răspundere nu a știut că viza de ieșire sau intrare din/în Republica Moldova este falsă.

Nu pot fi trase la răspundere inclusiv penală persoanele care transportă pasagerii prin punctele frontierei de stat fără să știe că pasagerii posedă pașapoarte false sau alte documente autorizate false.

Dacă persoana avea autorizație de intrare sau de ieșire în/din Republica Moldova, dar a trecut sau a încercat să treacă frontiera de stat în locurile unde lipsesc punctele de trecere a frontierei, inclusiv în scopul obținerii unor foloase materiale, se va considera că există o infracțiune de trecere ilegală a frontierei de stat cu excepția cazurilor când în conformitate cu condițiile și regulile stabilite în acordurile între Republica Moldova și statele vecine este permisă trecerea frontierei de stat și în afara punctelor de trecere [57].

După cum subliniază H. Diaconescu, determinarea frontierei de stat prin liniile care o stabilesc este firească și absolut necesară, altfel neputându-se stabili în concret nici frontiera de stat și nici teritoriul acesteia în raport cu statele limitrofe [45, p. 101]. Liniile de frontieră diferă în raport de natura frontierei de stat.

Metoda (modul) de comitere a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. După cum am menționat anterior, C. pen. al Rom. prevede acțiunea de a intra sau ieși în/din țară, fără implicarea unui anumit mod de acțiune în sens normativ [45, p. 101].

C. pen. al RM s-a limitat, însă, la generalizarea unui element material (*trecere ilegală a frontierei de stat*) reflectat prin anumite modalități:

■ *Eludarea controlului efectuat la trecerea frontierei* [23]. În context, este vorba despre intrarea sau ieșirea în/din țară prin alte locuri decât cele destinate pentru aceasta; intrarea sau ieșirea prin alte locuri decât cele destinate călătorilor [40, p. 58].

Este indiferent dacă făptuitorul posedă sau nu documente în regulă. Simplul fapt de a utiliza alt loc decât cel destinat intrării sau ieșirii persoanelor face ca cerința esențială să fie îndeplinită [50, p. 58].

De aici și ideea că infracțiunea de contrabandă poate afecta regimul juridic al frontierei de stat, în cazul în care infracțiunea prevăzută de art. 248 C. pen. al RM se manifestă prin modalitatea *eludării controlului vamal*.

În alte cazuri, acest regim juridic al frontierei de stat nu este încălcat, ci se încalcă regimul juridic al frontierei vamale (sau regimul juridic al frontierei în ansamblu).

Cu alte cuvinte, în definirea noțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat, care condiționează existența conținutului obiectiv al infracțiunii, s-a susținut că aceasta se realizează prin ascunderea unor persoane sau bunuri și sustragerea acestora de la control.

Referirea la ascunderea și sustragerea de la control a unor bunuri este cu totul întâmplătoare și nu se justifică pentru simplul motiv că elementul material al laturii obiective a infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei se realizează prin intrarea sau ieșirea în/din țară, prin **trecerea frauduloasă a frontierei numai a persoanelor**, trecerea peste graniță a

bunurilor în alte condiții decât cele permise de lege făcând obiectul de preocupare și protecție a altor norme de drept penal.

■ *Sustragerea de la controlul efectuat la trecerea frontierei* [23]. Are loc intrarea sau ieșirea în/din țară prin asemenea locuri, dar în ascuns sau fățiș, ori prin folosirea unor mijloace ilicite *pentru inducerea în eroare a controlului de frontieră* [45, p. 101]; intrarea sau ieșirea în/din țară prin locurile destinate călătorilor, dar în ascuns (prin fraudă) [50, p. 58].

În acest caz se pot ivi mai multe situații. Astfel, pe ascuns (prin fraudă) poate avea înțelesul de ascundere fizică, dar și de ascundere a adevăratei identități, caz în care, menționează unii autorii români, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei vine eventual în concurs cu infracțiunea de servire în acte false. În acest aspect, se consideră trecere ilegală (frauduloasă), în literatura de specialitate română, și rămânerea pe teritoriul țării a unei persoane care se găsea în tranzit într-un tren, avion sau vapor, căci documentele care legitimau trecerea frontierei în tranzit nu pot, însă, justifica trecerea frontierei în vederea rămânării în țară (intrare frauduloasă) [50, p. 58].

În opinia noastră, nu poate fi calificată ca fiind o trecere ilegală a frontierei de stat rămânerea ilegală a cetățeanului străin ori a apatridului pe teritoriul statului respectiv, după o intrare legală în țară. În acest context, considerăm că s-ar admite o interpretare extensivă defavorabilă a legislației penale. Cert este însă faptul că oricare uz de fals la trecerea frontierei de stat se include pe deplin în conținutul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, dar nu și falsul de acte, care se califică ca o infracțiune separată. În cazul în care falsul de acte a fost comis de aceeași persoană care și face uz de fals în cazul trecerii frontierei de stat, se va atesta un concurs de infracțiuni: trecerea ilegală a frontierei de stat în modalitatea normativă de sustragere de la controlul efectuat la trecerea frontierei de stat și falsul în acte.

Deci, infracțiunea se deosebește în aspectul modalității manifestate după faptul;

- comiterii acesteia **prin locuri care nu sunt puncte de frontieră** ori
- prin săvârșirea acesteia prin fraudă și **prin punctele de frontieră** [50, p. 57].

Din punct de vedere faptic, infracțiunea de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat se poate manifesta prin orice trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat a Republicii Moldova, adică nu numai cu /sau fără pașaportul stabilit, cu /sau fără autorizarea respectivă în afara punctelor de trecere a frontierei de stat, dacă în acordurile între Republica Moldova și statele vecine nu este prevăzut un alt mod de trecere a frontierei de stat [57].

În opinia noastră, prin aceste modalități normative prevăzute de textul legii penale (*eludarea controlului efectuat la trecerea frontierei și sustragerea de la controlul efectuat la trecerea frontierei*), în fapt, sunt acoperite toate posibilitățile de trecere ilegală a frontierei de

stat a Republicii Moldova. Realmente, anume modalitatea respectivă poate oferi temei pentru identificarea caracterului ilegal al trecerii frontierei de stat.

Din aceste raționamente deduse, pentru lărgirea limitelor modalităților faptice ale infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat se impune, în opinia noastră, excluderea prevederii în textul art. 362 C. pen. al RM a modalităților (modurilor) de acțiune, punând în prim plan și în plan unic – *elementul material al infracțiunii*.

Locul comiterii infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei. Fenomenul migrației s-a înscris perfect în limitele unui fenomen de amploare, cu multiple forme de manifestare obiectivă, realizat în contextul celor mai numeroase procedee și tehnici [103, p. 133].

În ipoteza specificului infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat, aceasta nu poate fi comisă decât la frontiera statului, indiferent că este vorba de frontiera terestră, aeriană, acvatică. Așadar, se subliniază în literatura de specialitate, locul săvârșirii infracțiunii poate fi orice loc situat pe granița statului [40, p. 64].

În context, pentru a determina caracterul teritorial al infracțiunilor trebuie precizată noțiunea juridico-penală a teritoriului și a limitelor acestuia [51, p. 45]. Noțiunea de teritoriu cuprinde suprafața terestră, apele interioare și marea teritorială, precum și spațiul aerian și subsolul acestora [51, p. 45].

Prin:

■ **suprafața terestră** se înțelege **întinderea de pământ cuprinsă între frontierele politico-geografice ale statului** (limitele exterioare ale acesteia reprezintă frontiera de stat terestră a țării, menționează autorii I. Pascu, V. Dobrinou, M. A. Hotca etc. [92, p. 60]);

■ **spațiul aerian** este **spațiul care se întinde deasupra teritoriului cuprins între frontierele statului și deasupra apelor interioare și mării teritoriale;**

■ **subsolul sau zona subterestră** este compusă din **întreg subsolul suprafeței terestre a apelor interioare și al mării teritoriale întinzându-se în adâncime în mod indeterminat, din punct de vedere conceptual, limitat însă de posibilitatea reală pe care activitatea omenească ar avea-o de a pătrunde în acest subsol** [51, p. 45].

Liniile frontierelor statului, linii consemnate în tratatele de frontieră încheiate cu statele vecine, determină liniile teritoriului [51, p. 45].

În cazul:

- frontierelor terestre - *liniile de frontieră sunt indicate prin anumite semne de frontieră;*

- frontierei care este o apă curgătoare - *linia de frontieră coincide cu linia de mijloc a părții navigabile;*

- frontierei care este o apă stătătoare - *linia de frontieră o constituie linia mediană*;
- frontierei în cazul spațiului aerian și spațiului subterestru, acestea ating *înălțimea și adâncimea până la care poate ajunge omul*.

Locul săvârșirii infracțiunii, constată H. Diaconescu, este porțiunea de teren, de apă sau de aer, care alcătuiește frontiera de stat (*punctele de control de la graniță, de pe aeroporturi, din gări, porturi sau orice alt loc de îmbarcare pe teritoriul român într-un mijloc de transport care urmează să treacă granița țării*) [45, p. 101].

Deci, infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei nu poate fi comisă decât la frontiera statului, indiferent de natura acesteia (terestră, aeriană sau acvatică).

Locul săvârșirii infracțiunii poate fi situat, deci, în orice punct de pe linia frontierei de stat. Adică locul săvârșirii infracțiunii nu poate fi admis în interiorul sau afara teritoriului statului. Totuși, se stabilește că, în dependență de natura frontierei de stat, de modul de intrare sau ieșire în/din țară, locul comiterii infracțiunii de trecere a frontierei de stat urmează a fi transferat în interiorul statului. Adică, după cum consemnează autorul H. Diaconescu, acest loc este *mutat* în punctele de control de la graniță, de pe aeroporturi, din gări, porturi sau orice alt loc de îmbarcare, de pe teritoriul statului respectiv sau străin, într-un mijloc de transport care urmează să treacă granița țării [45, p. 101].

Dacă infracțiunea se comite la punctele speciale de frontieră, menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., care nu sunt obligatoriu situate la linia de frontieră (de exemplu aeroporturile), locul comiterii infracțiunii va fi locul unde este situat punctul de control [50, p. 57] (adică așa-numita *gară* - loc al comiterii infracțiunii).

Totuși, considerăm că situarea locului și fixarea momentului săvârșirii infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat în alte puncte decât linia frontierei de stat și în alt moment decât acela al trecerii ilegale a acesteia - nu are suport și justificare nici în litera și nici în rațiunea și spiritul prevederilor legale în discuție.

Prevăzând că elementul material al conținutului obiectiv al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat constă într-o acțiune de intrare în țară sau ieșire din țară și se realizează prin trecerea frontierei de stat, legiuitorul a stabilit implicit și fără echivoc că ea se săvârșește la linia care marchează frontiera și în momentul trecerii acesteia.

În concepția legii, îndepărtarea locului și momentului săvârșirii infracțiunii de linia de frontieră și de momentul trecerii frauduloase a acesteia nu este posibilă pentru că numai acolo și numai atunci se realizează acțiunea de intrare și ieșire în/din țară [45, p. 101]. Astfel, urcarea într-un avion, pe o navă, vas, ambarcațiune maritimă sau fluvială, tren, orice alt mijloc de transport, pe un aeroport, într-un port, gară sau orice alt punct de control pentru trecerea

frontierei este numai o încercare și nu o ieșire sau intrare în/din țară care se realizează numai în momentul trecerii liniei frontierei de stat. Atâta timp cât nu s-a pătruns pe teritoriul țării sau cât acesta nu a fost părăsit nu se poate vorbi de intrarea sau ieșirea în/din țară, totul desfășurându-se pe teritoriul statului respectiv sau în afara acestuia și neatingând legea penală în sfera de reglementare [45, p. 101].

Indiferent că sunt situate în imediata apropiere a frontierei, mai mult sau mai puțin îndepărtate de ea, în interiorul țării, punctele de control pentru trecerea frontierei, nu pot și nu trebuie să fie confundate cu linia acesteia, pentru că numai aceasta nu și ele delimitează teritoriul statului respectiv de cel al statelor limitrofe.

Înființarea punctelor de control pentru trecerea frontierei a fost impusă și reglementată diferențiat în raport de natura frontierei - în scopul realizării și asigurării controlului intrării și ieșirii în/din țară. În niciun caz ele nu delimitează teritoriul statului respectiv de cel al statelor vecine, aceasta realizându-se numai prin linia frontierei de stat, iar infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei se săvârșește numai pe linia de frontieră și în momentul trecerii ilegale a acesteia.

Multiple sunt situațiile care pot fi întâlnite și care, pe baza unor asemenea interpretări, ar putea determina soluții eronate de condamnare pentru infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat. Să presupunem, și situația nu este absolut imposibilă, că *o persoană inducând în eroare organele de control de la punctul de control de trecere a frontierei de pe un aeroport internațional se urcă la bordul unui avion cu o anumită destinație, evident cu intenția de a trece fraudulos frontiera. După decolare se recepționează un apel telefonic că la bord este amplasată o bombă, alarma care impune efectuarea unei escale tehnice pe un aeroport provizoriu, până la punctul final de aterizare, în timpul căreia pasagerul coboară din avion și răzgândindu-se nu mai continuă zborul după reluarea acestuia astfel încât nu mai iese din țară prin trecerea frauduloasă a frontierei pe care o concepușe și pusese în executare. Acceptarea soluției propuse, considerarea ca săvârșită a infracțiunii pe aeroportul internațional în momentul decolării aeronavei în care pasagerul s-a urcat fraudulos cu intenția de a trece frontiera ar atrage după sine condamnarea greșită pentru infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat a unei persoane care fără nici o îndoială nu a părăsit nici un moment teritoriul țării [45, p. 101].*

Legea nu stabilește locuri și momente ale săvârșirii infracțiunii - la frontieră sau în interiorul țării - în raport de natura frontierei de stat, modul ales pentru trecerea ilegală a acesteia, considerând că aceasta se consumă în toate situațiile în locul și momentul în care se realizează efectiv acțiunea de intrare sau ieșire în/din țară prin trecerea ilegală a liniei frontierei de stat [45, p. 101].

Conceptual, nu întotdeauna infracțiunea săvârșită prin acțiunea de ieșire din țară poate fi constatată pe teritoriul statului în momentul săvârșirii ei (*mai cu seamă când avem un punct de trecere comun*), pentru că aceasta presupune trecerea liniei de frontieră, ceea ce ne plasează într-un loc situat pe teritoriul statului vecin și într-un moment ulterior actului de trecere propriu-zisă. Ea poate fi constatată fie pe teritoriul statului vecin, fie pe cel al țării, dar numai la revenirea în țară.

Tot atât de neacceptat și imposibil de argumentat logic și juridic pare, subliniază H. Diaconescu, a fi situarea și fixarea locului și momentului săvârșirii infracțiunii - ce se realizează prin acțiunea de intrare în țară prin trecerea ilegală a frontierei - pe teritoriul statului străin acolo și atunci când aeronava, nava a plecat de pe acel teritoriu cu destinația trecerii frontierei de stat [45, p. 101].

Devine, în context, iminent faptul punerii în acțiune a unor solicitări ale autorităților judiciare din alte state pentru tragerea la răspundere penală a unor cetățeni ai Republicii Moldova în cazul comiterii faptelor de trecere ilegală a frontierelor acelor state.

De exemplu, cetățeanul Republicii Moldova trece legal frontiera dintre Republica Moldova în România, iar apoi trece în mod ilegal frontiera dintre România în Ungaria. Aici, în ultim context, este reținut, predat autorităților române, iar acestea îl remit împreună cu actele primare de cercetare autorităților din Republica Moldova. În baza acestui exemplu (omologat conform unor spețe indicate în literatura de specialitate română), menționează G. Voinea, în practica judiciară penală s-au exprimat pregnant două opinii:

a. *Nu poate fi pusă în acțiune răspunderea penală.*

b. *Poate fi pusă în acțiune răspunderea penală* [103, p. 113].

a. În primul caz, G. Voinea anunță că argumentul pus în valoare ar fi că legislația penală (făcându-se referire la legislația penală română) nu incriminează fapta de trecere frauduloasă a frontierelor altor state, ci doar fapta de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierelor statului român, indiferent de cetățenia și domiciliul făptuitorului.

b. Referitor la punerea în acțiune a răspunderii penale, același autor susține argumentul normativ indicat în art. 65 din Legea nr. 56 din 4 iunie 1992 *privind frontiera de stat a României* [103, p. 113]. Or, conform art. 65 al Legii privind frontiera de stat a României, *intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani* [69].

G. Voinea nu susține cele două opinii expuse anterior pentru că niciuna dintre ele, se consemnează, nu oferă soluția corectă, dacă nu este raportată la existența sau inexistența între statele vizate a unui tratat de asistență juridică în materie penală. În principiu, legislația penală

română apără valorile sociale care interesează statul român, așa cum de altfel procedează legislația penală a fiecărui stat (și în cazul Republicii Moldova), care-și protejează propriile valori [103, p. 113].

Având la bază mai multe argumente științifice justificate, o să ne impunem cu precizarea propriului punct de vedere după o analiză complexă a celor dintâi. În limitele acestor justificări doctrinare se înscriu:

- după cum frontierele țin de un anumit stat, și nu de persoană, este evident că legea penală apără frontierele anume ale aceluia stat, nu și ale altor state [103, p. 113];

- frontiera de stat desparte teritoriul statului respectiv de teritoriile statelor vecine și marea teritorială de zona contiguă; totodată, frontiera de stat delimitează în plan vertical spațiul aerian și subsolul statului de spațiul aerian și subsolul statelor vecine [69];

- legea care face referire la frontiera de stat (de exemplu a României) operează cu termenii generici de *frontieră* (106 utilizări), *frontieră de stat* (52 utilizări) și *frontieră de stat a României/frontieră de stat română* (15 utilizări). În context, invocarea la frontiera de stat a României/ frontiera de stat română face dovada că se are în vedere anume această frontieră, dar nicidecum frontiera altor state [103, p. 113].

În opinia autorului G. Voinea, motivarea primei opinii, precum că prin art. 65 din Legea 56/1992 se apără numai frontierele de stat ale României, nu și ale altor state, rămâne valabilă, dar numai motivarea, nu și opinia neantrenării categorice a răspunderii penale a cetățeanului român pentru trecerea frauduloasă a frontierelor altor state [103, p. 113]. Or, în context, își revendică existența dispozițiile art. 9 C. pen. al Rom., care prevede că *legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română, dacă pedeapsa prevăzută de legea română este detențiunea pe viață ori închisoarea mai mare de 10 ani. În celelalte cazuri, legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean român sau de o persoană juridică română, dacă fapta este prevăzută ca infracțiune și de legea penală a țării unde a fost săvârșită ori dacă a fost comisă într-un loc care nu este supus jurisdicției niciunui stat* [22]. Autorul citat menționează că în acest demers de analiză principiul personalității legii penale ar oferi câștig de cauză celei de-a doua opinii (tragerea la răspundere penală), *neobservându-se că o funcționare necontrolată și nederijată a acestui principiu ar crea o mare discriminare constând în aceea că statul român ar pedepsi pe cetățenii săi și persoanele apatride cu domiciliul în România pentru comiterea unor infracțiuni ce au ca obiect juridic și material valori sociale ale altui stat, în timp ce celălalt stat nu-și va pedepsi proprii cetățeni și*

persoanele apatride ce-și au domiciliul pe teritoriul său pentru comiterea unor infracțiuni ce au ca obiect juridic și material valori sociale importante pentru statul roman [103, p. 113].

În acest sens, a fost necesară considerarea pe cale doctrinară a unui element suplimentar, care a fost identificat în limitele dreptului internațional al tratatelor, iar mijlocul ori instrumentul identificat a fost definit sub aspectul *reciprocității*. Conform art. 1 al *Convenției europene de asistență judiciară în materie penală* adoptată la Strasbourg la 20 aprilie 1959, *părțile contractante se angajează să-și acorde reciproc asistența judiciară cea mai amplă cu putință în orice procedură privitoare la infracțiuni a căror reprimare este, în momentul solicitării asistenței, de competența autorităților judiciare ale părții solicitante. Asistența judiciară va putea fi refuzată:*

a) dacă cererea se referă la infracțiuni considerate de partea solicitată fie infracțiuni politice, fie infracțiuni conexe la infracțiuni politice, fie infracțiuni fiscale;

b) dacă partea solicitată consideră că îndeplinirea cererii este de natură să aducă atingere suveranității, securității, ordinii publice sau altor interese esențiale ale țării sale [29; 96].

Dubla incriminare presupune că o faptă este incriminată atât de legea penală a statului al cărui cetățean este făptuitorul, cât și de legea penală a statului pe teritoriul căruia a fost săvârșită fapta. Și, în context, deși două legislații pot conține texte similare referitoare la latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii, singura problemă este cea referitoare la obiectul juridic, adică valoarea socială ocrotită. Or, fiecare legislație își ocrotește propriile frontiere [103, p. 113]. Dacă obiectiv frontierele unui stat nu sunt susceptibile de a fi ocrotite de legea penală a altui stat, o întrebare care apare este, *dacă oare dubla incriminare presupune o identitate de incriminare?* Dacă da, se observă că deși această infracțiune de trecere frauduloasă a frontierei are aceeași definiție în mai multe legislații penale, aceeași latură obiectivă și subiectivă și lingvistic același obiect, adică aceeași valoare socială ocrotită (*frontierele de stat*), valoarea socială ocrotită privește alt obiect: frontierele proprii ale unor state aparte. Noțiunea de *frontiere de stat* are în viziunea fiecărui stat și a legislației acestuia același înțeles: nu numai de gen, ci chiar de specie, cuprinzând același grup de obiecte și relații cu însușiri esențiale comune. Tratând problema în acest mod, G. Voinea consideră că s-ar putea susține că cerința dublei incriminări este îndeplinită. Această ultimă opinie a fost confirmată de practica judiciară și argumentată în literatura juridică. Se motivează că referirea textelor din tratatele de asistență judiciară referitoare la pornirea acțiunii penale în conformitate cu propria lege, creează posibilitatea ca legea penală să fie aplicată și în acele cazuri în care obiectul

juridic lezat, deși propriu unui stat, își are corespondent, de asemenea ocrotit de legea penală, în legislația altui stat [103, p. 113].

În concluzie, G. Voinea susține o a treia opinie și anume că în asemenea spețe este aplicabil *principiul personalității legii penale* și, în consecință, se aplică textul incriminator similar din legea penală română în măsura în care România are încheiat un tratat de asistență judiciară în materie penală cu statul respective. O condiție obligatorie este ca autoritățile judiciare ale statului ale cărui frontiere au fost încălcate să formuleze o cerere expresă în acest sens. În lipsa acestei cereri sau în ipoteza în care cetățeanul a fost sancționat de statul respectiv, chiar prin aprecierea ca lipsită de pericolul social al unei infracțiuni și aplicarea unei sancțiuni cu caracter administrativ, antrenarea răspunderii penale nu se mai poate face de către autoritățile judiciare române [103, p. 113].

O altă întrebare adresată vizează faptul că dacă existența cererii autorităților unui stat străin îndreptățește autoritățile altui stat să dispună tragerea la răspundere a cetățeanului respectiv care a trecut fraudulos frontiera a două state străine altele decât frontiera statului respectiv, pentru două infracțiuni de trecere frauduloasă a frontierei? În context, se susținem, dacă la prima vedere este constatat un act material unic, este unanim admis că se comit două acte (ambele acte alternative din conținutul laturii obiective a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei: *intrarea* sau *ieșirea*, dar unificate generic conform C. pen. al RM într-un singur element material cu denumirea marginală - trecerea ilegală a frontierei), se înfrâng două valori sociale ocrotite prin două dispoziții legale de drept penal, deci se comit două infracțiuni: una de trecere ilegală a frontierei unui stat, pentru a ieși din statul respectiv, și alta de trecere frauduloasă a frontierei altui stat, pentru a intra în acest stat. În opinia unor autori români, sunt aplicabile regulile privitoare la concursul de infracțiuni, cu condiția ca să existe un tratat de asistență judiciară în materie penală între toate aceste state, și fiecare dintre ele să fi formulat o cerere de tragere la răspundere penală a cetățeanului în cauză. Cu toate că, de regulă, în materia infracțiunilor cu conținuturi alternative, cum este și cea de trecere (ilegală) ilegală a frontierei (*intrarea* sau *ieșirea*), comiterea ambelor acțiuni (*intrarea* și *ieșirea*) constituie o singură infracțiune, o unitate infracțională naturală, dar nu o pluralitate de infracțiuni [103, p. 113]. Aceste ultime raționamente dictează și necesitatea eventuală de modificare a art. 362 C. pen. al RM, prin precizarea în mod expres a categoriilor de *intrare* și *ieșire* – ca forme de manifestare a elementului material al trecerii ilegale (frauduloase) a frontierei de stat.

G. Voinea consideră că se săvârșește o singură acțiune de trecere frauduloasă a frontierei, însă prin această acțiune unică s-a ieșit fraudulos dintr-o țară și s-a intrat fraudulos în altă țară, producându-se două rezultate distincte prin care s-a înfrânt o valoare socială, cea

referitoare la frontieră, apărută prin două texte penale distincte. În context, autoritățile judiciare române nu pot aplica, decât legea penală română, la care se va face referire de atâtea ori, în aplicarea concursului, câte frontiere au fost încălcate.

În baza celor expuse, considerăm, în primul rând, că C. pen. al RM urmează să excludă din conținutul ei invocarea sintagmei *Republicii Moldova*. Acest fapt va favoriza o corelare mai evidentă între infracțiunea prevăzută de art. 362 C. pen. al RM și art. 11 alin. (2) C. pen. al RM, care prevede că *cetățenii Republicii Moldova și apatrizii cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului țării sunt pasibili de răspundere penală în conformitate cu C. pen. al RM* [23].

De asemenea, nu susținem ideea precum că dacă a fost depusă o cerere de tragere la răspundere penală a unei persoane din partea României, identificându-se și un acord de asistență în materie penală între Republica Moldova și România și o intrare ilegală în Republica Moldova, să fie puse în acțiune, prin concurs, tot atâtea infracțiuni, câte intrări și ieșiri din țară au fost.

În opinia noastră, este evident că dacă persoana iese ilegal dintr-o țară, cu mici excepții obiective, ea dorește să intre în altă țară. Pe această cale, incriminarea faptelor de intrare și/sau ieșire în/din țară ar pune în valoare răspunderea penală pentru o unitate de infracțiuni cu denumirea marginală de *trecere ilegală a frontierei de stat*. Este însă, cu puțință a examina faptele comise de intrare și ieșire în/din țară după regulile unui concurs de infracțiuni în cazul în care o persoană a ieșit din Republica Moldova și a intrat în România, după care a ieșit din România și a intrat în Ungaria.

De asemenea, din perspectiva modificărilor operate, adică a prevederii exprese în textul legii penale a acțiunilor de intrare/ieșire în/din țară, regulile infracțiunii unice alternative ar avea și altă eficiență calificativă. De exemplu, o persoană din România dorește să ajungă în Ucraina prin Republica Moldova. Cu adevărat, aceasta dorește și să intre în Republica Moldova, și să iasă din Republica Moldova. Nu ar fi justificat, în opinia noastră, ca calificarea juridică să fie limitată la posibilitatea de încadrare după regulile concursului de infracțiuni, așa cum rezultă la moment din art. 362 C. pen. al RM. Adică, în context, nu se face distincție între intrare și/sau ieșire în/din țară. Operate fiind modificările propuse, facem referire la un exemplu, care ar obține o calificare eventuală. De exemplu, dacă o persoană intră ilegal în Republica Moldova din partea României (urmând scopul ajungerii în Ucraina), după care încearcă să iasă ilegal din Republica Moldova, fiind reținut în momentul trecerii ilegale, fapta va urma a fi calificată potrivit art. 362 C. pen. al Republicii Moldova, fiind atestată o singură infracțiune unică cu acțiuni alternative. Și pe măsură ce o intrare ilegală în țară și o ieșire

ilegală din țară va fi tratată după regulile infracțiunii unice complexe cu acțiuni alternative, atunci și acțiunea de intrare și tentativa de ieșire va urma să fie abordată după aceleași reguli calificative.

Astfel, pentru a pronunța sentința, prima instanță a constatat că inculpatul BD, la 04 septembrie 2015 în jurul orelor 20:35, acționând cu intenție, în apropierea semnului de frontieră 0126, eludându-se de orice control de frontieră, fără a deține asupra sa careva acte de identitate, a înotat râul Nistru, astfel a traversat frontiera de stat a Republicii Moldova în Ucraina pentru a ajunge în or. Kiev, unde pe teritoriul statului ucrainean, a fost reținut de colaboratorii poliției de frontieră a Ucrainei, iar ulterior la aceeași dată, în jurul orelor 23:30, a fost predat colaboratorilor poliției de frontieră a Republicii Moldova [35].

În același sens, al locului comiterii infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, este importantă menționarea faptului că nu pot și nu este corect a fi calificate faptele autorului la trecerea frontierei de stat - potrivit legii penale a Republicii Moldova, iar faptele altor participanți (organizator, instigator, complice) - conform legislației altor state ori invers [8, p. 134; 148, p. 12-17]. Or, faptele participanților la infracțiune sunt legate nemijlocit de faptele autorului. Acest ultim moment rezultă din interpretarea inclusiv a art. 41 C. pen. al RM [23].

Infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat nu este subordonată vreunei condiții privind timpul comiterii acesteia [50, p. 57].

Consumarea infracțiunii. Determinarea momentului și locului consumării infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat prezintă, enunță autorul H. Diaconescu, interes nu numai teoretic, ci și unul practic major. Or, de aceasta depinde în egală măsură atât calificarea juridică a faptei, cât și determinarea competenței teritoriale [45, p. 101].

Odată și dependent de aceasta, momentul consumării infracțiunii a fost principal determinat ca fiind cel al trecerii liniei care formează frontiera de stat. În cazurile anume invocate, momentul consumării infracțiunii a fost considerat ca fiind acela al decolării aeronavei, al plecării navei, trenului din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc. în cazul ieșirii din țară) sau acela al parașutării pe teritoriul străin respectiv.

Din litera, rațiunea și spiritul textului normativ rezultă fără nici o îndoială că în toate cazurile și fără a distinge în raport de natura frontierei sau mijlocul ales, infracțiunea se consumă numai la frontieră și numai în momentul trecerii frauduloase a liniei acesteia, când se realizează intrarea sau ieșirea în/din țară [45, p. 101].

În opinia noastră, momentul consumării infracțiunii este cel al trecerii liniei care formează frontiera de stat:

- când este vorba de frontiera aeriană, maritimă sau fluvială, consumarea are loc, pentru ieșirea frauduloasă din țară, în momentul decolării aeronavei, a plecării navei, trenului sau mijlocului de transport din ultimul punct de control de pe teritoriul țării (aeroport, port, gară etc.);

- când este vorba de intrarea frauduloasă în țară, consumarea are loc în momentul parașutării pe teritoriul țării, a decolării aeronavei, plecării navei etc. de pe teritoriul străin cu destinația trecerii frontierei de stat.

În această concepție, se susține în literatura de specialitate, precum că locul și momentul consumării infracțiunii sunt diferite în raport de:

- modalitatea de realizare a elementului material al laturii obiective - acțiunea de intrare sau ieșire din țară;
- căile și mijloacele concrete întrebuințate pentru realizarea acestora;
- felul, natura frontierei (terestră, aeriană, fluvială sau maritimă) [45, p. 101].

Locul și momentul săvârșirii infracțiunii nu se suprapun și nu trebuie confundate cu cele ale constatării ca și ale reținerii autorului. Trecerea ilegală a frontierei se săvârșește în momentul în care se realizează acțiunea de intrare sau ieșire în/din țară prin trecerea liniei de frontieră, fiind constatată ulterior într-un alt loc și moment diferite de primele, dar care le succed pe acestea. Ea se săvârșește la linia frontierei de stat și în momentul trecerii acesteia. Astfel, conceptual infracțiunea săvârșită prin acțiunea de ieșire din țară nu poate fi constatată pe teritoriul statului în momentul săvârșirii ei, pentru că aceasta presupune trecerea liniei de frontieră ceea ce ne plasează într-un loc situat pe teritoriul statului vecin și într-un moment ulterior actului de trecere propriu-zisă. Ea poate fi constatată fie pe teritoriul statului vecin, fie pe cel al țării, dar numai la revenirea în țară [45, p. 101].

Dacă persoana vinovată comite trecerea ilegală a frontierei de stat și concomitent săvârșește contrabandă, acțiunile urmează să fie calificate prin concurs de infracțiuni în baza art. 248 și 362 C. pen. al RM [58]. Potrivit alin. 4 al pct. 13 al Hotărârii Plenului CSJ a RM privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale, nr. 5 din 24 decembrie 2010, dacă persoana vinovată comite infracțiunea de trecere ilegală a frontierei vamale și, concomitent, săvârșește infracțiunea de contrabandă, acțiunile ei urmează să fie calificate prin concurs de infracțiuni, în baza art. 248 și 362 C. pen. al RM [58]. Conform pct. 6 subpct. 7) al Hotărârii Plenului CSJ nr. 5/2010, frontieră vamală a Republicii Moldova se consideră *frontiera de stat a Republicii Moldova, perimetrul zonelor libere și al antrepozitelor vamale* [58].

Art. 332 C. con. al RM prevede răspunderea contravențională pentru *încălcarea regimului frontierei de stat, a regimului zonei de frontieră, a regimului punctelor de trecere a frontierei de stat și a regulilor de trecere a frontierei de stat*. Astfel, se sancționează *încălcarea regimului frontierei de stat, a regimului zonei de frontieră, a regimului punctelor de trecere a frontierei de stat și a regulilor de trecere a frontierei de stat* (amendă de la 10 la 20 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, amendă de la 15 la 30 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere) și *trecerea frontierei de stat prin punctele de trecere a frontierei de stat fără pașaport sau fără autorizație din partea autorităților respective* (amendă de la 20 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, amendă de la 100 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere) [21].

Forme și modalități ale infracțiunilor. Infracțiunea de trecere ilegală a frontierei este susceptibilă de o desfășurare în timp și deci de parcurgerea fazelor inerente unei astfel de desfășurări [40, p. 66]. Conform legislației penale a României, aceste acte, nefiind incriminate, nu capătă relevanță decât atunci când infracțiunea s-a consumat sau a rămas în stare de tentativă; în acest caz actele se însușează în contribuția autorului sau devin acte de complicitate când au fost efectuate de o altă persoană decât autorul. Conform C. pen. al RM, aceste acte comportă caracter de fază externă a activității infracționale și sunt supuse răspunderii penale.

Deci, pregătirea pentru trecerea ilegală a frontierei de stat atrage după sine răspunderea penală în baza art. 26, 362 C. pen. al RM, dar nu în toate cazurile.

Infracțiunea prevăzută de art. 362 alin. (1) C. pen. al RM este o *infracțiune ușoară*. În acest sens, în conformitate cu art. 26 alin. (2) C. pen. al RM, *răspunderii penale și pedepsei penale sunt supuse numai persoanele care au săvârșit pregătirea unei infracțiuni mai puțin grave, grave, deosebit de grave sau excepțional de grave*. Adică pregătirea infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat în forma componentei de bază nu este supusă nici răspunderii penale și nici pedepsei penale. Cu toate acestea, considerăm că unele acțiuni de pregătire (falsificarea pașaportului străin, vizei, buletinului de identitate, altor documente [57; 58]), în cazul în care sunt prevăzute de alte norme penale, nu pot antrena răspunderea penală pentru pregătirea infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, ci doar conform normei care reglementează în mod particular această pregătire.

Încercarea de a aduce la îndeplinire hotărârea de a săvârși acțiunea de *a ieși din țară* prin trecerea ilegală a frontierei, încercare întreruptă sau rămasă fără rezultat din cauze independente de voința făptuitorului constituie tentativa infracțiunii de ieșire ilegală din țară. enSusținem pe deplin concepția potrivit căreia tentativa devine activă doar în raport cu ieșirea din țară, dar nu

și cu intrarea, după cum consemnează unii autori români [40, p. 66]. Or, se subliniază, eficiența incriminării ieșirii ilegale (frauduloase) din țară ar fi iluzorie dacă nu ar fi incriminată și tentativa acțiunii de ieșire, incriminare care poate constitui o frână pentru cei ispitiți să părăsească în mod fraudulos țara [57; 58].

În context, *prin sentința Judecătorei Cahul din 17 aprilie 2013, PA a fost condamnat în baza art. 27, 362 alin. (1) Cod penal la 1 an închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. Conform art. 105 C. pen. al RM, PA după executarea pedepsei, urmează a fi expulzat de pe teritoriul Republicii Moldova. Pentru a pronunța sentința instanța de fond a constatat, că PA la 16 decembrie 2012, aproximativ la ora 05:00 - 06:00, cu scopul trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova, în afara punctelor de trecere a frontierei de stat, aflându-se în preajma satului Giurgiulești, raionul Cahul, situat în zona de frontieră a Republicii Moldova cu România, a încercat să treacă frontiera de stat din Republicii Moldova spre România în afara punctului de control și trecere a frontierei de stat, însă acțiunile sale îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii nu și-au produs efectul, din motive independente de voința lui, deoarece a fost reținut de către colaboratorii Poliției de Frontieră a Republicii Moldova. Sentința a fost atacată cu apel, prin care a solicitat casarea acesteia, rejudecarea cauzei cu pronunțarea unei noi hotărâri de achitare, pe motiv că prima instanță la examinarea cauzei nu a ținut cont de faptul, că PA nu și-a recunoscut vinovăția de comiterea infracțiunii incriminate; nu a avut intenția de a trece ilegal frontiera de stat, apropierea de frontieră nu prezumă dorința acestuia de a o trece ilegal; la stabilirea pedepsei au fost încălcate prevederile art. 75 C. pen. al RM, fiindu-i aplicată o pedeapsă prea aspră; neîntemeiat în privința inculpatului s-au aplicat prevederile art. 105 C. pen. al RM, măsura de siguranță respectivă se aplică atunci când persoana condamnată se află pe teritoriul țării, însă în speța dată a fost stabilit că PA a părăsit teritoriul Republicii Moldova* [33]. În context, infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat este o infracțiune care se comite doar prin intenție directă [127, p. 786; 128, p. 797; 161, p. 364]. Or, tentativa de infracțiune nu poate exista decât doar la infracțiunile intenționate care se manifestă prin intenție directă. Inițierea activității de trecere ilegală a frontierei de stat nu denotă lipsa tentativei de infracțiune în cazul în care nu există o intenție directă determinată, ci nu există în genere infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat în oricare dintre formele sale de manifestare (variantă tipică ori atipică).

Fără o clarificare a corelației între tentativa de infracțiune în cazul componentei formale de infracțiune a fost clarificată cauza penală care urmează. În speță, *pentru a se pronunța, prima instanță a constatat în fapt, că IC, la 15 iulie 2014, aproximativ la ora 08:00, prin*

eludarea controlului de frontieră, a încercat să treacă ilegal frontiera de stat a Republicii Moldova în România prin înot, peste râul Prut, însă în regiunea semnelui de frontieră nr. 1080, aval 400 metri din apropierea or. Ungheni acesta a fost reținut de către inspectorii SPF Ungheni [34].

Din perspectiva legislației penale în vigoare a României, menționează autorii G.Bodoronca, V. Cioclei, I. Kuglay și alții, tentativa este indicată ca fiind prezentă atât la intrarea, cât și la ieșirea din țară [9, p. 562]. În alt context, se subliniază că tentativa la infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat nu este susceptibilă în varianta intrării, ci numai în cea a ieșirii din țară. Or, după cum menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S.Kahane etc., în cazul acțiunii de intrare frauduloasă, din moment ce făptuitorul nu a reușit să intre în țară, încercarea lui nu prezintă interes [40, p. 66].

Nu susținem pe deplin acest ultim punct de vedere, considerând că tentativa este compatibilă atât cu intrarea în țară, cât și cu ieșirea din țară. Este important, însă, ca tentativa să fie identificată până la etapa consumării infracțiunii, adică până la ieșirea/intrarea din/în țară. În context, considerăm că acest fapt urmează a fi stabilit de fiecare dată în conținutul sentințelor de condamnare. De altfel, concurența unei tentative cu infracțiunea consumată se pune în acțiune prin intermediul regulilor concurenței dintre o normă-parte și o normă-întreg (întregul este infracțiunea consumată). În speța care urmează acest fapt nu a fost descris, conținutul tentativei fiind fără repere argumentate.

Astfel, prin sentința Judecătoriei Cahul din 2013, PA a fost condamnat în baza art. 27, 362 alin. (1) C. pen. al RM. Pentru a pronunța sentința instanța de fond a constatat că PA, în 2012, cu scopul trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova, în afara punctelor de trecere a frontierei de stat, aflându-se în preajma raionului Cahul, a încercat să treacă frontiera de stat din Republica Moldova spre România în afara punctului de control și trecere a frontierei de stat, însă acțiunile sale îndreptate nemijlocit spre săvârșirea infracțiunii nu și-au produs efectul, din motive independente de voința lui, deoarece a fost reținut de către colaboratorii Poliției de Frontieră a Republicii Moldova. Sentința a fost atacată cu apel motivându-se că PA nu a avut intenția de a trece ilegal frontiera de stat, apropierea de frontieră nu prezumă dorința acestuia de a o trece ilegal [33]. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 2013 a fost respins apelul declarat, cu menținerea hotărârii atacate. Recursul a fost declarat inadmisibil [33].

După cum am menționat anterior, infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat în ansamblu, în particular cea de trecere ilegală a frontierei de stat, se consideră consumate din momentul realizării elementului material, adică este vorba despre

componente formale de infracțiune. În context, nu poate fi stabilită existența unei tentative consumate a infracțiunilor. Or, tentativa nu este susceptibilă în varianta unei infracțiuni consumate din momentul realizării elementului material al infracțiunii (infracțiune cu componentă formală).

Din perspectiva celor anunțate anterior, nu susținem opțiunea autorilor V. Dongoroz, S.Kahane, I. Oancea etc., care indică la faptul că în cazul în care controlul călătorilor care intră sau ies în/din țară se face la un punct care este interior față de linia de frontieră (vamă, aeroport, port fluvial interior), dacă acțiunea de intrare este descoperită la unul dintre aceste puncte, fapta se consideră consumată; dacă însă se descoperă o acțiune de ieșire, va exista numai tentativă; în acest din urmă caz dacă s-a descoperit acțiunea frauduloasă, fapta se consumă când a trecut frontiera, când avionul a decolat cu direcția fără escală către frontieră, când vaporul a ieșit din granițele țării. Pentru cei care au fost parașutați, fapta se consideră consumată la locul parașutării [45, p. 101; 40, p. 67].

Or, în opinia noastră se confundă momentul de comitere a unei tentative de infracțiune cu cel al infracțiunii consumate, precum și momentul de consumare a infracțiunii cu cel de epuizare a acesteia. Trecerea liniei frontierei de stat determină consumarea infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, iar parașutarea propriu-zisă va determina momentul de epuizare a acesteia, fapt care nu ar identifica vreun careva loc de epuizare a infracțiunii.

Trecerea ilegală a frontierei de stat (art. 362 C. pen. al RM) prevede în calitate de circumstanțe agravante:

- a) săvârșirea infracțiunii prin violență;
- b) săvârșirea infracțiunii cu aplicarea armei.

Săvârșirea infracțiunii prin violență. Prin violență se înțelege atât violența nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei, cât și violența periculoasă [113; 57; 58, 127, p. 786; 128, p. 797-798].

În cazul când trecerea ilegală a frontierei de stat a fost însoțită de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea unei persoane, în particular dacă prin violența fizică aplicată s-au provocat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei sau moartea victimei, acțiunile făptuitorului trebuie să fie calificate prin concurs de infracțiuni prevăzute de art. 151, 145 sau 149 și art. 362 C. pen. al RM [57; 58].

Deci, chiar dacă obiectul juridic prezumă posibilitatea interpretării unui întreg – obiect juridic complex, uneori realitatea evaluării logice nu admite o calificare întregită a infracțiunii. De asemenea, constatăm că deși corect potrivit regulilor de calificare juridică, dar nu pe deplin justificat din perspectiva sancțiunii aplicate, se oferă soluția unei norme juridice întregite în

sensul aplicării vătămării intenționate medii a integrității corporale sau a sănătății persoanei în cazul trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova [113].

În acest ultim context, în opinia noastră, intervine necesitatea de a limita obiectul juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova la categoria de obiect juridic simplu, prin excluderea formei agravante *comisă prin aplicarea violenței*. Mai cu seamă că răspunderea penală pentru diferite forme de manifestare a violenței este prevăzută în legea penală prin alte norme.

De exemplu, vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei este pasibilă de o pedeapsă maximă în forma închisorii de 7 ani, iar trecerea ilegală a frontierei de stat prin aplicarea violenței - închisoare de 8 ani. Or, pe calea creării unei concurențe sub forma celei dintre o normă-întreg (art. 362 alin. (2) C. pen. al RM) și o normă-parte (art. 152 alin. (2) C. pen. al RM), justificarea devine nu prea corespunzătoare.

Săvârșirea infracțiunii cu aplicarea armei. În opinia noastră, atât timp cât legiuitorul a prevăzut trecerea ilegală a frontierei de stat *prin eludarea controlului la trecerea frontierei sau sustragerea de la controlul efectuat la trecerea acestuia*, nu considerăm plauzibilă agravarea răspunderii penale pentru infracțiunea în cauză prin aplicarea armei. Deși, în context, poate pe alocuri este o incompatibilitate de cerințe normative, mai ales în cazul trecerii ilegale a frontierei de stat prin eludarea controlului vamal. În acest context, analiza practicii judiciare denotă anume acest ultim aspect (examinarea practicii judiciare din Republica Moldova nu a pus în vedere calificarea faptelor comise conform art. 362 alin. (3) lit. b) C. pen. al RM).

La etapa curentă se are în vedere prin aplicarea armei - aplicarea oricăror categorii de arme. Important ca arma aplicată să poate fi pusă în acțiune conform destinației. Aplicarea unui machet de pistol sau altor obiecte de asemenea gen nu ar determina calificarea faptei potrivit circumstanței agravante respective.

Latura subiectivă a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat se caracterizează prin vinovăția în formă de intenție directă, menționează autorii belaruși V. Carnaușenco și A. Cernolevschii [125, p. 31].

Or, elementul subiectiv al infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei constă în forma de vinovăție a intenției, dar, deoarece legea nu face nici o restrângere, menționează autorii V. Dongoroz, I. Fodor, S. Kahane etc., infracțiunea se poate comite atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă [50, p. 58].

În opinia noastră, luându-se în calcul situația-premisă a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat (regimul juridic al frontierei de stat), această infracțiune, din punct de vedere subiectiv, poate fi realizată doar prin intenție directă. De altfel, considerăm justificată anume

această deducere inclusiv prin veridicitatea deciziei instanței de apel și supreme în următoarea speță.

Prin sentința Judecătorei Edineț din 2013, AI a fost condamnat în baza art. 362 alin. (1) C. pen. al RM. Astfel, AI, în 2013, pe timp de noapte, ilegal a trecut frontiera de stat a Republicii Moldova, nu prin loc prestabilit pentru traversarea frontierei de stat, cu sensul din Republica Moldova, raionul Edineț în România, peste râul Prut, astfel fiind reținut de către organele de forță a României și predat Departamentului Poliției de Frontieră a Republicii Moldova. Nefiind de acord cu sentința, avocatul GM în interesele inculpatului AI a declarat apel solicitând rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri de achitare în privința inculpatului AI, invocându-se ca motive: instanța de judecată nu a determinat cu exactitate locul, modul și intenția de traversare a frontierei pe gheața râului Prut; - consideră că lipsesc careva probe care ar demonstra intenția directă a inculpatului AI de a trece ilegal frontiera, deoarece nu avea la sine niciun act de identitate, bani, nu s-a ascuns într-un mijloc de transport cu scopul de a eluda controlul la punctul de frontieră, nu a înlocuit fotografia din pașaport nu a efectuat careva convorbiri telefonice în acest sens; - consideră că trecerea a fost efectuată accidental pe timp de zi între orele 17:00 și 18:00 nu cum menționează instanța „intenționat pe timp de noapte”, noaptea fiind cuprinsă între orele 22:00 și 06:00. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 2014, a fost admis parțial apelul, casată sentința și pronunțarea o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță prin care AI de sub învinuirea formulată pe art. 362 alin. (1) C. pen. al RM a fost achitat pe motivul lipsei elementelor constitutive ale infracțiunii. În argumentarea soluției instanța de apel a concluzionat, că soluția instanței de fond cu privire la vinovăția lui AI în baza art. 362 alin. (1) C. pen. al RM în raport cu probele acumulate pe caz este una pripită și contrară circumstanțelor stabilite pe caz, astfel, constatându-se următoarea stare de fapt: AI de către organul de urmărire penală se învinuiește în faptul că în 2013, pe timp de noapte, intenționat, a trecut frontiera de stat a RM, nu prin loc prestabilit, pentru traversarea frontiera de stat, cu sensul din Republica Moldova, raionul Edineț în România peste râul Prut. Apreciind probele administrate pe caz, Colegiul a concluzionat că fapta inculpatului AI nu întrunește elementele infracțiunii imputate și anume a laturii subiective a infracțiunii, care rezultă din declarațiile inculpatului, care în cadrul ședinței primei instanțe a declarat că nu intenționa să treacă frontiera de stat spre România, dar era în stare de ebrietate, era iarnă și nu și-a dat seama că se deplasa în direcția frontierei de stat [38]. Decizia menționată a fost atacată cu recurs ordinar de către procuror, prin care s-a solicitat casarea parțială a acesteia, în partea

achitării pe art. 362 alin. (1) C. pen. al RM. Recursul a fost declarat inadmisibil, ca fiind vădit neîntemeiat [38].

În consecință, lipsa factorului intelectual și volitiv al intenției (ca formă a vinovăției) exclude posibilitatea incriminării faptei de trecere ilegală a frontierei de stat, care se manifestă subiectiv doar prin intenție directă.

Motivele săvârșirii infracțiunii de trecere ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat pot fi diverse (doriința de a vedea rudele, turismul, eschivarea de la serviciul militar ori de la răspundere penală, activitatea comercială etc.), însă acestea nu influențează asupra calificării juridice a infracțiunii [57; 58].

Potrivit practicii judiciare în materie de răspundere penală pentru trecerea ilegală (frauduloasă) a frontierei de stat a Republicii Moldova, răspunderea penală poate interveni în concurs cu infracțiunea de contrabandă. Or, se constată că trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a bunurilor, eludându-se controlul vamal, se încadrează în baza infracțiunilor de contrabandă și trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova [30].

În practica judiciară unificată a Republicii Moldova se invocă, pe bună dreptate, asupra faptului că dacă persoana prin escrocherie, corupere activă sau alte acțiuni ilegale a obținut pașaport legal sau permis de plecare peste hotarele Republicii Moldova sau de intrare pe teritoriul Republicii Moldova, și în baza acestor documente a ieșit sau a intrat de/pe teritoriul Republicii Moldova, acțiunile ei nu pot fi calificate conform prevederilor art. 362 C. pen. al RM [57; 58].

În practica judiciară autohtonă, se întâlnesc multiple cazuri, mai cu seamă în ultima perioadă de timp, când persoanele, pentru a sustrage de răspundere penală sau executarea pedepsei penale pleacă în străinătate. Din aceste ultime raționamente, se consideră că fapta de ieșire ilegală din Republica Moldova în scopul sustragerii de la răspundere penală sau de la executarea pedepsei penale urmează a fi valorificată în calitate de circumstanță agravantă a infracțiunii. Nu devine, justificată, în această sferă de incidență, acțiunea de intrare ilegală în țară a persoanei care se sustrage de la răspundere penală sau de la executarea pedepsei penale, această faptă ilegală fiind pasibilă de răspundere penală în formă tipică.

3.2.

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale

Indici statistici care demonstrează actualitatea cercetărilor sub acest aspect. Indicii cantitativi înregistrați în Republica Moldova denotă un număr semnificativ de infracțiuni de

organizare a migrației ilegale. Și toate acestea sub aspectul că în multe state această faptă nu este incidentă răspunderii penale și nu este atestată o sesizare a organelor competente din statul nostru referitor la răspunderea penală pentru asemenea gen de fapte prejudiciabile. Cu alte cuvinte, prezumăm că de la nivelul faptelor de asemenea natură *comise* până la cele *înregistrate* este o distanță mare [59].

În anul 2013 au fost înregistrate, în ansamblu, 36 154 de infracțiuni. Operând cu indicii statistici înregistrați oficial, stabilim că în structura criminalității de ansamblu, au fost incluse 1666 de infracțiuni contra autorităților publice, iar în cadrul acestui tip omogen de infracțiuni au fost incluse 50 de infracțiuni de organizare a migrației ilegale (ceea ce constituie circa 3% din numărul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,14% din numărul total al infracțiunilor înregistrate în acest an). Din cele 50 de infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 13 cauze penale (ceea ce constituie 26% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 0 cazuri [59].

Este important, de asemenea, de a menționa că dacă infracțiunea de organizare a migrației ilegale ocupă circa 3% din totalul infracțiunilor contra autorităților publice înregistrate, atunci cauzele penale referitoare la organizarea migrației ilegale remise în instanța de judecată constituie circa 3,68% din numărul total al infracțiunilor contra autorităților publice înregistrate și remise în instanța de judecată.

În anul 2014, numărul infracțiunilor de organizare a migrației ilegale (comparativ cu anul 2013) a fost în descreștere: de la 50 de infracțiuni la 34 de infracțiuni (cu -32%). Dar este important a menționa că un ritm de descreștere a avut și infracțiunile contra autorităților publice în ansamblu: de la 1 666 de infracțiuni la 1 511 de infracțiuni (cu -9,3%). În context, infracțiunea de organizare a migrației ilegale a ocupat circa 2,25% în ansamblul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,09% în totalul infracțiunilor înregistrate în anul 2014 (ceea ce a constituit 39 562 infracțiuni).

Din cele 34 infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 14 cauze penale (ceea ce constituie 41,18% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 1 caz (2,94% din totalul infracțiunilor respective) [59].

Un tablou cantitativ în creștere identificăm în anul 2015. Astfel, numărul infracțiunilor de organizare a migrației ilegale (comparativ cu anul 2014) a fost în creștere: de la 34 de infracțiuni la 44 de infracțiuni (cu 29,41%). Dar este important a menționa că infracțiunile contra autorităților publice au avut un ritm de descreștere: de la 1 511 de infracțiuni la 1 449 de infracțiuni (cu -4,1%). În context, infracțiunea de organizare a migrației ilegale a ocupat circa

3,04% în ansamblul infracțiunilor contra autorităților publice și 0,12% în totalul infracțiunilor înregistrate în anul 2015 (ceea ce a constituit 37 846 infracțiuni).

Din cele 44 infracțiuni înregistrate, în instanța de judecată au fost remise 12 cauze penale (ceea ce constituie 27,27% din totalul infracțiunilor respective), iar procesul penal a fost încetat în 0 cazuri. Cu toate că se observă o eventuală creștere a infracțiunilor de organizare a migrației ilegale, se identifică o descreștere a numărului de cauze penale remise instanței de judecată [59].

Elemente definitorii sub aspect normativ. Organizarea migrației ilegale constituie o faptă ilegală prevăzută de art. 362¹ C. pen. al RM și a cărui text normativ prevede trei forme de manifestare a infracțiunii:

- **forma tipică ori de bază** (art. 362¹ alin. (1) C. pen. al RM);

- **forma agravantă** (art. 362¹ alin. (2) C. pen. al RM), care are caracter alternativ, fiind variată între organizarea migrației ilegale săvârșită:

a) *asupra a două sau mai multe persoane;*

b) *de două sau mai multe persoane;*

c) *de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional* [23];

- **forma deosebit de agravantă** (art. 362¹ alin. (3) C. pen. al RM), care are caracter alternativ, fiind variată între organizarea migrației ilegale în varianta tipică sau agravantă săvârșită:

a) *de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;*

b) *soldată cu daune în proporții deosebit de mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice.*

Varianta tipică a infracțiunii (**infracțiune mai puțin gravă**) pune în evidență *organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat.* În formă agravantă infracțiunea obține conotația unei **infracțiuni mai puțin grave**, iar în formă deosebit de agravantă – caracterul unei **infracțiuni grave**.

Sunt importante, din punct de vedere material, prevederile art. 362¹ alin. (4) C. pen. al RM, care prevăd că *victima migrației ilegale este absolvită de răspundere penală pentru faptul intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau al ieșirii de pe acest teritoriu,*

precum și pentru faptele de deținere și folosire a documentelor oficiale false în scopul organizării migrației sale ilegale [23].

Cu toate acestea, la acest moment, nu considerăm adecvată operarea cu o normă de trimitere în sensul admiterii liberării de răspundere penală. Or, dacă se liberează de răspundere penală pentru o faptă infracțională, considerăm că ar fi justificată ca această formă de liberare să fie operată doar în contextul normei, care prevede conținutul infracțiunii, a cărei liberare se admite. Adică,

- dacă este promovată liberarea de răspundere penală pentru deținerea de documente oficiale false în scopul organizării migrației ilegale, această formă de liberare să fie prevăzută în mod expres în conținutul art. 361 C. pen. al RM;

- dacă este admisă teza că subiectul pasiv (victima) al traficului de ființe umane este liberată de încălcarea regimului juridic al frontierei de stat, manifestată prin trecerea ilegală a frontierei de stat, această liberare să fie indicată expres la infracțiunea de trafic de ființe umane, dar nu în ambele cazuri (după cum rezultă din conținutul art. 165 alin. (4) C. pen. al RM și art. 362 alin. (4) C. pen. al RM);

- dacă este adoptată teza după care subiectul pasiv (victima) migrației ilegale este liberată de răspundere penală inclusiv pentru trecerea ilegală a frontierei de stat, această liberare specială să fi invocată și reglementată prin conținutul art. 362 C. pen. al RM, dar nu prin art. 362¹ C. pen. al RM.

În esență, forma generică a actului infracțional prevăzut de art. 362¹ C. pen. al RM operează cu *organizarea* raportată **inclusiv** la anumite fapte prevăzute de art. 362 C. pen. al RM, organizare care capătă semnificația de *organizare a infracțiunii*. Or, prin aceasta - infracțiunea de organizare a migrației ilegale - obține un caracter aplicativ atipic. Această activitate infracțională generică posedă multiple trăsături faptice, care determină, din start, în opinia noastră, un caracter imprevizibil al normelor puse în acțiune.

În concluzie, reiterăm faptul că se consideră justificată opțiunea legiuitorului român, care a indicat nu la organizarea migrației ilegale – ca variantă atipică a infracțiunii – ci la caracterul concret de manifestare a comportamentului infracțional. Conform art. 263 C. pen. al Rom. sunt incriminate și sancționate penal faptele de *racolare, îndrumare, călăuzire, transportare, transfer sau adăpostire a unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României* [48, p. 383].

3.2.1.

Elemente preexistente ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale

Conform art. 13 al Declarației Universale a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, art. 5 lit. d) al Convenției Internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 21 decembrie 1965 [53, p. 11, 56], precum și potrivit Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la 4 noiembrie 1950 [99, p. 341] *orice persoană are dreptul să circule liber și să-și aleagă reședința în interiorul unui stat; orice persoană are dreptul să părăsească orice țară, inclusiv țara sa, și să revină în țara sa.*

Evident, că dezvoltarea societății în ansamblu și a statului, în particular, prezumă prezența unui arsenal de resurse umane, capabil să soluționeze toate problemele cu care se confruntă societatea respectivă. În această gamă de probleme atribuite societății contemporane sunt și cele cu caracter demografic. Funcționarea mecanismului economic depinde neapărat de rezolvarea multor probleme demografice destul de complicate.

Un rol important în formarea situației demografice ocupă migrația populației [76, p. 55, 58], care, de fapt, datează odată cu apariția societății. Problema migrațiunii constituie un capitol important pe agenda internațională atât pentru țările de origine ale migranților, cât și pentru cele de destinație [20, p. 69-72].

Migrațiile actuale, menționează autorii O. Casiadi și S. Porcescu, având specific datorită unei noi ere tehnologice, se deosebesc de cele anterioare atât prin caracterul, volumul, cât și prin orientarea lor geografică. În această ordine de idei, se poate sublinia că o tendință ce caracterizează evoluția actuală a migrației internaționale este creșterea migrației ilegale a forței de muncă, aceasta devenind o problemă mondială [20, p. 69-72].

Se mai poate face distincție între *migrațiune internațională*, *migrațiune de familie*, *migrațiune de muncă*, *migrațiune legată de obținerea studiilor* etc. [61, p. 43].

Oricum, până la urmă, susținem pe deplin ideea autorului T. Capșa, precum că măsura principală în domeniul diminuării migrației ilegale este atragerea investițiilor străine și crearea noilor locuri de muncă în Republica Moldova, în caz contrar toate eforturile depuse de autoritățile publice în aceste domenii pot fi iluzorii [19, p. 26].

Prin migrațiune, în opinia autorului A. Șchilev, se înțelege *schimbarea teritorială a populației în mediul fizic, determinată de factorii social-economici, politico-juridici și național-demografici* [182].

În acest sens, migrațiunea, ca fenomen juridico-economic, constituie un proces social multiaspectual. Numai tratarea complexă a fenomenului ar putea determina constatarea cauzelor principale ale migrațiunii și a le identifica ca pur *economice, politice, etnice* etc.

În concepția lui V. Culicov, *migrațiunea ilegală constituie intrarea, șederea sau ieșirea în/de pe teritoriul țării a cetățenilor străini sau a apatrizilor cu încălcarea legislației care reglementează procesele migraționiste* [135]. În continuare se invocă faptul că migrațiunea ilegală poate fi doar între state, de regulă, dintr-o țară săracă în una bogată. Aceasta poate fi *permanentă sau provizorie* [135].

E. Tiuriucanova apreciază migrațiunea ca pe o caracteristică indisolubilă a genului dinamic de viață a societății contemporane, care are roluri importante în vederea repartizării repetate a resurselor de muncă, depășirea deosebirilor în ceea ce vizează nivelul de trai, apropierea și îmbogățirea reciprocă a culturilor naționale. Referindu-se la migrațiunea internațională a muncii, autorul citat menționează că ea constituie o parte a economiei mondiale contemporane. Procesul de globalizare presupune liberalizarea mișcării capitalului, mărfurilor, tehnologiilor, informației și populației. Mișcările teritoriale ale populației favorizează rerepartizarea resurselor de muncă pe țări ale lumii, activează mobilitatea socială, condiționează majorarea statutului social al persoanelor [156].

Analiza cadrului normativ general al Republicii Moldova în materia problemelor de migrație denotă completarea acestuia prin intermediul următoarelor acte:

- *Convenția Europeană cu privire la cetățenie* din 6 noiembrie 1997, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 621-XIV din 14 octombrie 1999;
- *Carta Socială Europeană*, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, ratificată prin Legea nr. 484-XV din 28 septembrie 2001;
- *Carta de la Paris pentru o nouă Europă* din 21 noiembrie 1990, aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 707-XII din 10 septembrie 1991;
- *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [23];
- *Codul contravențional al Republicii Moldova* din 24 octombrie 2008 [21];
- *Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova* nr. 200 din 16 iulie 2010 [70];
- *Legea privind frontiera de stat a Republicii Moldova* nr. 108-XIII din 17 mai 1994 [71];
- *Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova* nr. 269-XIII din 9 noiembrie 1994 [65];
- *Legea cetățeniei Republicii Moldova* nr. 1024-XIV din 2 iunie 2000 [64];

- *Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova nr. 275-XIII din 10 noiembrie 1994* [66];

- *Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte nr. 273-XIII din 9 noiembrie 1994* [67] etc.

Printre principiile migrației se înscriu:

- *respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prevăzute de Constituția Republicii Moldova, de alte acte normative și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;*

- *asigurarea corespunderii legislației Republicii Moldova în domeniul migrației normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional;*

- *asigurarea dreptului oricărui cetățean al Republicii Moldova la libera circulație;*

- *neadmiterea discriminării, limitării în drepturi și în libertăți pe motiv de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială sau oricare alte motive;*

- *respectarea legislației Republicii Moldova de către migranți, repatriați și refugiați.*

Prin *Legea nr. 376-XVI din 29 decembrie 2005* (în vigoare din 31 ianuarie 2006) normativul penal a fost completat cu infracțiunea de *organizare a migrației ilegale* (art. 362¹ C. pen. al RM).

Procesele care au loc în Republica Moldova în ultimii ani, mai cu seamă în domeniul politic și economic, au schimbat în mod radical situația, au lărgit orizontul unor relații internaționale, economice externe și politice. Toate acestea au condiționat activizarea proceselor migraționiste, au majorat numărul de cetățeni străini și apatrizi care locuiesc în statele care nu le sunt băștinașe (astfel, conform Raportului analitic al Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, publicat în anul 2016, emigrarea involuntară a înregistrat o creștere către finele anului 2015 în comparație cu 2010: numărul cetățenilor moldoveni înregistrați ca solicitanți de azil peste hotare în 2010 a constituit 633 de persoane, iar în 2015 – 3402 de persoane [97]; către finele anului 2015 numărul total al străinilor (inclusiv apatrizii) care se aflau în Republica Moldova a constituit 21 876 de persoane, reprezentând 0,65 în totalul populației; rata de creștere a străinilor în raport cu anul 2014 a constituit 0,9%, iar față de anul 2010 creșterea este de 8,8% [97]; imigrarea în Republica Moldova înregistrează tendințe spre creștere, astfel în 2015 numărul imigranților s-a mărit de 1,7 ori față de 2010 și a constituit 4210 de persoane [97]). Deci, migrarea autorizată peste hotare, estimată în baza datelor oficiale continuă să fie actuală în Moldova.

În acest context, migrațiunea ilegală prezintă un pericol deosebit [87], deoarece procesele migratoare necontrolate au influență negativă asupra stării social-demografice, economice, politice, apar în calitate de determinant principal al criminalității. Are loc nu numai creșterea cantitativă a criminalității și a persoanelor care le comit, dar în mod indirect se modifică și trăsăturile calitative ale fenomenului infracțional [182].

Autorii L. D. Gauhman și S. V. Maximov susțin că obiectul juridic special al infracțiunii de organizare a migrației ilegale este constituit din *relațiile sociale, care asigură ordinea de funcționare a regimului de frontieră reglementat de actele normative în vigoare și ordinea de ședere a cetățenilor străini pe teritoriul țării* [160, p. 636-637].

Referitor la infracțiunea de organizare a migrației ilegale, S. Brînză și V. Stati accentuează că obiectul juridic special al acesteia îl formează *relațiile sociale cu privire la desfășurarea în condiții de legalitate a organizării intrării, șederii sau tranzitării teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat* [14, p. 1145].

Într-o altă opinie, obiectul juridic special este constituit din *relațiile sociale privitoare la integritatea teritorială, economia națională, inviolabilitatea frontierei de stat, anumite drepturi fundamentale ale cetățenilor Republicii Moldova și alte interese de importanță vitală pentru stat, care mențin existența acestuia*.

În opinia autorilor V. Dobrinoiu, I. Pascu, M. Hotca etc., obiectul juridic special al infracțiunii de trafic de migranți este format din ansamblul de *relații sociale referitoare la asigurarea respectării regimului juridic instituit de către autorități în domeniul migrației* [48, p. 383].

În aserțiunea noastră, luând în vedere faptul că traficul de migranți, potrivit C. pen. al Rom., este operant în cazul racolării, îndrumării, călăuzirii, transportării, transferării sau adăpostirii unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României, se stabilește că este vorba despre o pregătire a infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României. Din aceste rațiuni, nu poate fi admisă teza după care pregătirea unei infracțiuni să posede un alt obiect juridic special decât forma tipică a infracțiunii – infracțiunea consumată (și chiar tentativa).

Altfel este interpretată situația din Republica Moldova, când pe lângă intrarea sau ieșirea ilegală în/din țară se incriminează organizarea șederii și tranzitului ilegal, fapt care certifică existența unor relații sociale care vizează regimul juridic instituit de către autorități în domeniul migrației – ca elemente care configurează conținutul obiectului juridic special al infracțiunii.

Obiectul material al infracțiunii este lipsă, potrivit textului conținutului de bază al infracțiunii. V. Dobrinou, I. Pascu, M. Hotca și alții indică la existența acestuia doar în variantă agravantă a infracțiunii [48, p. 384]. Cert este că existența obiectului material al infracțiunii într-o formă circumstanțială agravantă depinde de textul normei adoptate, care descrie semnele care agravează răspunderea penală pentru varianta tipică a infracțiunii.

În context, în opinia noastră, un asemenea obiect material al infracțiunii, potrivit art. 362¹ C. pen. al RM, poate fi evident în cazul în care infracțiunea vizează anumite forme de reflectare a daunelor în proporții deosebit de mari intereselor publice și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice. Și acesta poate fi reflectat prin corpul fizic al persoanei migrantului, fiind supus la tratamente inumane [48, p. 384]. În rest, conținutul normei penale vizează agravarea răspunderii penale (în formă agravantă sau deosebit de agravantă) doar în raport cu subiectul activ sau subiectul pasiv al infracțiunii, care nu are impact asupra determinării prezenței ori absenței obiectului material al infracțiunii. De altfel, acest impact exclude și influența asupra limitelor obiectului juridic special al acestei infracțiuni.

După cum am enunțat anterior, prin analiza unor interpretări doctrinare se deduce faptul subiectul activ al infracțiunilor care afectează regimul juridic frontierei de stat a Republicii Moldova este, de regulă, unul general (persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani [57; 127, p. 786; 128, p. 797; 161, p. 364]), însă uneori calitatea acestuia urmează să dicteze calificarea acestui doar prin prisma unor calități speciale (cetățenii străini sau apatrizii, care au atins vârsta de 16 ani [125, p. 31]). Astfel, în cazul organizării migrației ilegale, în ipoteza subiectului activ – persoană fizică - nu se impune constatarea unor calități speciale care ar determina tragerea la răspundere penală a acestuia. Este necesară doar stabilirea obligatorie a unor semne de ordin general: vârsta și responsabilitatea (subiect general) [160, p. 636-637]. Răspunderea penală în cazul organizării migrației ilegale este prevăzută atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice (variantele tipice a infracțiunii prevăzute de art. 362¹ C. pen. al RM prevede, în calitate de sancțiune - *amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau închisoare de la 1 la 3 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 3 ani, iar pentru persoana juridică - amendă în mărime de la 1000 la 2000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice* [23]). Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracțiunea săvârșită.

Făcând o analiză comparativă, stabilim faptul că legislația altor state impune multiple calități speciale ale subiectului activ al infracțiunii (de exemplu, art. 262 alin. (2) lit. b) C. pen.

al Rom. – să nu fie străin sau căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare și ședere în țară), iar în cazul legislației penale a Republicii Moldova aceste cazuri sunt limitate la număr. Astfel, art. 362¹ C. pen. al RM agravează răspunderea penală în cazul în care organizarea migrației ilegale a fost comisă de *o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional* (lit. d) [23]).

La stabilirea subiectului pasiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale (spre deosebire de infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat) este necesară stabilirea unei condiții suplimentare, asimilate unui semn negativ al infracțiunii: **să nu fie cetățean** (*cetățenie înseamnă legătura juridică dintre o persoană și un stat fără să indice asupra originii etnice a acesteia; pluralitate de cetățenii înseamnă deținerea simultană a două sau mai multe cetățenii de către aceeași persoană* [100]) **sau rezident al statului unde este comisă această infracțiune.**

Prin *persoană care nu este cetățean al aceluia stat* se înțelege persoana fizică străină care nu are dovada apartenenței sale la statul de intrare, adică nu posedă cetățenia statului respectiv, dar are dovada apartenenței sale la un alt stat, cu toate că nu este obligatoriu al statului de ieșire.

Persoana care nu este rezident al aceluia stat prezumă persoana fizică străină, care nu posedă niciun document confirmativ care ar atesta faptul că ar avea un domiciliu permanent sau temporar în statul de intrare, adică o viză de reședință, dar care poate avea dovada apartenenței sale la un alt stat.

În speță, se stabilește că *pentru a pronunța sentința, instanța de fond a constatat că, DG în perioada lunilor noiembrie-decembrie 2008, acționând împreună și de comun acord cu alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, urmărind scopul obținerii direct a unui folos financiar în mărime de 3500 Euro, care conform cursului oficial al BNM constituia 46056,5 lei MD, intenționat a organizat intrarea și șederea ilegală pe teritoriul Franței, prin tranzitarea ilegală a teritoriului Ungariei, a cetățeanului Republicii Moldova, care nu este cetățean și nici rezident a acestor state* [31].

În contextul evaluării subiectului activ și pasiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale, ansamblul de modalități faptice poate fi lărgit, incluzând:

- organizarea intrării ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un cetățean al altui stat;
- organizarea intrării ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un apatrid;

- organizarea șederii ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un cetățean străin;
- organizarea șederii ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un apatrid;
- organizarea de către un cetățean străin a tranzitării ilegale a teritoriului Republicii Moldova de către a cetățenilor străini;
- organizarea de către un apatrid a tranzitării ilegale a teritoriului Republicii Moldova de către a cetățenilor străini;
- organizarea ieșirii ilegale de pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un cetățean străin;
- organizarea ieșirii ilegale de pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini de către un apatrid;
- organizarea intrării ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea șederii ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea tranzitării ilegale a teritoriului altui stat a cetățenilor Republicii Moldova de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea ieșirii ilegale de pe teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea intrării ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor străini (care nu sunt cetățeni ai acestui stat) sau apatrizilor de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea șederii ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor străini (care nu sunt cetățeni ai acestui stat) sau apatrizilor de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea tranzitării ilegale a teritoriului altui stat a cetățenilor străini (care nu sunt cetățeni ai acestui stat) sau apatrizilor de către un cetățean al Republicii Moldova;
- organizarea ieșirii ilegale de pe teritoriul altui stat a cetățenilor străini (care nu sunt cetățeni ai acestui stat) sau apatrizilor de către un cetățean al Republicii Moldova.

Organizarea migrației ilegale este săvârșită *asupra a două sau mai multe persoane*, în cazul în care ea vizează două sau mai multe persoane (pluralitate de victime, subiecte pasive). În cazul în care infracțiuni diferite implică persoane diferite, este vorba de concurs de infracțiuni.

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale *săvârșită de două sau mai multe persoane* implică comiterea infracțiunii prin participație simplă. Conform art. 44 C. pen. al RM,

infracțiunea se consideră săvârșită cu participație simplă dacă la săvârșirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii [23].

Săvârșirea infracțiunii de către o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional. Conform art. 123 C. pen. al RM, prin *persoană cu funcție de răspundere* se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice [23].

Persoana publică presupune funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

Prin *persoană cu funcție de demnitate publică* se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția RM sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele RM sau Guvern, în condițiile legii; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.

Art. 123¹ C. pen. al RM definește *persoana publică străină* ca fiind orice persoană, numită sau aleasă, care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat străin; persoana care exercită o funcție publică pentru un stat străin, inclusiv pentru un organ public sau o întreprindere publică străină; persoana care exercită funcția de jurat în cadrul sistemului judiciar al unui stat străin, precum și *funcționarul internațional* - funcționarul unei organizații publice internaționale ori supranaționale sau orice persoană autorizată de o astfel de organizație să acționeze în numele ei; membrul unei adunări parlamentare a unei organizații internaționale ori supranaționale; orice persoană care exercită funcții judiciare în cadrul unei curți internaționale, inclusiv persoana cu atribuții de grefă [23]

3.2.2.

Conținutul constitutiv al infracțiunii de organizare a migrației ilegale

Latura obiectivă a infracțiunii de organizare a migrației ilegale este caracterizată de elementul material în forma organizării intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat. Este evidentă descrierea elementului material prin intermediul a unei fapte generale (organizarea) cu anumite specificări cu caracter alternativ ori cumulativ [160, p. 636-637; 180, p. 83-90].

Organizarea include în sine cumulul de fapte, orientate spre crearea condițiilor și asigurarea propriu-zisă a intrării ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini sau a apatrizilor; șederii lor ilegale pe teritoriul Republicii Moldova etc. În acest context, se punctează pe căutarea potențialilor persoane (care nu sunt cetățeni sau rezidenți ai statului respectiv) predispuse a trece ilegal sau a șede ilegal pe teritoriului statului a cărui cetățean nu este, convingerea acestor persoane spre a trece ilegal, șede ilegal, tranzita ilegal teritoriul unui stat, reclamarea activității, finanțarea, crearea persoanelor juridice pentru scopuri de asigurare a migrațiunii ilegale, căutarea încăperilor pentru traiul migranților ilegali, repartizarea, însoțirea acestora, acordarea de servicii în vederea confecționării unor acte false etc. [160, p. 636-637].

În conformitate cu dispozițiile Legii nr. 108/1994 (art. 9) trecerea frontierei de stat se efectuează pe căile de trafic internațional feroviar, rutier și aerian sau prin alte locuri, stabilite în tratatele (acordurile) încheiate de Republica Moldova cu statele vecine și în hotărârile Guvernului - în punctele de trecere a frontierei de stat. Frontiera de stat poate fi trecută și în afara punctelor de trecere, în conformitate cu condițiile și regulile stabilite în acordurile dintre Republica Moldova și statele vecine [71] (Partea de vest a Republicii Moldova se mărginește cu România, iar partea de est – cu Ucraina [43]).

În esență, pot fi enunțate o serie de modalități faptice de realizare a infracțiunii de organizare a migrațiunii ilegale (evident, în contextul Republicii Moldova): organizarea intrării ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini; organizarea șederii ilegale pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini; organizarea tranzitării ilegale a teritoriului Republicii Moldova a cetățenilor străini; organizarea ieșirii ilegale de pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini; organizarea intrării ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova; organizarea șederii ilegale pe teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova; organizarea tranzitării ilegale a teritoriului altui stat a cetățenilor Republicii Moldova; organizarea ieșirii ilegale de teritoriul altui stat a cetățenilor Republicii Moldova.

Cele consemnate anterior, permit de a nu fi de acord cu cele consemnate de partea apărării în speța care urmează a fi analizată ulterior. Astfel, *prin sentința Judecătorei Centru, mun. Chișinău, din 2011, au fost recunoscuți vinovați și condamnați DO și GA - în baza art. 362¹ alin. (2) lit. b), c) C. pen. al RM.*

Astfel, instanța de fond a constatat în fapt că DO, prin înțelegere prealabilă cu GA și cu alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, pe parcursul anului 2010, urmărind scopul obținerii unui folos financiar direct în mărime de 500 Euro de fiecare persoană, au organizat intrarea, tranzitarea și șederea ilegală a cetățenilor Republicii Moldova pe teritoriul Poloniei, prin obținerea în baza unei declarații false a vizei de muncă de tip „D” de intrare și ședere pe teritoriul Poloniei. DO, știind că GM și GP nu dispun de acte justificative pentru obținerea vizei de intrare și ședere pe teritoriul Poloniei, acționând de comun acord cu GA și alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, în scopul organizării intrării și șederii ilegale pe teritoriul Poloniei a ultimilor, a obținut anumite contracte cu conținut fictiv și adresă falsă. Aceste contracte au fost obținute pentru a justifica solicitarea lui GM și GP în deschiderea vizei de intrare și ședere pe teritoriul Poloniei [36].

*Împotriva sentinței a fost declarat apel, solicitându-se casarea sentinței, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri de achitare din lipsa în acțiunile acestuia a componenței de infracțiune prevăzute la art. 362¹ alin. (2) C. pen. al RM, deoarece nu au fost prezentate careva probe care ar confirma vina inculpatului în comiterea infracțiunii incriminate. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 2012 au fost respinse ca nefondate apelurile declarate, cu menținerea sentinței fără modificări. Împotriva deciziei instanței de apel a fost declarat recurs, solicitându-se casarea hotărârii contestate, rejudecarea cauzei și pronunțarea unei noi hotărâri prin care DO să fie achitată sau dispusă rejudecarea cauzei de către instanța de apel, invocându-se că instanțele greșit au calificat fapta lui DO pentru care a fost învinuită și condamnată în baza art. 362¹ alin. (2) lit. b), c) C. pen. al RM etc. Astfel, se declara că art. 362¹ C. pen. al RM a fost adoptat pentru apărarea securității de stat și a teritoriului Republicii Moldova, combaterea migrației ilegale a cetățenilor străini care intrau, ședeau, tranzitau și ieșeau ilegal din Republica Moldova pentru a ajunge în țările comunității europene, iar **pedepsiți și trași la răspunderea penală pot fi numai persoanele care organizează trecerea persoanelor peste hotarele Republicii Moldova în taină și pe ascuns, adică fără acte, vize și în mod ilegal.** În fapt, se considera de partea apărării că instanțele inferioare erau obligate să stabilească că norma penală în speță nu poate fi aplicată, deoarece în cadrul examinării judecătorești nu s-a stabilit nici un indiciu referitor la ilegalitatea intrării, șederii și ieșirii persoanelor vizate [36].*

De aici și contextul aprecierii juste a situației în următoarea speță determinată. În context, *prin sentința Judecătorei Centru, mun. Chișinău, din 2013, CL a fost condamnată în baza art. 362¹ alin. (3) lit. b) C. pen. al RM.*

Potrivit sentinței, CL în perioada 2011, aflându-se în Chișinău și acționând împreună și de comun acord cu alte persoane neidentificate de către organul de urmărire penală, urmărind scopul obținerii directe a unui profit financiar în mărime de 14.000 dolari SUA, a organizat intrarea și șederea ilegală pe teritoriul Canadei, tranzitarea ilegală a teritoriului Federației Ruse și Republicii Coreea, a cetățeanului Republicii Moldova, care nu este nici cetățean și nici rezident al acestor state. Tranzitățile au fost efectuate cu acte false. Sentința în cauză a fost contestată cu apel, acesta fiind respins și menținută sentința fără modificări. Recursul a fost declarat inadmisibil, ca fiind vădit neîntemeiat [37].

În fapt, modalitățile normative și semnificația juridică a infracțiunii de organizare a migrației ilegale nu denotă faptul că această migrațiune să fie legată în mod obligatoriu de teritoriul Republicii Moldova, fapt pentru care susținem că modalitățile faptice pot fi mult mai variate și raportate inclusiv la teritoriul altor state (n.n. – așa cum s-a indicat anterior).

Cu adevărat, caracterul generic al elementului material creează anumite coliziuni de interpretare. În primul rând, conform art. 42 alin. (3) C. pen. al RM, se consideră organizator persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acesteia [23]. În context, legiuitorul a lăsat pentru interpretare haotică elementul material al infracțiunii de organizare a migrației ilegale. Luând în vedere caracterul și necesitatea de a impune *un cadrul normativ previzibil și eficient*, în opinia noastră, în conținutul art. 362¹ C. pen. al RM urmează a se indica în mod expres la faptele de:

- **recrutare;**
- **transportare;**
- **adăpostire;**
- **transfer;**
- **primire.**

Acest ultim moment:

- ar oferi **o posibilitate de interpretare mai corectă a normelor indicate,**
- ar oferi **o aplicare mai eficientă a textului de lege, inclusiv prin delimitarea de alte infracțiuni: traficul de ființe umane și traficul de copii,**
- ar **excluce incompatibilitatea dintre definiția organizatorului adoptată prin textul art. 42 alin. (3) C. pen. al RM și art. 362¹ C. pen. al RM.**

Din ansamblul de modalități normative de manifestare și direcționare a organizării migrației ilegale (intrării, șederii, tranzitării, ieșirii), nu considerăm că organizarea șederii și tranzitării Republicii Moldova sau a altui stat ar avea relevanța juridică a unei infracțiuni, dacă luăm în calcul gradul prejudiciabil al acestor fapte, comparativ cu organizarea ieșirii sau organizarea intrării ilegale în/din țară prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat. Din aceste raționamente, în opinia noastră, faptele incidente organizării migrației ilegale (recrutarea, transportarea, adăpostirea, transferul, primirea) trebuie să vizeze în particular intrarea sau ieșirea în/din țară **doar ca scop, nu și ca efect**. Or, legea penală vizează în primul rând scopul prevenției generale și speciale a infracționalității.

Neclară rămâne, după cum menționează pe bună dreptate autorii ruși O. Iachimov și S. Iachimova, problema legată de *momentul consumării infracțiunii de organizare a migrațiunii ilegale*. Din care moment faptele de organizare a intrării ilegale trebuie recunoscute drept *infracțiune consumată*? Doar subiectul poate realiza toate faptele de organizare a intrării ilegale a altor persoane, însă intrarea propriu-zisă să nu aibă loc. Cei din urmă (organizatorii) pot *pur și simplu* să renunțe la ideea preconizată din diferite motive. În acest sens, dacă vinovatul a realizat toate actele de organizare a intrării ilegale, atunci este prezentă componența de infracțiune prevăzută de art. 362¹ C. pen. al RM [184, p. 78]. De asemenea, subliniază autorii ruși citați anterior, nu este posibil o delimitare certă între tranzitul ilegal și șederea ilegală, deoarece persoana, care ilegal urmează un tranzit prin teritoriu, evident că șede în el.

Tranzitul presupune *trecerea teritoriului statului de la un punct de intrare până la un punct de ieșire*. Corespunzător, tranzitul începe de la momentul intrării și se finisează cu ieșirea.

Cu alte cuvinte, suntem de acord cu opiniile lansate, precum că până când persoana care a intrat pe teritoriu nu părăsește țara nu se poate spune că ea urmează un tranzit. Din această cauză indicarea asupra tranzitului în dispoziția normei este de prisos [184, p. 78].

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale poate fi săvârșită în următoarele modalități:

- *organizarea intrării ilegale în țară;*
- *organizarea șederii ilegale în țară;*
- *organizarea tranzitării ilegale a teritoriului statului;*
- *organizarea ieșirii ilegale de pe acest teritoriu.*

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale se consideră consumată anterior trecerii ilegale, șederii ilegale, tranzitării ilegale, ieșirii ilegale. Or, infracțiunea este consumată din momentul pregătirii infracțiunii, adică a organizării (componență formal redusă). În opinia

noastră, această organizare trebuie raportată la anumite elemente materiale concrete, iar prin aceasta fapta să devină o infracțiune cu componentă formală.

Săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau o organizație criminală. Potrivit art. 41 C. pen. al RM, *se consideră participatie cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate* [23]. În acest sens, în calitate de persoane care contribuie la săvârșirea infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat a Republicii Moldova pot fi participanții cu calitate de autor, organizator, instigator și complice.

Autorul este anume acea persoană care trece în mod ilegal (fraudulos) frontiera de stat ori comite alte fapte infracționale care afectează regimul juridic al frontierei de stat. Am menționat că forma participăției simple este incompatibilă, în viziunea noastră, cu trecerea ilegală a frontierei de stat, nu și cu organizarea migrației ilegale – infracțiune prevăzută de art. 362¹ C. pen. al RM.

Infracțiunea de organizare a migrației ilegale nu se poate manifesta prin realizarea faptelor în participăție complexă – în calitate de organizator. Or, în acest ultim context, organizatorul infracțiunii este și autor – subiect activ al infracțiunii. În cazul organizării migrației ilegale este individualizată răspunderea penală și pedeapsa penală atât pentru participăție simplă, cât și în cazul săvârșirii infracțiunii de un grup criminal organizat ori de către o organizație criminală.

Conform art. 46 C. pen. al RM, *grupul criminal organizat* constituie o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni. În baza art. 47 alin. (1) C. pen. al RM, se consideră *organizație (asociație) criminală* o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale se consideră săvârșită de o organizație criminală dacă a fost comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de o persoană care nu este membru al organizației respective, la însărcinarea acesteia [23].

În context, *pentru a pronunța sentința, instanța de fond a constatat, că PM în perioada de timp a lunilor noiembrie 2013 - 20 ianuarie 2014, împreună cu persoane nestabilite de către organul de urmărire penală, urmărind scopul obținerii directe a unui folos financiar din organizarea intrării și șederii ilegale pe teritoriul altor state a cetățenilor Republicii Moldova,*

a creat în prealabil, pentru comiterea infracțiunii menționate (organizarea migrației ilegale), o reuniune stabilă de persoane în componența lui PM și alte persoane nestabilite de către organul de urmărire penală, repartizând rolurile între membrii acestei reuniuni.

În aceeași perioadă de timp, persoana nestabilă de către organul de urmărire penală, dirijând activitatea grupului criminal organizat de el, a împărțit și coordonat rolurile infracționale între membrii acestuia, urmărind scopul organizării intrării și șederii ilegale pe teritoriul Italiei și altor state membre ale Uniunii Europene, prin perfectarea și, respectiv, cu folosirea documentelor oficiale false.

PM și alte persoane nestabilite de către organul de urmărire penală din cadrul grupului criminal organizat, exercitau rolul de intermediari între potențialii emigranți ilegali și conducătorul grupului criminal organizat.

În perioada de timp, noiembrie 2013 - ianuarie 2014, PM și alte persoane nestabilite de către organul de urmărire penală din cadrul grupului criminal organizat, fiind conduse și organizate de către conducătorul grupului criminal organizat, au găsit potențialii imigranți, au acumulat de la ei setul de acte primare necesare pentru confecționarea documentelor false, în temeiul cărora ulterior urmau să fie solicitate vize de intrare și ședere pe teritoriul Italiei, de asemenea au cerut și au primit sume de bani în mărime de 2000 Euro.

În continuare, PM, acționând în scopul realizării planului infracțional al grupului criminal și anume de organizare a intrării și șederii ilegale pe teritoriul Italiei a lui NV, i-a transmis acestuia setul de acte false, precum și l-a informat despre eventualele întrebări și răspunsuri care pot fi adresate în cadrul interviului la ambasada Italiei din Chișinău, totodată, indicându-i acestuia să declare că motivul solicitării obținerii vizei este reintegrarea familiei.

NV, acționând conform instrucțiunilor dinainte primite de la PM, a depus setul de acte false, anterior primite tot de la ultimul la Ambasada Italiei în Chișinău, în scopul obținerii vizei de intrare și ședere pe teritoriul statului respectiv.

În procesul verificării actelor prezentate pentru obținerea vizei de către reprezentanții Ambasadei Italiei la Chișinău s-a constatat că certificatul de reședință italian eliberat pe numele lui NL, precum și buletinul de identitate italian pe numele acesteia sunt false [32].

În concluzie, deși fenomenul ca atare este complex și actual, problemele legate de natura răspunderii juridice pentru anumite încălcări în acest domeniu urmează a fi revăzute și luate măsurile de resort în vederea descoperirii la timp a faptelor legate de migrațiunea ilegale și tragerea la răspundere a infractorilor.

Latura subiectivă a infracțiunii de organizare a migrației ilegale se exprimă prin vinovăție în forma intenției directe. Vinovatul trebuie să-și dea seama că cumulul de acțiuni

comise creează condiții reale pentru realizarea migrațiunii ilegale măcar a unui cetățean străin sau apatrid [160, p. 636-637].

Scopul infracțiunii este de a obține, direct ori indirect, un folos financiar sau material. Săvârșirea faptelor corespunzătoare contra unei plăți fără scopul de organizare a migrațiunii ilegale poate fi încadrată drept escrocherie în prezența altor semne, prevăzute de art. 190 C. pen. al RM [160, p. 636-637]. Această din urmă ipoteză nu este clar interpretată în practica judiciară. Deși, în opinia noastră, considerăm justificată poziția legiuitorului român, de a nu prevedea în conținutul infracțiunii de trafic de migranți a scopului material, acesta figurând în calitate de circumstanță agravantă.

În context, într-un caz particular, *poliția din România au depistat o rețea de exploatare a forței de muncă în străinătate. Ei au identificat-o pe IM din RM, cu dubla cetățenie, ca fiind "capul" unei rețele de migrație ilegală pe relația România - Coreea de Sud. În perioada martie - mai 2003, Iulia M. a racolat 600 de persoane, cetățeni români, din care 261 au fost trimise pentru a munci la Seul. Ea își desfășura activitățile în apartamentul unde își are domiciliul, fără să dețină o societate comercială sau să fie autorizată în acest sens. Potrivit IGP, IM încasa sume cuprinse între 1000 și 1500 dolari de la fiecare persoană sau împrumuta persoanele cu sumele de bani necesare plecării, încasând ulterior un comision de 600 dolari* [82].

M. V. Francisca constată că fapta inculpatului, care, acționând în cadrul grupului infracțional, împreună cu membrii acestuia, în mod repetat, dar în baza aceleiași rezoluții infracționale, în perioada iunie-septembrie 2011, a ajutat alte persoane, prin acordarea unui sprijin moral, la traversarea în mod ilegal a frontierei de stat româno-moldovenești, prin alte locuri decât cele anume destinate, și a unor importante cantități de pachete de țigări, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii continuate de complicitate la trecerea frauduloasă a frontierei de stat în concurs cu infracțiunea de contrabandă [9, p. 562-563].

Activitatea infracțională reținută în sarcina unor inculpați a constat în faptul că ei, în baza aceleiași rezoluții infracționale, au racolat, cazat, îndrumat, călăuzit și transportat din România spre Italia mai multe persoane, cetățeni ai Republicii Moldova, prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat, uzând de acte de identitate aparținând unor cetățeni români. În context, s-a stabilit existența infracțiunii de trafic de migranți. De asemenea, ajutorul cu intenție acordat la două persoane să treacă ilegal frontiera de stat, dar a căror activitate a fost întreruptă de autoritățile judiciare din România, constituie infracțiunea de complicitate la tentativa de intrare sau ieșire în/din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat [9, p. 564].

3.3.

Elemente de drept comparat în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat

Potrivit art. 3 al Constituției Republicii Moldova, *teritoriul Republicii Moldova este inalienabil*. Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, respectându-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional [27].

Operând cu conținutul art. 2 alin. (1) C. pen. al RM, *legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept* [23].

Conform art. 120 C. pen. al RM, prin *teritoriu al Republicii Moldova și teritoriu al țării se înțelege întinderea de pământ și apele cuprinse între frontierele Republicii Moldova, cu subsolul și spațiul ei aerian* [23].

Este important a stabili că termenul generic de „frontieră” (de stat ori vamală) este utilizat de către legiuitorul din Republica Moldova în diferite ipoteze:

- 1) *în calitate de loc de comitere a unei anumite infracțiuni incriminate;*
- 2) *în calitate de loc de comitere a unei infracțiuni incriminate, concomitent cu afectarea relațiilor sociale care vizează inviolabilitatea frontierei de stat – ca atribut al inviolabilității teritoriului țării.*

În context, C. pen. al RM nu indică în mod direct și nemijlocit la un anumit grup de incriminări care ar afecta regimul juridic al frontierei de stat. Deși, subliniem că incriminări separate în baza celor două ipoteze enunțate anterior, sunt prevăzute de C. pen. al RM. Astfel, de exemplu, infracțiunea de contrabandă se poate, în variatele ei modalități normative, să se manifeste și în prima, și în cea din urmă ipoteză. Adică, într-un caz generic infracțiunea de contrabandă să se comită doar în locul de trecere a frontierei de stat (care coincide cu frontiera vamală), în alte cazuri să se comită în afara frontierei de stat, dar în regimul frontierei vamale, iar în al treilea caz – să se comită la frontiera de stat (frontiera vamală) cu afectarea relațiilor sociale legate de inviolabilitatea frontierei de stat (în esență, se face referire la modalitatea de contrabandă manifestată prin eludarea controlului vamal).

De principiu, infracțiunea de contrabandă este inclusă în limitele normativului penal nu pentru a proteja sistemul de relații sociale care asigură inviolabilitatea frontierei de stat (și/sau a frontierei vamale), ci pentru a se impune și a se respecta anumite reguli de trecere a bunurilor/mărfurilor peste frontiera vamală a țării (*infracțiuni care afectează în mod adiacent relațiile sociale care vizează frontiera de stat*).

Sunt cazuri, însă, în care legiuitorul indică la necesitatea protecției anume a relațiilor sociale care asigură inviolabilitatea frontierei de stat, iar ca premisă concomitentă de incriminare intervine și locul de comitere a infracțiunii (porțiunea de spațiu terestru, aerian, acvatic care se aliniază la fâșia de frontieră de stat a țării).

În acest ultim cadru de incriminări penale se înscrie și infracțiunea prevăzută de art. 362 C. pen. al RM – *trecerea ilegală a frontierei de stat*, care se identifică ca fiind *trecerea frontierei de stat a Republicii Moldova prin eludarea sau sustragerea de la controlul efectuat la trecerea acesteia (infracțiune ușoară – în cazul variantei tipice de manifestare a acesteia)*. Catalogarea infracțiunii ca fiind de natură gravă apare doar prin prisma identificării unor circumstanțe agravante în forma infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, însoțită de violență ori cu aplicarea armei.

O formă specială a trecerii ilegale a frontierei de stat, **prin prisma anumitor modalități normative incidente**, care derogă de la calitatea de participant la infracțiune, este cea vizată de art. 362¹ C. pen. al RM - *organizarea migrației ilegale*, care este definită normativ ca fiind *organizarea, în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos financiar sau material, a intrării, șederii, tranzitării ilegale a teritoriului statului sau a ieșirii de pe acest teritoriu a persoanei care nu este nici cetățean, nici rezident al acestui stat (infracțiune mai puțin gravă – în varianta tipică și agravantă ale infracțiunii)*. Am subliniat asupra identificării doar a unor modalități normative incidente trecerii ilegale a frontierei de stat, deoarece organizarea migrațiunii ilegale nu vizează în mod obligatoriu, în opinia noastră, numai teritoriul Republicii Moldova, iar trecerea ilegală a frontierei de stat impune anume acest ultim fapt. De asemenea, nu poate fi incidentă vreo manifestare obiectivă a trecerii ilegale a frontierei de stat a Republicii Moldova în cazul variantei de organizare a tranzitării ilegale a teritoriului țării.

Varianta agravantă a infracțiunii de organizare a migrației ilegale devine aplicativă în cazul comiterii infracțiunii *asupra a două sau mai multor persoane, de două sau mai multe persoane ori de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional*, iar în calitate de circumstanțe deosebit de agravante intervin *săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală și săvârșirea infracțiunii care s-a soldat cu daune în proporții deosebit de mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice* (în această ultimă situație se determină prezența unei infracțiuni grave) [23].

Legiuitorul din Republica Moldova include aceste două infracțiuni enunțate în cadrul grupului generic de *infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat* (C. pen. al

RM anterior (varianta 1961) le considera ca fiind parte a *altor infracțiuni contra statului* – art. 80 [24]). Semnificația normei actuale a fost modificată prin indicarea nemijlocită și directă în conținutul normei la modalitățile de manifestare a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. Or, C. pen. anterior (1961) puna în evidență prohibiția de trecere ilegală a frontierei de stat, neantrenându-se, din punct de vedere juridic, necesitatea determinării unor forme de manifestare obiectivă a acestui element material al infracțiunii [24].

În mod particular, C. pen. al RM anterior (1961) reglementa separat, pe lângă trecerea ilegală a frontierei de stat, și *încălcarea regulilor de intrare în fâșia de frontieră sau în zona de frontieră* (art. 210), această încălcare vizând și regulile de locuire și înregistrare în fâșia de frontieră sau în zona de frontieră. De asemenea, o relevanță individuală o avea norma prevăzută de art. 210¹ C. pen. al RM anterior - *încălcarea de către cetățenii străini și persoanele fără cetățenie a regulilor de ședere în Republica Moldova și de trecere în tranzit prin teritoriul Republicii Moldova*, punând în vizor normativ domicilierea fără acte, care dau dreptul de ședere în Republica Moldova sau domicilierea cu acte nevalabile, nerespectarea modului stabilit de înregistrare, eschivarea de la plecarea după expirarea termenului de ședere, ce le-a fost stabilit, precum și nerespectarea regulilor de trecere în tranzit prin teritoriul Republicii Moldova [24].

Un mod omogen de abordare juridică a infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat (în mod exclusiv ori alternativ) a adoptat și legiuitorul din Federația Rusă [172]. În context, infracțiunea de *trecere ilegală a frontierei de stat* (art. 322 C. pen. al FR), *organizarea migrației ilegale* (art. 322¹ C. pen. al FR), *înregistrarea fictivă a cetățeanului Federației Ruse* (art. 322² C. pen. al FR), *luarea fictivă la evidență a cetățeanului străin ori a apatridului la momentul intrării într-un spațiu locuibil din Federația Rusă* (art. 322³ C. pen. al FR), *schimbarea/modificarea ilegală a frontierei de stat a Federației Ruse* (art. 323 C. pen. al FR) sunt atribuite la categoria generică de infracțiuni contra ordinii de administrare. O situație particulară rezultă din catalogarea infracțiunii de trecere a frontierei de stat a Federației Ruse – în calitate de infracțiune cu componentă agravantă – în cazul comiterii acesteia de către un cetățean străin ori apatrid, adică intrarea acestuia în Federația Rusă în cazul în care intrarea vizată este interzisă în baza temeiurilor prevăzute de legislația Federației Ruse [172; 147].

Similitudini de previziune normativă sunt identificate și în raport cu infracțiunea de organizare a migrației ilegale (art. 322¹ C. pen. al FR). În context de delimitare cu norma prevăzută de art. 362¹ C. pen. al RM, apare o variantă agravantă specifică infracțiunii în modalitatea de descriere potrivit C. pen. al FR, și anume organizarea migrației ilegale comisă în scopul săvârșirii de infracțiuni pe teritoriul Federației Ruse (art. 322¹ alin. 2 lit. 6) C. pen. al FR) [172].

Legiuitorului rus indică și la unele modalități particulare de reglementare pe cale penală a relațiilor sociale care vizează domeniul complex al migrației. În viziunea noastră, pe această cale se afirmă o criminalizare vădit nejustificată sub aspectul pericolului social în general, deși în contextul unor probleme individuale specifice Federației Ruse (*teritoriu mare, populație densă în anumite teritorii, cetățeni străini și apatrizi în număr mare* etc.), aceste nuanțe pot fi interpretate și într-un alt mod.

Rămâne, în continuare, discutabilă semnificația juridică a unei incriminări penale prevăzute de C. pen. al FR (art. 323 C. pen. al FR) – *schimbarea/modificarea frontierei de stat a Federației Ruse*, în particular prin ridicarea, mutarea sau distrugerea semnelor de frontieră în vederea schimbării/modificării ilegale a frontierei de stat a Federației Ruse, forma agravantă punând accentul pe *survenirea unor urmări grave*.

Este evident, însă, că analiza sistematică a legislațiilor penale a mai multor state constată, într-o formă ori alta, semnificația acestei din urmă reglementări penale. Astfel, C. pen. al Turciei prevede, în art. 513 (Secțiunea 10, Capitolul 6) [174], faptul că dacă o persoană, în scopul acaparării ori ocupării depline ori parțiale a bunurilor sau a teritoriului, aflat în proprietate străină, schimbă ori modifică hotarele acestui teritoriu ori proprietate se pedepsește. Cu siguranță, nu este vorba doar despre un teritoriu și o fâșie de frontieră de stat, dar interpretările aferente indică și la o asemenea situație.

Un mod similar de previziune normativă se constată din analiza C. pen. al Spaniei, C. pen. al Kazahstanului, C. pen. al Japoniei.

Astfel, conform art. 246 C. pen. al Spaniei se prevede schimbarea sau modificarea pilonilor ori frontierelor care indică la delimitarea proprietății ori demarcarea teritoriilor de pământ, ca fiind publice ori private [165], iar C. pen. al Japoniei invocă (art. 262-II) distrugerea sau alte acțiuni în raport cu semnul de frontieră [178].

În baza art. 396 C. pen. al Kazahstanului, ridicarea, mutarea sau distrugerea semnelor de frontieră în scopul schimbării/modificării ilegale a frontierei de stat a Republicii Kazahstan se pedepsește cu maximum privațiune de libertate pe un termen de 2 ani [170].

Asemenea legiuitorului rus, legiuitorul kazah completează compartimentul infracțiunilor contra ordinii de administrare (cap. 16 C. pen. al Kazahstanului) cu asemenea infracțiuni, precum:

- *trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Kazahstan* (art. 392),
- *organizarea migrației ilegale* (art. 394),
- *schimbarea/modificarea ilegală a frontierei de stat a Republicii Kazahstan* (art. 396).

De o noutate aparte se bucură C. pen. al Cazahstanului în raport cu includerea în acțiune normativă (deși nu sunt vizate de celelalte legislații analizate anterior) a unor asemenea infracțiuni, precum:

- *neexecutarea deciziei de expulzare* (art. 393),
- *încălcarea repetată a regulilor de atragere și folosire în Republica Cazahstan a forței de muncă străină* (art. 395).

Este importantă remarca legiuitorului cazah, care, interpretând în mod legal noțiunea de *daună considerabilă*, face referire expresă la faptul că această daună este prevăzută de Partea specială a C. pen. și prevede *admiterea trecerii ilegale fără obstacole a frontierei de stat a Republicii Cazahstan a persoanelor și mijloacelor de transport etc.* [170].

Nu considerăm justificată, din punctul nostru de vedere, alegația la sintagma *trecerea ilegală intenționată a frontierei de stat a Republicii Cazahstan* (art. 392). Or, în viziunea noastră această trecere ilegală nu poate fi compatibilă cu o altă formă a vinovăției decât cea intenționată, cu remarca individuală că intenția poate fi doar directă.

Referitor la organizarea migrației ilegale, legiuitorul cazah a fost mai explicit din punct de vedere tehnico-normativ, indicând la următoarele modalități de manifestare a infracțiunii în cauză (art. 394): *organizarea migrației ilegale prin asigurarea cu mijloace de transport ori cu documente false, ori spațiu de trai sau alt spațiu, precum și acordarea cetățenilor, străinilor ori apatrizilor a altor servicii pentru intrarea, ieșirea sau tranzitarea ilegală a teritoriului Republicii Cazahstan* [170].

C. pen. al Cazahstanului specifică și infracțiunea de *încălcare a regulilor de pază a frontierei de stat a Republicii Cazahstan* (Cap. 18 – Infracțiunile militare - art. 445), care vizează aceste încălcări comise în punctele de trecere de către o persoană care intră în cadrul serviciului de pază a frontierei (grăniceri), dacă o asemenea încălcare a condiționat ori a putut condiționa cauzarea unei daune considerabile intereselor de securitate a țării [170].

Anumite particularități specifice conturează conținutul infracțiunii de încălcare a regulilor de migrație C. pen. al Spaniei, care, la art. 89 alin. 2-3, prevede că *cetățeanul străin nu poate să se întoarcă în Spania în termen de la 3 la 10 ani, calculat din momentul expulzării lui, luând în vedere termenul pedepsei stabilite. Dacă acesta se întoarce până la expirarea termenului stabilit, va fi dispusă executarea pedepsei care a fost anterior modificată. În ciuda prohibiției anterior enunțate, cetățeanul străin, care va încălca hotărârea instanței cu interdicția categorică de a se întoarce pe teritoriul Spaniei și va fi reținut la frontieră, se expulzează de puterea guvernamentală* [165].

C. pen. al RA și C. pen. al RAr prevede, ca și alte legislații indicate anterior, infracțiunea de *trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Azerbaidjan/Armenia* în capitolul dedicat infracțiunilor contra ordinii de administrare (Cap. 34, art. 318 C. pen. al RA, Cap. 30, art. 329 C. pen. al RAr) [163; 169].

Din punctul nostru de vedere, apare o tautologie tehnică în contextul art. 318 C. pen. al RA și art. 329 C. pen. al RAr, care fac referire la *trecerea frontierei de stat apurate a Republicii Azerbaidjan/Armenia*. În fapt, nu poate fi admisă vreo porțiune de fâșie de frontieră care să nu fie supusă pazei statale. Or, teritoriul devine un atribut indispensabil de suveranitate. Mai cu seamă, că titlul art. 318 C. pen. al RA punctează pe *trecerea ilegală a frontierei de stat*, iar caracterul ilegalității rezultă din precizările normative:

- *fără documentele corespunzătoare ori în afara punctelor de control la trecerea peste frontiera de stat* (C. pen. al RA) sau

- *fără documentele corespunzătoare ori fără permisiunea necesară* (C. pen. al RAr).

De rând cu infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Azerbaidjan/Armenia, C. pen. al RA și C. pen. al RAr incriminează și (asemenea C. pen. al FR și C. pen. cazah) infracțiunea de schimbare/modificare ilegală a frontierei de stat, C. pen. al RA generalizând conținutul normativ în forma unui titlu specific (art. 319) [163], iar C. pen. al RAr indică în titlu la aceeași formulare precum și în conținutul normei (art. 330) [169].

C. pen. al Republicii Cărgâstan pune în evidență infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat prin intermediul aceluiași grup generic de infracțiuni – *infracțiuni contra ordinii de administrare* (cap. 32, art. 346) [167]. Doar, că legiuitorul cărgâz nu a specificat modalitățile de manifestare obiectivă a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat, punctând, în esență, pe un semn de evaluare. Am menționat, că un asemenea mod de precizare normativă a fost răspândit în ex-URSS, C. pen. al RM anterior (redacția 1961) a prevăzut anume un asemenea model normativ [24].

În cadrul afectării relațiilor care vizează domeniul de administrare este inclusă și infracțiunea de omor a funcționarului organului de drept ori a militarului, admițându-se o diferențiere de răspundere penală inclusiv în raport cu funcționarul chemat să apere și să asigure frontiera de stat (art. 340 C. pen. al RC) [167].

C. pen. al Georgiei prevede, în contextul infracțiunilor contra ordinii de administrare (Cap. XL), inclusiv infracțiunile de trecere ilegală a frontierei de stat a Georgiei, trecerea ilegală a migranților peste frontiera de stat a Georgiei și/sau crearea condițiilor corespunzătoare pentru intrarea ilegală în Georgia, schimbarea/modificarea ilegală a frontierei de stat a Georgiei (art. 344, 344.1, 345) [164].

În acest sens, C. pen. al Georgiei, ca și cel C. pen. al RA și C. pen. al RAr, nu operează cu detalizarea unor modalități normative în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a Georgiei. Alta este situația vis-a-vis de detalizarea normativă a infracțiunii de trecere ilegală a migranților peste frontiera de stat a Georgiei și/sau crearea condițiilor corespunzătoare pentru intrarea ilegală în Georgia (art. 344.1).

În context, legiuitorul georgian nu indică la faza preparatorie a unei infracțiuni de organizare a migrației ilegale, atribuindu-i calitatea de a se consuma în formă atipică din acest moment (*componentă formal-redușă*), ci o detalizează ca infracțiune cu componentă formală. Generalizată devine și norma prevăzută de art. 345 C. pen. al Georgiei, care prevede o echivalare a conținutului normei și a conținutului titlului articolului – *schimbarea/modificarea frontierei de stat a Georgiei*, neavând relevanță juridică modalitatea de manifestare obiectivă a acestei infracțiuni [164].

Spre deosebire de legiuitorul georgian, însă, legiuitorul din Turcmenistan precizează (art. 215 – *schimbarea/ modificarea ilegală a frontierei de stat a Turcmenistanului*) ridicarea, reamplasarea ori distrugerea semnelor de frontieră în scopul modificării ilegale a frontierei de stat a Turcmenistanului [173].

După cum am indicat anterior, în opinia noastră, devine absurdă operarea tehnică cu *trecerea ilegală a unei frontiere protejate*. De altfel, legiuitorul turcmen, prevăzând infracțiunea de *trecere ilegală a frontierei de stat a Turcmenistanului* în Cap. 25 (infracțiuni contra ordinii de administrare), în mod justificat o întitulează anume *trecerea ilegală a frontierei de stat a țării*, dar numai la nivel de titlu al normei, nu și a conținutului propriu-zis. Astfel, în textul art. 214 alin. (1) C. pen. al Turcm. se invocă, în mod just, că este vorba despre o trecere a frontierei de stat, dar nu considerăm adecvată referința la caracterul de *frontieră protejată*. Aspectul nejustificat al conținutului normei se manifestă mai cu seamă în art. 214 alin. (2) C. pen. al Turcm., când se face referire, de rând cu caracterul de frontieră protejată, și la ilegalitatea trecerii acestei frontiere [173].

Fundamentarea localizării infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat în cadrul infracțiunilor contra ordinii de administrare este acceptată și de către legiuitorul din Lituania (Cap. XXII).

În fapt, se face alegație în art. 284 alin. (1) C. pen. al RLit - la trecerea frontierei de stat fără documentul de trecere ori permisiunea organelor corespunzătoare [162]. În asemenea ordine de idei, se constată corectă abordarea legiuitorului din Lituania, care, în titlul normei art. 284, precizează asupra *ilegalității trecerii frontierei de stat*, iar în conținut această remarcă –

ilegală – nu se face. Or, acest semn este descris prin intermediul modalităților normative vizate de text.

Este importantă și detalizarea prezenței normei prevăzute de art. 283 C. pen. al RLit – *încălcarea regimului frontierei de stat* – care invocă încălcarea intenționată a regimului juridic al frontierei de stat, sectorului de frontieră, zonei de frontieră, punctelor de trecere a frontierei, comise repetat în decursul unui an de zile. În opinia noastră, nu poate fi admisă o asemenea abordare normativă, punând în evidență conținutul și semnificația juridică a pericolului social al infracțiunii. Or, nu poate ca aceeași faptă să constituie într-un caz o infracțiune, iar în alt caz o altă încălcare de lege.

În viziunea noastră, infracțiunea de trecere a frontierei de stat – prevăzută de C. pen. al RLit - este redată prin multiple tehnici controversate. Astfel, art. 285 C. pen. al RLit indică, ca variantă tipică a infracțiunii – *trecerea ilegală a persoanei peste frontiera de stat cu încălcarea regulilor de trecere a frontierei* [162]. Considerăm că caracterul ilegal al trecerii prezumă încălcarea regulilor de trecere a frontierei de stat, fapt care impune admiterea descrierii normative doar sub un singur aspect, dintre cele două enunțate: *trecerea ilegală a frontierei de stat* (prin excluderea sintagmei *cu încălcarea regulilor de trecere a frontierei de stat*) sau *trecerea peste frontiera de stat cu încălcarea regulilor de trecere a acesteia* (prin excluderea semnului ilegalității acestei treceri, fiind identificat și interpretat cu ajutorul altor texte de lege).

Un moment individual care atrage atenția C. pen. al RLit este indicarea – în calitate de formă agravantă a infracțiunii – la trecerea peste frontiera de stat a unui număr mare de persoane, adică într-un singur caz a **mai mult de 5 persoane** [162]. În fapt, trecerea este individuală, iar organizarea acestei treceri identifică o participație complexă la infracțiunea vizată. Nu este justificată, în opinia noastră, diferențierea răspunderii penale pentru participația simplă la infracțiunea de trecere a frontierei de stat – în calitate de circumstanță agravantă specială. Or, această trecere a frontierei de stat întotdeauna comportă caracter individual.

Un mod similar de abordare juridico-penală a situației de trecere a frontierei de stat, asemănător celui din Lituania, a adoptat și legiuitorul estonian. Astfel, conform art. 81.1. C. pen. al Estoniei este incriminată *trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Estonia ori a liniei temporare de control*, separat și alternativ de *trecerea ilegală a unei persoane peste frontiera de stat a Estoniei sau a liniei temporare de trecere* (art. 81.2 C. pen. al RE) [176; 177].

În contextul normei art. 81.1 C. pen. al RE, se face referire la un text restrictiv în comparație cu celelalte norme adoptate în alte state analizate. Astfel, se prevede în varianta tipică *trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Estonia ori a liniei de control temporare*,

însoțite de nesubordonarea somației ori ordinului de a se opri, anunțate de funcționarul pazei de frontieră. Este un lucru - trecerea ilegală personală peste frontiera de stat, din punct de vedere al legii penale a Estoniei, și cu totul altă configurație tehnico-normativă obține - trecerea ilegală a altei persoane peste frontiera de stat, după cum intervine și reglementarea prevăzută de art. 81.1. sau, respectiv, 81.2. C. pen. al RE [176; 177].

Principială și complexă este abordarea legiuitorului estonian de a fixa în textul legii penale o delimitare de incriminare normativă în dependență de modalitatea de manifestare a infracțiunii. În context, potrivit art. 82 C. pen. al RE, *intrarea pe cale aeriană în Republica Estonia și ieșirea pe aceeași cale, fără permisiunea corespunzătoare, nerespectarea traseelor indicate în permisiune, porților aeriene și înălțimii ori o altă încălcare a zborurilor internaționale constituie infracțiune și se pedepsește* [176; 177].

C. pen. al RL se manifestă de pe o altă poziție de noutate, având la bază interpretările sistematice în materie. Astfel, legiuitorul leton indică expres, fără a lăsa loc pentru o formă suplimentară de liberare de răspundere penală a persoanelor solicitante de azil în corespundere cu legislația în vigoare, la acest semn în conținutul variantei tipice. De altfel, conform art. 291 alin. 1 C. pen. al RL, *persoana care nu a reușit să obțină azil în Republica Letonă și trece ilegal frontiera de stat se pedepsește în condițiile legii penale* [168]. Cu toate că, conform art. 291 alin. 2 C. pen. al RL, liberarea de răspundere penală în acest context este admisă în raport cu persoana care are permisiunea de a trece frontiera de stat în baza unor scheme simplificate, iar în conformitate cu art. 291 alin. 3 C. pen. al RL – *cetățeanul străin care a comis o trecere ilegală a frontierei de stat, în scopul ca de pe teritoriul Republicii Letonia să treacă ilegal într-un alt stat, se liberează de răspundere penală în cazurile în care acesta, în conformitate cu legislația în vigoare, este expulzat în statul, de pe teritoriul căruia a trecut ilegal frontiera de stat ori în statul a cărui cetățean este* [168].

Cu totul altă abordare este evidențiată și aprobată de către legiuitorul leton în cazul în care este vorba despre o orientare ilegală a persoanelor peste frontiera de stat a țării.

Conform art. 292 C. pen. al RL, persoana care a orientat ilegal un cetățean străin peste frontiera de stat a țării, care nu are domiciliul în Republica Letonă, ori a unui asemenea cetățean care a trecut ilegal frontiera de stat și este orientat ori ascuns pe teritoriul republicii se pedepsește. Este diferențiată, în acest aspect, răspunderea penală pentru un asemenea trafic de migranți, în cazul unui participant individual al infracțiunii – organizatorul. Or, legiuitorul leton califică această calitate a subiectului activ al infracțiunii - ca circumstanță agravantă pentru diferențierea anume a răspunderii și pedepsei penale [168].

De o manieră particularizată, dacă operăm cu interpretarea sistematică, este evaluată de legiuitorul leton și problema unor cazuri individuale de organizare a migrației ilegale. În fapt, conform art. 293 C. pen. al RL, *organizarea deplasărilor peste hotarele țării a cetățenilor Republicii Letone ori a locuitorilor ei permanenți, în scopul solicitării de azil ori pentru muncă ilegală, sau în baza altor cauze ilegale rămâne în străinătate, inclusiv prin promisiunea de a li se asigura un statut legal în străinătate* constituie infracțiune [168].

Anumite nuanțe specifice denotă și C. pen. al RUz, care, în Secțiunea 5 include *infracțiunile contra ordinii de funcționare a organelor puterii, de administrare și organizațiilor obștești* [171]. Este indicator al specificului anunțat lansarea, alături de infracțiunea de intrare sau ieșire ilegală din RUz, și a altor infracțiuni (care anterior nu se regăseau într-un astfel de sens abordate; se configurează Cap. XV – *Infracțiuni contra ordinii de administrare*), în particular: neglijența în serviciu (art. 207 C. pen. al RUz).

În contextul cercetărilor lansate, o importanță aparte imprimă reglementarea, conform art. 223 C. pen. al RUz, a răspunderii penale pentru *intrarea, ieșirea în/din Republica Uzbekistan ori trecerea frontierei cu încălcarea ordinii stabilite și încălcarea regulilor de intrare în Republica Uzbekistan*. În acest ultim sens, se prezumă încălcarea de către un cetățean străin sau apatrid a regulilor de intrare în RUz, adică șederea fără documente care conferă dreptul la ședere în RUz ori cu documente neveridice, nerespectarea ordinii de reședință ori domiciliu, deplasării ori alegerii locului de trai, eschivarea de la ieșire după expirarea termenului de ședere, precum și nerespectarea ordinii de tranzitare a teritoriului RUz, comise după aplicarea unei sancțiuni administrative pentru o contravenție similară (art. 264 C. pen. al RUz) [171].

Toate cele consemnate redau, de principiu, realitatea și eventualitatea unor elemente de protecție juridico-penală a relațiilor sociale care vizează frontiera de stat. Cert este că mecanismele și mijloacele de intervenție penală sunt diferite: de la diverse modalități normative de manifestare a infracțiunii - la variate forme de depenalizare a faptelor infracționale, precum și la diferite sancțiuni penale, faptele incriminate fiind catalogate și sub forma unor variate categorii de infracțiuni (după gradul prejudiciabil al acestora).

Totuși, în eventualitatea susținerii ideii de previziune normativă separată a infracțiunilor contra relațiilor sociale care vizează frontiera de stat a țării, considerăm justificată și examinarea unor legislații penale care se lansează anume de pe această ultimă poziție. Astfel, conform C. pen. al Ucr., *infracțiunile legate de protecția secretului de stat, a inviolabilității frontierelor de stat, asigurării serviciului militar ori mobilizării* formează un grup separat în

acest sens (Secțiunea 14) [175]. Secțiunea în cauză face referire la următoarele categorii de infracțiuni:

- *divulgarea secretului de stat* (art. 328 C. pen. al Ucr.),
- *pierderea documentelor ce conțin secret de stat* (art. 329 C. pen. al Ucr.),
- *transmiterea ori acumularea de date care constituie informație confidențială, a cărui proprietar este statul* (art. 330 C. pen. al Ucr.),
- *expedierea ilegală a persoanelor peste frontiera de stat a Ucrainei* (art. 332 C. pen. al Ucr.),
- *încălcarea ordinii de intrare pe teritoriul temporar ocupat al Ucrainei ori de ieșire de pe acesta* (art. 332-1 C. pen. al Ucr.),
- *încălcarea ordinii de realizare a coletelor internaționale, care sunt supuse controlului de stat de export* (art. 333 C. pen. al Ucr.),
- *încălcarea regulilor zborurilor internaționale* (art. 334 C. pen. al Ucr.),
- *eschivarea de la serviciul militar în termen, de la serviciul militar cu termen redus ori a serviciului de ofițeri* (art. 335 C. pen. al Ucr.),
- *eschivarea de la mobilizare* (art. 336 C. pen. al Ucr.),
- *eschivarea de la serviciul protecției civile în perioade speciale ori în cazul desfășurării mobilizării speciale* (art. 336/1 C. pen. al Ucr.),
- *eschivarea de la evidența militară ori de la prestațiile speciale* (art. 337 C. pen. al Ucr.) [175].

Este important a menționa că legiuitorul ucrainean renunță la tehnica de abordare individuală a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a țării, configurând-o sub aspectul legăturii acesteia cu fenomenul migraționist.

Conform art. 332 C. pen. al Ucr., *expedierea ilegală peste frontiera de stat a Ucrainei, organizarea expedierii ilegale a persoanelor peste această frontieră, conducerea acestor activități ori acordarea de ajutor prin intermediul unor sfaturi, indicații, punerea la dispoziție a unor mijloace și excluderea barierelor* constituie infracțiune.

Luând în vedere situația actuală a Ucrainei, legiuitorul din această țară a adoptat și un cadru normativ special, care, considerăm *are putere juridică provizorie*. În principiu, este vorba de norma art. 332-1 C. pen. al Ucr., care prevede, în conținutul ei, *încălcarea ordinii de intrare pe teritoriul temporar ocupat al Ucrainei și ieșirii de pe teritoriul acesta în scopul cauzării unor daune intereselor statului* se supun răspunderii penale. Ca și în alte state (de exemplu RE), legiuitorul ucrainean a reglementat distinct și infracțiunea de încălcare a regulilor de zbor internaționale [175].

Este important că infracțiunile care afectează bazele securității naționale sunt prevăzute de un capitol separat în C. pen. al Ucr. (art. 109-114), operându-se, în acest ultim sens, și cu infracțiunea de *atentare la integritatea teritorială și inviolabilitatea Ucrainei* (art. 110 C. pen. al Ucr.). În context, se prevede, în calitate de infracțiune tipică, *acțiunile intenționate, comise cu scopul de a modifica frontierele teritoriale ori limitele frontierei de stat a Ucrainei, legate de încălcarea ordinii stabilite de Constituția Ucrainei, precum și chemările publice ori răspândirea materialelor cu chemări în favoarea unor asemenea acțiuni* [175].

Un mod similar legiuitorului din Ucraina este adoptat și de România, care, în Titlul 3 al C. pen. al Rom., prevede *infracțiunile privind autoritatea și frontiera de stat* [88]. În context, cele două capitole ale titlului vizat specifică diferențiat infracțiunile contra autorității și infracțiunile privind frontiera de stat. Referitor la infracțiunile privind frontiera de stat (Titlul 3 Capitolul 2 art. 262-265 C. pen. al Rom.) se face referire la:

— *intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României* – variantă tipică a infracțiunii, fiind de natură accidentală în cazurile în care infracțiunea a fost comisă:

a) *în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;*

b) *de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară* (art. 262 C. pen. al Rom.);

— *racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României* – varianta tipică a infracțiunii (art. 263 alin. (1) C. pen. al Rom.), fiind diferențiată cu efect agravant în cazul comiterii acesteia:

a) *în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;*

b) *prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;*

c) *prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante;*

— *fapta persoanei care facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unei persoane, victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu are cetățenia română și nici domiciliul în România* – varianta tipică a infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (1) C. pen. al Rom., configurându-se în formă agravantă în cazul în care a fost săvârșită:

a) *în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;*

b) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și în formă atenuantă - când faptele enunțate anterior sunt săvârșite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României;

- *sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente, de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere* (art. 265 C. pen. al Rom.) [88].

Un paragraf separat și bine definit, consacrat infracțiunilor contra regimului juridic al frontierei de stat, este prevăzut și de C. pen. al Ch. (6 norme). Astfel, conform art. 318 C. pen. al Ch. este incriminată *organizarea trecerii ilegale a frontierei de stat (hotarului raionului de frontieră) de către terțe persoane* (variante tipică a infracțiunii), fiind supuse unei diferențieri, în sens de agravare, cazul comiterii infracțiunii prin intermediul unui grup care a organizat trecerea ilegală a frontierei de stat de către terțe persoane, organizarea trecerilor ilegale multiple peste frontiera de stat a terțelor persoane ori organizarea trecerii ilegale a frontierei de stat de către un număr mare de persoane, cauzarea unor urmări în formă de vătămări ori decesul persoanei, trecerea ilegală a frontierei a fost pregătită, privarea de libertate ori limitarea libertății persoanelor, a căror trecere ilegală a frontierei a fost pregătită, împiedicarea desfășurării controlului pe calea violenței și amenințărilor, prezența unui număr mare de încălcări, admiterea altor circumstanțe serioase [142; 166].

Conform art. 319 C. pen. al Ch., *realizarea unor acțiuni de escrocherie, obținerea prin înșelăciune a pașapoartelor, vizelor și a altor documente de însoțire sub pretextul exportului forței de muncă ori desfășurării schimbului economico-comercial, în raport cu organizatorii trecerii ilegale a frontierei de stat de către terțe persoane* constituie infracțiune [142; 166].

Importantă devine și incriminarea faptei de prezentare altor persoane a pașapoartelor false, vizelor ori altor documente de însoțire denaturate, comercializarea pașapoartelor, vizelor, altor documente de însoțire conform art. 320 C. pen. al Ch. [166]

Intervine legislația penală chineză și cu anumite efecte juridice raportate la reglementarea fenomenului de migrație ilegală. Astfel, conform art. 321 C. pen. al Ch., transportarea ilegală a terțelor persoane peste frontiera de stat devine o formă tipică a infracțiunii, fiind considerată cu efect agravant în cazul în care au fost realizate multiple transportări faptice ori transportarea unui număr mare de persoane, utilizarea în acest scop a navelor maritime, automobilelor și altor mijloace de transport neasigurate cu mijloace de siguranță, ceea ce a condus la consecințe grave, prezența unui număr mare de încălcări, admiterea altor circumstanțe serioase [142; 166]. Cauzarea unor daune sănătății persoanelor transportate ori a morții acestora devine o circumstanță deosebit de agravantă.

Conform art. 322 C. pen. al Ch., trecerea ilegală a frontierei de stat (a hotarului raionului de frontieră) prin încălcarea Legii cu privire la frontiera de stat (hotarul raionului de frontieră) în prezența circumstanțelor agravante se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de până la 1 an, arest pe termen mic ori supraveghere, precum și cu amendă.

În baza art. 323 C. pen. al Ch. devine incidentă limitelor infracționale și nimicirea intenționată a pilonilor de delimitare a frontierei de stat, săpăturilor de delimitare ori a altor semne permanente de delimitare a frontierei de stat [166].

3.4. Concluzii la Capitolul 3

1. Organizarea migrațiunii ilegale nu vizează în mod obligatoriu numai teritoriul Republicii Moldova, iar trecerea ilegală a frontierei de stat impune anume acest ultim fapt.

2. Trecerea ilegală nu poate fi compatibilă cu o altă formă a vinovăției decât cea intenționată, iar intenția poate fi doar directă.

3. Devine absurdă operarea tehnică în legislația unor state cu *trecerea ilegală a unei frontiere protejate*.

4. Nu este justificată, în baza legislației unor state străine, diferențierea răspunderii penale pentru participația simplă la infracțiunea de trecere a frontierei de stat – în calitate de circumstanță agravantă specială. Or, această trecere a frontierei de stat întotdeauna comportă caracter individual.

5. Regimul juridic al frontierei de stat este completat de regimul juridic de intrare în țară și regimul juridic de ieșire din țară.

6. Incriminarea faptei de trecere (ilegală) frauduloasă a frontierei de stat este pe deplin justificată; această justificare are loc în baza atât a unor premise de valori sociale susceptibile de protecție juridico-penală, cât și din evaluarea materială a atingerii aduse acestor relații și valori sociale protejate.

7. Considerăm justificată opțiunea legiuitorului român, care a indicat nu la organizarea migrației ilegale – ca variantă atipică a infracțiunii – ci la caracterul concret de manifestare a comportamentului infracțional.

8. Intervine necesitatea de a limita obiectul juridic special al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova la categoria de obiect juridic simplu, prin excluderea formei agravante *comisă prin aplicarea violenței*.

9. Este obligatoriu de a se indica, în textul de lege, în mod expres nu la o categorie generalizată a elementului material, ci la precizarea categoriilor care formează acest element

material generalizat. Cu alte cuvinte, este necesară prevederea în textul art. 362 C. pen. al RM a acțiunilor alternative de *intrare și ieșire*.

10. Acest mod de reglementare (prevederea expresă a acțiunilor de *intrarea și ieșire*) va condiționa: ● apropierea textului normativ adoptat în Republica Moldova la unele texte normative existente în alte state vecine, pentru a nu se putea invoca admiterea unei lipse a dublei incriminări, în cazul faptei comise la frontiera dintre state; ● admiterea posibilității stabilirii infracțiunii unice cu acțiuni alternative; ● identificarea premiselor unei susceptibilități ale etapelor activităților infracționale raportate la anumite fapte strict prevăzute etc. [80, p. 195].

11. Nu poate fi calificată ca fiind o trecere ilegală a frontierei de stat rămânerea ilegală a cetățeanului străin ori a apatridului pe teritoriul statului respectiv, după o intrare legală în țară. Considerăm că s-ar admite o interpretare extensivă defavorabilă a legislației penale.

12. Oricare uz de fals la trecerea frontierei de stat se include pe deplin în conținutul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.

13. Luând în vedere caracterul și necesitatea de a impune *un cadrul normativ previzibil și eficient*, în conținutul art. 362¹ C. pen. al RM urmează a se indica în mod expres la faptele de: *recrutare, transportare, adăpostire, transfer sau primire*.

14. Faptele incidente organizării migrației ilegale trebuie să vizeze doar intrarea sau ieșirea din țară doar ca scop, nu și ca efect.

15. Se consideră justificată soluția de a nu prevedea în conținutul infracțiunii de trafic de migranți a scopului material, acesta figurând în calitate de circumstanță agravantă.

16. Tentativa la infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat un este susceptibilă atât în varianta intrării, cât și în cea a ieșirii din țară.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii generale:

1. *Problema științifică importantă soluționată ca urmare a elaborării tezei de doctorat* a constat în identificarea criteriilor pentru diferențierea infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a RM de alte infracțiuni, fapt care permite evidențierea specificului juridic al acestor categorii de fapte prejudiciabile, contribuindu-se la perfecționarea normativului penal în această materie și aplicarea corectă a acestuia.

2. Nu poate fi admisă o abordare normativă, prin care se pune în evidență conținutul și semnificația juridică a pericolului social al infracțiunii. Or, nu poate ca aceeași faptă să constituie într-un caz o infracțiune, iar în alt caz o altă încălcare de lege.

3. Regimul juridic al frontierei poate fi afectat nu doar prin trecerea ilegală peste aceasta a persoanei, ci și a bunurilor, mijloacelor de transport etc., în sensul regimului frontierei de stat – este vorba în mod obligatoriu de trecerea ilegală *a persoanei* [79, p. 297].

4. Dificultatea corelării infracțiunii vamale de infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat rezultă inclusiv din catalogarea distinctă a conținutului de *frontieră vamală* și *frontieră de stat* [77, p. 55; 78, p. 36].

5. Promovarea unui concept clar al infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat ar invoca posibilitatea clarificării elementelor preexistente și a conținutului constitutiv ale infracțiunilor care afectează acest regim juridic al frontierei de stat [77, p. 58].

6. Infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat sunt acele fapte prejudiciabile, care afectează regimul juridic al frontierei prin trecerea frauduloasă a frontierei de stat a persoanelor fizice (cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini, apatrizi) [77, p. 59; 79, p. 297].

7. Nu este justificată diferențierea răspunderii penale pentru participația simplă la infracțiunea de trecere a frontierei de stat – în calitate de circumstanță agravantă specială. Or, această trecere a frontierei de stat întotdeauna comportă caracter individual (infracțiune în persoană proprie).

8. Fenomenul migrației ilegale intervine în forma deplasării persoanelor în diferite scopuri și pe diferite teritorii. Această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice: - regimul juridic de intrare în țară (*parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat*); - regimul juridic de ieșire din țară (*parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat*); - regimul juridic de ședere în țară (*în afara regimului juridic al frontierei de stat*); - regimul juridic de tranzit prin țară (*în afara regimului juridic al frontierei de stat*) [79, p. 296].

9. În cazul în care are loc organizarea, în scop material a migrației, inclusiv prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat - urmează să se aprobe răspunderea penală pentru *traficul de migranți*, și nu simpla organizare a migrațiunii ilegale. Acest ultim moment este dictat de eventuala delimitare clară a faptelor autorului, organizatorului, instigatorului și complicei infracțiunii [79, p. 297].

10. Considerăm că traficul de migranți nu trebuie în mod obligatoriu definit normativ prin interesul material, fapt care rezultă mai cu seamă din conținutul art. 362¹ C. pen. al RM. Considerăm că acest scop (interes) material trebuie să fie invocat doar în calitate de semn agravant al infracțiunii, făcându-se, astfel, o individualizare atât a răspunderii penale, cât și a pedepsei penale [79, p. 297].

11. Organizarea migrațiunii ilegale, prin forma încălcării regimului juridic al intrării în țară sau încălcării regimului juridic al ieșirii din țară, nu prezumă și nici nu implică calificarea faptei potrivit art. 362 C. pen. al RM – trecerea ilegală a frontierei de stat, deși are loc o încălcare a regimului juridic al frontierei de stat [79, p. 297].

12. Contrabanda nu se atribuie la această categorie generică de infracțiuni pentru că nu afectează în mod special relațiile sociale care vizează frontiera de stat, iar în cazul contrabandei comise prin eludarea controlului vamal – fapta se califică potrivit regulilor concursului de infracțiuni – inclusiv trecerea ilegală a frontierei de stat.

13. Infracțiunea de organizare a migrației ilegale are – în calitate de obiect de subgrup – relațiile sociale care vizează activitatea normală a autorităților publice, dar poate, în anumite forme alternative să cauzeze daune și grupului de relații sociale omogene care vizează securitatea de stat.

14. Este obligatoriu de a se indica, în textul de lege, referitor la infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat, nu la o categorie generalizată a elementului material, ci la categoriile care formează acest element material generalizat [80, p. 189-195].

15. În opinia noastră, nu poate fi calificată ca fiind o trecere ilegală a frontierei de stat rămânerea ilegală a cetățeanului străin ori a apatridului pe teritoriul statului respectiv, după o intrare legală în țară. În acest context, considerăm că s-ar admite o interpretare extensivă defavorabilă a legislației penale.

16. Oricare uz de fals la trecerea frontierei de stat se include pe deplin în conținutul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat și nici în conținutul infracțiunii de organizare a migrației ilegale.

17. C. pen. al RM urmează să excludă din conținutul ei invocarea sintagmei *Republicii Moldova*. Acest fapt va favoriza o corelare mai evidentă între infracțiunea prevăzută de art. 362 C. pen. al RM și art. 11 alin. (2) C. pen. al RM.

18. Infracțiunile care afectează regimul juridic al frontierei de stat urmează a fi prevăzute ca fiind în formă tipică consumate din momentul realizării elementului material (componente de infracțiune tipice și cu caracter formal).

Recomandări:

1. Modificarea art. 362 C. pen. al RM, prin:

a) precizarea expresă a formelor de manifestare a trecerii ilegale (frauduloasă) a frontierei de stat, adică operarea cu *intrarea și ieșirea* din țară [80, p. 195];

b) înlocuirea sintagmei „frontierei de stat a Republicii Moldova” prin termenul simplu de „frontieră” [79, p. 297];

c) precizarea în textul legii a unor variante alternative ale infracțiunii precum: ieșirea ilegală din Republica Moldova a unei persoane în scopul de a se sustrage de la răspunderea penală sau de la executarea unei pedepse penale, precum și intrarea ilegală în Republica Moldova a unei persoane străine declarate indezirabil ori căreia i s-a interzis dreptul de intrare în țară [80, p. 195];

d) excluderea circumstanțelor agravante prevăzute de art. 362 alin. (3) lit. a), b) C. pen. al RM;

e) excluderea art. 362 alin. (4) C. pen. al RM. Or, în context acest fapt este prevăzut expres la art. 165 alin. (4) C. pen. al RM și art. 206 alin. (4) C. pen. al RM;

1. Modificarea art. 362¹ C. pen. al RM, prin:

a) detalizarea formelor de manifestare obiectivă a infracțiunii, adică recrutarea, transportarea, adăpostirea, transferul sau primirea unei persoane, în scopul trecerii ilegale a frontierei de stat;

b) excluderea circumstanțelor agravate prevăzute de art. 362¹ alin. (2) lit. c), d) și alin. (3) C. pen. al RM;

c) precizarea în calitate de circumstanțe agravante a săvârșirii infracțiunii în scopul obținerii, direct sau indirect, a unui folos patrimonial, precum și comiterea infracțiunii prin mijloace care pun în pericol viața, sănătatea și integritatea migrantului;

d) excluderea art. 362¹ alin. (4) C. pen. al RM.

Recomandări cu caracter de lege ferenda:

Articolul 362. Trecerea ilegală a frontierei de stat

(1) Trecerea ilegală a frontierei de stat, adică intrarea în țară sau ieșirea din țară prin încălcarea regimului juridic al frontierei de stat

se pedepsește cu amendă în mărime de până la 400 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Trecerea ilegală a frontierei de stat prin intrarea în Republica Moldova cu încălcarea regimului juridic al frontierei de stat a unei persoane declarate indezirabil ori căreia i-a fost interzis dreptul de intrare în Republica Moldova

se pedepsește cu închisoare de la 1 ani la 3 ani [80, p. 195].

(3) Trecerea ilegală a frontierei de stat prin ieșirea din țară cu încălcarea regimului juridic al frontierei de stat în scopul sustragerii de la răspunderea penală sau executarea pedepsei penale

se pedepsește cu închisoare de la 2 ani la 5 ani.

Articolul 362¹. Traficul de migranți

(1) Recrutarea, transportarea, adăpostirea, transferul sau primirea unei persoane, în scopul trecerii ilegale a frontierei de stat

se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Faptele prevăzute de alin. (1) comise:

a) în scopul obținerii, în mod direct sau indirect, a unui folos patrimonial;

b) asupra a două sau mai multe persoane;

b) prin mijloace care pun în pericol viața, sănătatea și integritatea migrantului

se pedepsește cu închisoare de la 4 ani la 7 ani.

Planul de cercetări științifice de perspectivă, care rezultă nemijlocit din realitatea desfășurării acestui studiu, cuprinde subiecte precum:

1. Cercetarea criminologică a traficului de migranți în Republica Moldova.

2. Modalități faptice de manifestare a infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat.

3. Cercetarea problemei transnistrene – ca factor principal de destabilizare a regimului frontierei de stat a Republicii Moldova.

4. Limitele răspunderii juridice pentru unele fapte care aduc daune regimului frontierei de stat a Republicii Moldova din perspectiva integrării europene.

BIBLIOGRAFIE:

1. Acte Internaționale. Acord din 18.08.1999, nr. 1808. Acorduri Bilaterale - Tratat între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat. În: MO din 18.08.1999, nr. 000. Promulgat: 18.08.1999. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314298>. Vizitat: 14.03.2016.
2. Acte Internaționale. ACORD din 23.11.1994, nr. RMUCR între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei cu privire la folosirea în comun și protecția apelor de frontiera. În: MO din 30.12.1994, nr. 000. În vigoare: 23.11.1994. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314241>. Vizitat: 14.03.2016.
3. Agenția Națională de Presă. Ziua pașaportului românesc. AGERPRES. Actualizează lumea. Legea pașapoartelor a fost publicată în MO din 21.03.1912. <http://www.agerpres.ro/flux-documentare/2015/03/19/ziua-pasaportului-romanesc-07-52-42>. Vizitat: 29.02.2016.
4. Albul E. Restructurarea sistemului vamal al Republicii Moldova în procesul de preaderare la Uniunea Europeană. În: Legea și viața, 2009, nr. 10, p. 29.
5. Antoniu G. Legislația comunitară și legea penală. În: Revista de drept penal. Anul VII, nr. 2 (aprilie – iunie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2000, p. 9-16.
6. Antoniu G., Bulai C., Bulai B. N. et. al. Explicațiile Noului Cod penal. Coord. G. Antoniu, T. Toader. Vol. I: Art. 1-52. București: Universul Juridic, 2015. 592 p.
7. Bădescu M. Drept constituțional și instituții politice. București: Editura Lumina Lex, 2001.
8. Berliba V., Megherea M. Interpretarea unor soluții de practică judiciară în materia infrațiunilor legate de frontiera vamală a Republicii Moldova. În: Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene». Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 132-138.
9. Bodoroncea G., Cioclei V., Kuglay I. et. al. Codul penal. Comentariu pe articole. București: Editura C. H. Beck, 2014. 920 p.
10. Bogdan S., Șerban D. A., Zlati G. Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Vol. II. Partea specială. București: Universul Juridic, 2014. 880 p.
11. Borodac A. Manual de drept penal. Partea generală, Chișinău: Tipografia Centrală, 2004.
12. Boroș A., Brutaru V., Bulai B. N. et. al. Explicațiile Noului Cod penal. Coord. G. Antoniu, T. Toader. Vol. II: Art. 53-187. București: Universul Juridic, 2015. 600 p.

13. Botnaru S., Șavga A., Grosu V. et. al. Drept penal. Partea generală. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
14. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. II. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
15. Bulai C. Manual de drept penal. Partea generală. București: All Beck, 1997.
16. Burlacu I. Sugestii privind armonizarea legislației noastre în raport cu legislația europeană în ce privește infracțiunile la regimul vamal. În: Dreptul, 2002, nr. 1, p. 153.
17. Calotescu M. Acquis-ul comunitar în domeniul uniunii vamale. În: Legea și viața, 2008, nr. 8, p. 40.
18. Calotescu M. Introducerea bunurilor de către persoanele fizice pe teritoriul vamal al României și implicit al Comunității Europene. În: Legea și viața, 2008, nr. 1, p. 24.
19. Capșa T. Migrația forței de muncă peste hotare – aspecte social-juridice. În: Revista Națională de Drept, 2001, nr. 8, p. 26.
20. Casiadi O., Porcescu S. Migrația forței de muncă – fenomen internațional. În: Administrația publică, 2005, nr. 1, p. 69-72.
21. Cod contravențional al Republicii Moldova din 24.10.2008, nr. 218. În: MO din 16.01.2009, nr. 3-6, art. 15. În vigoare: 31.05.2009. <http://lex.justice.md/md/330333/>. Vizitat: 15.03.2016.
22. Codul penal actualizat 2015. <http://e-juridic.manager.ro/articole/codul-penal-actualizat-2014-14489.html>. Vizitat: 21.04.2016.
23. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009.
24. Codul penal. Legea din 24.03.1961. În: Veștile R.S.S.M., 1961, nr.10, art.41. Abrogat: 12.06.2003. Legea R.Moldova nr. 1160-XV din 21.06.2002.
25. Codul vamal al RM din 20 iulie 2000, nr. 1149-XIV. În: MO al RM. Ediție specială din 1.01.2007. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=319745>. Vizitat: 2.05.2016.
26. Colenov I. Amenințările generate de crima transfrontalieră determină securizarea frontierei. În: Buletinul informativ (Guvernul Republicii Moldova), 2006, nr. 5, p. 15.
27. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 12.08.1994, nr. 1.
28. Convenția europeană a drepturilor omului. Protocolul nr. 4, recunoscând anumite drepturi și libertăți, altele decât cele care figurează deja în Convenție și în primul Protocol

adițional la Convenție. Strasbourg, 16.IX.1963.
http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf. Vizitat: 14.03.2016.

29. Convenție Europeană de asistență judiciară în materie penală din 20 aprilie 1959. În: Monitor Oficial din 21 decembrie 1998, nr. 492. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-europeana-din-20-aprilie-1959-de-asistenta-judiciara-in-materie-penala-emitent-act-international-publicat-n-55711.html>. Vizitat: 27.04.2016.

30. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1c/a-70/2002 din 02.04.2002. Practica cu privire la cauzele penale și contravențiile admin. a CSJ - Calificarea acțiunilor condamnatului în baza alin.2 art.80 C.P. pentru trecerea frontierei de stat în afara punctelor de trecere, săvârșită în mod repetat, nu necesită ca persoana să fie supusă anterior unei sancțiuni administrative pentru același delict.

31. Decizia CSJ a RM din 1 februarie 2017. Dosar nr. 1ra-321/2017. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8116. Vizitat: 12.04.2017.

32. Decizia CSJ din 8 iunie 2016. Dosar nr. 1ra-1083/16. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6620. Vizitat: 12.04.2017.

33. Decizia CSJ din 5 martie 2014. Dosar nr. 1ra-474/2014. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1705. Vizitat: 12.04.2017.

34. Decizia CSJ din 12 octombrie 2016. Dosar nr. 1ra-1260/2016. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7400. Vizitat: 12.04.2017.

35. Decizia CSJ a RM din 23 noiembrie 2016. Dosar nr. 1ra-1685/2016. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7742. Vizitat: 12.04.2017.

36. Decizia CSJ a RM din 1 iulie 2014. Dosar nr. 1ra-923/2014. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2567. Vizitat: 23.05.2016.

37. Decizia CSJ a RM din 18 decembrie 2013. Dosar nr. 1ra-1245/2013. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1025. Vizitat: 23.05.2016.

38. Decizia CSJ a RM din 24 septembrie 2014. Dosar nr. 1ra-1308/2014. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2981. Vizitat: 23.05.2016.

39. Decizia CSJ a RM din 9 martie 2016. Dosar nr. 1ra-612/2016.. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5955. Vizitat: 23.05.2016.

40. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. et. al. Explicații teoretice ale Codului penal român. Vol. IV. Partea specială. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1972. 1035 p. 41. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948. <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>. Vizitat: 14.03.2016.

42. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Tratat. Vol. I. București: Editura Europa Nova, 1996.
43. Despre Frontiera de Stat. <http://www.border.gov.md/index.php/ro/politia-de-frontiera/despre-frontiera-de-stat>. Vizitat: 12.05.2016.
44. Diaconescu Gh. Infrațiuni în legi speciale și în legi extrapenale. Culegere de acte normative – comentate și adnotate. Doctrină și jurisprudență. București: Editura Fundației România de Mîine, 2002. 364 p.
45. Diaconescu H. Din nou cu privire la momentul și locul consumării infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei de stat a României. În: Dreptul, 1996, nr. 10, p. 101.
46. Dicționarul explicativ al Limbii Române. București: Univers Enciclopedic, 1996.
47. Dobrea A. M. Aspecte metodice și tactice ale investigării locului faptei în cazul infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. În: Legea și viața, 2010, nr. 10, p. 37.
48. Dobrinou V., Pascu I., Hotca M. A. et. al. Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială. București: Universul Juridic, 2012. 1256 p.
49. Dongoroz V. și colaboratorii. Explicații teoretice ale Codului penal român. Vol. III. București: 1971.
50. Dongoroz V., Fodor I., Kahane S. et. al. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. IV. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, Editura All Beck, 2003. 936 p.
51. Dongoroz V., Fodor I., Kahane S. et. al. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială. Vol. I. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, Editura All Beck, 2003. 408 p.
52. Drăganu T. Drept constituțional și instituții politice. Tratat elementar. Vol. I. Cluj-Napoca: Editura Lumina Lex, 2000.
53. Drepturile Omului. Acte legislative internaționale și regionale. Chișinău: Epigraf, 2005, 208 p.
54. Dumitru I. Sustragerea de la controlul vamal și vămuire a mărfurilor sau a altor bunuri. În: Dreptul, 2003, nr. 3, p. 138.
55. Erhan I. Atribuțiile organelor vamale în domeniul implementării politicii vamale a statului. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 10, p. 40.
56. Erhan I. Atribuțiile organelor vamale în domeniul ocrotirii normelor de drept. În: Legea și viața, 2013, nr. 1, p. 33.
57. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale și administrative referitoare la trecerea ilegală a frontierei

de stat (art.191 din Codul cu privire la contravențiile administrative și art.80 din Codul penal)” nr.15 din 25.03.2002. În: Culegere de hotărâri explicative. Chișinău: 2002, p. 300. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2002, nr. 6, p. 8. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=167. Vizitat: 2.05.2016.

58. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale”, nr.5 din 24.12.2010. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2011, nr. 2-3, p. 23. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=26. Vizitat: 2.05.2016.

59. Informația-operativă privind starea infracționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru 12 luni ale anului 2015. <http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice>. Vizitat: 14.04.2017.

60. Iorgovici C. C. Cercetarea criminalistică a documentelor false de trecere a frontierei. În: Investigarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul crimei organizate, p. 289-294. București: Asociația Criminaliștilor din România, 2010. 382 p.

61. Josan A. Migrația: structura, dinamica, tendințele. E&F, Masa rotundă.

62. Lazăr V. Infracțiuni în zona frontierei de stat a României. În: Revista de drept penal. Anul IX, nr. 3 (iulie – septembrie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2002, p. 52-53.

63. Lazăr V. Unele aspecte privind infracțiuni ce se săvârșesc în zona frontierei de stat a României. În: Dreptul, 2002, nr. 5, p. 127-131.

64. Legea cetățeniei Republicii Moldova din 2.06.2000, nr.1024. În: Monitorul Oficial din 10.08.2000, nr. 98. Art. 709. <http://lex.justice.md/md/311522/>. Vizitat: 8.05.2016.

65. Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, din 9.11.1994, nr. 269. În: Monitorul Oficial din 26.01.1995, nr. 6. Art. 54. <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311638&lang=1>. Vizitat: 8.05.2016.

66. Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova din 10.11.1994, nr. 275. În: Monitorul Oficial din 29.12.1994, nr. 20. Art. 234. În:vigoare: 03.12.1999. <http://lex.justice.md/md/311642/>. Vizitat: 8.05.2016.

67. Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte din 9.11.1994, nr. 273. În: Monitorul Oficial din 9.02.1995, nr. 9. Art. 89. În vigoare: 9.02.1995. <http://lex.justice.md/md/311641/>. Vizitat: 8.05.2016.

68. Legea privind Codul Vamal al României. În: MO al României, 1997, nr. 180. http://www.dsclex.ro/coduri/c_vam.htm. Vizitat: 2.05.2016.
69. Legea privind frontiera de stat a României din 4 iunie 1992, nr. 56. În: Monitorul Oficial din 9 iunie 1992, nr. 126. http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=12124. Vizitat: 27.04.2016.
70. Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova din 16.07.2010, nr. 200. În: Monitorul Oficial din 24.09.2010, nr. 179-181. Art. 610. În vigoare: 24.12.2010. <http://lex.justice.md/md/336056/>. Vizitat: 8.05.2016.
71. Legea RM privind frontiera de stat din 17 mai 1994, nr. 108-XIII. În: MO al RM, 1994, nr. 12/107. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311529>. Vizitat: 2.05.2016.
72. Legea securității statului din 31.10.1995, nr. 618. În: Monitorul Oficial din 13.02.1997, nr. 10-11. Art. 117. În vigoare: 13.02.1997. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311700>. Vizitat: 8.05.2016.
73. Lupașcu Z. Conceptul de investigare a cazurilor de încălcare a normelor cu caracter vamal. În: *Legea și viața*, 2006, nr. 4, p. 34.
74. Macari I. Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea generală. Chișinău: CE al USM, 2002.
75. Maimescu S. Unele aspecte practice ale executării sentințelor pronunțate pe cauzele penale de contrabandă intentate persoanelor juridice pe teritoriul vamal al Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr. 10-12, p. 190.
76. Matei C. Situația demografică în Republica Moldova. E&F, Masa rotundă.
77. Megherea M. Semne generale și comune infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova. În: *Jurnalul Juridic Național*, 2016, nr. 4(20), p. 55-59.
78. Megherea M., Ciobanu S. Regimul juridic al frontierei de stat din perspectiva protecției juridico-penale. În: *Legea și viața*, 2016, august, p. 35-39.
79. Megherea M. Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală. În: *Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene»*. Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 289-298.
80. Megherea M. Elementul material al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. În: *Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene»*. Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 188-196.
81. Moldovan A. Drept vamal. București: C.H. Beck, 2006.

82. Moldoveanca arestat pentru trafic de persoane.
<http://moldovaworld.deca.md/stiri.php?p=1170>. Vizitat: 8.05.2016.
83. Monitorul Oficial al României din 3 aprilie 2001, nr. 168.
84. Muraru I. Drept constituțional și instituții politice. București: Editura Actami, 1997.
85. Mutu M. Deosebirea contrabandei de eschivarea de la achitarea plăților vamale. În: Revista Națională de Drept, 2003, nr. 12, p. 26.
86. Noană R. Infracțiuni la regimul vamal al României. În: Legea și viața, 2009, nr. 4, p. 43.
87. Notă informativă referitoare la cauzele penale privind traficul de persoane și organizarea migrației ilegale. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, nr. 9, p. 4. Practica cu privire la cauzele penale și contravențiile admin. a CSJ Notă informativă referitoare la cauzele penale privind traficul de persoane și organizarea migrației ilegale.
88. Noul Cod penal al României. Intrat în vigoare la 1.02.2014.
http://www.avocatnet.ro/UserFiles/articleFiles/1391378400_codul%20penal%20actualizat.pdf.
Vizitat: 14.12.2015.
89. Ordonanța de urgență nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României. În: Monitorul Oficial al României. În vigoare de la 30.06.2001. <http://lege5.ro/Gratuit/gmzdanbz/ordonanta-de-urgenta-nr-105-2001-privind-frontiera-de-stat-a-romaniei>. Vizitat: 8.05.2016.
90. Osmochescu N., Mereuță M. Extinderea Uniunii Europene și regimul juridic al frontierelor statelor membre. În: Avocatul poporului (Revistă științifico-practică și informativă de drept), nr. 5-6. Chișinău: Biroul Avocaților din RM, 2006, p. 11-16.
91. Pasat O. Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale și penale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul penal din 2002. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr. 12, p. 80.
92. Pascu I., Dobrinou V., Hotca M. A. et. al. Noul Cod penal comentat. Vol. I. Partea generală. București: Universul Juridic, 2012. 880 p.
93. Platon C. Responsabilitatea administrativa pentru încălcarea regulilor vamale. În: Legea și viața, 1997, nr. 8, p. 14.
94. Popa C., Mitric B. M. Drept penal – partea specială. Noul Cod penal. Manual pentru uzul studenților. Ediție revizuită și adăugită. București: 2015. 410 p.
95. Predescu O. Infracțiuni privind regimul frontierei de stat a României. În: Dreptul, 2001, nr. 10, p. 44.

96. Protocol adițional la convenția europeană de asistență judiciară în materie penală. Adoptat la Strasbourg la 17 martie 1978. A intrat în vigoare la 12 aprilie 1982. România l-a ratificat prin Legea nr. 236 din 9 decembrie 1998. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, din 21 decembrie 1998, nr. 492. http://www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=59&inline=. Vizitat: 27.04.2016.

97. Raport analitic. Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015. Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Biroul Migrație și Azil. Chișinău: 2016. http://mai.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-analitic-pme_2010-2015_ed._2016.pdf. Vizitat: 14.04.2017.

97/1. Simus R. Implicațiile traficului de persoane asupra ordinii publice și siguranței naționale. Teză de doctorat. Rezumat. București: MAI, 2017. 51 p. <http://www.academiadepolitie.ro/root/studii/iosud/rezumateteze/2017/simus/rezumat%20teza%20Simus.pdf>.

98. Stati V. Infrațiuni economice. Note de curs. Chișinău: CEP USM, 2014. 530 p.

99. Tratatate internaționale. Ediția oficială, 1998. Vol. 1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, adoptată la Roma, 4 noiembrie 1950, în vigoare la 3 septembrie 1953; în vigoare pentru Republica Moldova din 12 septembrie 1997. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997. Protocolul nr. 4 recunoscând anumite drepturi și libertăți, altele decât cele deja înscrise în convenție și în primul Protocol adițional la convenție.

100. Tratatate internaționale. Ediția oficială, 2001. Vol. 26. Convenția Europeană cu privire la cetățenie, adoptată la Strasbourg, 6 noiembrie 1997, în vigoare pentru Republica Moldova din 1 martie 2000. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.621-XIV din 14 octombrie 1999.

101. Țicău D. Infrațiuni vamale. Controverse. În: Revista de drept penal. Anul VII, nr. 2 (aprilie – iunie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2000, p. 113-116.

102. Ungureanu A. Probleme teoretice și practice privind infracțiunile la regimul juridic al frontierei de stat a României. În: Dreptul, 1995, nr. 4, p. 37-44.

103. Voinea G. Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei. În: Dreptul, 2001, nr. 10, p. 113.

104. Voinea Gh. Infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei. În: Revista de drept penal. Anul VIII, nr. 3 (iulie – septembrie). București: Asociația Română de Științe Penale, 2001, p. 100-102.

105. Zaharia Ș. Combaterea contravenționalității în domeniul vamal. Introducerea mărfurilor pe teritoriul vamal al comunității. În: Legea și viața, 2008, nr. 1, p. 30.

106. Zaharia Ș. Combaterea contravenționalității în domeniul vamal. Produsele accizate. În: *Legea și viața*, 2008, nr. 2, p. 28.
107. Дьяков С. В. Государственные преступления и государственная преступность. Москва: Норма, 1999.
108. § 3. Преступления против неприкосновенности государственной границы России. <http://books.house/pravo-rossii-ugolovnoe/prestupleniya-protiv-neprikosnovennosti-30501.html>. Vizitat:14.12.2015.
109. § 4. Преступления, посягающие на неприкосновенность государственной границы Российской Федерации. <http://bibl.tikva.ru/base/B1043/B1043Part13-67.php>. Vizitat:14.12.2015.
110. Авдеев Ю., Пушкарев С. Угрожают ли мигранты национальной безопасности России. În: *Миграция. XXI век.*, 2011, № 3, p. 10-12.
111. Андриченко Л. В., Васильева Л. Н. Правовое регулирование привлечения и использования иностранной рабочей силы в Российской Федерации. În: *Журнал российского права*, 2007, № 2.
112. Байманов С. С. Правовое регулирование пограничной деятельности. În: *ФСБ России. Правовое регулирование деятельности федеральной службы безопасности по обеспечению национальной безопасности Российской Федерации: Научно-практический комментарий*. Под ред. В. Н. Ушакова, И. Л. Трунова. Москва: 2006. 592 p.
113. Батычко В.Т. Уголовное право. Общая и Особенная части. 2006. 3. Посягательства на неприкосновенность Государственной границы. <http://books.house/pravo-rossii-ugolovnoe/prestupleniya-protiv-neprikosnovennosti-30501.html>. Vizitat:14.12.2015.
114. Биккинин И. А., Блинные С. А., Пудовочкин Ю. Е. Обеспечение территориальной целостности и неприкосновенности Российского Государства: сравнительно-правовые и уголовно-правовые аспекты. Ростов-на-Дону: 2004. http://www.vuzlib.ru/books/4388-Обеспечение_территориальной_целостности/1--Аннотация. Vizitat:14.12.2015.
115. Бобырев В. В. Актуальные проблемы правового обеспечения противодействия незаконной миграции. În: *Право и экономика*, 2008, № 1.
116. Бышевский Ю.Ю. К вопросу о юридической природе уголовной ответственности за организацию незаконной миграции. În: *Российский следователь*, 2005, № 6.

117. Вошинский М., Романов Д. Организация работы по противодействию нелегальной миграции. *În*: Законность, 2013, № 10.
118. Демчук С. Д. Перспективы миграционной политики и ее законодательное регулирование. *În*: Миграционное право, 2011, № 4, р. 14-20.
119. Диканова Т., Остапенко В. О необходимости усиления борьбы с таможенными преступлениями. *În*: Уголовное право, 2004, № 3, р. 105.
120. Дорофеев В. Основания уголовной ответственности за уклонение от уплаты таможенных платежей. *În*: Российская юстиция, 2004, № 2, р.59.
121. Душкин С. Нарушения таможенного законодательства. *În*: Законность, 1996, № 5, р. 15.
122. Душкин С., Русов С. Особенности квалификации таможенных преступлений. *În*: Законность, 2001, № 12, р. 38.
123. Журавлева Е. К вопросу о разграничении контрабанды и уклонения от уплаты таможенных платежей. *Уголовное право*, 2005, № 2, р. 27.
124. Закон Республики Беларусь, 20 сентября 2009; № 49-3 *О порядке выезда из Республики Беларусь и въезда в Республику Беларусь граждан Республики Беларусь*. Принят Палатой представителей 24 июня 2009. Одобрен Советом Республики 30 июня 2009. http://kodeksy-by.com/zakon_rb_o_poryadke_vyezda_iz_respubliki_bielarus_i_vezda_v_respubliku_bielarus_grazhdan_respubliki_bielarus.htm. Vizitat: 2.05.2016.
125. Карнаушенко В., Чернолевский А. Ответственность за совершение правонарушений на государственной границе. *În*: Судовы весник, 2001, № 3, р. 31.
126. Козлов В. Ф., Фролкин Н. П. Организация незаконной миграции: уголовно-правовая и криминалистическая характеристика. Москва: Юрлитинформ, 2011.
127. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под ред. В. М.Лебедева. Москва: Издательство Норма, 2003. 880 р.
128. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под ред. В. М. Лебедева. 2-е издание, переработанное и дополненное. Москва: Норма, 2004. 896 р.
129. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Постатейный. 4-е издание. Под ред. Г. А. Есакова. Москва: Проспект, 2012.
130. Корнеева А. В. Теоретические основы квалификации преступлений. Учебное пособие. Москва: 2006.
131. Кочубей М. Уклонение от уплаты таможенных платежей и новый Таможенный кодекс Российской Федерации. *În*: Уголовное право, 2005, № 1, р. 126.

132. Красиков Ю. Контрабанда и уклонение от уплаты таможенных платежей. *În*: Российская юстиция, 2000, № 12, р. 39.
133. Круглова О., Котельников А. Контрабанда и уклонение от уплаты таможенных платежей. *În*: Законность, 2001, № 5, р. 20.
134. Кудинов В.В. Государственная граница Российской Федерации как объект конституционно-правового регулирования в сфере обеспечения безопасности государства. *În*: Конституционное и муниципальное право, 2008, № 21, р. 17-20.
135. Куликов В. А. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Специальность: 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством (экономическая безопасность). Нелегальная миграция и ее влияние на экономическую безопасность страны (организационно-экономические аспекты). Москва: 2006.
136. Куринов Б.А., Научные основы квалификации преступлений. Москва: Издательство Московского университета, 1984. 184 р.
137. Марковиченко С.В. Противодействие незаконной миграции. *În*: Вестник Калининградского юридического института МВД России, 2008, № 2 (16).
138. Мишунина А. А. Системный подход к государственному регулированию миграционных процессов в Российской Федерации. *În*: Журнал российского права, 2010, № 8, р. 33 - 41.
139. Наумов А. В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. 4-е издание, переработанное и дополненное. Том 1. Москва: 2008.
140. Наумов А. В. Российское уголовное право. Том 3. 4-е издание. Москва: Волтерс Клувер, 2007. 656 р.
141. Основы защиты и охраны государственной границы, территориального моря, исключительной зоны и континентального шельфа. Курс лекций. А. И. Бурцев, В. П. Егоров, Ю. В. Романов et. al. Москва: 1999, р. 16-17.
142. Особая часть УК КНР. <http://www.asia-business.ru/law/law1/criminalcode/code/#9>.
143. Патрушев Н. П. Откуда начинается страна. *În*: Российская газета. 2006, 28 мая.
144. Патрушев Н. П. ФСБ России. Правовое регулирование деятельности Федеральной службы безопасности по обеспечению национальной безопасности Российской Федерации: Научно-практический комментарий. Под ред. В. Н. Ушакова, И. Л. Трунова. Москва: Эксмо, 2006. 592 р.

145. Платон К. Административная ответственность за нарушения таможенных правил. În: Закон и жизнь, 1997, № 8, р. 9.
146. Пограничная политика Российской Федерации: Монография. Под общ. ред. А. И. Николаева. Москва: 1998, р. 96.
147. Полный курс Уголовного права. Под ред. А. И. Коробеева. СПб: 2008.
148. Попов И. А., Попова О. И. Совершенствование правового и организационного обеспечения противодействия незаконной миграции. În: Миграционное право, 2013, № 2, р. 12 - 19.
149. Потапов Г. Г. Методолого-системный подход к проблемам криминальной глобализации, р. 44-52. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale din 25-26 mai 2005 „Criminalitatea regională: probleme și perspective de prevenire și combatere”. Chișinău: Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, 2005. 602 р.
150. Преступность, национальная безопасность, бизнес. Под общей. ред. А. И. Долговой. Москва: 2012.
151. Рогатых Л. Уголовно наказуемая контрабанда и Таможенный кодекс 2003 года. În: Уголовное право, 2005, № 2, р. 56.
152. Сельцовский П. Миграционные процессы и национальная безопасность. În: Власть, 2008, № 11.
153. Семенцова И. А. Уголовное право России. Особенная часть. 2-е издание, исправленное и дополненное. Ростов на Дону: Феникс, 2004. 384 р.
154. Статья 330. Умышленное незаконное пересечение Государственной границы Республики Казахстан. <http://studopedia.org/4-171594.html>. Vizitat:14.12.2015.
155. Тройкин А.Д. Реферат на тему «Особенности организации раскрытия и расследования преступлений, предусмотренных ст. 322 УК РФ «Незаконное пересечение государственной границы»». Белгород: 2007. <http://mirznanii.com/info/nezakonnoe-peresechenie-gosudarstvennoy-granitsy>. Vizitat:14.12.2015.
156. Тюрюканова Е. В. Торговля людьми и современный миграционный режим: ситуация в России. Доклад подготовлен в рамках Программы больших грантов Московского центра по проблемам организованной и коррупционной преступности. Московский центр по проблемам организованной и коррупционной преступности, Институт социально-экономических проблем народонаселения РАН. Москва: 2003.
157. Уголовное право. Общая часть. Учебник для вузов. 3-е издание измененное и дополненное. Отв. ред. И. Я. Козаченко, З. А. Незнамова. Москва: Норма, 2004. 576 р.

158. Уголовное право. Общая и особенная части. 2-е издание. Под ред. М. П. Журавлева, С. И. Никулина. Москва: Издательство НОРМА, 2007. 816 р.

159. Уголовное право. Общая часть. Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. Москва: 2004.

160. Уголовное право. Особенная часть. Учебник. Под ред. Л. Д. Гаухмана, С. В. Максимова. Москва, Eksmo Education, 2005.

161. Уголовное право. Часть общая, часть особенная. Вопросы и ответы. Под ред. А. С. Михлина. Москва: Юриспруденция, 2000. 400 р.

162. Уголовный закон. Закон, принятый Сеймом 17 июня 1998 года и обнародованный Президентом государства 8 июля 1998 года. (С изменениями, внесенными по состоянию на 18 мая 2000 года. «LV», 08.07.98, № 199/200. http://www.pravo.lv/likumi/07_uz.html. Vizitat: 12.04.2016.

163. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики. Утвержден Законом Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 г. № 787-IQ. Вступил в силу с 1 сентября 2000 года согласно Закону Азербайджанской Республики от 26 мая 2000 г. № 886-IQ. http://www.taxes.gov.az/uploads/qanun/2011/mecelleler/cinayet_mecellesi_rus.pdf. Vizitat: 12.04.2016.

164. Уголовный кодекс Грузии. <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/16426/143/ru/pdf>. Vizitat: 12.04.2016.

165. Уголовный кодекс Испании. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&sqi=2&ved=0ahUKEwiQlpiv89vJAhXIShQKHYWVAAgQFggcMAA&url=http%3A%2F%2Fartlibrary2007.narod.ru%2Fkodeks%2Fispanii_uk.doc&usq=AFQjCNhevBA1LDgIVQoVDhcWt5KBOemFOA&sig2=7jiVu5-5Zu_psBWOKK8muA&bvm=bv.109910813,d.bGg. Vizitat: 14.12.2015.

166. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики. Принят на 5-й сессии Всекитайского собрания народных представителей шестого созыва 14 марта 1997 г. Вступил в силу с 1 октября 1997 г. <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1247252>. Vizitat: 12.04.2016.

167. Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 1 октября 1997 года № 68, с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.07.2015 г. http://online.adviser.kg/Document/?link_id=1000871489. Vizitat: 12.04.2016.

168. Уголовный кодекс Литовской Республики. Утвержден 26 сентября 2000 года законом № VIII-1968. Дата принятия: 26.09.2000. № VIII-1968.

<http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243877&subID=100107735,100107738#text>.
Vizitat: 12.04.2016.

169. Уголовный Кодекс Республики Армения. <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>. Vizitat: 12.04.2016.

170. Уголовный кодекс Республики Казахстан. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&doc_id2=31575252#pos=464;-40&sub_id2=4450000&sel_link=1004096414. Vizitat: 12.04.2016.

171. Уголовный Кодекс Республики Узбекистан. Ведомости Верховного Совета Республики Узбекистан, 1995 г., № 1; Ведомости Олий Мажлиса Республики Узбекистан, 2015 г., № 23, ст. 301, № 32, ст. 425, № 33, ст. 439. http://lex.uz/pages/getact.aspx?lact_id=111457. Vizitat: 12.04.2016.

172. Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 № 63-ФЗ (ред. от 28.11.2015). Принят Государственной Думой 24 мая 1996 года, одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 года. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_law_10699/. Vizitat: 14.12.2015.

173. Уголовный Кодекс Туркменистана. https://www.unodc.org/tldb/pdf/TurkmenistanCriminalCode_Russian.pdf.
<http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14380/> preview. Vizitat: 12.04.2016.

174. Уголовный Кодекс Турции. <http://constitutions.ru/?p=5851&page=7>. Vizitat: 14.12.2015.

175. Уголовный кодекс Украины с изменениями от 16.07.2015. <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/>. Vizitat: 14.12.2015.

176. Уголовный кодекс Эстонии. <http://www.crime.vl.ru/index.php?p=1332&more=1>.
Vizitat: 12.04.2016.

177. Уголовный Кодекс Эстонской Республики. <http://constitutions.ru/?p=446&page=2>. Vizitat: 12.04.2016.

178. Уголовный Кодекс Японии. Закон № 45 от 24 апреля 1907 г. в ред. Закона № 91 от 12 мая 1995 г. <http://constitutions.ru/?p=407>. Vizitat: 14.12.2015.

179. Федосеев В. Назначение наказания за незаконную переправку лиц через государственную границу Украины. *Îн: Закон и жизнь, 2013, № 3, п. 48.*

180. Филиппов П. Организация незаконной миграции: практика применения ст. 322.1 УК РФ и новеллы законодательства. *Îн: Уголовное право, 2014, № 3, п. 83-92.*

181. Чебаев В. Н. Становление государственной границы между Российской Федерацией и Украиной. In: Международно-правовые чтения. Вып. 1. Под ред. П. Н. Бирюкова. Воронеж: Изд-во ВГУ, 2003, р. 42-48.

182. Шкилев А. Н. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 12.00.08. – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Миграция: уголовно-правовые и криминологические аспекты. Нижний Новгород: 2006.

183. Щербаков А. В. Преступления против порядка управления. Научно-практический комментарий к главе 32 УК РФ. Москва: Юрлитинформ, 2011.

184. Якимов О., Якимова С. Организация незаконной миграции: проблемы уголовной ответственности. In: Уголовное право, 2005, № 1, р. 78.

185. Prelot M., Boulouis J. Institutions et droit constitutionnel. Paris: Dalloz, 1987.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul **MEGHEREA Marin**, declar pe proprie răspundere că materialele prezentate în teza de doctorat, se referă la propriile activități și realizări, în caz contrar urmând să suport consecințele, în conformitate cu legislația în vigoare.

MEGHEREA Marin

/ /

21 august 2018

CV-ul autorului

Numele de familie și prenumele

MEGHEREA Marin

Studii:

- 2002 -2006 - Licențiat în DREPT, Facultatea DREPT,
Specializarea Drept, Universitatea "Alexandru
Ioan Cuza", Iași, România
2006-2007 - Masterat, specializarea Drept Economic,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Experiență profesională:

- 2006 -2008 - Inspector principal în cadrul Direcției generale prevenire a
CCCEC, secția expertiza anticorupție a proiectelor de acte
normative
2008-2010 - Ofițer de investigații
2010-2013 - Ofițer superior de investigații al CNA
2013 – prezent - Ofițer superior de investigații pentru cazuri excepționale al
CNA

Stagii:

- Expertiza anticorupție a proiectelor de acte normative – 19 ianuarie 2007
- Cursuri organizate de NATO – 31.08-04.09.2015, Procesul de dezvoltare a integrității în cadrul trupelor de menținere a păcii, Sarajevo, Bosnia
- Cursuri organizate de FBI în Budapesta, ILEA, 05-19.06.2015, Tactici de audiere
- Participarea la cel de al doilea forum internațional al democrației în cadrul Consiliului Europei la Srasbourg, 23-29.11.2013, în cadrul ciclului de cursuri organizate de Școala de politici Publice
- Metode și tehnici de elaborare a actelor normative 26-27.09.2007, în cadrul Academiei de administrație publică de pe lângă președintele Republicii Moldova

Seminare:

Seminar de instruire din cadrul proiectului „Acordarea suportului informațional Autorităților publice centrale de specialitate privind armonizarea legislației la ACQUIS-ul comunitar, de Agenția „Ex Lege”, în perioada 15.08.2006-31.03.2009.

Domenii de interes științific: drept penal (partea generală), drept penal (partea specială), calificarea juridică a infracțiunilor, calificarea infracțiunilor de corupție, calificarea infracțiunilor din sfera economică.

Participări la foruri științifice (naționale și internaționale):

Conferința științifico-practică internațională „Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele

Uniunii

Europene”. Chișinău: ICJP al AȘM, ICEȘD, 2014.

Conferința științifică internațională anuală a tinerilor cercetători. Chișinău: ICJP al AȘM, 2014.

Lucări științifice publicate: 5 articole științifice

Premii, mențiuni, distincții, titluri onorifice:

Mențiuni și Distincții

Mulțumiri – 4

Diplome de onoare – 3

Medalie pentru serviciul impecabil de clasa III

Insigna „Eminent al CNA”

Ordinul RM „Credință patriei de clasa a III”, acordat prin decretul Președintelui RM nr. 900-VII din 10.12.2013

Diplomă guvernamentală de gradul III din 04.06.2015

Cunoaștere limbilor:

Limba(i) maternă(e) româna

Alte limbi străine cunoscute	înțelegere		vorbit		scriere
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	
Rusa	B1/2	B1/2	B1/2	B1/2	B1/2
Engleza	B1/2	B1/2	B1/2	B1/2	B1/2
Franceza	A1/2	A1/2	A1/2	A1/2	A1/2

Date de contact:

Domiciliu: mun.Chișinău, bd. Dacia 3/1 ap.81
 Tel. serv. +(373) 22558468. Tel. mob.: +(373) 79028658
 e-mail: mmegherea@mail.ru

Publicații:

- Megherea M. Semne generale și comune infracțiunilor care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova. În: Jurnalul Juridic Național, 2016, nr. 4(20), p. 55-59.
- Megherea M. (în coautorat) Regimul juridic al frontierei de stat din perspectiva protecției juridico-penale. În: Legea și viața, 2016, august, p. 35-39.
- Megherea M. Regimul juridic al frontierei de stat și migrațiunea ilegală. În: Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene». Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 289-298.
- Megherea M. (în coautorat) Interpretarea unor soluții de practică judiciară în materia infracțiunilor legate de frontiera vamală a Republicii Moldova. În: Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene». Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 132-138.
- Megherea M. Elementul material al infracțiunii de trecere ilegală a frontierei de stat. În: Culegerea de articole științifice «Premise de perfecționare a legislației naționale și ajustare la standardele Uniunii Europene». Chișinău: ICEȘD. ICJP al AȘM, 2016, p. 188-196.
- Megherea M. Elemente de drept comparat în materia infracțiunilor care afectează regimul juridic al frontierei de stat. În: Jurnalul Juridic Național, 2017, nr. 5(27), p. 78-85.